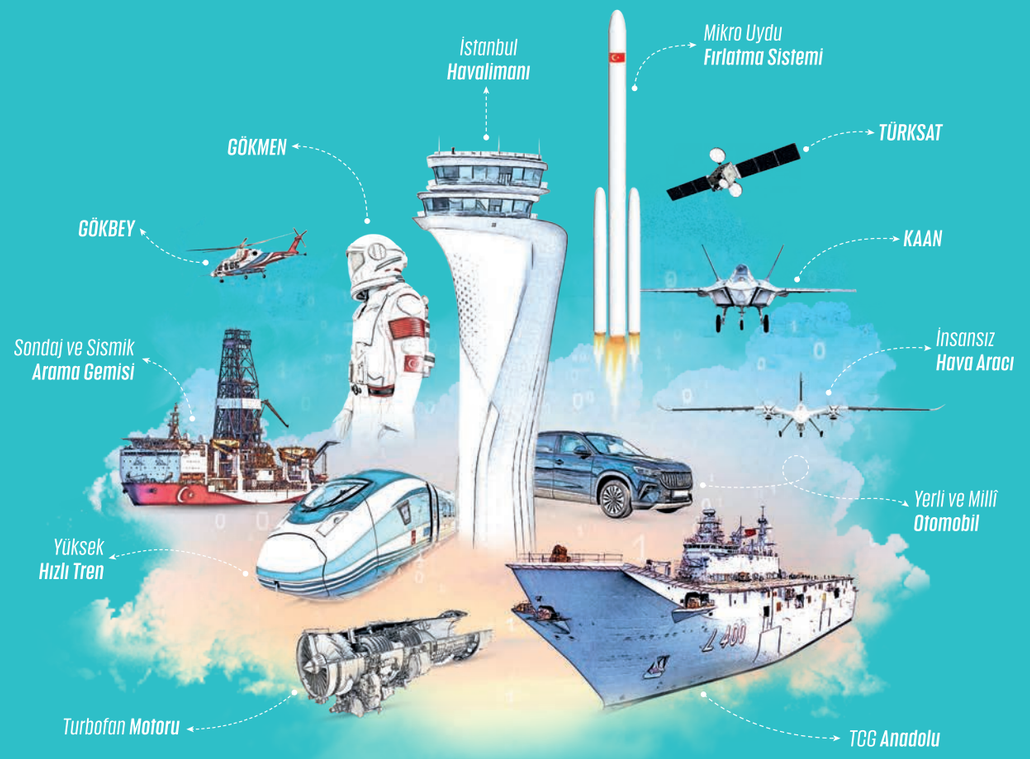
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

ISBN: 978-975-11-7855-8

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

RADYO-TELEVİZYON ALANI

SİNEMA TARİHİ 11 DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

RADYO-TELEVİZYON ALANI

SİNEMA TARİHİ

11

DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ
RADYO TELEVİZYON ALANI

SİNEMA TARİHİ
11
DERS MATERYALİ

YAZARLAR

Belma AKKARGAN GÜL
Murat TEMİZER
Özge AKCAN
Sema ERBEK

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI ..... : 9441
DERS KİTAPLARI DİZİSİ ..... : 3101

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Ders materyalinin metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

DİL UZMANI : Erman Erşan YORGANCILAR

PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI: Mine ERÇİN

REHBERLİK UZMANI: Merve SARI

Cemal KOÇ

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI: Tülay ENGİN

GÖRSEL TASARIM UZMANI: Şule OĞUZHAN

ISBN: 978-975-11-7855-8

Millî Eğitim Bakanlığının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak hazırlanmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

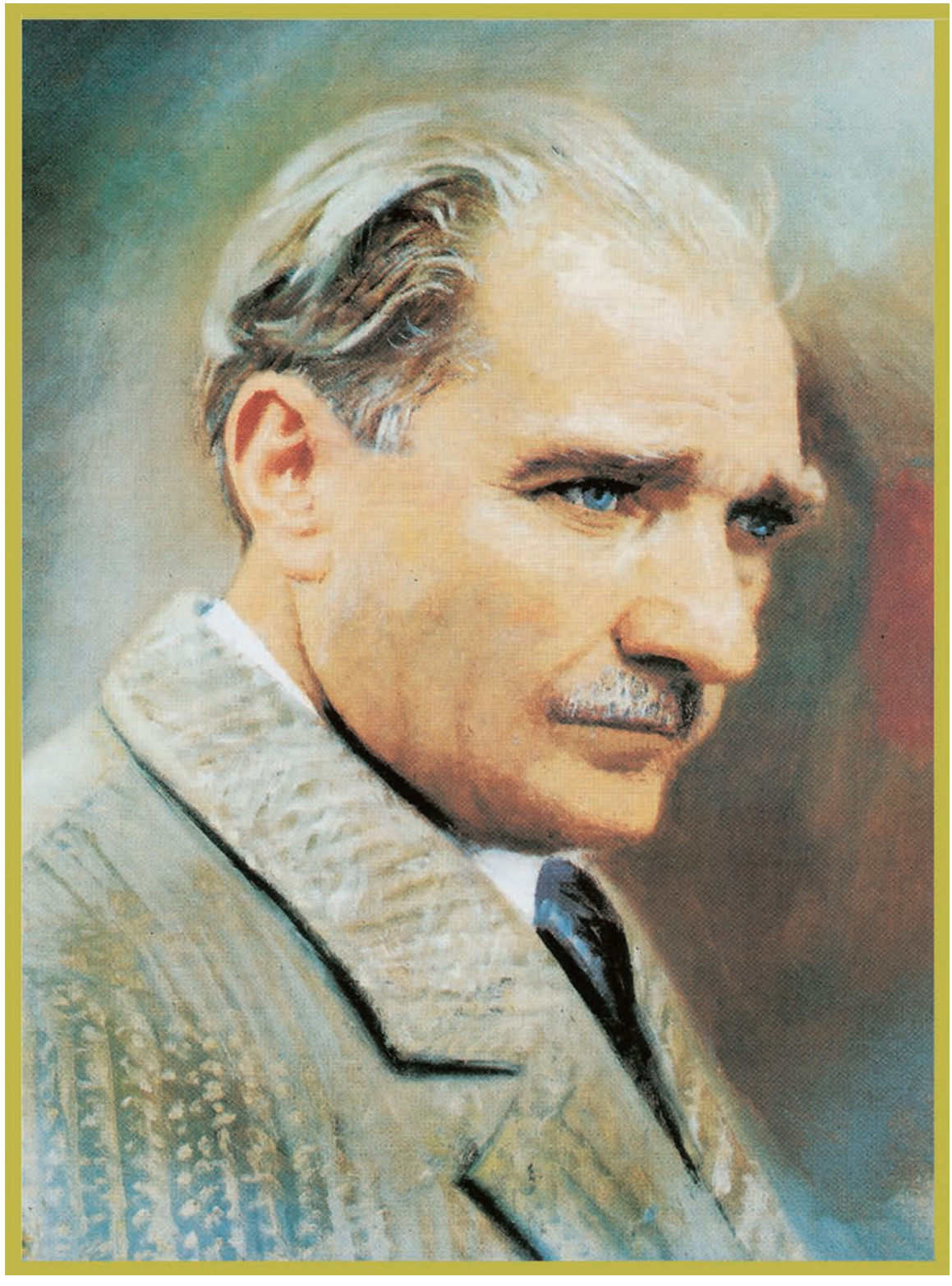
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

DERS MATERYALİNİN TANITIMI 13

1. SİNEMANIN DOĞUŞU

1.1. İLK FİLMLER 16
1.1.1. Thomas Alva Edison ve Kinetoscope 17
1.1.2. Lumiere Kardeşler ve Cinematographe 17
1.1.3. İlk Gösteriler 18
1.1.4. Georges Melies ve Hayallere Yolculuk 20
1.2. SİNEMANIN TEMEL UNSURLARI GELİŞİYOR 22
1.2.1. ABD'de Sinemanın İlk Yılları 22
1.2.1.1. Kurgunun Mucidi Edwin S. Porter 22
1.2.1.2. İlk Film Yıldızları 23
1.2.2. Fransa'da Sinemanın İlk Yılları 25
1.2.2.1. Charles Pathe 25
1.2.3. İngiltere'de Sinemanın İlk Yılları 25
1.2.3.1. George Albert Smith 26
1.2.4. İskandinavya'da Sinemanın İlk Yılları 26
1.3. HOLLYWOOD'UN MİT HÂLİNE GELİŞİ 28
1.3.1. Stüdyo Sistemi 28
1.3.2. Uzun Metrajlı Filmler 29
1.3.3. Sinemada İlk Usta Yönetmen David Wark Griffith 30
1.3.4. Sinemanın Kadın Öncüleri 34
1.4. TÜRK SİNEMASINDA İLK DÖNEM 35
1.4.1. Türk Sinemasında İlk Belgesel Filmler 35
1.4.1.1. Manaki Kardeşler 35
1.4.1.2. İlk Türk Sinemacı Fuat Uzkınay 36
1.4.1.3. Ordu Film Merkezi (OFM) 36
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 38

2. 1920'LER DÖNEMİ SİNEMA 40

2.1. HOLLYWOOD RÜYASI 42
2.1.1. Stüdyo Sisteminin Zaferi 42
2.1.2. Klasik Hollywood Sineması 42
2.1.3. Sessiz Komedi 45
2.1.3.1. Buster Keaton 45
2.1.3.2. Harold Lloyd 46
2.1.3.3. Sir Charles Spencer Chaplin 46
2.1.4. Gerçekçi Sinema 49
2.2. İLK ASİLER 53
2.2.1. 1920'ler Fransız Sineması ve Avangart Akımlar 53
2.2.1.1. İzlenimci Fransız Sineması 53
2.2.1.2. Cinema Pur (Saf Sinema) 54
2.2.1.3. Gerçeküstücü Sinema 55
2.2.2. 1920'ler Alman Sineması ve Dışavurumculuk 57
2.2.2.1. Alman Dışavurumculuğu 57
2.2.2.2. Ernst Lubitsch 59
2.2.2.3. Fritz Lang 59
2.2.2.4. Friedrich Wilhelm Murnau 60
2.2.3. 1920'ler Sovyet Sineması ve Montaj 62
2.2.3.1. Sovyet Montajı 62
2.2.3.2. Dziga Vertov ve Sine-Göz 64
2.2.3.3. Vsevolod Pudovkin 64
2.2.3.4. Sergei Eisenstein 65
2.2.4. 1920'ler Japon Sineması 68
2.2.4.1. Yasujiro Ozu 68
2.3. TÜRK SİNEMASINDA TİYATROCULAR DÖNEMİ 70
2.3.1. Muhsin Ertuğrul Sineması 70
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 72

3. SİNEMAYA SESİN GELİŞİ 74

3.1. AMERİKAN TÜR FİLMLERİ 76
3.1.1. Müzikaller 79
3.1.2. Korku Filmleri 81
3.1.3. Gangster Filmleri 83
3.1.4. Kovboy (Western) Filmleri 85
3.1.5. Komedi Filmleri 87
3.1.6. Çizgi Filmler 89
3.1.7. Howard Hawks'ın Tür Filmlerine Katkıları 91
3.2. AVRUPA SİNEMASI 93
3.2.1. Fransız Sineması 93
3.2.2. İtalyan Sineması 95
3.2.3. İngiliz Sineması 97
3.2.4. Alman Sineması 99
3.3. ŞİİRSEL GERÇEKÇİLİK 101
3.3.1. Şiirsel Gerçekçilik Akımının Önemli Yönetmen ve Filmleri 103
3.3.1.1. Jean Cocteau 103
3.3.1.2. Jean Vigo 105
3.3.1.3. Carné ve Prévert 108
3.3.1.4. Jean Renoir 110
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 112

4. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI SİNEMADAKİ GELİŞMELER 114

4.1. SAVAŞ SONRASI SİNEMA 116
4.1.1. John Ford ve Orson Wellles Filmleri 119
4.1.2. 1940'lar Dönemi Sinema ve Kara Filmler 122
4.1.3. İtalyan Yeni Gerçekçilik Akımı 126
4.1.4. Alfred Hitchcock 128
4.1.5. Akira Kurosawa 130
4.1.6. Sinemada Psikanalizin Etkileri 132
4.2. 1950'LER DÖNEMİ SİNEMA 134
4.3. TÜRK SİNEMASINDA GEÇİŞ DÖNEMİ 140
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 142

5. YENİ DALGA KUŞAĞI 144

5.1. AVRUPA'DA YENİ DALGA 146
5.1.1. Ingmar Bergman 146
5.1.2. Robert Bresson 150
5.1.3. Jacques Tatı 151
5.1.4. Fransız Yeni Dalga Akımı 154
5.1.4.1. Fransız Yeni Dalga Akımının Ortaya Çıkmasını Sağlayan Etkenler 156
5.1.4.2. Yeni Dalga Akımının Özellikleri 156
5.1.4.3. François Truffaut 158
5.1.4.4. Jean-Luc Godard 161
5.1.4.5. Agnes Varda 163
5.1.4.6. Alain Resnais 164
5.1.4.7. Claude Chabrol 165
5.1.4.8. Eric Rohmer 166
5.1.4.9. Jacques Rivette 167
5.1.5. 1960'lar Yeni İtalyan Sineması 169
5.1.5.1. Federico Fellini 170
5.1.5.2. Michelangelo Antonioni 172
5.1.5.3. Sergio Leone 173
5.2. YENİ YÖNETMENLER YENİ BİÇİM 176
5.2.1. Andrey Tarkovski 176
5.2.2. Andrzej Wajda 179
5.2.3. Roman Polanski 180
5.2.4. Çek Yeni Dalga Sineması 181
5.2.4.1. Çekoslovakya Kukla Filmleri 182

5.2.5. Japon Yeni Dalga Sineması 185
5.2.6. Hint Yeni Dalga Sineması 185
5.2.7. İran Sinemasında Yeni Dalga 187
5.2.8. Brezilya Yeni Sineması (Cinema Novo) 188
5.2.9. Özgür Sinema ve İngiliz Yeni Dalga Sineması 189
5.2.10. Yeni Amerikan Sineması 190
5.3. TÜRK SİNEMASINDA SİNEMACILAR DÖNEMİ 193
5.3.1. Ömer Lütfi Akad 194
5.3.2. Metin Erksan 197
5.3.3. 1960 Sonrası ve Yeşilçam Yılları 199
5.3.4. Osman Fahri Seden 203
5.3.5. Memduh Ün 204
5.3.6. Atıf Yılmaz 204
5.3.7. Halit Refiğ 205
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 206

6. 1970'LER SİNEMASI 208

6.1. AMERİKAN SİNEMASI (1967-1979) 210
6.1.1. Francis Ford Coppola 211
6.1.2. Martin Scorsese 214
6.1.3. Stanley Kubrick 214
6.2. DÜNYAYI DEĞİŞTİREN FİLMLER (1970'LER) 217
6.2.1. Yeni Alman Sineması 217
6.2.2. 1970'ler İtalyan Sineması 220
6.2.2.1. Pier Paolo Pasolini 220
6.2.2.2. Bernardo Bertolucci 220
6.2.3. Yeni Avustralya Sineması 223
6.2.4. Japon Belgeselciliği 226
6.3. MULTİPLEKSLERİN GELİŞİ VE ASYA ANA AKIMI 226
6.3.1. Hong Kong Sineması 227
6.3.2. Bollywood Sineması 232
6.3.3. Büyük Bütçeli Filmler 237
6.4. 1970'Lİ YILLARDA TÜRK SİNEMASINDA FARKLI YÖNELİMLER 245
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 254

7. SİNEMADA PROTESTO DÖNEMİ 256

7.1. GÜCE KARŞI SAVAŞ (1980'LER) DÖNEMİ 258
7.1.1. Sarı Toprak (1984) 258
7.1.2. At Hırsızı (1986) 259
7.1.3. Kızıl Darı Tarlaları (1988) 261
7.1.4. A City of Sadness (1989) 261
7.1.5. Pişmanlık (1984) 261
7.1.6. Gel ve Gör (1985) 261
7.1.7. Kör Talih (1987) 262
7.1.8. Başka Bir Gezegenden Kardeş (1984) 264
7.2. TÜRK SİNEMASINDA 1980'LER DÖNEMİNDEKİ AÇILIMLAR (POPÜLER SİNEMA, SANAT SİNEMASI) 264
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 270

8. GÜNÜMÜZ SİNEMASINA GEÇİŞ 272

8.1. SELÜLOİDİN SON GÜNLERİ (1990-1998 DÖNEMİ) 274
8.1.1. İran Sineması 274
8.1.2. Wong Kar-Wai 278
8.1.3. John Woo 278
8.1.4. Hideo Nakata 279
8.1.5. Mathieu Kassovitz 279
8.1.6. Claire Denis 280

8.1.7. Michael Haneke 280
8.1.8. Lars von Trier 281
8.2. YENİ AMERİKAN BAĞIMSIZLARI VE DİJİTAL DEVRİM'İN (1990'LAR) ETKİLERİ DEVRİM .. 283
8.2.1. James Cameron 285
8.2.2. Christopher Nolan 287
8.2.3. Quentin Tarantino 289
8.2.4. Ethan ve Joel Coen 289
8.2.5. Baz Luhrmann 290
8.2.6. David Lynch 291
8.2.7. Darren Aronofsky 292
8.2.8. Roy Andersson 292
8.2.9. Alexandr Sokurov 293
8.2.10. Park Chan-Wook 294
8.2.11. Kim Ki-Duk 294
8.2.12. Bong Joon Ho 295
8.3. 1990 SONRASI TÜRK SİNEMASI 296
8.3.1. Nuri Bilge Ceylan 297
8.3.2. Reha Erdem 299
8.3.3. Yeşim Ustaoğlu 300
8.3.4. Semih Kaplanoğlu 301
8.3.5. Türk Sinemasının Dijitalleşmesi 302
8.4. GÜNÜMÜZ SİNEMASI VE GELECEK 303
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 304
CEVAP ANAHTARI 306
KAYNAKÇA 307

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

3. ÖĞRENME BİRİMİ
SİNEMAYA SESİN GELİŞİ

KONULAR
3.1. AMERİKAN TÜR FİLMLERİ
3.2. AVRUPA SİNEMASI
3.3. ŞİİRSEL GERÇEKÇİLİK

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?
- Sesin sinemaya gelişiyle beraber başlayan değişim
- Hollywood stüdyo sistemi
- Amerikan tür filmleri
- Howard Hawks'ın tür filmlerine katkıları
- 1930 ve 1940'lı yıllarda Avrupa sineması
- Fransız Şiirsel Gerçekçilik akımı

ANAHTAR KAVRAMLAR
Ses, kayıt, sinematografi, film, filmcilik, yapımcılık, stüdyo, özel efekt, western, kovboy, korku, müzikal,komedi, gerilim, çizgi film, gerçekçilik, şiir, şiirsel, Fransız, Avrupa sineması, pandomim, tiyatro.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI
1. Size göre sinemaya sesin gelişiyle beraber ortaya çıkan değişiklikler nelerdir?
2. Hangi tür filmlerde ses daha önemli bir unsur olarak kullanılır? Arkadaşlarınızla tartışınız.
3. İzlediğiniz filmlerde gerçekçi bulduğunuz sahneler hangileridir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

Öğrenme biriminin adını ve numarasını gösterir.

Öğrenme biriminin konularını gösterir.

Öğrenme biriminde neler öğrenileceğini gösterir.

Öğrenme biriminin temel kavramlarını gösterir.

Öğrenme birimindeki hazırlık çalışmasını gösterir.

Etkileşimli kitap, video, ses, animasyon, uygulama, oyun, soru vb. ilave kaynaklara ulaşılabilecek karekodu gösterir. Daha fazlası için http://ogmmateryal.eba.gov.tr adresini ziyaret edilebilir.

Öğrenme birimi adını gösterir.

1920'ler Dönemi Sinema

Ölçme ve değerlendirme soruları başlığını gösterir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru cevabı işaretleyiniz.

1. Aşağıdaki kavramlardan hangisi 1920'ler klasik Hollywood sinemasını tanımlarken kullanılamaz?
A) Melodramatik anlatı
B) Görünmez kurgu
C) 180 derece kuralı
D) Dışavurumcu aydınlatma
E) Yıldız oyunculuk

2. Aşağıdakilerden hangisi komedi filmlerinin altın çağını yaşadığı 1920'ler Hollywood'unda bu türde film çeken yönetmenlerden biri değildir?
A) Buster Keaton
B) Charles Spencer Chaplin
C) Robert Wiene
D) Harold Lloyd
E) Mack Sennett

3. Robert Flaherty'nin 1922 yılında çektiği Kuzeyli Nanook filmi, aşağıdaki hangi başlık altında değerlendirilebilir?
A) Avangart B) Dışavurumcu C) Gerçekçi D) Gerçeküstücü E) İzlenimci

4. Aşağıdaki yönetmenlerden hangisi gerçeküstücülüğün sinemadaki en önemli temsilcisidir?
A) Germaine Dulac
B) Marcel L'Herbier
C) Abel Gance
D) Rene Clair
E) Luis Bunuel

5. Aşağıdakilerden hangisi 1920'lerde Avrupa sinemasında etkili olan avangart akımlardan biri değildir?
A) Dışavurumculuk B) Gerçeküstücülük C) İzlenimcilik
D) Kuralsızlık E) Romantizm

72

18. UYGULAMA: JEAN RENOIR

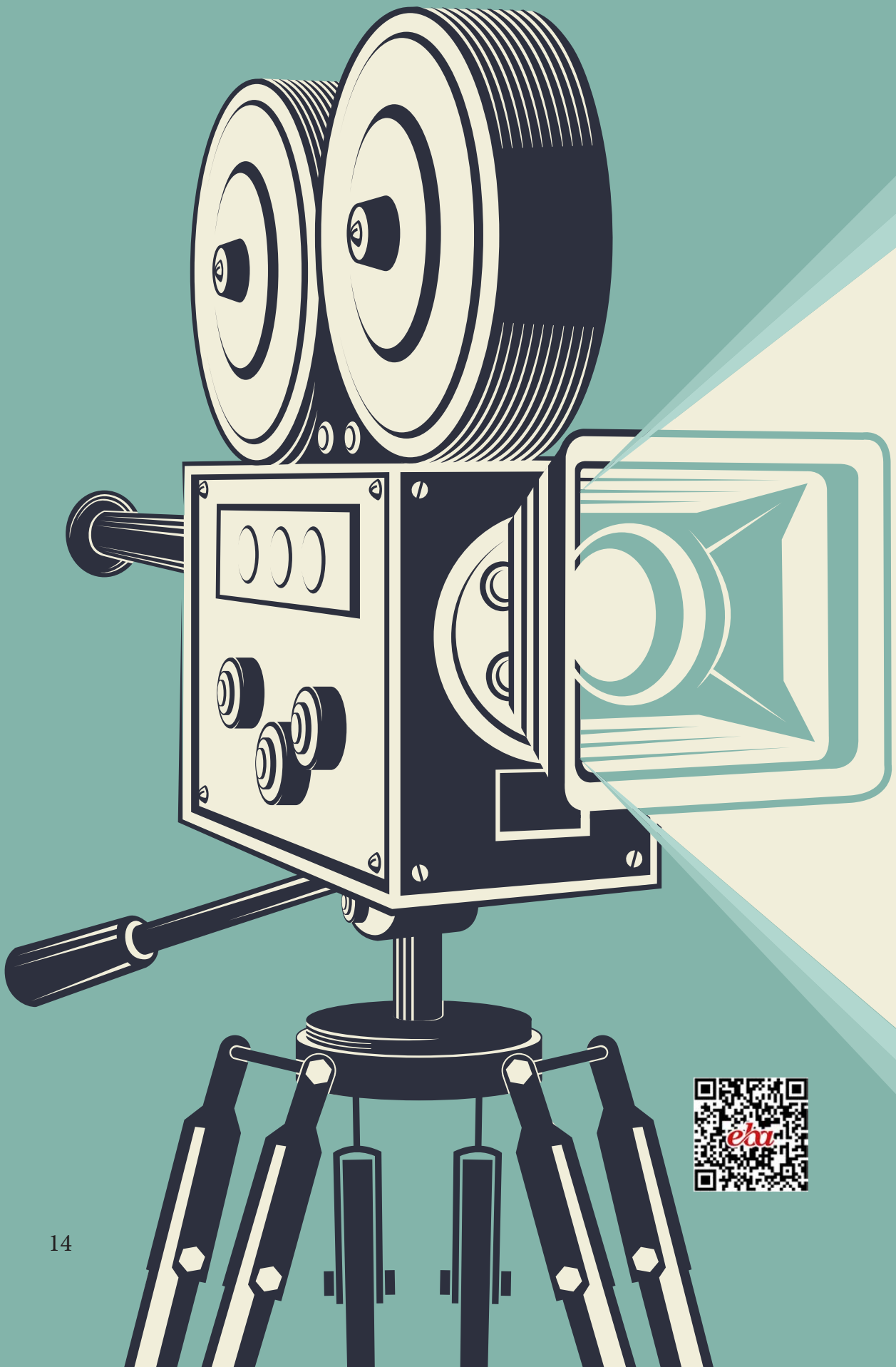
Öğrenme birimi uygulama başlığını gösterir.

UYGULAMANIN AMACI: Jean Renoir'in Şiirsel Gerçekçilik akımına katkılarını kavramak.
UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Jean Renoir'in Harp Esirleri filminin ve biçim içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.
HAZIRLIK
1. Jean Renoir'in Harp Esirleri filmini temin ediniz. 2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazı temin ediniz. 3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.
UYGULAMA ADIMLARI
1. Adım: Jean Renoir'in Harp Esirleri filminde öykü kurulumunu analiz ediniz. 2. Adım: Jean Renoir'in Harp Esirleri filminde çekim ölçeklerini analiz ediniz. 3. Adım: Jean Renoir'in Harp Esirleri filminde kamera hareketlerini analiz ediniz. 4. Adım: Jean Renoir'in Harp Esirleri filminde kurgu tekniklerini analiz ediniz. 5. Adım: Jean Renoir'in Harp Esirleri filminde aydınlatma tekniklerini analiz ediniz. 6. Adım: Jean Renoir'in Harp Esirleri filminde Şiirsel Gerçekçilik akımına ait özellikleri analiz ediniz. 7. Adım: Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.
DEĞERLENDİRME
Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.
KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kamera kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde Şiirsel Gerçekçilik akımına ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

111

Sayfa numaralarını gösterir.

1. ÖĞRENME BİRİMİ
SİNEMANIN DOĞUŞU

KONULAR

1.1. İLK FİLMLER
1.2. SİNEMANIN TEMEL UNSURLARI GELİŞİYOR
1.3. HOLLYWOOD'UN MİT HÂLİNE GELİŞİ
1.4. TÜRK SİNEMASINDA İLK DÖNEM

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ

- Sinemanın icadı
- İlk filmler
- İlk yönetmenler
- Sinemanın temel unsurlarının gelişimi
- Hollywood'un doğuşu
- Türkiye'de sinemanın doğuşu

ANAHTAR KAVRAMLAR

Cinematographe, yönetmen, belgesel, kurmaca, kurgu, uzun metraj, stüdyo, yıldız, tür, Hollywood

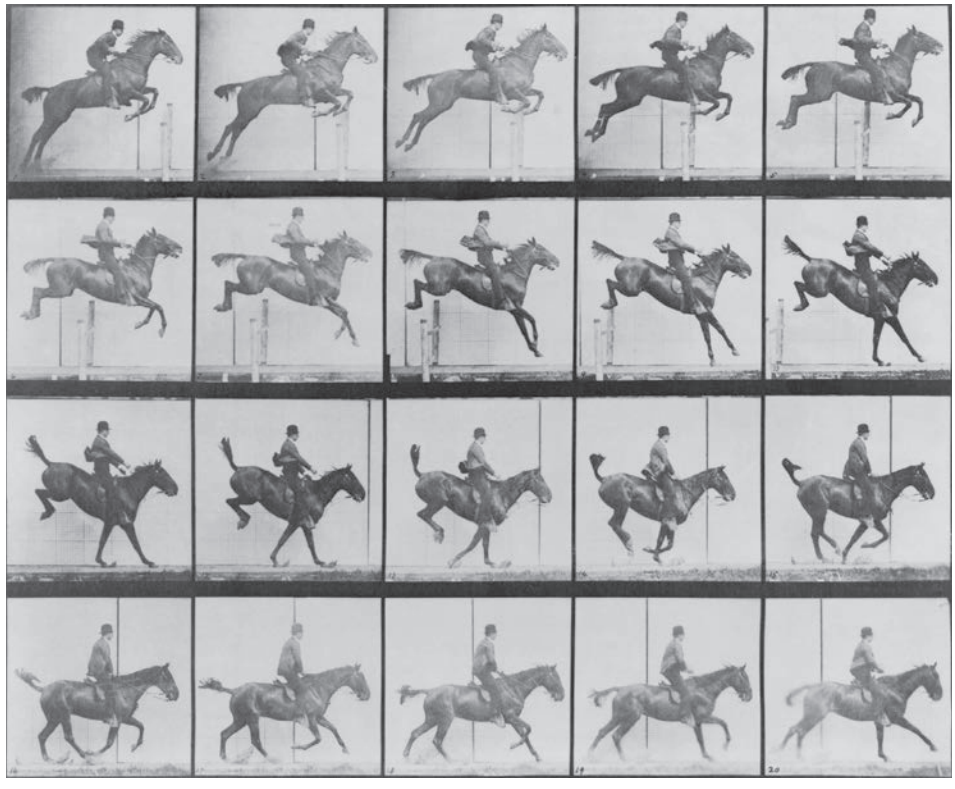
HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Size göre sinemanın doğuşunu hazırlayan icatlar neler olabilir?
2. İcat edildiği yıllarda sinemada ilk kez film izleyen insanlar, sizce nasıl tepkiler vermişlerdir?
3. Size göre çekilen ilk filmlerin özellikleri neler olabilir?

1.1. İLK FİLMLER

1800'lü yılların sonunda özellikle Fransa ve Amerika'daki icatlarla dünya, yeni bir iletişim aracı ve sanat formu olan **sinema** ile tanışır. Bu yeni iletişim aracı, kendinden önceki eğlence ve sanat biçimlerini geride bırakarak hızla yolunu çizer. Sinema, ilk otuz yılında benzersiz bir gelişim gösterir ve kendine sarsılmaz bir yer edinir.

Fransız mucit **Joseph N. Niepce**'nin 1826 yılında ilk fotoğrafı çekmesi sinemanın keşfine giden yolda ilk adımdır. Fotoğrafçılığın gelişmesi ve fotoğrafın farklı amaçlar için kullanılması **sinematografiye** giden yolu açar. İngiliz fotoğrafçı **Eadweard Muybridge**'in koşan atlarla ilgili deneyi ve deneyi yaparken geliştirdiği yöntem bu yoldaki önemli adımlardan biridir. Muybridge, 1877 yılında bir yarış pistine yan yana yerleştirdiği yirmi dört adet fotoğraf makinesi ile koşan bir atın hareketinin anlara bölünmüş hâlini kaydetmeyi başarır (Görsel1.1). 1882'de Fransız mucit **Etienne J. Marey** hareketin çeşitli anlarını ardı ardına tek bir kamerayla kaydeder. Farklı ülkelerde farklı kişiler tarafından yürütülen bu çalışmalar sonucunda bir hareketin "an"larının kaydedilmesi ve perdeye yansıtılarak izlenmesi mümkün hâle gelir.

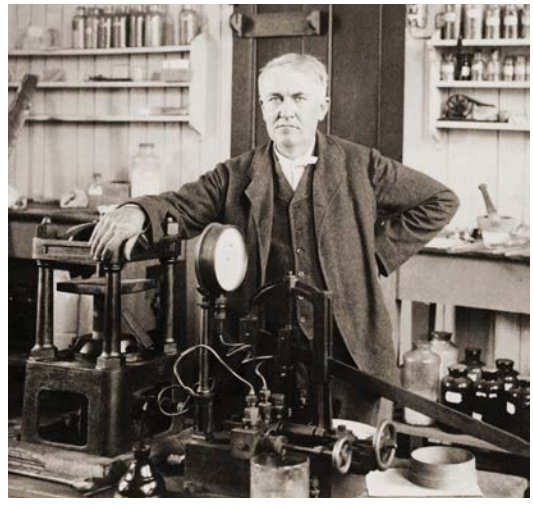

Görsel 1.1: Muybridge tarafından kaydedilen ata binen adamın ardışık görüntüleri

On dokuzuncu yüzyılın son on yılında İngiltere, Almanya, Fransa ve ABD'de yoğunluk kazanan hareketli resimleri perdeye yansıtma çalışmaları sonucunda gösterilen ilk filmler, seyredenleri hayretler içinde bırakarak büyülü bir dünyanın kapılarını aralar.

1.1.1. Thomas Alva Edison ve Kinetoscope

Amerika Birleşik Devletleri'nde **Thomas A. Edison** (Görsel1.2) ve **William K. L. Dickson**, 1888 yılında **Kinetograph** adlı kamerayı icat ederek 1889'da ilk film olan **Fred Ott'un Aksırığı**'nı çeker. Bu filmde, bir fabrika işçisinin yakın planda kameraya doğru aksırışı görüntülenir.

Görsel 1.2: Thomas Alva Edison

Kinetograph ile çekilen kısa filmler, görüntünün üzerindeki bir göz deliğinden içeri bakılarak izlendiği **Kinetoscope** adı verilen aygıt aracılığı ile gösterilir. 1893 yılında Kinetoscope ile ilk film gösterimi yapılır fakat onun halka tanıtılması 1896 yılını bulur. İçinde çok sayıda Kinetoscope'un bulunduğu izleme salonları, kısa sürede yaygınlaşır ancak Kinetoscope'u yalnızca bir kişi kullanabilmektedir. Bu nedenle onunla film izlemek çok kişisel bir deneyimdir. Film izlemenin biçimini belirleyen ve ilk kez bir izleyici topluluğuna film gösterimi yapanlar ise **Lumiere kardeşler** olur.

1.1.2. Lumiere Kardeşler ve Cinematographe

Sinemanın mucidi olarak kabul edilen **Louis** ve **Auguste Lumiere** kardeşler, 1895 yılında Fransa'da Cinematographe'ı (Görsel1.3) icat ederek bugün kullanılan sinema kelimesinin isim babası olur. Yine aynı yıl Paris'teki Grand Cafe'de, para ödeyen bir izleyici topluluğuna ilk genel film gösterimini yaparak film seyretmenin şeklini ve sinemanın geleceğini belirler.

Görsel 1.3: Lumiere kardeşler tarafından icat edilen Cinematographe

Cinematographe'ın teknik özellikleri, Lumiere kardeşlere rakipleri karşısında birçok avantaj sağlar. Bu aygıt elektriğe bağlı değildir, elle kurulabilir ve hafif olduğu için istenen yere taşınabilir. Saniyede on altı kare yazımlaması, sessiz çalışmasını sağlar. Sessiz film dönemi boyunca devam eden bu akış hızı, sesin sinemaya gelmesiyle yirmi dört kareye çıkmak zorunda kalır. Edison, aygıtının elektrikle çalışmasında ısrar ettiği için bu alandaki üstünlüğünü kaybeder.

1.1.3. İlk Gösteriler

Lumiere kardeşlerin 1895'te yaptığı ve gösterdiği ilk filmler; siyah beyaz, sessiz, sabit çerçeveli tek çekimden oluşan ve günlük hayattan kısa bir kesit sunan belgesellerdir. **Lumiere Fabrikasından Çıkan İşçiler** filminde, perdede hareket hâlindeki işçiler gösterilir. **Trenin Gara Girişi** (Görsel 1.4) filmi, izleyenlerde büyük bir heyecan yaratır. Trenin hızla üzerlerine doğru geldiğini sanan izleyiciler çığlık atar, saklanmaya çalışır ve ezilme tehlikesi ile karşı karşıya kaldıklarını zanneder. Hiç kimse daha önce böyle bir şey görmemiştir. **Bahçıvanın Sulanışı** filminde ise ufak bir hikâye vardır. Hortumla bahçeyi sulayan bahçıvana şaka yapmak isteyen bir çocuk gizlice hortumun üzerine basar. Bahçıvan suyun kesilme nedenini anlamak için hortumun ağzına bakarken çocuk, ayağını hortumdan çeker ve bahçıvan suyun birden fışkırması ile ıslanır. Bu film sinema tarihindeki **ilk komedi filmi** olarak kabul edilir.

Görsel 1.4: Trenin Gara Girişi (1895)

Lumiere kardeşler, çektikleri filmlerle sinemada gerçekçiliğin öncüsü olur ve İtalyan Yeni Gerçekçilik anlayışına kadar uzanan bir sinema geleneğini başlatır. Dünyanın büyük bir kısmı1900'lü yıllarla birlikte sinema denilen bu yeni icadı duyar.

1. UYGULAMA: İLK GÖSTERİLER

UYGULAMANIN AMACI: İlk gösterilerin yarattığı etkiyi kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Lumiere kardeşlerin Trenin Gara Girişi filmini ilk kez izleyenlerin tepkisini konu alan kısa film çekim işlemini, verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Lumiere kardeşlerin Trenin Gara Girişi filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Çekim yapmak için video kamera, fotoğraf makinası ya da kameralı cep telefonunu hazırlayınız.
4. Kamera aksesuarlarını hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Yedi kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Trenin Gara Girişi filmini akıllı tahtada ya da projeksiyon cihazında açınız.
3. **Adım:** Trenin Gara Girişi filmini ilk kez izleyenlerin verdiği tepkiyi yansıtabilecek bir mizansen tasarlayınız.
4. **Adım:** Bu mizanseni kamera ile kaydederek bir kısa film hazırlayınız.
5. **Adım:** Hazırladığınız kısa filmi uygun ortama aktarınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız kısa filmi sınıfta arkadaşlarınıza izletiniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Yedi kişilik grup oluşturdu.		
2. Trenin Gara Girişi filmini akıllı tahtada ya da projeksiyon cihazında açtı.		
3. Trenin Gara Girişi filmini ilk kez izleyenlerin verdiği tepkiyi yansıtabilecek bir mizansen tasarladı.		
4. Bu mizanseni kamera ile kaydederek bir kısa film hazırladı.		
5. Hazırladığı kısa filmi uygun ortama aktardı.		
6. Hazırladığı kısa filmi sınıf arkadaşlarına izletti.		

1.1.4. Georges Melies ve Hayallere Yolculuk

Filmlerin hayalleri yakalama gücüne sahip olduğunu fark eden ve gerçeğin dışına çıkarak, hayal gücünü kattığı filmleri izleyici ile buluşturan ilk kişi Fransız yönetmen **Georges Melies**'tir. Kariyerine sihirbaz olarak başlayan Melies'in sinemaya ilgisi, Lumierelerin ilk filmlerini gördükten sonra başlar. Onlardan bir Cinematographe satın almak isteyen Melies, Lumiereler aygıtı ona satmayınca kendi kamerasını yapar. Kurduğu **Star Film Company** ile 1896 yılında film yapımına başlar. Kısa süre sonra Fransa'nın ilk stüdyosunu kurar ve 1896-1912 yılları arasında yüzlerce film çeker. Melies, sinemanın potansiyelini fark eden ilk yönetmenlerdendir. Öykü anlatımını ve kurmacayı sinemaya kazandırarak seyircinin bu yeni araca ilgisini sürdürmeyi başarır.

Georges Melies, camlarla çevrili stüdyosunda kendi imal ettiği dekorları, aksesuarları ve kostümleri kullanarak öyküsü olan filmler yapar. Bir tesadüf eseri sinemada birçok yeni teknik geliştirilmesinin yolunu açan "hile"yi keşfeder. Çekim yaptığı sırada Melies'in kamerası arızalanır ve durur. Durma anına kadar yapılan çekimi izlerken, kamerayı yeniden çalıştırıncaya dek geçen sürede sahnedeki kişilerin ve nesnelerin konumları ve hareketlerinin değiştiğini fark eder. Görüntüdeki bu atlamaları keşfeden Melies, bunu filmlerinde görsel hileler yaparak sihirli bir dünya yaratmak için etkili bir şekilde kullanır. Böylece sinema tarihinin **ilk özel efektlerini** yapar.

Melies'in en önemli filmlerinden biri, bugün hâlâ bir başyapıt olarak kabul edilen, 1902 tarihli **Ay'a Seyahat**'tir (Görsel1.5). Bu film, sinema tarihinde **özel efekt kullanılan ilk film** ve **bilim kurgu** türünün ilk örneği olarak kabul edilir. Film, Jules Verne'in Ay'a Seyahat ve H.G. Wells'in Ay'daki İlk İnsanlar kitaplarından esinlenmiş bir parodidir. On dört dakika olan film, o dönemki filmlerin üç katı uzunluktadır. Melies, Ay'a Seyahat'te hikâye ile düşü, kamera hileleri ve parodiyle harmanlar. Filmin en iyi bilinen sahnesi, sırıtan bir yüz olarak görülen Ay'ın gözüne uzay kapsülünün saplanmasıyla suratını buruşturmasıdır. Ay'a Seyahat filmi, sinemayı bir adım daha ileri taşır.

Görsel 1.5: Ay'a Seyahat (1902)

Filmlerinde hayal gücünü işe katarak yarattığı hikâyeleri anlatan Melies, sinemanın iki ana geleneğinden ikincisini başlatır. Bu ana geleneğin ilki Lumierler'in temelini attığı **gerçekçilik**, ikincisi ise Melies'in temelini attığı **kurmacadır**.

2. UYGULAMA: İLK FİLMLER

UYGULAMANIN AMACI: İlk kısa filmlerin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Sizden bu çalışmada Lumiere kardeşler ve Georges Melies'in kısa filmlerinin biçim ve içerik yönünden analizi, filmler arasındaki benzer ve farklı yönlerin tespiti işlemlerini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Lumiere kardeşler ve Georges Melies'in kısa filmlerini temin ediniz.
2. Filmleri izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Adım: Lumiere kardeşlerin kısa filmlerini içerik yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.

2. Adım: Lumiere kardeşlerin kısa filmlerini teknik yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.

3. Adım: Georges Melies'in kısa filmlerini içerik yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.

4. Adım: Georges Melies'in kısa filmlerini teknik yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.

5. Adım: Not ettiklerinizin ışığında Lumiere kardeşler ve Georges Melies'in kısa filmlerinin benzerliklerini liste hâlinde yazınız.

6. Adım: Not ettiklerinizin ışığında Lumiere kardeşler ve Georges Melies'in kısa filmlerinin farklarını liste hâlinde yazınız.

7. Adım: 5 ve 6. adımlarda hazırladığınız listeleri sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Lumiere kardeşlerin filmlerini içerik yönünden analiz etti.		
2. Lumiere kardeşlerin filmlerini teknik yönünden analiz etti.		
3. Georges Melies'in filmlerini içerik yönünden analiz etti.		
4. Georges Melies'in filmlerini teknik yönünden analiz etti.		
5. Lumiere kardeşlerin filmleri ve Georges Melies'in kısa filmleri arasındaki benzerlikleri liste hâlinde yazdı.		
6. Lumiere kardeşlerin filmleri ve Georges Melies'in kısa filmleri arasındaki farkları liste hâlinde yazdı.		
7. Hazırladığı listeleri sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

1.2. SİNEMANIN TEMEL UNSURLARI GELİŞİYOR

1900'lerin başında filmcilik, bir yandan ticari olarak örgütlenirken bir yandan da çekimlerin temel unsurları hızla gelişir. Sinemanın bu ilk yıllarında filmciliğin hem ticari hem de sanatsal olarak gelişiminde değinilmesi gereken dört yer vardır. Bunlar; ABD, Fransa, İngiltere ve İskandinavya'dır.

1.2.1. ABD'de Sinemanın İlk Yılları

ABD'de sinema ilk yıllarında, işçilere yönelik bir gösteri, eğlence aracı olarak başlar ve hızla artan izleyici sayısı ile birlikte yapımcılık, ticari olarak örgütlenir. İlk yapım şirketi **American Mutascope**, **William Dickson** tarafından kurulur. İlk sinema salonu **Electric** ise 1902 yılında Los Angeles'ta açılır. Film salonlarının sayısı hızla artarak öteki şehirlerde de yayılmaya başlar. **Nickelodeon** adı verilen bu ilk salonlarda, film gösterilerine bir piyano eşlik eder. İlerleyen zamanlarda sesin sinemaya girmesiyle birlikte müzik, filme duygusal anlamda katkıda bulunan etkili bir öge hâline gelir. Salonlarla birlikte sinema endüstrisi; film yapımı, dağıtımı ve gösterimi olarak örgütlenmeye başlar.

Teknik açıdan bakıldığında ise ilk yıllarında sinemada, 35 mm'lik film şeritleri kullanılır; filmler tek mekân, tek sahne ve tek plan prensibiyle çekilir. Yapımcı **Enoch J. Rektor**, ilk defa 63 mm ile çekim yaparak filmleri başka bir boyuta taşır. Bu, geniş ekran formatının ilk örneğidir. Ekran genişleyince görüntüde ayrıntılar artar. Günümüzde de kullanılan bu format, 1953 yılından sonra ticarileşir.

Sinemaya yeni bir boyut kazandıran kişi ise filmi mekân sınırlarından kurtararak onun tek bir çekime değil, çekimlerin devamlılığına dayandığını gösteren öncü yönetmen **Edwin Stanton Porter** olur.

1.2.1.1. Kurgunun Mucidi Edwin S. Porter

Sinema sanatının temel unsurlarından biri kurgudur. **Edwin S. Porter** kurguyu (kesme), filmde devamlılığı sağlamak için (devamlılık kesmesi) kullanan ilk yönetmendir ve kurgunun mucidi olarak kabul edilir. Porter, farklı çekimleri birleştirerek yeni bir öykü yaratılabileceğini keşfeder. Kurgu aracılığıyla filmi zaman ve mekân sınırlarından kurtararak sinemanın özgürleşmesini sağlar. Melies'in yarattığı düş dünyası, Porter'ın filmlerinde yerini kurmaca ama gerçekçi bir dünyaya bırakır. Güncel konuları, kurgu aracılığıyla dramatize eden Porter, kendinden sonraki yönetmenlere yeni bir yol gösterir.

Görsel 1.6: Bir Amerikan İtfaiyecisinin Yaşamı (1902)

1902 tarihli **Bir Amerikan İtfaiyecisinin Yaşamı** (Görsel 1.6) filmiyle sinemasal anlatıda yeni bir dönem başlatan Porter, bu filmde izleyenlere itfaiyecileri konu alan ve dramatik gerilim içeren bir öykü anlatır. Bu öyküyü anlatırken kullandığı

yöntemle filmlerin tek bir çekime değil, çekimlerin devamlılığına dayandığını etkili bir şekilde kanıtlar. Filmin öyküsü şöyledir: İş yerinde uyuyan bir itfaiyeci rüya görmektedir. Alarm zilinin çalması ile uyanan ve diğerleri ile birlikte hızla hazırlanan itfaiyeci, olay yerine doğru yola çıkar. Yanmakta olan binada kurtarılmayı bekleyen bir anne ve bebeği vardır. Filmin sonunda anne ve bebeği kurtarılır. Şu an çok basit gibi görünen bu olay örgüsü, o tarih için büyük bir yeniliktir. Porter bu filmde, belgesel nitelikteki eski haber çekimleri ile stüdyo çekimlerini birleştirir fakat izleyiciler, filmdeki kişilerle özdeşleşip olayın içine girdikleri için bu çekimlerin aslında birbirleri ile ilgisiz olduğunu anlamaz. Porter, anlatımın sürekliliğini sağlamayı başarır.

Porter'ın 1903 yılında çektiği **Büyük Tren Soygunu**, onun ustalığını sergilediği film olur. Bir treni soyan dört haydudu ve onların yakalanıp öldürülmelerini konu alan filmle Porter, Amerikan sinemasının hareketli, hızlı ve tempolu film tarzını başlatarak **western** türünün ilk örneğini verir.

1.2.1.2. İlk Film Yıldızları

Amerika, ilk film yıldızlarının ve ilerleyen yıllarda da yıldız sisteminin doğduğu yerdir. Sinemanın ilk yıllarında, yıldız sisteminin gelişimini zorlaştıran birçok etmen vardır. Filmlerde oynayanlar, aynı zamanda tiyatroda da oynayan geçici oyunculardır ve uzun süre aynı yapım şirketi ile çalışmaz. Ayrıca filmlerde kamera konudan uzak çekim yapar. Bu da izleyicilerin, oyuncuların özelliklerini fark edebilmelerini engeller. Nickelodeon döneminde izleyicilerin ilgi ve sadakati, oyuncudan çok yapım şirketine yöneliktir. En önemli etmenlerden biri de yapım şirketlerinin ekonomik güç dengesinin değişmesinden ve film yıldızlarına ödemek zorunda kalacakları büyük ücretlerden çekinmesidir. Bu nedenle oyuncuların isimleri halka açıklanmaz. 1909'dan itibaren bu durum değişmeye başlar. Yapım şirketleri, popüler oyuncuları sözleşmelerle kendilerine bağlar ama oyuncuların adlarını açıklamaz. 1910'da bağlı olduğu yapım şirketinin **Florence Lawrence**'ın adını açıklaması ve onu hayranlarının karşısına çıkartması bir dönüm noktası olur. Böylece Florence Lawrence, **ilk film yıldızı** olarak tarihe geçer. Ardından diğer şirketlerin de hayranlara fotoğraflar dağıtarak oyuncuları şahsen göstermeye başlaması yıldız sistemine doğru giden ilk adımlar olur. O yılların en ünlü Amerikan yıldızları **Florence Lawrence, Maurice Costello** ve **Mary Pickford** o yılların en ünlü Amerikan yıldızlarıdır (Görsel 1.7). Danimarkalı oyuncu **Asta Nielsen** ise sinemanın ilk uluslararası film yıldızıdır. Halkın film yıldızlarına ilgisi artmaya başlayınca sinemacılar, onların yüzlerini daha yakından ve daha sık göstermeye başlar. Artık izleyiciler, sinemaya hayranı oldukları yıldızları görmeye gider.

Görsel 1.7: O yılların en ünlü film yıldızlarından biri olan Mary Pickford ve Hollywood Bulvarı üzerindeki yıldızı.

3. UYGULAMA: KURGUNUN MUCİDİ EDWIN S. PORTER

UYGULAMANIN AMACI: Edwin S. Porter'ın sinemaya katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Edwin S. Porter'ın Bir Amerikan İtfaiyecisinin Yaşamı ve Büyük Tren Soygunu filmlerinin senaryo ve kurgu yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Edwin S. Porter'ın Bir Amerikan İtfaiyecisinin Yaşamı ve Büyük Tren Soygunu filmlerini temin ediniz.
2. Filmleri izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Bir Amerikan İtfaiyecisinin Yaşamı filmini senaryo yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Bir Amerikan İtfaiyecisinin Yaşamı filmini kurgu yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Büyük Tren Soygunu filmini senaryo yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Büyük Tren Soygunu filmini kurgu yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Not ettiklerinizin ışığında iki filmi kurgu yönünden karşılaştırarak tespitlerinizi yazınız.
6. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Bir Amerikan İtfaiyecisinin Yaşamı filmini senaryo yönünden analiz etti.		
2. Bir Amerikan İtfaiyecisinin Yaşamı filmini kurgu yönünden analiz etti.		
3. Büyük Tren Soygunu filmini senaryo yönünden analiz etti.		
4. Büyük Tren Soygunu filmini kurgu yönünden analiz etti.		
5. İki filmi kurgu yönünden karşılaştırarak tespitlerini yazdı.		
6. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

1.2.2 Fransa'da Sinemanın İlk Yılları

1900'lerin başında Fransa'da sinema bir endüstri olarak doğar. Fransız sinemasının endüstri olarak gelişmesinde en büyük rolü **Charles Pathe** ve kurduğu yapım şirketi oynar. **Pathe**, sinemanın ilk dönemlerinde Fransa'nın en önemli film yapımcılarından biridir. Aynı zamanda kendisi de film çeker. **Leon Gaumont** ise en büyük rakibidir. Kendi adıyla kurduğu şirket aracılığıyla Gaumont da Fransız sinemasının gelişmesine önemli katkı sağlar. Bu iki şirket sinemanın ilk yıllarında film pazarı üzerinde Fransız egemenliğini kurar ancak bu egemenlik, Birinci Dünya Savaşı sırasında son bulur. Savaş bittiğinde Amerikan şirketleri film pazarı üzerindeki egemenliği ele geçirir.

1.2.2.1. Charles Pathe

Charles Pathe'nin yapımcılığını üstlendiği filmler; halkın ilgisini çeken, popüler beğenilere hitap eden ve daha çok gerçek konuları ele alan filmlerdir. Kurucusu olduğu şirketin filmlerinde hem Lumiere kardeşlerin belgeselci geleneğini hem de Melies'in düş dünyasını kullanır. 1903-1909 yılları arasında Fransa'da ve uluslararası piyasada bir numaralı film yapım şirketi olur. Charles Pathe, **Kaçan At**'ında (1907) ilk kez paralel kurguyu kullanır (Görsel 1.8). Sahne şöyledir: Bir satıcı, müşterisine mal bırakmak için binanın üst katına çıkarken atını dışarıda bırakır. At yiyecek bir şeyler arar, bulur ve yemeye başlar. Kesme ile o sırada satıcının merdivenleri çıkışı gösterilir. Tekrar kesme ile atın yemeye devam ettiği gösterilir. Porter, Bir Amerikan İtfaiyecisinin Yaşamı'ında kesmelerle **sonra** ne olduğunu göstermiştir. Bu filmde ise kesmelerle **aynı anda** ne olduğu gösterilir. Sonrayı değil o anı anlatır. İlerleyen yıllarda paralel kurgu, en çok kullanılan kurgu tekniklerden biri olur. Yönetmenler, paralel kurguyu iki öyküyü eş zamanlı devam ettirmek; çatışma, merak ve gerilimi artırmak için sıklıkla kullanır.

Görsel 1.8: Kaçan At (1907)

1.2.3. İngiltere'de Sinemanın İlk Yılları

1900'lerin başında İngiltere'de sinema, bir zanaat olarak gelişir. İngiliz yapımı ilk film, sinemanın öncülerinden olan **Robert William Paul**'un 1896'da gösterimini yaptığı **Dover'da Deniz Fırtınası**'dır.

Sinemanın ilk yıllarında İngiltere'nin güneyinde yer alan Brighton, film yapımcılarının merkezidir. Bunda, güneşli gün sayısının fazla olmasının rolü büyüktür. Sinema tarihinde **Brighton Okulu** olarak anılan ve 1896-1905 yıllarını kapsayan bu dönemde yapılan filmler, toplumsal bazı olayları ele alır. Çoğunluğu alt tabakadan olan izleyici kitlesi, perdede kendi hayatlarına dair hikâyeler izlemekten keyif alır. Böylece işçilerin, hırsızların ve mahkûmların öyküleri İngiliz sinemasının ilk konuları olur. Bu, İngiliz sinemasının belgeselci geleneğinin de başlangıcıdır.

1.2.3.1. George Albert Smith

Brighton'a yerleşip film yapan yönetmenlerden en önemlisi **George A. Smith**'tir. Yenilikçi bir yönetmen olan Smith, bir fotoğrafçıdır. Kendi kamerasını yaparak 1897'de ilk filmini çeker. 1900'de yaptığı filminde, ilk kez **yakın planı** kullanır (Görsel 1.9). O zamana kadar yönetmenler, filmlerinde hep **genel plan** kullanmıştır. Konuya yakınlaşırlarsa izleyicilerde kafa karışıklığına neden olabileceklerini düşünürler. Oysaki Smith'in iki genel plan arasına yerleştirdiği ve bir kedinin yemek yemesinin gösterildiği yakın plan çekim, izleyicilere doğal gelir. Böylece sinemada yakın plan çekim doğar.

Görsel 1.9: İlk yakın plan çekim (1900)

Smith, filmlerinde yeni teknikler uygulamaya yönelik çalışmalar yapar. Bir trenin önünden çekim yapan ilk kişidir. Bir hayaletin raylarda süzülüşünü çağrıştırdığı için bu çekime **hayalet çekim** adı verilir. Aynı zamanda bir oyuncunun iki ayrı görüntüsünü tek çerçeve içine yerleştirerek **çift pozlama** tekniğini uygulayan ilk yönetmendir.

1.2.4. İskandinavya'da Sinemanın İlk Yılları

Sinema, 1900'lü yılların başında İskandinavya'da kabul gören bir sanat dalı olarak gelişir. Özellikle Danimarka ve İsveç, 1910-1920 yılları arasında Avrupa'da sinemanın gelişmesine katkı sağlayan ülkelerdir. Çekilen filmler genellikle melodramatik aşk öyküleri ve edebî uyarlamalardır. İskandinav edebiyatındaki kader ve ölüm teması, filmlere derinlik katar. İskandinav sinemacılar arasında en önemli iki yönetmen **Benjamin Christensen** ve **Victor Sjöström** idi.

Danimarkalı yönetmen Benjamin Christensen, filmlerinde ışığı yenilikçi ve cesurca kullanan bir öncüdür. 1914 yılında çektiği **Gizemli X** ve 1922 yılında çektiği **Cadılar**, sinema tarihinde ışık kullanımı açısından en yenilikçi filmlerdir.

İsveçli yönetmen Victor Sjöström, Avrupalı sinemacılar üzerinde büyük etki bırakmış yaratıcı bir sanatçıdır. 1913 yılında çektiği **Ingeborg Holm** filmi, incelikli ve doğal bir görselliğe sahiptir. 1921 yılında çektiği **Hayalet Araba** (Görsel 1.10) ise sinema tarihinin en önemli filmlerinden biri olur. Öykü içinde öykü ve değişken ruh hâllerini içeren çok katmanlı bu filmin öyküsü şöyledir: Mezarlıkta arkadaşlarıyla oturan ana karakter, onlara her yılbaşında gelen ve ölülerin ruhlarını toplayan hayalet bir arabanın öyküsünü anlatır. Filmin ilerleyen bölümünde bu karakter ölür ve ruhunun bedeninden ayrılışı, çift pozlama ile izleyiciye gösterilir. Hayalet araba onu almaya gelir.

Görsel 1.10: Hayalet Araba (1921)

Sessiz sinema döneminde çekilen İskandinav filmleri, sinemanın saygınlık kazanmasında ve bir sanat olarak değer görmesinde büyük rol oynar.

4. UYGULAMA: VICTOR SJÖSTRÖM-HAYALET ARABA

UYGULAMANIN AMACI: Victor Sjöström'ün sinemaya katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Victor Sjöström'ün Hayalet Araba filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Victor Sjöström'ün Hayalet Araba filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Hayalet Araba filminde öykü içinde öykü kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Hayalet Araba filminde yakın plan kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Hayalet Araba filminde devamlılık kurgusu kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Hayalet Araba filminde paralel kurgu kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Hayalet Araba filminde çift pozlama kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü içinde öykü kullanımını analiz etti.		
2. Filmde yakın plan kullanımını analiz etti.		
3. Filmde devamlılık kurgusu kullanımını analiz etti.		
4. Filmde paralel kurgu kullanımını analiz etti.		
5. Filmde çift pozlama kullanımını analiz etti.		
6. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

1.3. HOLLYWOOD'UN MİT HÂLİNE GELİŞİ

1910'larda film yapım şirketleri, Güney California'nın Hollywood (Görsel 1.11) bölgesine yerleşmeye başlar. İlk Hollywood stüdyosu 1911'de inşa edilir. Film yapım şirketlerinin bölgeyi seçmelerinde bölgenin ılıman ve bol güneşli iklimi kadar daha düşük maliyetli film yapmak istemelerinin de rolü büyüktür. New York ve New Jersey'de birleşen önemli film yapımcıları ile kamera ve projektör imalatçıları, film donanımlarının patentine sahiptir. Bir kamera ya da projektörü yasal olarak kullanabilmek için para ödemek gerekir. Buna karşı çıkan bağımsız yapımcılar, Los Angeles'a yerleşerek Paramount, Fox ve MGM gibi on yıl içinde sinemaya egemen olacak yapım şirketlerini kurar.

Görsel 1.11: Hollywood'un simgesi hâline gelmiş olan yazı

1.3.1. Stüdyo Sistemi

Bu film şirketlerinin yarattığı **stüdyo sistemi** olarak adlandırılan sistem, 1920'lerin sonundan 1950'lere kadar tüm dünyada sinemaya egemen olur. Stüdyo sistemi, yapımcıların hâkimiyetinde büyük stüdyolarda yoğunlaşan, hızlı ve sürekli (bir nevi fabrikasyon) film üretimine dayanır. Kâr elde etmeye dayalı bu sistem, hızla büyüyen talebi karşılamak için popüler filmler üretip dünyaya dağıtır. Stüdyolar filmlerin yapım, dağıtım ve gösteriminin kontrolünü ellerinde tutar. İşin bütün boyutlarını dikey olarak örgütleyen birkaç büyük stüdyo, film pazarına egemen olup Hollywood'u tanımlamaya başlar. Birinci Dünya Savaşı'yla birlikte Avrupa ve ABD arasındaki rekabet, Hollywood'un tekelci stüdyo sisteminin zaferiyle sonuçlanır.

Stüdyo sisteminin "film türleri ve yıldız sistemi" olmak üzere dayandığı iki temel vardır. Stüdyo sisteminin hedeflediği kâr elde etme amacı, sürekli yeni film üretme zorunluluğunu beraberinde getirir. Bu da filmlerin standartlarını saptama ve filmleri sınıflama ihtiyacını doğurur. Böylece western, korku, müzikal gibi film türleri ortaya çıkar. Bu türlerin ortak özelliği popüler olmalarıdır. Hollywood, tiyatrodan gelen melodram geleneğini ve popüler edebiyat yapıtlarını birleştirerek tür filmlerinde başarılı bir şekilde kullanır. Filmciliğin bir diğer boyutu da tanıtımdır. Hollywood, tanıtım mekanizmasını yıldız sistemi üzerine kurar. Yıldız oyuncular, filmleri tanıtmanın etkili bir

aracı olur. Stüdyolar film yıldızlarını uzun dönemli sözleşmelerle kendine bağlar, kendi yıldızlarının filmin merkezinde olduğu senaryolar yazdırır. İzleyiciler (Görsel 1.12) de artık hayranı oldukları film yıldızlarını izlemeye gider.

Görsel 1.12: Yıldız oyuncularının filmini izlemek için sinema önünde bekleyen izleyiciler

1.3.2. Uzun Metrajlı Filmler

ABD'de 1914 yılına gelinceye kadar çekilen filmler, iki makaralık ve on beş dakika süren kısa filmlerdir. Sinema endüstrisi geliştikçe Hollywood'a yerleşen ve daha uzun öyküler anlatmak isteyen bağımsız yapımcılar, iki makara ve on beş dakika sınırının sıkıntısını çekmeye başlar. Ülkeye ithal edilen Avrupa filmleri, uzun filmlere geçişte büyük rol oynar.

Uzun metrajlı ilk film, 1906'da Avustralya'da **Charles Tait** tarafından çekilen, ünlü kanun kaçağı Ned Kelly'nin hikâyesinin 70 dakikada anlatıldığı **Kelly Çetesinin Öyküsü** (Görsel 1.13) adlı filmdir. Avrupa'da bu tarihten sonra çok makaralı filmler yapılmaya başlanır. ABD'de uzun metrajlı film yapımına geçişi hızlandıran ise özellikle kostümlü tarihî İtalyan filmleri olur. Çok makaralı, ayrıntılı bir set tasarımına ve kalabalık bir oyuncu kadrosuna sahip bu görkemli İtalyan filmleri, Amerikan izleyicilerin hayranlığını kazanır. Bu filmler, Amerikan yapımcılara, izleyicilerin uzun ve yüksek bütçeli filmlere de ilgi göstereceğini kanıtlar.

Görsel 1.13: Kelly Çetesinin Öyküsü (1906)

İlk çok makaralı Amerikan filmi, 1910'da çekilen **Hz. Musa'nın Hayatı** adlı filmdir. **İlk uzun metrajlı Amerikan filmi** ise **Cecil B. DeMille** tarafından 1914 yılında çekilen **Kızılderili** olur. Bir melodram olan bu film, büyük bir başarı elde eder. Filmin bir diğer özelliği de ilerleyen zamanlarda sinemacılar tarafından üzerinde uzlaşmaya varılacak önemli bir sinema unsurunun ilk kez kullanılmasıdır. Bu unsur **180 derece kuralıdır (aks çizgisi)**. Filmde oyuncuların birbirlerine doğru baktıklarını göstermek için bu kural kullanılmıştır. Sinemacılar, kameranın birbirine bakan ya da birbiri ile konuşan iki insan arasındaki 180 derecelik hayali bir çizgi üzerinde olması gerektiğinin farkına varır.

Sinema endüstrisinde, uzun filmlere zamanla -vodvillerde gösterinin asıl kısmını ifade etmek için kullanılan- **uzun metraj (feature)** terimi benimsenerek **uzun metrajlı film** denir. Filmler, on beş dakikadan altmış ila doksan dakika arasında bir uzunluğa çıkar. Uzunluk ve ihtişam açısından kendinden önceki bütün uzun metrajlı filmleri geride bırakarak uzun metrajlı filmlerin Hollywood'a kalıcı olarak yerleşmesini sağlayan film, **David Wark Griffith**'in Amerikan İç Savaşı'nı konu alan epik draması **Bir Ulusun Doğuşu** (1915) olur.

1.3.3. Sinemada İlk Usta Yönetmen David Wark Griffith

Sinema tarihinde **sinemanın ilk usta yönetmeni** olarak kabul edilen **David Wark Griffith**, hem kullandığı tekniklerle hem de öykü anlatma biçimiyle ABD'de sinema dilini yaratan ve dünya sinemasını etkileyen en önemli isimdir. 1908'de çektiği **Dollie'nin Maceraları** filmiyle yönetmenliğe başlayan Griffith, ilk yeniliklerini 1909'da çektiği **Issız Villa** filmiyle sergilemeye başlar. Kahramanın son dakikada içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulduğu ünlü "son dakika kurtuluş" sahnelerinin ilkini bu filmde gerçekleştirir.

Griffith, iki makaralık filmlerin öykü anlatmadaki yetersizliğine inanır ve Avrupa'dan gelen dört, beş makaralık uzun filmlerden, özellikle de İtalyan epik dramlarından etkilenir. 1913 yılında kendi yapım şirketini kurar. 1913'te çektiği **Domuz Çıkmazı Serserileri** filmi **gangster**, **Kaçış** ve **Vicdan Azabı** (1915) filmleri de **kara film** ve **psikolojik gerilim** filmlerinin ilk örneğidir.

Griffith'in sinema tarihinde önemli bir yer edinmesini sağlayan film ise 1915'te çektiği, o tarihe kadarki en uzun Amerikan filmi olan, on iki makaralık **Bir Ulusun Doğuşu** olur (Görsel 1.14). Bu filmde Griffith, dış çekimleri ve takip planlarını ustaca kullanmıştır. Amerikan İç Savaşı'nı ve savaştan sonraki yapılanma dönemini konu alan film, ticari olarak büyük başarı elde etse de siyahlara yönelik tutumu açısından ırkçılıkla suçlanır.

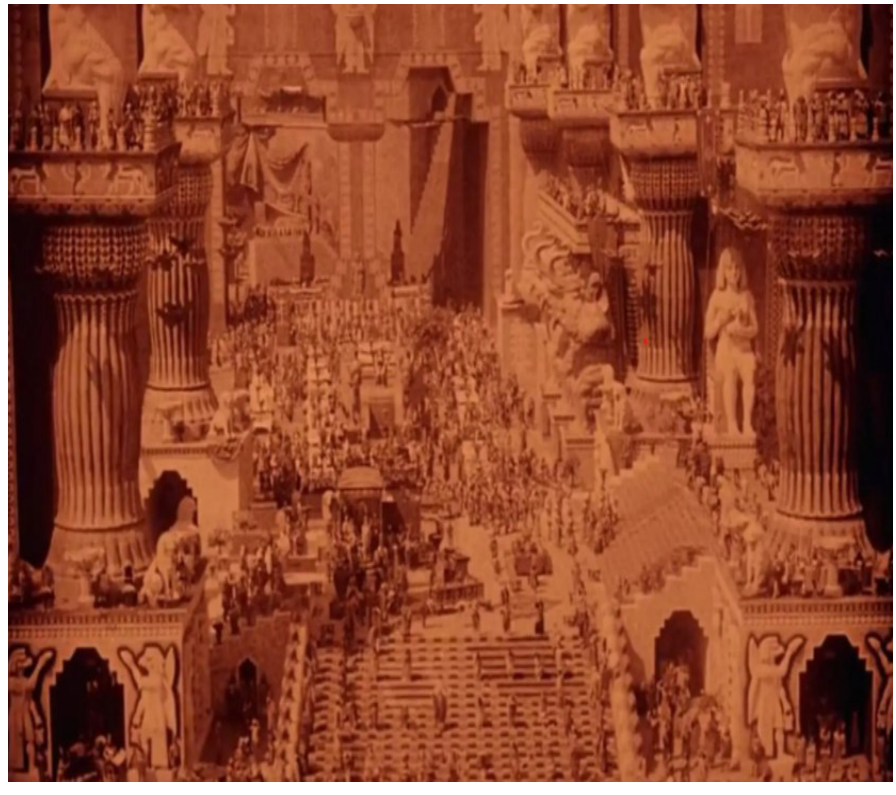

Görsel 1.14: Bir Ulusun Doğuşu (1915)

1916'da çektiği bir sonraki filmi **Hoşgörüsüzlük**, Bir Ulusun Doğuşu'na yönelik eleştirilere bir yanıt niteliğindedir. Sinema tarihinin en önemli yapıtlarından biri olan film, değişik çağlarda hoşgörüsüzlüğü ele alan dört farklı öyküyü birleştirir. Filmin en ünlü bölümü; Perslerin Mezopotamya'yı istilasının anlatıldığı, Babil'in görkemli bir şekilde tasarlandığı, binlerce figüranın rol aldığı ve büyük savaş sahnelerinin ustalıkla görüntülendiği **Babil'in Düşüşü**'dür. Yüksek bütçeli bu film, yaklaşan savaşın da etkisiyle ticari olarak başarısızlığa uğrar.

Griffith, filmlerde izleyicileri duygusal olarak etkilemenin ve yönlendirmenin önemine inanır. İzleyiciler, film karakterleri ile özdeşleşmelidir. Sahnenin duygusal atmosferini yaratmak için çekim ölçeklerini özgürce kullanır ve çeşitli ölçekler arasında kesmeler yapar. Yakın plan ve ayrıntı plan çekimlerini, istediği duygusal etkiyi yaratmada ve izleyicilerin dikkatini yönlendirmede ustalıkla kullanır.

Griffith, kamera hareketlerini bilinçli bir biçimde kullanan ilk yönetmendir. Kamera hareketlerini sahnenin duygusal etkisini artırmak ve seyirci üzerinde yarattığı heyecanı güçlendirmek amacıyla etkili bir biçimde kullanır. Hoşgörüsüzlük (Görsel 1.15) filmi, kamera hareketlerinin uyum içinde ve etkileyici kullanımının en güzel örneklerinden biridir. Bir vince bağlı şaryodan ve balonlardan yapılan çekimlerde, etkileyici dikey kaydırmalar ve ileri kaydırmalar yer alır.

Görsel 1.15: Hoşgörüsüzlük (1916)

Griffith'in sinema tarihinde yer edinmesini sağlayan en önemli şey ise sinema kurgusuna katkısıdır. Kurgunun psikolojik önemini kavrayan ilk büyük yönetmendir. Griffith'in kurgu tekniği görünmez kesmelere dayanır. Filmlerinde hareketin kesintisiz, akıcı ve sürekli olması görünmez kesmelerle sağlanır. Amaç; kesme yerlerini gizlemek, izleyicilerin bu kesmeleri fark etmemesini

ve film izledikleri gerçeğini unutmalarını sağlamaktır. Görünmez kesme tekniği bugün hâlâ Hollywood'da baskın olarak kullanılan kurgu tekniğidir. Griffith, filmsel zamanı kullanan ilk yönetmendir. O zamana kadar bir çekimin uzunluğunu belirleyen, hareketin gerçek hayattaki süresidir. Griffith, yaratmak istediği dramatik etkiye bağlı olarak hareketin gerçek süresini olduğundan daha uzun ya da daha kısa kurgular. Griffith, Hoşgörüsüzlük filminde kurguya etkileyici bir yenilik olan "temaya dayalı kesme"yi getirir. Bu yöntemde zaman ve mekândaki devamlılık, yerini ortak bir temaya bırakır. Filmde farklı çağlardan farklı olaylar aynı temayı, hoşgörüsüzlüğü betimler. Amaç, izleyicilerin sekansların anlamını fark etmesidir. Daha sonra Sovyet yönetmenler, temaya dayalı bu kesme yöntemini geliştirerek **montaj** olarak adlandırır.

Griffith'in filmleri melodramdır ve filmlerinde melodramın bütün özellikleri bulunur. Bu filmlerde, izleyicide yaratmak istediği duygusal etki için aydınlatmayı yaratıcı bir şekilde kullanır. Anahtar ışık, arka ışık ve fon ışığı onunla sinema dünyasına girer. Aydınlatma teknikleriyle filmlerine görsel bir yumuşaklık katar (Görsel 1.16). **Bir Ulusun Doğuşu** filminde, sinema tarihinin **ilk gece çekimlerini** gerçekleştirir. Griffith'in filmlerinde bazı görüntülerin etkileyiciliği, plansız ve doğal detaylarda saklıdır. Gösterge bilimci Roland Barthes'ın ilerleyen yıllarda "hislerimizi delip geçen anlam" olarak tanımladığı ve **punctum** olarak adlandırdığı şey, tam olarak budur. Griffith'in filmlerinde çok sayıda punctum vardır ve bunlar, anın gerçekliğini hissettirerek görüntüyü etkileyici kılar.

Griffith, çektiği filmlerle sinemanın ilk usta yönetmeni olur. Filmlerinde, izleyicileri duygusal olarak etkilemek, filmle ve filmdeki karakterlerle özdeşleşmelerini sağlamak için çekim ölçeklerini, kamera hareketlerini, aydınlatmayı ve kurguyu bilinçli bir şekilde kullanır. Filmleri, kendinden sonraki yönetmenlere sinemanın neyi nasıl anlatacağını göstermede eşsiz bir rehber olur.

Görsel 1.16: Griffith'in aydınlatma tekniği ile çektiği filmden bir sahne

5. UYGULAMA: DAVID WARK GRIFFITH-HOŞGÖRÜSÜZLÜK

UYGULAMANIN AMACI: David W. Griffith'in sinemaya katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden David W. Griffith'in Hoşgörüsüzlük filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. David W. Griffith 'in Hoşgörüsüzlük filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Hoşgörüsüzlük filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Hoşgörüsüzlük filminde çekim ölçeklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Hoşgörüsüzlük filminde kamera hareketlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Hoşgörüsüzlük filminde kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Hoşgörüsüzlük filminde aydınlatma tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Hoşgörüsüzlük filminde melodrama ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde melodrama ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

1.3.4. Sinemanın Kadın Öncüleri

Sinema tarihinin ilk yönetmenlerinden biri, Fransız kadın yönetmen ve stüdyo patronu **Alice Guy Blache**'dir (Görsel 1.17). 1896'da Gaumont film şirketinde sekreter olarak çalışmaya başlayan Blache, bir süre sonra bu şirkette yönetmenlik ve yapımcılık yapmaya başlar. 1896 yılında, **Lahana Perisi** ile sinema tarihinin ilk kurmaca filmini çeker. Filme öykü dışında bir şeyler katan ilk kişidir. 1906 yılına kadar dünyada bilinen tek kadın yönetmen olan Blache, 1920'ye kadar süren kariyeri boyunca yüzlerce film çeker.

Görsel 1.17: İlk kadın yönetmen Alice Guy Blache

Kadınlar, 1920 öncesinde Hollywood'da etkin konumdadır. O dönemin en yenilikçi kadın yönetmenlerinden biri **Florence Lois Weber**'dir. Yönetmen, senarist, yapımcı aynı zamanda oyuncu olan Weber, sessiz sinema döneminin en önemli ve en üretken yönetmenlerinden biridir. 1913 tarihli **Gerilim** adlı filminde, eş zamanlı bir eylemi göstermek için **bölünmüş ekran** kullanarak (Görsel 1.18) bu tekniğin kullanımına öncülük eder. Weber bu filmde ilk kez **dikiz aynasından çekim** yöntemini kullanır. 1914'te yaptığı **Venedik Taciri**, bir kadın yönetmen tarafından çekilen ilk uzun metrajlı filmdir. Aynı zamanda Amerika'daki ilk **sesli** filmleri yapar. 1917 yılında, kendi film stüdyosuna sahip ilk Amerikan kadın yönetmen olur.

Görsel 1.18: Gerilim (1913) filminden bölünmüş ekran kesiti

Hollywood'da 1925'ten önceki senaryoların yarısını kadınlar yazmıştır. O dönemin en önemli kadın senaryo yazarı **Frances Marion**'dır. Marion, sinema kariyerine Louis Weber'in film şirketinde senaryo asistanlığı yaparak başlar. 1915-1935 yılları arasında, tüm senaryo yazarları arasında en yüksek ücreti alan senaryo yazarıdır. **Büyük Ev** filmiyle 1930 yılında senaryo dalında Oscar alarak bir akademi ödülünü kazanan ilk kadın olur.

Hollywood'da maliyetler, sesli filmlere geçişle birlikte yükselir. İşin içine daha çok para girip ücretler artınca sinema sektöründe daha çok erkek çalışmaya başlar ve sektör üzerinde erkek egemenliği kurulur.

1.4. TÜRK SİNEMASINDA İLK DÖNEM

Osmanlı İmparatorluğu'nun sinemayla tanışması Avrupa ile aynı yılda (1896) Lumiere kardeşlerin çektiği bir filmin gösterimiyle gerçekleşir. Aynı tarihte Lumiere kardeşlerin bir kameramanı İstanbul'a gelerek çeşitli çekimler yapar. Fransız Pathe şirketinin temsilcisi olan Romanya uyruklu **Sigmund Weinberg**, 1897 yılında Pera'daki (günümüzdeki adı ile Beyoğlu) Sponeck Restoranında halka açık ilk sinematograf gösterimini düzenler. Film gösterimleri birkaç yıl içinde imparatorluğun bütün büyük şehirlerine yayılır. Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk yerleşik sinema salonu, **Weinberg** tarafından 1908'de Tepebaşı'nda açılan **Pathe'**dir. Bunu İstanbul'un diğer semtlerinde ve İzmir, Selanik gibi şehirlerde açılan sinema salonları izler.

1.4.1. Türk Sinemasında İlk Belgesel Filmler

Osmanlı İmparatorluğu'nda çekilen ilk filmler, o dönemin gündelik hayatını ve önemli tarihî olayları belgeleyen yapımlardır.

1.4.1.1. Manaki Kardeşler

O yıllarda Osmanlı İmparatorluğu topraklarında yer alan Balkanlarda, Osmanlı vatandaşı olan Makedonyalı **Yanaki** ve **Milton Manaki** kardeşlerin çektiği belgesel filmler, bazı sinema tarihçileri tarafından Türkiye'de sinemanın başlangıcı olarak kabul edilir. Bu işe fotoğrafçılıkla başlayan Manaki kardeşler, ilk filmleri olan **Büyükanne Despina** (Görsel 1.19) ve **İp Eğiren Kadınlar**'ı 1905 yılında çeker. Çektikleri ilk filmler, gündelik hayattan seçtikleri konuları içeren belgesellerdir. Balkanların ilk sinemacıları olan Manaki kardeşler; düğün, cenaze, halk dansları, bayramlar gibi gelenek ve görenekleri, yerel olayları ve büyük tarihî olayları çeker. Çektikleri filmler, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerine ait görsel belgelerdir. II. Meşrutiyet kutlamaları, Jön Türklerin geçit törenleri, Sultan V. Mehmet Reşat'ın Selanik ve Manastır ziyaretleri bunlar arasında sayılabilir.

Görsel 1.19: Büyükanne Despina (1905)

1.4.1.2. İlk Türk Sinemacı Fuat Uzkınay

1876-1877 Osmanlı-Rus Savaşı'nda, Osmanlı İmparatorluğu yenilgiye uğrar. Bu savaşın anısına geldikleri en ileri nokta olan Ayastefanos'a (günümüzdeki adı ile Yeşilköy) Ruslar tarafından görkemli bir anıt dikilir. Birinci Dünya Savaşı başlayıp Rusya'ya savaş ilan edildiğinde bu anıtın yıkımına karar verilir. **Ayastefanos**'taki **Rus Abidesinin Yıkılışı** 14 Kasım 1914'te Osmanlı ordusunda subay olan **Fuat Uzkınay** tarafından çekilir. Belgesel nitelikli bu kısa film, Türk sinemasının başlangıcı; Fuat Uzkınay da ilk Türk sinemacı olarak kabul edilir. Osmanlı İmparatorluğu'nda sinemayı halka tanıtan Weinberg'in öğrencisi olan Uzkınay, ordu adına çekimler yapmaya devam eder.

1.4.1.3. Ordu Film Merkezi (OFM)

Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya'yı ziyareti sırasında, Alman ordusunun bir film merkezi kurduğunu gören Osmanlı Ordusu'nun Başkomutanı ve Harbiye Nazırı Enver Paşa (Görsel 1.20), İstanbul'a döndüğünde "Ordu Film Merkezi"ni kurar (1915). Osmanlı'da sinemanın kurumsal bir kimliğe kavuşmasını sağlayan bu merkezin başına Weinberg'i, yardımcılığına da Uzkınay'ı getirir. OFM'nin çektiği ilk filmler, belgesel nitelikli yapımlardır.

Görsel 1.20: Ordu Film Merkezi'nin kurucusu Enver Paşa

Osmanlı'da ilk film gösteriminden neredeyse yirmi yıl sonra 1916'da uzun metrajlı ilk Türk filminin çekimine başlanır. OFM için Weinberg'in çekmeye başladığı **Himmet Ağa'nın İzdivacı** adlı bu film, ancak savaş sonrasında Uzkınay tarafından tamamlanabilir ve gösterimi 1918 yılında yapılır. Bunun nedeni, Osmanlı'nın Romanya ile savaşa girmesi sonucu Weinberg'in OFM'deki görevinden alınması ve yerine yardımcısı Uzkınay'ın getirilmesidir. 1918 öncesinde tamamlanan ilk uzun metrajlı filmler ise genç gazeteci **Sedat Simavi**'nin yönettiği **Pençe** (1917) ve **Casus** (1917) filmleridir. Müdafaa-i Milliye Cemiyeti tarafından yapılan bu filmlerle Türk sinemasında yeni bir dönem başlar.

6. UYGULAMA: TÜRK SİNEMASINDA İLK DÖNEM

UYGULAMANIN AMACI: Türk sinemasının İlk Dönem'indeki gelişmeleri kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Türk sinemasında ilk belgesel filmler konusunu sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beş kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Türk sinemasındaki ilk belgesel filmleri genel ağda araştırınız.
3. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
4. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
5. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik bir grup oluşturdu.		
2. Konuyu genel ağda araştırdı.		
3. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
4. Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırladı.		
5. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru cevabı işaretleyiniz.

1. "Louis ve Auguste Lumiere kardeşler tarafından 1895 yılında Fransa'da icat edilmiştir."

Verilen bilgi aşağıdaki kavramlardan hangisine aittir?

A) Cinematographe B) Kinetograph C) Kinetoscope
D) Phonograpgh E) Vitascope

2. Aşağıdakilerden hangisi sinemanın ilk yıllarında çekilen bir filmin özelliklerinden biri olamaz?

A) Siyah beyaz olması
B) Sessiz olması
C) Sabit çerçeveli olması
D) Uzun metrajlı olması
E) Tek çekimden oluşması

3. George Melies'in temelini attığı sinema geleneği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gerçekçilik B) Kurmaca C) Belgesel
D) Uzun metraj E) Deneysel

4. Kurgunun mucidi olarak kabul edilen yönetmen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Edwin Porter
B) Cecil B. De Mille
C) David Wark Griffith
D) George Melies
E) George A. Smith

5. Aşağıdakilerden hangisi David Wark Griffith'in çektiği Bir Ulusun Doğuşu filminin özelliklerinden biri değildir?

A) Uzun metrajlı filmlerin Hollywood'a kalıcı olarak yerleşmesini sağlamıştır.
B) Sinema tarihinin ilk gece çekimleri gerçekleştirilmiştir.
C) Siyahilere yönelik tutumu nedeniyle ırkçı bir filmdir.
D) Dış çekimler ve takip planları ustalıkla kullanılmıştır.
E) Persler'in Babil'i ele geçirişinin anlatıldığı sahne, en önemli bölümüdür.

6. Sinema tarihinin ilk kadın yönetmeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mary Pickford
B) Asta Nielsen
C) Florence Lois Weber
D) Alice Guy Blache
E) Frances Marion

7. Aşağıdakilerden hangisi Hollywood stüdyo sisteminin temelini oluşturan unsurlardan biri değildir?

A) Yapımcı hâkimiyeti
B) Dış çekimler
C) Yıldız sistemi
D) Tür filmleri
E) Yapım, dağıtım ve gösterim tekeli

8. Sinema tarihinde "..... Okulu" şeklinde adlandırılan ve İngiltere'de 1896-1905 yılları arasını kapsayan dönemde toplumsal bazı olayları ele alan filmler ile İngiliz sinemasının belgeselci geleneğinin başladığı akımdır.

Verilen cümledeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Brighton B) Derby C) Hollywood
D) Londra E) Los Angeles

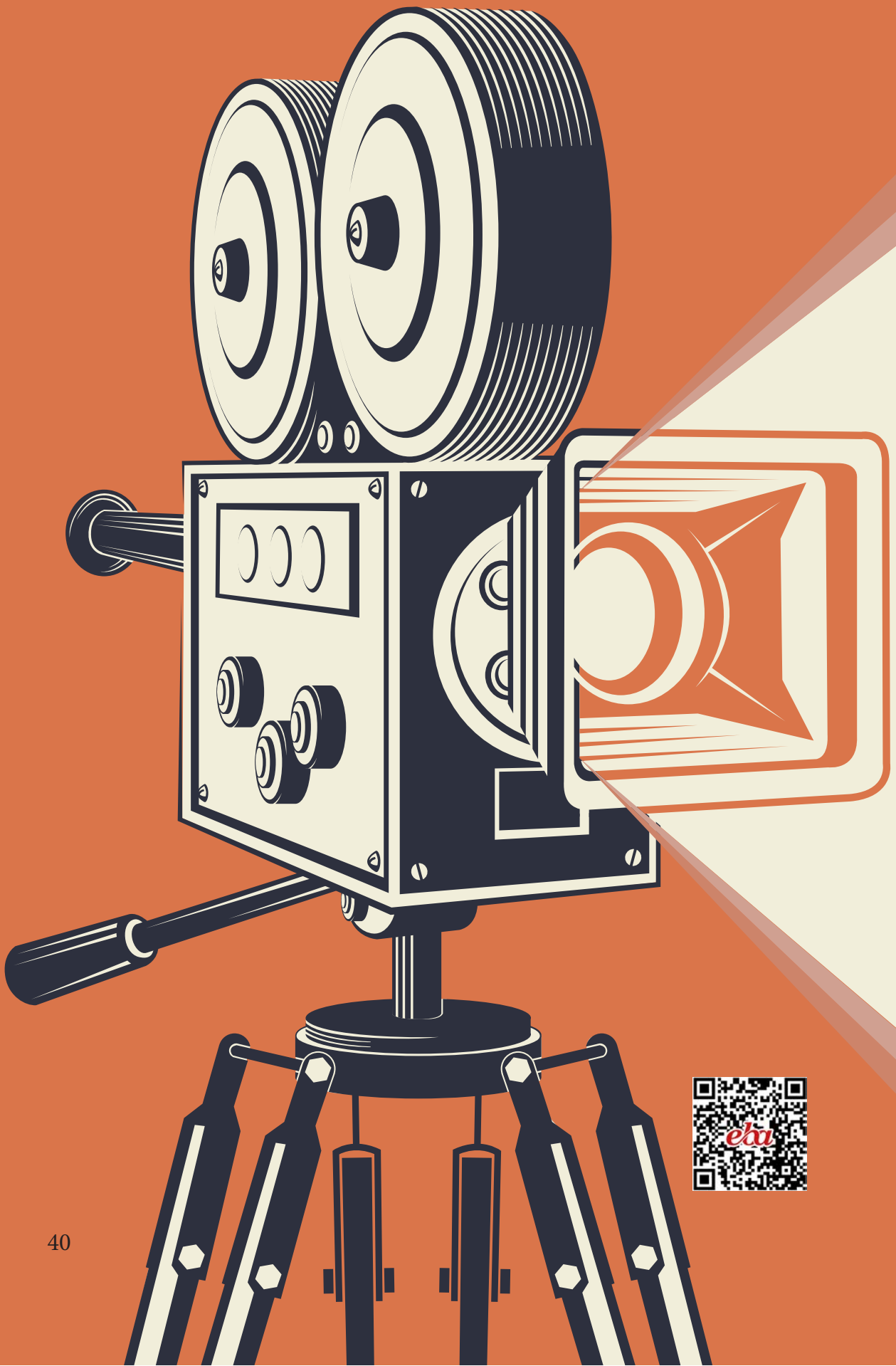
9. "Sinema ilk yıllarında İskandinavya'da bir ..... olarak gelişti."

Verilen cümledeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Atraksiyon B) Eğlence C) Endüstri
D) Sanat E) Zanaat

10. Türk sinemasının başlangıcı olarak kabul edilen film aşağıdakilerden hangisidir?

A) Himmet Ağa'nın İzdivacı
B) Pençe
C) Büyükanne Despina
D) Casus
E) Ayastefanos'taki Rus Abidesinin Yıkılışı

2. ÖĞRENME BİRİMİ
1920'LER DÖNEMİ SİNEMA

KONULAR

2.1. HOLLYWOOD RÜYASI
2.2. İLK ASİLER
2.3. TÜRK SİNEMASINDA TİYATROCULAR DÖNEMİ

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Klasik Hollywood filmleri
- Komedinin altın çağı
- Gerçekçi sinema
- Fransız avangart akımları
- Alman dışavurumculuğu
- Sovyet montajı
- Türk sinemasında Tiyatrocular Dönemi

ANAHTAR KAVRAMLAR

Hollywood, romantizm, komedi, gerçekçilik, avangart, izlenimcilik, dışavurumculuk, gerçeküstücülük, montaj

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Klasik Hollywood öyküleri sizde nasıl bir duygu yaratıyor?
2. Sessiz film denildiğinde aklınıza gelen komedyenler kimlerdir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.
3. Hollywood sineması dışında aklınıza hangi ülke sinemaları geliyor? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.1. HOLLYWOOD RÜYASI

1920'lere gelindiğinde sinema, yirminci yüzyılın egemen iletişim aracı hâline gelir. Diğer iletişim araçlarına bağımlılıktan kurtulan filmler, kodlanmış sinematografik düzenekleri kullanarak romantik öyküler anlatır. Birinci Dünya Savaşı sonunda Avrupa, sinema alanındaki üstünlüğünü Amerika'ya kaptırır. Hollywood ve kurduğu sistem, popüler eğlence dünyasına egemen olur.

Sinemanın dünya çapında yaygınlaşması klasik Hollywood filmleri aracılığıyla olur. Üretiminin sürekliliği sağlanan uzun metrajlı filmlerin, büyük ve nitelikli sinema saraylarında gösterilmesi sinemanın toplumsal saygınlık kazanmasını sağlar. Sinemada sessiz filmlerin altın çağı başlar.

1920'lerin başında Los Angeles'ta Hollywood'un göz alıcı imajı yeni doğmuştur. Bu imajın yarattığı toplumsal etki sonucu aktör ve aktris olmak isteyen genç yıldız adayları, Hollywood'a, onun parlak romantizmine akın eder.

2.1.1. Stüdyo Sisteminin Zaferi

Sinema sektörüne yatırılan para katlanarak artar. **Adolph Zukor**'un kurduğu **Famous Players** (İlerleyen yıllarda adı Paramount olarak değişecektir.) şirketinin öncülüğünde büyük yapım şirketleri, popüler filmler yapmak için temelleri sağlam bir sistem geliştirir. Hollywood artık düzenli olarak popüler filmler üreten büyük bir endüstri, kapitalist bir üretim hattıdır. Bu, maliyet düşürücü yapım yöntemleri geliştirmeyi de beraberinde getirir. Hollywood yapım sisteminin fabrika tarzı film üretimi, sistemin sürekli kâr etme gereksinimini karşılar. Böylece stüdyo dönemi boyunca hemen hemen birbirinin aynı filmler çekilir.

Adolph Zukor'un Famous Players'ı en büyük yapım şirketidir. Ünlü film yıldızlarını bünyesine katar, Wall Street'teki yatırımcıların desteğiyle kendi sinema salonları zincirini kurar. Bu salonlara **sinema sarayı** adı verilir. Sıradan salondan daha niteliklidir. Sunduğu hizmetler ve lüks havasıyla ekonomik yönden üst sınıf izleyici kitlesini hedefler. **Fox, Universal, MGM, Warner Bros** gibi diğer şirketler de onu izler. Böylece yapım şirketleri film yapım, dağıtım ve gösterim sisteminin kontrolünü ele geçirir. Hollywood'u tanımlayan bu şirketler, Birinci Dünya Savaşı sonunda zor durumda olan ulusal sinemalarla dış anlaşmalar yaparak dağıtım ağlarını bütün dünyaya yayar ve dünya film pazarı üzerinde egemenlik kurar. Zukor, 1925 yılında **Paramount Pictures**'ı kurarak Hollywood stüdyo sisteminin başarısını ve üstünlüğünü kanıtlar. Sessiz sinema döneminin sonuna gelindiğinde Zukor ve şirketi; en ünlü yıldızlara, en lüks sinemalara ve dünya pazarında en geniş dağıtım ağına sahiptir.

2.1.2. Klasik Hollywood Sineması

Hollywood'da gelişen ve 1920'ler boyunca pekişen film üslubuna, **klasik** denir. Uzun metrajlı sessiz filmler dönemi boyunca zirveye ulaşan bu üslubun temeli, **gerçekçi-yanılsamacı estetiğe** dayanır. Klasik filmlerin ayırt edici özelliği olan **iyimserlik**, popüler izleyiciyi çeken en önemli unsurdur. Klasik Hollywood filmleri göz kamaştırıcı, eğlenceli ve romantiktir. İzleyiciye mutlu sonlar vadeder.

Filmler, çekimle ilgili her şeyin kontrol edilebildiği stüdyolarda çekilir. Bunlar, **plato** denilen iç ya da dış mekânlara kurulmuş yapay setlerdir. Stüdyolarda çekim yapmak, çekim koşullarını denetlemeye olanak vermesinin yanı sıra ekonomiktir. Filmlerde öykünün, izleyiciye gerçek

bir mekânda geçiyormuş gibi gösterilmesi amaçlanır. Stüdyonun tüm olanakları bu gerçeğe benzerliği yaratmak için kullanılır. Böylece gerçekçi-yanılsama, klasik filmlerin egemen estetiği olur.

Stüdyo dönemindeki -müzikal dışında- film türlerinin çoğu, sessiz film döneminde doğar. Sessiz dönemde bu türler, melodram ve komedi olarak iki ana grupta toplanabilir. Melodramlar, aşk ve aile yaşamı ile ilgili öykülerdir. İster macera filmi olsun ister aşk, klasik film öykülerine **melodramatik anlatı** egemendir. Düz anlatı, görünmez kurgu, 180 derece kuralı gibi 1910'ların sonunda ortaya çıkan sahne inşa teknikleri, 1920'ler Hollywood sinemasında somutlaştırılır ve bu sistem günümüze kadar gelir.

Hollywood klasik filmlerinin izleyiciyi çeken ayırt edici özelliklerinden biri de yıldız oyuncularıdır. Hollywood sisteminde yıldız oyuncular sözleşmelerle yapım şirketlerine bağlanmıştır. Yıldızlar, çoğunlukla güzellik ve çekicilikleri esas alınarak seçilir. Yıldız oyuncuların vücutları ve güzellikleri perdede metalaştırılır. Hayranları, yıldız oyuncuların perde dışındaki yaşamlarını da merak eder. Bu nedenle yapım şirketlerinin reklam bölümleri, gazetelerin ve dergilerin magazin yazarları yıldızların özel yaşamlarını da bir seyirlik hâlinde pazarlar. Bu durum, yıldız oyuncuların daha da çok metalaşmasına yol açar.

Sessiz dönem klasik Hollywood filmlerinin en iyi örneklerinden biri, o dönemin en ünlü yıldızlarından olan **Douglas Fairbanks**'in başrolünde olduğu 1924 tarihli **Bağdat Hırsızı**'dır (Görsel 2.1). Fairbanks aynı zamanda filmin yapımcısıdır. Bağdat'ta bir prensese âşık olan başına buyruk, eğlenceli ve yakışıklı bir hırsızın hikâyesinin anlatıldığı bu romantik film, öykü anlatımı ve sinematografi açısından benzerlerini temsil etmektedir. Filmin mesajı, tıpkı Amerikan rüyası gibi "Mutluluğu kazanmak gerek. "Filmdeki Bağdat mimarisi zarif ve dekoratiftir. Bu, "Bağdat mimarisi düşü" Bağdat'ın gerçek görünümden çok uzaktır. Hollywood klasik filmlerine hâkim olan **gerçekçi-yanılsamacı** estetik, tam olarak budur.

Görsel 2.1: Bağdat Hırsızı (1924)

1. UYGULAMA: HOLLYWOOD RÜYASI

UYGULAMANIN AMACI: Klasik Hollywood filmlerinin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Bağdat Hırsızı filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Başrolünde Douglas Fairbanks'in olduğu Bağdat Hırsızı filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Bağdat Hırsızı filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Bağdat Hırsızı filminde çekim ölçeklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Bağdat Hırsızı filminde kamera hareketlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Bağdat Hırsızı filminde kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Bağdat Hırsızı filminde aydınlatma tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Bağdat Hırsızı filminde melodramatik anlatıya ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde melodramaik anlatıya ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

2.1.3. Sessiz Komedi

Sessiz film dönemi boyunca bir tür olarak komedi, olgunlaşarak 1920'lerde Hollywood'da altın çağını yaşar. Komedinin ilk örneği olarak kabul edilen film, **Lumiere kardeşler**in çektiği **Bahçıvanın Sulanışı**'dır. Filmdeki ıslanma "gag"ı (güldürücü hareket), sessiz komedilerde defalarca tekrarlanır. Komediler Hollywood'un en popüler türlerinden biridir. Kâr etme amacına dayalı olarak örgütlenen sistem, daha çok komedi filmi üretmeye başlar.

Komedinin bir tür olarak öne çıkış süreci **Mack Sennett** yönetimindeki **Keystone Komedi Stüdyoları**nın 1912 yılında kuruluşu ile başlar. Sennett tarafından çekilen komediler; daha çok fiziksel harekete dayanan, temposu yüksek çılgın filmlerdir. Filmlerde insanlar ve nesneler sürekli hareket hâlindedir. Uçuşan pastaların, çarpışan arabaların, kovalanan ve ıslanan insanların yarattığı gülünç anlık durumlar çoğu zaman şiddet ve sertlik içerir. "Gag"lara dayanan bu filmler, bir olay örgüsü içermez. Bu filmlerin yarattığı dünyadaki insanlar, başlarına gelen olaylardan zarar görmeyen, örneğin araba çarptığında bile kalkıp bir şey olmamışçasına yoluna devam eden insanlardır. Bu da filmlerin içerdiği sert hareketleri gülünç kılar çünkü izleyiciler, bu mekanik insanların canlarının acımayacağını bilir. Sennett fiziksel, mekanik hareketlere ve kaba güldürüye dayalı **slapstick komedi** olarak adlandırılan bu türün ustası olarak sinema tarihine geçer.

Uzun metrajlı sessiz komedilerin yerleşmesi ve bir tür olarak saygınlık kazanması ise 1920'li yıllarda olur. Bu dönmedeki komediler, iyi kurulmuş bir olay örgüsüne dayalı, daha gerçekçi ve incelikli; zaman zaman eleştirel, karakter komedisi tarzında filmlerdir. Sessiz güldürünün altın çağının üç büyük komedyeni **Charlie Chaplin**, **Buster Keaton** ve **Harold Lloyd**'dur. Keaton, uzun metrajlı ilk filmini 1920'de, Chaplin ve Lloyd ise 1921'de yapar.

2.1.3.1. Buster Keaton

Buster Keaton, oynadığı her role coşkusunu katan çok yetenekli bir komedyendir. Çocukluğundan beri akrobat olan Keaton, bunu filmlerinde etkileyici bir şekilde kullanır. Filmlerinde kendine özgü "gag"ları izleyicilere aslında bir yanılsama yaşadıklarını göstermek için yaratıcı bir şekilde kullanır. Keaton, doğaçlama konusunda olduğu kadar mizansen yaratma konusunda da yetenekli bir yönetmendir. Yapılı vücudu, ifadesiz yüzü, biraz eğik duran hasır şapkasıyla gururlu, olgun, genç adam Buster karakterini yaratır. Buster; komik ve beklenmedik durumlarla karşılaşan, şaşırtıcı bir çözüm bularak, her zaman bu durumların üstesinden gelen masum bir karakterdir. Buster karakteri, hayallerini gerçekleştirmek için harekete geçerken, karşılaşabileceği engelleri hiç hesaba katmayan bir hayalperesttir ama sonunda büyük bir kararlılık ve cesaretle her engeli aşmayı başarır.

Keaton, 1921-1929 yılları arasında hem oynayıp hem yönettiği çok sayıda film çeker. Bunlardan en önemlileri **Gemici** (1924), **General** (1926) ve **Kameraman**'dır [1928 (Görsel 2.2)]. Sinemaya sesin gelişi ile birlikte parlak kariyeri sona eren Keaton, Charlie Chaplin'in **Sahne Işıkları** (1951) filminde, Chaplin ile birlikte rol alır. 1965'te davet edildiği Venedik Film Festivali'nde coşkuyla alkışlanır.

Görsel 2.2: Kameraman (1928)

2.1.3.2. Harold Lloyd

Harold Lloyd, sessiz komedide öykünün önemini kanıtlayarak yarattığı Harold karakteriyle büyük üne kavuşur. Lloyd, filmlerinde gerilimi bir komedi unsuru olarak kullanarak **heyecan komedisi** tarzını başlatır. Kemik çerçeveli ve yuvarlak bir gözlük takan Harold karakteri, Lloyd'un uzun metrajlı ilk filmi olan **Zoraki Denizci**'de 1921 yılında şekillenir. Harold; temiz görünüşlü, düzgün giyimli, kibar ve orta sınıftan bir gençtir. Bu genç adam saflığına rağmen karşılaştığı bütün engelleri, tehlikeleri aşıp amacına ulaşır ve istediğini elde eder. Harold karakterinin bu kadar sevilmesinin ardında, o dönemde Amerika'da yaygınlaşan sınıf atlama rüyasının rolü büyüktür. Lloyd'un filmleri ve yarattığı Harold karakteri, başarı öyküleri anlatır ve Amerikan rüyasını yeniden üretir. **En Sonra Güvenlik** [1923 (Görsel 2.3)] filminin son bölümü, Lloyd'un tehlikeli anların yarattığı gerilimi bir güldürü unsuru olarak kullanmasına en iyi örnektir. Bu bölümde Harold, bir gökdelene tırmanmaya çalışırken gittikçe daha büyük tehlikelerle karşılaşır. Tırmanışı boyunca bir kuş, bir ağ, bir kalas, bir saat, bir rüzgârgülü ve bir ip yoluna çıkarak onu engeller. Harold sonunda tırmanmayı başarır ve sevgilisine kavuşur. Lloyd filmleri 1920'li yılların en çok izlenen ve kazandıran sessiz komedilerinin ilk sıralarında yer alır. Bunun sebebi, filmlerin o dönem Amerika'ya hâkim olan iyimser hava ile örtüşmesidir.

Görsel 2.3: En Sonra Güvenlik (1923)

2.1.3.3. Sir Charles Spencer Chaplin

Sennett'in Keystone Stüdyolarına 1913 yılında katılarak sinema kariyerine başlayan **Charles Spencer Chaplin**, sektöre girdikten birkaç gün sonra yarattığı **küçük serseri (Şarlo)** karakteri ile dünya çapında ün kazanarak komedi ve sinemanın bir ikonu hâline gelir. Chaplin filmlerinde komedi, amaç değil bir araçtır. Sennett'in mekanik insanının aksine duyguları olan ve bunu seyirci ile paylaşan küçük serseri, güldürüye insani bir boyut katar. Diğer komedyenlerin yarattığı başka hiçbir karakter "küçük serseri" kadar güçlü olmaz. Chaplin, filmlerinde toplumsal sorunlar hakkında yaptığı cesur yorumlarla yaşadığı dönemin eleştirisini yaparak komedinin ciddiye alınan bir tür olmasını ve saygınlık kazanmasını sağlar.

Dar ceketi, bol pantolonu, eskimiş ayakkabısı, bıyığı, melon şapkası ve bastonuyla zenginlere özenen aylak bir fakir olan "küçük serseri" karakteri ilk kez 1913'te **Yumurcak Venedik'te Otomobil Yarışlarında** filminde görülür. 1914 yılında çektiği **Yağmura Yakalanmış**, senaryosunu yazıp yönetmenliğini yaptığı ilk filmdir. Sennett ile sözleşmesi bitince Keystone'dan ayrılan Chaplin, yaratıcı özgürlük kazanabilmek amacıyla farklı yapım şirketleriyle çalışır ve yoksul "küçük serseri"nin hikâyelerini birbiri ardına çeker. Yaratıcı ve özgün üslubunun ilk ve en önemli ürünü olan **Göçmen**'den (1917) sonra 1918'de kendi stüdyosunu kurarak filmlerini özgürce yönetir.

Chaplin'in ilk uzun metrajlı filmi **Yumurcak** (1921), güçlü bir duygusal komedidir ve büyük beğeni kazanır. Kanada'nın Klondike bölgesinin zor şartlarında, zengin olma hayali ile altın arayanlardan yola çıkarak yarattığı **Altına Hücum** [1925 (Görsel 2.4)] filmi ise uzun metrajlı filmlerinin başarısını kanıtlar. **Sirk** (1928) filmiyle özel bir Oscar ödülü alır.

Görsel 2.4: Altına Hücum (1925)

Chaplin eşsiz bir pandomim ustasıdır. O, birçok kişinin sadece sözle anlatabileceklerini anlamlı yüz ifadeleri ve yetkin vücut hareketleriyle anlatabilmektedir. Başarısının en büyük sırrı budur. Komedi tekniği pandomime dayanan Chaplin, bu nedenle uzun bir süre sesli filmlere geçişe karşı çıkar, diyaloglar "küçük serseri"-nin sonu olabilir. Dünyanın her yerinde hayran kitlesi olan Chaplin'in sessiz filmlerini herkes anlayabilirken sese geçişle birlikte diyalogları sadece İngilizce bilenler anlayabilir. 1930'lu yıllarda, sesli filmlere karşı verdiği bir taviz olarak nitelendirilebilecek, sesi çok sınırlı bir şekilde kullandığı (müzik ve efekt) iki film yapar. Bunlar, dokunaklı bir komedi olan **Şehir Işıkları** (1931) ve makineleşme üzerine etkileyici bir eleştiri olan **Modern Zamanlar**'dır [1936 (Görsel 2.5)]. Bu iki film Chaplin'in başyapıtlarıdır.

Görsel 2.5: Modern Zamanlar(1936)

Komediyi yaşadığı dönemi eleştirmek için kullanan Chaplin, bunu filmlerinde karakterlerle olduğu kadar eylemler ve komik durumlar aracılığıyla da yapar. **Büyük Diktatör**'de (1940) Hitler ve Mussolini ile dalga geçer, ilk sözlü mesajını bu filmdeki kapanış konuşmasıyla verir. Kardeşliğe ve barışa bir çağrı olan bu konuşma, izleyicileri etkiler. **Sahne Işıkları** (1952) filmi, unutulmuş bir komedyenin yeniden yaşama tutunuşunu anlatır. Film, kendine karşı yapılan saldırılara ve kariyerini zedelemeye çalışanlara bir cevap niteliğindedir.

Chaplin'in filmleri ve yarattığı "küçük serseri" karakteri, Hollywood'un dünya çapında öne çıkmasında büyük rol oynar. 1972 yılında ikinci özel Oscar ödülünü alan Chaplin, 1975'te kraliçeden şövalye ünvanını alarak "Sir" olur. Chaplin'in adaletsiz bir dünyaya karşı cesurca savaşan "küçük serseri"si hafızalardan hiçbir zaman silinmez.

2. UYGULAMA: KOMEDİNİN DÂHİ YÖNETMENİ: CHARLES S. CHAPLIN

UYGULAMANIN AMACI: Sessiz komedi döneminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Charles S. Chaplin'in Yumurcak ve Modern Zamanlar filmlerinde bir komedi unsuru olarak öykü ve karakter yaratımının analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Charles S. Chaplin'in Yumurcak ve Modern Zamanlar filmlerini temin ediniz.
2. Filmleri izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Yumurcak filminde öykünün bir komedi unsuru olarak işlevini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Yumurcak filminde karakter yaratımının bir komedi unsuru olarak işlevini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Modern Zamanlar filminde öykünün bir komedi unsuru olarak işlevini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Modern Zamanlar filminde karakter yaratımının bir komedi unsuru olarak işlevini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** İki filmi, ses kullanımı yönünden karşılaştırarak yazınız.
6. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Yumurcak filminde öykünün bir komedi unsuru olarak işlevini analiz etti.		
2. Yumurcak filminde karakter yaratımının bir komedi unsuru olarak işlevini analiz etti.		
3. Modern Zamanlar filminde öykünün bir komedi unsuru olarak işlevini analiz etti.		
4. Modern Zamanlar filminde karakter yaratımının bir komedi unsuru olarak işlevini analiz etti.		
5. İki filmi ses kullanımı yönünden karşılaştırarak yazdı.		
6. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

2.1.4. Gerçekçi Sinema

Birinci Dünya Savaşı sonrasında bazı yönetmenler, Hollywood'un ihtişamından ve parıltısından uzak, gerçek hayatı göstermeyi amaçlayan, yaratıcı filmler çeker. **Lumiere kardeşlerin** yolunu açtığı gerçekçi geleneğin izini takip eden bu filmler, 1920'li yıllarda bir tür olarak belgeselin doğmasını ve kalıcılığını sağlar. Bu kategorideki ilk filmlerin en iyi örneklerinden biri, **Robert Flaherty**'nin 1922 yılında çektiği **Kuzeyli Nanook**'tur. Bu film, o güne kadar çekilmiş kurmaca olmayan en uzun filmdir. Alaska'da çekilen filmin odak noktasında, gerçek bir Eskimo olan Nanook ile ailesi ve onların günlük yaşamı yer alır. Filmde ilkel insanın doğa ile mücadelesi anlatılır. Belgesel sinemanın ilk ustası olarak kabul edilen Flaherty'nin Kuzeyli Nanook (Görsel 2.6) filminde kullandığı uzun çekim üslubu, etkileyici bir görsellik sunar.

Görsel 2.6: Kuzeyli Nanook (1922)

Kuzeyli Nonook gibi belgesellerin yarattığı etki, 1920'ler Los Angeles'ında bazı yönetmenlerin "Hollywood rüyası"nda gerçekçilik aracılığıyla bir delik açmalarını sağlar. Bu yönetmenlerin en başında, gerçekçi sinemanın öncülerinden biri olan **Erich Von Stroheim** gelir. Stroheim'ın çektiği filmler, kurmaca olmakla birlikte gerçekçi geleneği sürdüren filmlerdir. Stroheim'in gerçekçilik adına aşırı uzun ve oldukça yüksek bütçeli filmler çekmesi, çalıştığı stüdyolarla sorunlar yaşamasına neden olur. Stroheim filmlerinde klasik Hollywood filmlerindeki tatlı romantizm yoktur. İyilik çok ender kazanır, aşk büyük zorluklarla elde edilir. En önemli filmi 1924 yılında çektiği **Açgözlülük**'tür. Filmlerinin çoğu ticari anlamda başarısız olur. Yönetmenlik kariyeri, sesli filmlere geçişle biter, sonrasında oyuncu olarak birkaç filmde rol alır. Bunlardan en bilineni **Sunset Bulvarı** (1950) filminde **Gloria Swanson**'ın başuşağı olarak oynadığı roldür (Görsel 2.7).

Görsel 2.7: Sunset Bulvarı (1950)

Kalabalık (1928) filmiyle yönetmen **King Vidor**, 1920'lerin sonunda Amerikan halkının içinde bulunduğu koşulları gerçekçi bir şekilde anlatır. Ekonomik bunalımdan önceki sosyal sorunları ele alan film, büyük kentte yaşamanın zorluklarına da değinir. Filmin önemli bir özelliği de öykü mekânı olarak New York'u kullanan ilk film olmasıdır. Şehrin kalabalığını, ritmini ve kinetik enerjisini başarılı bir şekilde yansıtır. Gösterişli filmlere alışık olan MGM şirketi, Amerikan yaşamına gerçekçi bir bakış açısı sunan ve New York'u romantikleştirmeyen Kalabalık (Görsel 2.8) filmi için Vidor'a iyimser bir son çektirir.

Görsel 2.8: Kalabalık (1928)

Erken Rus sinemasının en önemli temsilcilerinden biri olan **Yevgeny Bauer**, filmlerini cesur bir doğallık ve simgesel bir duyarlılıkla biçimlendiren benzersiz bir yönetmendir. 1913'te yönetmenlik kariyerine başlayan Bauer'in filmlerinin gücü, olağanüstü set tasarımları ve ışıklandırma konusundaki özgün üslubundan gelir. Filmlerinde hem doğal ışığı hem de ışık efektlerini (Görsel 2.9) etkileyici bir biçimde kullanır. İyimser ve romantik Hollywood sinemasının aksine, Bauer filmleri karamsardır. Bu karamsarlık keder ve hasretin gerçekçiliği ile sunulur. Bauer'in yardımcıları, 1920'lerde etkileyici gelişmeler kaydederek Sovyet sinemasına önemli katkılarda bulunur.

Görsel 2.9: Bauer'in kullandığı etkileyici ışık efektlerinden biri

Sessiz sinema döneminin en önemli yönetmenlerinden biri olan Danimarkalı **Carl Theodore Dreyer**, çektiği filmlerle klasik Hollywood sinemasının duygusallığını, romantikliğini ve görkemini derin bir gerçekçilikle sarsar. Minimalist çevre düzenlemesi ve doğal oyunculuk ile Dreyer filmleri, yalın bir gerçeklik sunar. Hayranlık uyandırıcı görsel üslubunda öne çıkan nokta, yakın plan çekimleridir. 1919'da ilk filmi **Başkan**'ı çeken Dreyer'in mizansen ve oyuncu yönetimindeki mükemmeliyetçiliği, çalıştığı stüdyo ile yollarını ayırmasına neden olur. Bağımsız çalışmaya başlayan Dreyer, sonraki filmlerini farklı ülkelerde çeker.

Fransa'da çektiği **Jeanne d'Arc'ın Tutkusu** [1928 (Görsel 2.10)], 1920'lerin başyapıtlarından biri olarak kabul edilir. Bu film, 15. yüzyılda cadılıkla suçlanan Jeanne d'Arc'ın engizisyon mahkemesinde yargılanışını anlatır. Boş bir arka plan ve yakın plan yüz çekimlerinden oluşan sorgulama sahneleri ile film, güzelliğini sadeliğinden alır. Dreyer çektiği filmlerdeki yalın gerçeklik ile sinemayı Hollywood'un pırıltısından arındıran yönetmenlerin başında gelir.

Görsel 2.10: Jeanne d'Arc'ın Tutkusu (1928)

3. UYGULAMA: BELGESEL SİNEMA ÖRNEĞİ: KUZEYLİ NANOOK

UYGULAMANIN AMACI: Gerçekçi sinemanın özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Robert Flaherty'nin Kuzeyli Nanook filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Robert Flaherty'nin Kuzeyli Nanook filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Kuzeyli Nanook filminde bir belgesel ögesi olarak çekim mekânlarını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Kuzeyli Nanook filminde bir belgesel ögesi olarak karakterleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Kuzeyli Nanook filminde bir belgesel ögesi olarak görüntülenen eylemleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Kuzeyli Nanook filminde bir belgesel ögesi olarak zaman kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde bir belgesel ögesi olarak çekim mekânlarını analiz etti.		
2. Filmde bir belgesel ögesi olarak karakterleri analiz etti.		
3. Filmde bir belgesel ögesi olarak görüntülenen eylemleri analiz etti.		
4. Filmde bir belgesel ögesi olarak zaman kullanımını analiz etti.		
5. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

2.2. İLK ASİLER

Gerçekçi ilk filmler ve yönetmenleri, romantik klasik Hollywood sinemasına karşı yapılan başkaldırının öncülüğünü yapar. Bu başkaldırı 1920'lerde Fransa, Almanya, Sovyet Rusya ve Japonya'da ortaya çıkan yenilikçi sinema akımları ve onların asi yönetmenleri ile devam eder.

2.2.1. 1920'ler Fransız Sineması ve Avangart Akımlar

1920'lerde Fransa'da ortaya çıkan **avangart** ve yenilikçi film akımları, sinemaya yeni bir soluk getirir. Avangart sözcüğü, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa sinemasında etkili olan bir dizi akımı ifade eder. Bunlar, resim ve edebiyatta başlayıp sinemayı da etkileyen **izlenimcilik** (empresyonizm), **dışavurumculuk** (ekspresyonizm), **gerçeküstücülük** (sürrealizm), **kuralsızlık** (dadaizm) gibi sanat akımlarıdır. Fransa'daki bağımsız yapımcılık ve Paris'in özgürlükçü sanatsal ortamı, avangart sinemanın gelişimine katkıda bulunur. Bu sanatsal filmler; sinema kulüpleri, sanat dergileri ve festivaller aracılığıyla bir gösterim çevresi ve hayran kitlesi yaratır. Fransa'daki avangart sinema üç başlık altında incelenebilir.

2.2.1.1. İzlenimci Fransız Sineması

Germaine Dulac, **Marcel L'Herbier** ve **Abel Gance**, Fransız sinemasında izlenimci bir yaklaşımla film yapan yönetmenlerin başında gelir. Bu filmler; doğayla ilişki içinde, öyküsü de olan ama görsel yanı ağır basan, anlatısal avangart olarak adlandırılabilecek uzun metrajlı filmlerdir. Kullandıkları etkileyici kamera açıları, yumuşak odaklama, hızlı kesmeler, erime ve bindirme gibi kurgu teknikleri anlatıya görsel bir derinlik katar. İzlenimci yönetmenler, filmlerde karakterlerin izlenimlerini de yansıtmaya çalışır. Bu, kamera kullanımında öznelliği de beraberinde getirir.

İlk önemli kadın yönetmenlerden biri olan **Germaine Dulac**, filmlerinde izlenimciliğe ve doğrudan görselliğe ağırlık veren avangart sinemacıların başında gelir. **Gülümseyen Bayan Beudet** (1923) ile **Deniz Kabuğu ve Din Adamı** (1928) en ünlü filmleridir.

Marcel L'Herbier, görsel tarzıyla izleyicide etki yaratmayı amaçlayan ve bunun için bütün filmsel olanaklardan yararlanan bir yönetmendir. En önemli filmlerinden biri olan **İnsanlık Dışı**'nda (1924), izlenimcilik ile birlikte simgeci yaklaşımdan da esinlenmiştir. Emile Zola'nın romanından uyarladığı ve başyapıtı olarak kabul edilen **Para** (1929) filminde, kendine özgü görsel tarzıyla paranın gücüne olan nefretini ifade eder.

Abel Gance, çektiği filmlerle avangart sinema ile ticari sinema arasında bağ kuran bir yönetmendir. Geliştirdiği yeni tekniklerle görsel üslubunu zenginleştiren Gance'ın **Tekerlek** (1923) ve **Napolyon** (1927) filmleri, sessiz sinemanın klasikleri arasında yer alır. Bir tren istasyonu ve çevresinde geçen **Tekerlek**'te, bir tren makinistiyle oğlunun aynı kadına olan aşkları anlatılır. Gerçek mekânda çekilen görüntüler, filmin dramatik etkisini arttırmak için hızlı kesmelerle ritmik olarak kurgulanır. Film ve kullanılan kurgu tekniği, tüm yenilikçi yönetmenleri etkiler (Görsel 2.11).

Görsel 2.11: Tekerlek (1923)

Gance'ın bir sonraki filmi **Napolyon**'da, birçok görsel yenilik bulunur. Bunlardan en önemlileri sürekli hareket hâlindeki kamera

ve kendisinin geliştirdiği bir geniş perde tekniğidir (polivizyon). Napolyon'un İtalya'ya girişini bu teknikle sunan Gance, "polivizyon"la perdede üç ayrı görüntüyü birleştirir. Film, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Hollywood karşısında zayıflayan Fransız sinemasının canlanışının bir simgesi olur.

2.2.1.2. Cinema Pur (Saf Sinema)

1920'lerde Fransa'da bir grup sinemacı, anlatıyı ortadan kaldırarak biçimler ve hareket aracılığıyla soyut kısa filmler çeker. Öykülü ve ticari Hollywood filmlerine başkaldırı niteliğindeki bu filmler, hareketli tablo gibidir. Çizgileri, temel biçimleri, geometrik yapıları, hızlandırılmış-yavaşlatılmış hareketi kullanarak alışılmışın dışında bir görsellik yaratan sinemacılar, yenilikçi ve deneysel filmler çekerek Fransız avangart sinemasının alanını genişletir.

Ferdinand Leger'nin 1924 yılında çektiği **Mekanik Bale**, ilk soyut filmlerden biridir. Herhangi bir öyküsü olmayan bu film, biçimlere ve ritme dayalı deneysel bir çalışmadır. Filmde on dört dakika boyunca hareketli bir tempoyla birbirini izleyen nesneler, geometrik şekiller, rakamlar canlı bir görsellik yaratır. Bir diğer önemli film de bir bale gösterisinin perde arasında gösterilmek için **Rene Clair** tarafından çekilen **Perde Arası**'dır (1924). Yirmi iki dakikalık, Dadaist etkiler taşıyan film, amaçsız görüntülerden oluşan kaba bir güldürüdür (Görsel 2.12). Kovalanan bir cenaze arabası, bıyıklı bir erkeğe dönüşen balerin, lunaparktaki hız treni gibi görüntüler, aralarında anlatısal bir nedensellik bağı olmadan birbirini izler.

Görsel 2.12: Perde Arası (1924)

2.2.1.3. Gerçeküstücü Sinema

Gerçeküstücülük 1924'te Fransa'da ortaya çıkan sanatçının bilinçaltındaki imgeleri ortaya çıkararak, etik ya da estetik hiçbir kaygı duymaksızın eserini oluşturması gerektiğini savunan bir akımdır. Gerçeküstücülüğün sinemadaki en önemli temsilcisi **Luis Bunuel**'dir. Bunuel'in ressam **Salvador Dali** ile birlikte ikisinin düşlerinden yola çıkarak çektiği **Endülüs Köpeği** (1928) gerçeküstücü sinemanın başlıca ve en çarpıcı filmidir (Görsel 2.13). Bunuel İspanyol olmasına rağmen filmini 1920'ler Paris'inin sanat ortamında yaptığı için Fransız avangart sineması kapsamında değerlendirilir. Yirmi beş dakikalık filmin en etkileyici sahnelerinden olan "Ay"ı kesen ince uzun bir bulut ve bir gözü kesen ustura Bunuel'in rüyası, karıncalarla dolu bir el ise Dali'nin rüyasıdır. Bunuel filmde öykü, zaman ve mekân devamlılığı açısından alışkanlıkları yıkarak çarpıcı görüntüleri gerçeküstücü bir tavırla bir araya getirmiştir. İkinci filmi **Altın Çağ** (1930) bir türlü kavuşamadıkları için kent soylulara savaş açan iki aşığın öyküsünü anlatmaktadır. Film, burjuva toplumunun yerleşik değerlerine saldırdığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Bunuel'in bu iki filmi sinemada saf gerçeküstücülüğün en başarılı örnekleridir.

Görsel 2.13: Endülüs Köpeği (1928)

4. UYGULAMA: FRANSIZ AVANGART SİNEMASI

UYGULAMANIN AMACI: Fransız avangart sinemasının özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Fransız avangart sinemasını sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** İzlenimci sinema, saf sinema, gerçeküstücü sinema başlıklarından birini seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik bir grup oluşturdu.		
2. Fransız avangart sineması başlıklarından birini seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

2.2.2. 1920'ler Alman Sineması ve Dışavurumculuk

1920'ler Alman sinemasının en parlak dönemidir. Bu dönemde Alman sinemasına hâkim olan ana akım, **dışavurumculuktur**. Alman sinemacılar dışavurumculuğun etkilerini taşıyan, teknik açıdan yetkin sanat filmleri yaparak dünya sinema tarihinde kalıcı bir iz bırakır.

2.2.2.1. Alman Dışavurumculuğu

Alman filmleri; stilize set tasarımı, olağandışı kamera açıları, özgün aydınlatması ile dışavurumculuğun etkilerini güçlü bir şekilde yansıtır. Dışavurumcu filmler; insanın duygularının ve iç dünyasının öne çıkarıldığı, suç, kader, ölüm gibi temaları işleyen karamsar filmlerdir. Bu filmler; çarpıtılmış perspektif, biçim bozulması, abartılı ışık-gölge kullanımı ile gerçek dışı bir dünya yaratır. Alman filmlerinde dışavurumculuğun etkileri 1920'lerin ortalarında azalmakla birlikte, görsel düzenlemelerde kendini göstermeye devam eder.

Robert Wiene'ın 1919 yılında yaptığı **Dr. Caligari'nin Muayenehanesi**, Alman dışavurumculuğunun ilk örneği olarak kabul edilir (Görsel 2.14). Sessiz sinemanın başyapıtlarından biri olan film, bir Alman kasabasında kurulan panayır sırasında işlenen esrarengiz seri cinayetler üzerine gelişen araştırma sürecini anlatır. Film; eğik ve çarpık yapıların kullanıldığı dekoru, sete boyanmış gölgeleri, keskin ışık-gölge zıtlıkları, stilize oyunculuk ve abartılı makyaj tekniği ile ürkütücü ve gizemli bir atmosfer yaratır. Kendinden sonraki birçok filmi etkiler. Bazı eleştirmenler, filmi korku türünün ilk örneği olarak kabul eder.

Görsel 2.14: Dr. Caligari'nin Muayenehanesi (1919)

5. UYGULAMA: ALMAN DIŞAVURUMCULUĞU

UYGULAMANIN AMACI: Alman dışavurumculuğunun özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Robert Wiene'in Dr. Caligari'nin Muayenehanesi filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Robert Wiene'in Dr. Caligari'nin Muayenehanesi filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Dr. Caligari'nin Muayenehanesi filminde set tasarımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Dr. Caligari'nin Muayenehanesi filminde kamera açılarını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Dr. Caligari'nin Muayenehanesi filminde aydınlatma tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Dr. Caligari'nin Muayenehanesi filminde tema seçimini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Dr. Caligari'nin Muayenehanesi filminde oyunculuk tekniğini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Dr. Caligari'nin Muayenehanesi filminde makyaj tekniğini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde set tasarımını analiz etti.		
2. Filmde kamera açılarını analiz etti.		
3. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
4. Filmde tema seçimini analiz etti.		
5. Filmde oyunculuk tekniğini analiz etti.		
6. Filmde makyaj tekniğini analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

2.2.2.2. Ernst Lubitsch

Sinemaya oyuncu olarak adım atan **Ernst Lubitsch**, rol aldığı kaba güldürüde bir mağazanın sakar, beceriksiz ve çapkın **tezgâhtarı** tipi ile Yahudi bir komedyen olarak tanınır. 1918 yılına kadar kaba güldürülerde oynadıktan sonra yönetmenliğe geçer. Kendine özgü bir tarz geliştiren Lubitsch, alaycı komedilerin ustasıdır. 1919'da yönettiği, Amerikalı zengin bir tüccarın kızı ile bir prens arasındaki aşk ilişkisini anlatan **İstiridye Prensesi**'nde, alaycı ve yıkıcı tarzını ortaya koyar.

Görsel 2.15: Dağ Kedisi (1921)

Lubitsch'e ün kazandıran film ise aynı yıl çektiği **Madame Dubarry** olur. Bu film, aynı zamanda tarihsel olayların konu alındığı aşk filmlerinin Alman sinemasında yerleşmesini sağlar. 1921 yılında yönettiği **Dağ Kedisi** filmi, dağdaki kaleye sürgüne gönderilen bir teğmenin yeni görevine giderken haydut çetesi tarafından saldırıya uğraması, çete liderinin kızına âşık olması ve ardından gelişen olaylar anlatılır. Filmin cesur görselliği gerçeküstücü unsurlara sahiptir. Örneğin filmin bir sahnesinde teğmen, âşık olduğu kıza kalbini verir. Kız, kalbi yer. Bir diğer sahnede kardan adamlar canlanıp müzik yapmaya başlar (Görsel 2.15). 1922 yılında Hollywood'a yerleşen Lubitsch filmlerinde yaratıcı ve yenilikçi tarzını devam ettirerek çok sayıda başarılı filme imza atar.

2.2.2.3. Fritz Lang

Alman sessiz sinemasının en önemli yönetmenlerinden biri olan **Fritz Lang**, özellikle polisiye ve bilim kurgu türündeki filmlerle Alman filmlerinin uluslararası alanda tanınmasına katkı sağlar. Filmlerinin görsel yetkinliği ve fantastik boyutu ile yarattığı estetik farklılık, Hollywood sinemasına yeni bir alternatif oluşturur. Lang, 1921 yılında genç bir kadının sevgilisi için ölümle giriştiği pazarlığı anlatan **Yorgun Ölüm**'ü çeker. Filmin dışavurumcu aydınlatması ve fantastik ögeleri ürpertici bir atmosfer yaratarak kaderin kaçınılmazlığını başarılı bir şekilde anlatır. 1922 yılında çektiği **Kumarbaz Dr. Mabuse** ise kötü bir dâhinin yönettiği suç ağı ile toplumun kontrolünü ele geçirmeye çalıştığı bir polisiyedir.

Görsel 2.16: Metropolis (1927)

Lang'e dünya sinema tarihindeki yerini kazandıran filmlerden en önemlisi ise 1927 yılında çektiği **Metropolis** olur. Bilim kurgu türünün ilk başarılı örneklerinden biri olarak kabul edilen film, geleceği ve geleceğin teknolojisini anlatan büyük bütçeli bir yapımdır. Metropolis devasa dekorları, etkileyici grafik kompozisyonu ve ağır atmosferi ile görsel açıdan mükemmelliğe ulaşan bir filmdir (Görsel 2.16). İşçilerin yer altında, yöneticilerin yeryüzünde yaşadığı gelecekteki bir şehirde, işçilerle otoriter bir yönetici arasındaki çatışmayı anlatan film; işçilerin isyanının bastırılması, işçi temsilcisi ve yönetici arasında anlaşma sağlanması ile mutlu sonla biter. İşçiler, yer altına döner. Film, Hitler tarafından çok beğenilir.

Lang'in Almanya'da yaptığı son film olan **Doktor Mabuse'un Vasiyeti** (1933), Nazi yönetimi tarafından yasaklanır. Almanya'dan ayrılan Lang, Hollywood'da yaptığı filmlerde kendi tarzını sürdürür.

2.2.2.4. Friedrich Wilhelm Murnau

1920'li yıllarda Alman sinemasının başyapıtları sayılan filmlerde imzası olan **F.W.Murnau**, sinema tarihinin en yetenekli yönetmenlerinden biridir. Adının duyulmasını sağlayan **Bram Stoker**'ın **Dracula**'sını temel alarak çektiği korku filmi **Nosferatu** (1922) olur. Vampir filmlerinin ilk önemli örneklerinden biri olan Nosferatu (Görsel 2.17), yarattığı imgelerle Alman dışavurumcu sinemasına yön verir. Muarnu'nun filmde kullandığı etkileyici dış mekân çekimleri ve özel efektler, esrarengiz ve tüyler ürpertici bir atmosfer yaratır. Filmin gücü, fantastik olan öyküsünü sıradan dünyada, gündelik hayat içinde anlatmasından gelir. Korkuyu dış mekânda yaratabilmesi Murnau'yu dışavurumcu diğer yönetmenlerin bir adım önüne geçirir.

Görsel 2.17: Nosferatu (1922)

Murnau'nun 1924 yılında yaptığı **Son Kahkaha**, özellikle kamera kullanımı açısından dönemin başyapıtlarından biridir. Film, bir otelde kapıcılık yapan ve öz saygısını bu işe dayandıran yaşlı bir adamın işini kaybettikten sonra yaşadığı çöküntüyü anlatır. Durağanlığından kurtularak sahnede özgürce hareket eden kamera, karakterin duygularını da kaydederek izleyicinin karakterle özdeşleşebilmesini sağlar. Murnau, filmde sadece tek bir arayazı kullanılarak her şeyi görüntüyle anlatmayı başarır ve evrensel bir sinema dili yaratır.

Son Kahkaha'nın olağanüstü başarısından sonra Murnau, **Fox** şirketinden aldığı davet üzerine Amerika'ya gider. Amerika'da yaptığı **Şafak**'ta (1927) kendi tarzıyla Hollywood tarzını birleştirir. Murnau'un devasa setler, dış çekimler, görsel efektler ve uzun kamera hareketleri kullanarak çektiği bu film, eleştirmenler tarafından çok beğenilir. Filmde, modernliğin ve açgözlülüğün sembolü olan kentli bir kadın ile bu kadının etkisi altında kalıp neredeyse karısının ölümüne neden olacak bir erkeğin yaşadığı trajedi ele alınır. Yaşanan olaylar sonrasında adamın kendine gelerek karısıyla güven ve mutluluğunu yeniden inşa etmeye çalışması anlatılır. Filmin zarif güzelliği, şiirselliği ve etkileyici görselliği 1930'ların Fransız şiirsel gerçekçilerine ilham kaynağı olur.

6. UYGULAMA: FRITZ LANG-METROPOLİS

UYGULAMANIN AMACI: Fritz Lang'in sinemaya katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Fritz Lang'in Metropolis filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Fritz Lang'in Metropolis filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Metropolis filminde set tasarımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Metropolis filminde kamera açılarını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Metropolis filminde aydınlatma tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Metropolis filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Metropolis filminde bilim kurgu türüne ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde set tasarımını analiz etti.		
2. Filmde kamera açılarını etti.		
3. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
4. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
5. Filmde bilim kurgu türüne ait özellikleri analiz etti.		
6. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

2.2.3. 1920'ler Sovyet Sineması ve Montaj

1917'de gerçekleşen Bolşevik Devrimi'nin ardından kurulan Sovyetler Birliği ve onun genç sinemacıları, yaptıkları filmlerle devrimin halk tarafından benimsenmesine katkı sağlamayı amaçlar. Ambargolar altındaki ülke ve olanaksızlıklar (ham film bulma zorluğu) içindeki sinemacılar, bu amacı gerçekleştirebilmek için ellerindeki olanaklarla sinemayı en etkili şekilde kullanmanın ve geliştirmenin yollarını arar, bunda da başarılı olur. Kuramla uygulama birlikte geliştirilerek gerek teknik gerek estetik açıdan hayranlık uyandıran filmler yapılır. Yaratıcı Sovyet sineması, 1920'lerde uluslararası alanda ilk sıraya yükselir. Bu sinemanın temeli ve yaratıcı gücü **montaja** dayanır.

2.2.3.1. Sovyet Montajı

Sovyet montaj kavramının temeli olarak kabul edilen deneyleri ile **Lev Kuleshov**, sinemada montajın gücünü gösteren yönetmenlerin başında gelir. Kuleshov'un en çok bilinen ve **Kuleshov efekti** olarak adlandırılan ünlü deneyi; her karenin, yanına konulan diğer kare ile birlikte izleyicide yeni bir anlam yarattığını kanıtlar. Durağan yakın plan bir yüz çekimi; önce bir çorba kâsesi çekimi, sonra tabut başında bir kadın çekimi ve ardından oyun oynayan bir kız çocuğu çekimi ile birlikte kurgulanır. Her birinde oyuncunun ifadesiz olan aynı yüz çekimi kullanılmasına rağmen seyirciler, oyuncunun yüzündeki ifadenin değiştiği izlenimine kapılır. Seyirciler, oyuncunun çorbaya iştahlı, tabutun başındaki kadına hüzünlü, oyun oynayan çocuğa sevecen bir ifadeyle baktığını sanır ve bu oyunculuğa hayran kalır.

Kuleshov'un bir diğer deneyi **"yaratıcı coğrafya"**dır. Bu deney, farklı yerlerde çekilen görüntülerin montajla birleştirilerek yeni bir coğrafya yaratılabileceğini gösterir. Deneyde aslında Moskova'nın ayrı semtlerinde yürüyen bir kadın ve erkek birbirini görmüş gibi gülümser. Kadın ve erkeğin buluşması üçüncü bir yerde çekilir. Gogol Anıtı'nın önünde el sıkışırlar ve dönüp çerçeve dışında bir yere bakarlar. Ardından Washington'daki kongre binası görünür ve çift, mermer merdivenlerden çıkarken gösterilir. İzleyenler, çiftin kongre binasının merdivenlerinden çıktığını sanır. Yani izleyicide, çiftin Moskova'daki Gogol Bulvarı'nda buluşup onun karşısında olan Washington'daki kongre binasının merdivenlerinden çıktığı izlenimi yaratılır. Kuleshov'un bu deneyi, montajın sinemanın temeli olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Başka bir deney olan **"yaratıcı anatomi"**de ise bir kadının sırtı, başka bir kadının gözleri, üçüncü bir kadının dudakları ve bir diğer kadının bacakları bir araya getirilerek montaj yoluyla yeni bir kadın yaratılır. Filmi izleyenler, aslında birbirinden farklı kadınlara ait olan bu vücut bölümlerinin tek bir kadına ait olduğunu sanır. Montajla aslında var olmayan bir kadın yaratılır. Bu deneyleri ile Kuleshov, montajın yaratıcı gücünü ustalıkla ortaya koyar.

7. UYGULAMA: KULESHOV DENEYLERİ

UYGULAMANIN AMACI: Sovyet montajının özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Kuleshov deneylerinin çekimi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Çekim senaryosu yazmak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.
2. Çekim yapmak için video kamera, fotoğraf makinası ya da kameralı cep telefonu hazırlayınız.
3. Kamera aksesuarlarını hazırlayınız.
4. Video kurgu programının yüklü olduğu bir bilgisayar temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** "Kuleshov efekti", "yaratıcı coğrafya", "yaratıcı anatomi" deneylerinden birini seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz deneye uygun bir çekim senaryosu yazınız.
4. **Adım:** Deneyi çekim senaryosuna uygun olarak kamera ile kaydediniz.
5. **Adım:** Kaydettiğiniz görüntüleri bilgisayara aktarınız.
6. **Adım:** Video kurgu programı yardımı ile aktarılan görüntüleri deneye uygun biçimde montajlayınız.
7. **Adım:** Hazırladığınız filmi sınıfta arkadaşlarınızla izleyiniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik bir grup oluşturdu.		
2. Kuleshov'un deneylerinden birini seçti.		
3. Seçtiği deneye uygun bir çekim senaryosu yazdı.		
4. Deneyi çekim senaryosuna uygun olarak kamera ile kaydetti.		
5. Kaydettiği görüntüleri bilgisayara aktardı.		
6. Aktardığı görüntüleri deneye uygun biçimde montajladı.		
7. Hazırladığı filmi sınıfta arkadaşlarıyla izledi.		

2.2.3.2. Dziga Vertov ve Sine-Göz

Sovyet sinemacı **Dziga Vertov**'un geliştirdiği **Sine-Göz** kuramına göre önceden yazılmış bir senaryoya ön hazırlığa dayanarak çekilen kurmaca filmler, yozlaştırıcı ve devrimin gerçekliğini yansıtmaktan çok uzaktır. Kamera özgürleşmeli, dışarı çıkmalı ve hayatın içine girmelidir. Hayatın her anını, her detayını yazımlayarak onun gerçekliğini yansıtmalıdır. Bu doğrultuda yaptığı filmler birbirinden farklı zamanlarda, farklı yerlerde, farklı konularda yapılan, birbiriyle bağlantısız çekimlerin ustalıklı bir montajla bir araya getirildiği derlemelerdir. Uzun metrajlı ilk filmi olan **Sine-Göz**'ü 1924 yılında yapan Vertov'un montaj kuramı, **gerçek dünyanın düzenlenmesi** ilkesini temel alır.

Vertov'un en bilinen filmi **Film Kameralı Adam**'da (1929) gün doğumundan gün batımına kadar Moskova sokaklarında dolaşan bir kamera, kentte sıradan bir günü kaydeder (Görsel 2.18). Filmin ana karakteri Moskova'dan çok, varlığı her an hissedilen kameradır. Ritmik kurgunun en güzel örneklerinden biri olan filmde, bugün bilinen ve üzerinde uzlaşmaya varılmış bütün kurgu yöntemleri kullanılmıştır. Dondurulmuş kare, bölünmüş ekran, çoklu bindirme, ağır çekim, hızlı çekim gibi teknikler filme etkileyici bir üslup katar. Bu filmiyle Vertov, kurgucuyu devrimin önemli bir figürü hâline getirir.

Görsel 2.18: Film Kameralı Adam (1929)

2.2.3.3. Vsevolod Pudovkin

Sinemaya Kuleshov'un öğrencisi olarak başlayan **Vsevolod Pudovkin**, yaptığı filmler ve geliştirdiği montaj kuramı ile Sovyet sinemasının önemli yönetmenlerinden biridir. Pudovkin'e göre montaj, film üretim sürecinin en önemli aşaması ve yönetmenin dilidir. Yönetmen bu dil aracılığıyla gerçekliği yeniden kurarken kendi stilini yaratır. Sinemada montaj, yönetmenin izleyicileri zihinsel ve duygusal olarak yönlendirebilmesini sağlayan en etkili unsurdur.

Komedi türünde olan ilk filmi **Satranç Humması**'nda (1925) güldürü, Hollywood komedilerinin aksine montajla elde edilir. 1926 yılında yaptığı **Maksim Gorki**'nin aynı adlı eserinden sinemaya

uyarlanan **Ana** (Görsel 2.19), devrim sinemasının en çarpıcı örneklerinden biridir. Bir bilinçlenme öyküsü olan filmde, baskıcı Çarlık Rejimi Dönemi'nde eşini ve oğlunu kaybeden bir kadının, yaşadığı adaletsizlikler sonucu kendini devrimci mücadeleye adaması anlatılır. Filmin son yarım saatinde kullanılan ve buzların giderek eridiğini gösteren sahneler, **eğretilemeli kurgunun** en güzel örneklerinden biridir. Buzların erimesi işçilerin zafer kazanacağını anlatmak için kullanılan bir **eğretilemedir (metafor)**. **St. Petersburg'un Sonu** (1927) filmi ise yine, büyük kente gelen genç bir köylünün yaşadığı olaylar sonucunda devrimci harekete katılmasının anlatıldığı bir bilinçlenme öyküsüdür. Bir sonraki filmi **Cengiz Han'ın Torunu [Asya Üzerindeki Fırtına (1928)]** ile devrimsel üçlemeyi tamamlar. Pudovkin, devrimci hareket içindeki bireye odaklanan ve duygusal boyutu güçlü filmler yapar.

Görsel 2.19: Ana (1926)

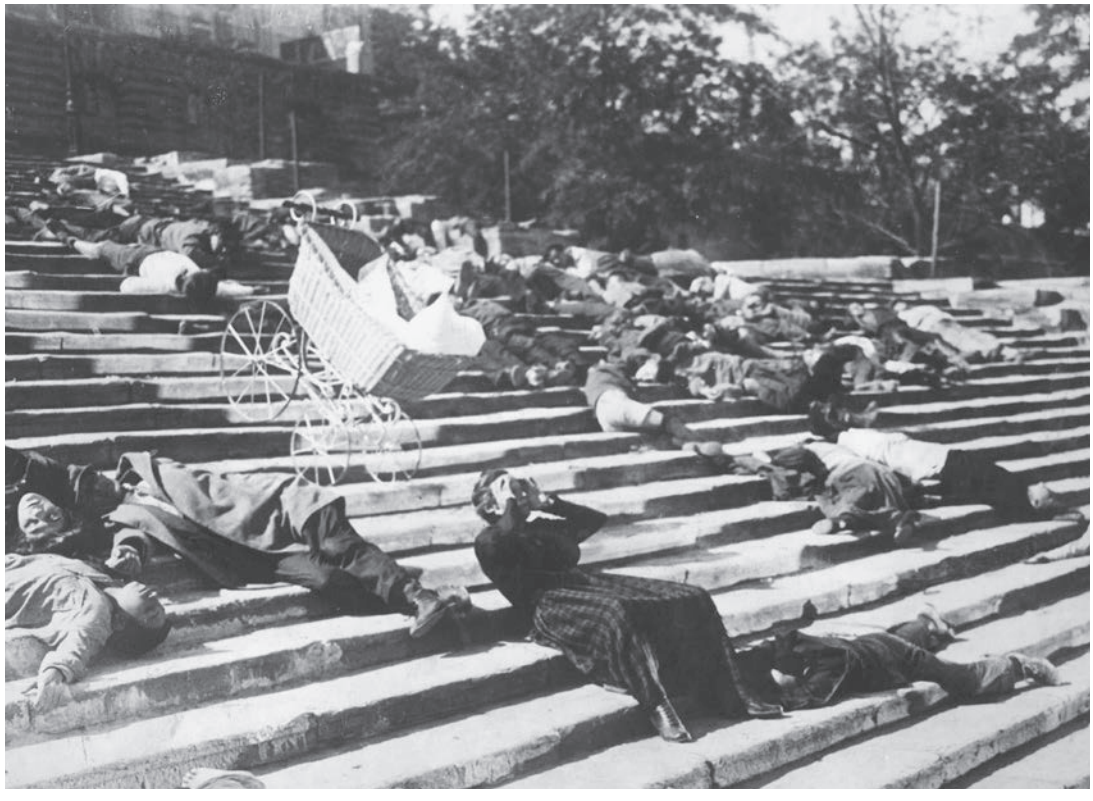
2.2.3.4. Sergei Eisenstein

Sinemanın en büyük kuramcılarından biri olan **Sergei Eisenstein**, 1925 yılında yaptığı **Potemkin Zırhlısı** filmiyle dünya çapında ün kazanan Sovyet sinemacıdır. Çektiği filmler ve geliştirdiği montaj kuramı ile 1920'lerin sinemasında yeni bir kapı aralayan Eisenstein, sinema tarihinin en etkileyici isimlerinden biri olarak kabul görür. Romantik Amerikan sinemasının biçimini reddederek Hollywood anlatı tarzına alternatif bir sinema dili yaratır.

Eisenstein, Çarlık Rejimi Dönemi'nde bir fabrikadaki işçilerin grevini konu alan ilk filmi **Grev**'de (1925), etkileyici kesmeler ve eğretilemelerle dinamik sinema dilini sergilemeye başlar. Filmde, mezbahada kesilen hayvanlar ile askerlerin işçilere saldırması arasında yapılan kesmeler, **eğretilemeli kurgunun** en başarılı örneklerindendir.

Eisenstein, 1925 yılında çektiği **Potemkin Zırhlısı** ile Sovyet sinemasının en etkili temsilcisi olur. Beş bölümden oluşan film, Odessa önüne demirlemiş olan Potemkin adlı savaş gemisindeki denizcilerin gemideki kötü yaşam koşulları nedeniyle Çar'a bağlı subaylara karşı başlattıkları isyanı ve sonrasında gelişen olayları konu alır. Film, çarpıcı montaj tekniği ve stilize kompozis-

yonları ile Eisenstein estetiğini etkileyici bir şekilde ortaya koyar. Filmin bir sahnesinde denizcilerden birinin, yıkadığı tabağı öfkeyle kırıp paramparça edişi, üç ayrı açıdan yapılan çekimlerin kurgulanmasıyla sunulur. Bu sahnede Eisenstein, eylemi gerçek hayattaki süresinden daha uzun montajlar böylece eylemin izleyici üzerinde yarattığı etkiyi artırmayı amaçlar. Odessa merdivenlerinde Çar'ın birliklerinin masum halkı katledilişinin anlatıldığı sahnelerde de aynı yöntemi kullanır. Özellikle bebeğiyle kaçmaya çalışan annenin vurulup ölmesiyle, bebek arabasının basamaklardan aşağı kontrolsüz bir şekilde ilerleyişini ustalıklı bir kurguyla sunarak izleyicide büyük bir heyecan ve gerilim yaratır (Görsel 2.20). Bu bölümün sonunda Eisenstein uyuyan, doğrulmuş ve kükreyen üç farklı aslan heykelinin çekimini birbiri ardına kurgular. Bu, isyana katılan halkın uyanışını ve gücünü anlatmak için kullanılan bir eğretilemedir. Film bütün dünyada elde ettiği üstün başarı ile Eisenstein'a büyük ün kazandırır.

Görsel 2.20: Potemkin Zırhlısı (1925)

Bir sonraki filmi, devrimin onuncu yıl dönümü için yaptığı **Ekim**'dir (1927). Eisenstein'a göre montaj, birbirinden bağımsız hatta birbirine zıt çekimlerin çatışmasından doğar. Eisenstein, Ekim filminde karşıtlığa ve çatışmaya dayanan montajı **(entelektüel montaj)** etkili bir şekilde kullanır. **Ekim**, montajıyla izleyicilerin duygularını yönlendirebilmeyi başaran, eğretilemeleriyle hayranlık uyandıran çarpıcı bir filmdir. Sessiz dönemdeki son filmi **Eski ve Yeni**'de (1929) çağdaş tarım politikalarını konu alan Eisenstein, bu filminde de montaj denemelerine devam eder. Aldığı eleştiriler ve biçimcilik suçlamalarına karşın Eisenstein, geliştirdiği montaj kuramı ve yaptığı filmlerle Sovyet sinemasının en şöhretli ve en etkileyici temsilcisi olarak sinema tarihinde derin bir iz bırakır.

8. UYGULAMA: SERGEI EISENSTEIN-POTEMKİN ZIRHLISI

UYGULAMANIN AMACI: Sergei Eisenstein'in sinemaya katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Sergei Eisenstein'in Potemkin Zırhlısı filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Sergei Eisenstein'in Potemkin Zırhlısı filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Potemkin Zırhlısı filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Potemkin Zırhlısı filminde kompozisyon yaratımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Potemkin Zırhlısı filminde kullanılan ritmik montajı analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Potemkin Zırhlısı filminde kullanılan eğretilemeli montajı analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Potemkin Zırhlısı filminde kullanılan entelektüel montajı analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Potemkin Zırhlısı filminde filmsel zaman kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde kompozisyon yaratımını analiz etti.		
3. Filmde kullanılan ritmik montajı analiz etti.		
4. Filmde kullanılan eğretilemeli montajı analiz etti.		
5. Filmde kullanılan entelektüel montajı analiz etti.		
6. Filmde filmsel zaman kullanımını analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

2.2.4. 1920'ler Japon Sineması

1920'li yıllarda Japon sinemasının gelişiminde ve değişiminde belirleyici rol oynayan olay, 1923 yılında Tokyo'da yaşanan **Büyük Kanto Depremi** ve depremin neden olduğu yıkımdır. Deprem Tokyo'yla birlikte onun tüm kültürünü de yıkmış ve modernleşme sürecini başlatmıştır. Depremden sonra Japonya'nın **Nikkatsu, Shochiku** gibi büyük yapım şirketleri ile bazı bağımsız küçük stüdyoları, daha sonra Japon sinemasının klasikleri arasında yer alacak birçok film yapar. Avrupa sanat sinemasının etkilerinin görüldüğü bu filmler, geleneksel biçimlerin terk edildiği yaratıcı ve yenilikçi yapımlardır. 1920'ler Japonya'sında yapım yerine yönetmen odaklı bir stüdyo anlayışı olması bu filmlerin çekilebilmesine olanak sağlar. Geleneksel biçimlerin neredeyse tamamen terk edildiği bu Japon filmleri, en çok Alman dışavurumculuğu ve Fransız izlenimciliği gibi avangart film akımlarının izlerini taşır. Bu dönemde Japon sinemasında kendine özgü tarzıyla öne çıkan yönetmen, **Yasujiro Ozu** olur.

2.2.4.1. Yasujiro Ozu

Japon sinemasının en büyük yönetmenlerinden biri olarak kabul edilen **Yasujiro Ozu**, kameraman yardımcısı olarak adım attığı sinemada, kariyeri boyunca toplam elli üç film yapar. 1927 yılında Japonya'nın en büyük stüdyolarından biri olan Shochiku'da yönetmenliğe başlayan Ozu, bu dönemde Chaplin, Lloyd, Lubitsch gibi usta yönetmenlerden ilham alarak toplumsal gözlemlerle zenginleştirdiği komedilere imza atar. Olgun stilini ortaya koyduğu ilk film **Doğdum, Ama...** (1932), iki erkek kardeş hakkında bir komedidir. Bir ofis çalışanı olan babalarının iş yerindeki en önemli kişi olmadığını öğrendiklerinde, çocukların yaşadıkları hayal kırıklığını ve sonrasındaki kabullenme sürecini anlatan film; toplum, babalar ve çocuklar hakkında dürüst bir büyüme hikâyesidir.

Öğrenciler, fabrika işçileri ve aile yaşamıyla ilgili hikâyeler anlatan Ozu, özellikle aile içi çatışmaları etkileyici bir biçimde sunar. Filmlerinde o güne kadarki yönetmenlerin tümünden farklı ve yenilikçi bir teknik göze çarpar. Kullandığı alçak kamera yüksekliği (yerde oturan birinin bakış hizasında), objeleri düzensiz olarak yüzeysel tepkilerle kesmeye dayanan kurgulama yöntemi ve öykünün tamamlayıcısı olan dengeli mekân düzenlemesi Ozu'nun eşsiz üslubunun temelidir. Ozu, kendine özgü stiliyle Hollywood romantizmini ve kurallarını yıkar.

Ozu'nun en ünlü filmleri geniş bir aile ve aile içindeki kuşak çatışmalarının, gerilimlerin anlatıldığı aile yaşamına ilişkin filmlerdir. **Tokyo Hikâyesi** (1953), bu geniş aile filmlerinin en ünlüsüdür. Ozu'nun başyapıtı olarak kabul edilir. Filmde, Tokyo'ya çocuklarının yanına giden yaşlı bir çiftin yaşadıkları anlatılır (Görsel 2.21). Çocukları, işleri ve sorunlarına öylesine gömülmüştür ki yaşlı çifte gerekli ilgiyi ve şefkati göstermez. Kırgın bir şekilde evlerine döndükten sonra anne ölür ve ardından baba yalnız bir yaşamı tercih eder. Filmlerinin incelikli tekniği ve duygusal zenginliği ile Ozu, dünya sinemasının gelmiş geçmiş en iyi yönetmenlerinden biridir.

Görsel 2.21: Tokyo Hikâyesi (1953)

9. UYGULAMA: YASUJIRO OZU-DOĞDUM, AMA...

UYGULAMANIN AMACI: Yasujiro Ozu'nun sinemaya katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Yasujiro Ozu'nun Doğdum, Ama... filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Yasujiro Ozu'nun Doğdum, Ama... filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Doğdum, Ama... filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Doğdum, Ama... filminde çekim ölçeklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Doğdum, Ama... filminde kamera açılarını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Doğdum, Ama... filminde kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Doğdum, Ama... filminde mekân düzenlemesini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera açılarını analiz etti.		
4. Filmde kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde mekân düzenlemesini analiz etti.		
6. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

2.3. TÜRK SİNEMASINDA TİYATROCULAR DÖNEMİ

Türk sinemasının ilk özel yapım şirketi, 1922 yılında Kemal ve Şakir Seden kardeşler tarafından İstanbul'da kurulan **Kemal Film** olur. Varlığını 1924 yılına kadar devam ettiren Kemal Film, iki yılda, hepsini tiyatro oyuncusu ve yönetmeni **Muhsin Ertuğrul**'un yönettiği altı adet uzun metrajlı film yapar. 1928 yılında İpekçi kardeşler tarafından kurulan **İpek Film** ise Türk sinemasının ikinci özel yapım şirketi olur. İpek Film, sonraki on beş yıl boyunca Türk sinemasında film yapımcılığına hâkim olur. Kurulan bu şirketler, her ne kadar ilk yapımcı şirketler olarak görülse de aslında ilk ithalatçı şirketlerdir. Yılda bir film çekiyorlarsa yaklaşık 400 film de ithal eder.

2.3.1. Muhsin Ertuğrul Sineması

Tiyatro oyuncusu ve yönetmeni olan **Muhsin Ertuğrul**, 1922 yılında **Kemal Film** için çektiği **İstanbul'da Bir Facia-i Aşk** filmiyle sonraki yirmi yıl boyunca, tek film yönetmeni olarak Türk sinemasında kendi adıyla anılacak bir dönemi başlatır. Kemal Film için yönettiği filmler arasında; **Yakup Kadri Karaosmanoğlu**'nun **Nur Baba** adlı romanından uyarlanan **Boğaziçi Esrarı** (1922), **Halide Edip Adıvar**'ın aynı adlı romanından uyarlanan **Ateşten Gömlek** (1923), **Kızkulesi'nde Bir Facia** (1923), **Leblebici Horhor** (1923) ve **Peyami Safa**'nın aynı adlı romanından uyarlanan **Sözde Kızlar** (1924) bulunur. Bu filmlerden özellikle Ateşten Gömlek hem Türk Kurtuluş Savaşı'nı konu alan ilk film olması hem de başrolünde **ilk Türk kadın sinema oyuncuları Neyyire Neyir** ve **Bedia Muvahhit**'in oynamaları nedenleriyle Türk sinema tarihinde önemli bir yere sahiptir.

Ertuğrul, Türk sinemasının ikinci özel yapım şirketi olan İpek Filmde, 1928-1941 yıllarını kapsayan süreçte aralarında **Ankara Postası** (1928), **İstanbul Sokaklarında** (1931), **Bir Millet Uyanıyor** (1932), **Aysel Bataklı Damın Kızı** (1934) gibi filmlerin yer aldığı yaklaşık yirmi film yönetir. Bu dönem boyunca Ertuğrul, Türk sinemasındaki tek yönetmen olarak film yapımına egemen olur. Ertuğrul, Aysel Bataklı Damın Kızı filminde **Cahide Sonku**'ya rol verir (Görsel 2.22). Bu filmle ün kazanan Sonku, **Türk sinemasının ilk kadın film yıldızı** ve ilerleyen yıllarda çektiği filmlerle de **ilk kadın yönetmeni** olur.

Görsel 2.22: Aysel Bataklı Damın Kızı (1934)

Ertuğrul'un tiyatro kökenli olmasının etkisiyle bu dönemin filmlerinde, Batı tiyatrosunun bütün özellikleri görülür. Filmlerin çoğu sahne eserlerinden, bir kısmı da yabancı filmlerden uyarlanmış özellikle melodram türünde yapımlardır. Dönemin tek yönetmeni Ertuğrul ve yetiştirdiği yönetmen kuşağı, Türk sinemasını yıllarca etkisi altına alır.

10. UYGULAMA: MUHSİN ERTUĞRUL SİNEMASI

UYGULAMANIN AMACI: Türk sinemasında Tiyatrocular Dönemi'nin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Muhsin Ertuğrul'un Aysel Bataklı Damın Kızı filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Muhsin Ertuğrul'un Aysel Bataklı Damın Kızı filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Aysel Bataklı Damın Kızı filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Aysel Bataklı Damın Kızı filminde karakter yaratımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Aysel Bataklı Damın Kızı filminde melodramatik anlatıya ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde karakter yaratımı analiz etti.		
3. Filmde melodramatik anlatıya ait özellikleri analiz etti.		
4. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru cevabı işaretleyiniz.

1. Aşağıdaki kavramlardan hangisi 1920'ler klasik Hollywood sinemasını tanımlarken kullanılamaz?

A) Melodramatik anlatı
B) Görünmez kurgu
C) 180 derece kuralı
D) Dışavurumcu aydınlatma
E) Yıldız oyunculuk

2. Aşağıdakilerden hangisi komedi filmlerinin altın çağını yaşadığı 1920'ler Hollywood'unda bu türde film çeken yönetmenlerden biri değildir?

A) Buster Keaton
B) Charles Spencer Chaplin
C) Robert Wiene
D) Harold Lloyd
E) Mack Sennett

3. Robert Flaherty'nin 1922 yılında çektiği Kuzeyli Nanook filmi, aşağıdaki hangi başlık altında değerlendirilebilir?

A) Avangart B) Dışavurumcu C) Gerçekçi D) Gerçeküstücü E) İzlenimci

4. Aşağıdaki yönetmenlerden hangisi gerçeküstücülüğün sinemadaki en önemli temsilcisidir?

A) Germaine Dulac
B) Marcel L'Herbier
C) Abel Gance
D) Rene Clair
E) Luis Bunuel

5. Aşağıdakilerden hangisi 1920'lerde Avrupa sinemasında etkili olan avangart akımlardan biri değildir?

A) Dışavurumculuk B) Gerçeküstücülük C) İzlenimcilik
D) Kuralsızlık E) Romantizm

6. Alman dışavurumculuğunun ilk örneği olarak kabul edilen film, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Metropolis
B) Dr. Caligari'nin Muayenehanesi
C) Nosferatu
D) Dağ Kedisi
E) Son Kahkaha

7. Aşağıdakilerden hangisi, temeli ve yaratıcı gücü montaja dayanan Sovyet sinemasının önemli yönetmenlerinden biri değildir?

A) Lev Kuleshov
B) Dziga Vertov
C) Yevgeny Bauer
D) Vsevolod Pudovkin
E) Sergei Eisenstein

8. Aşağıdakilerin hangisinde Sergei Eisenstein filmleri doğru olarak verilmiştir?

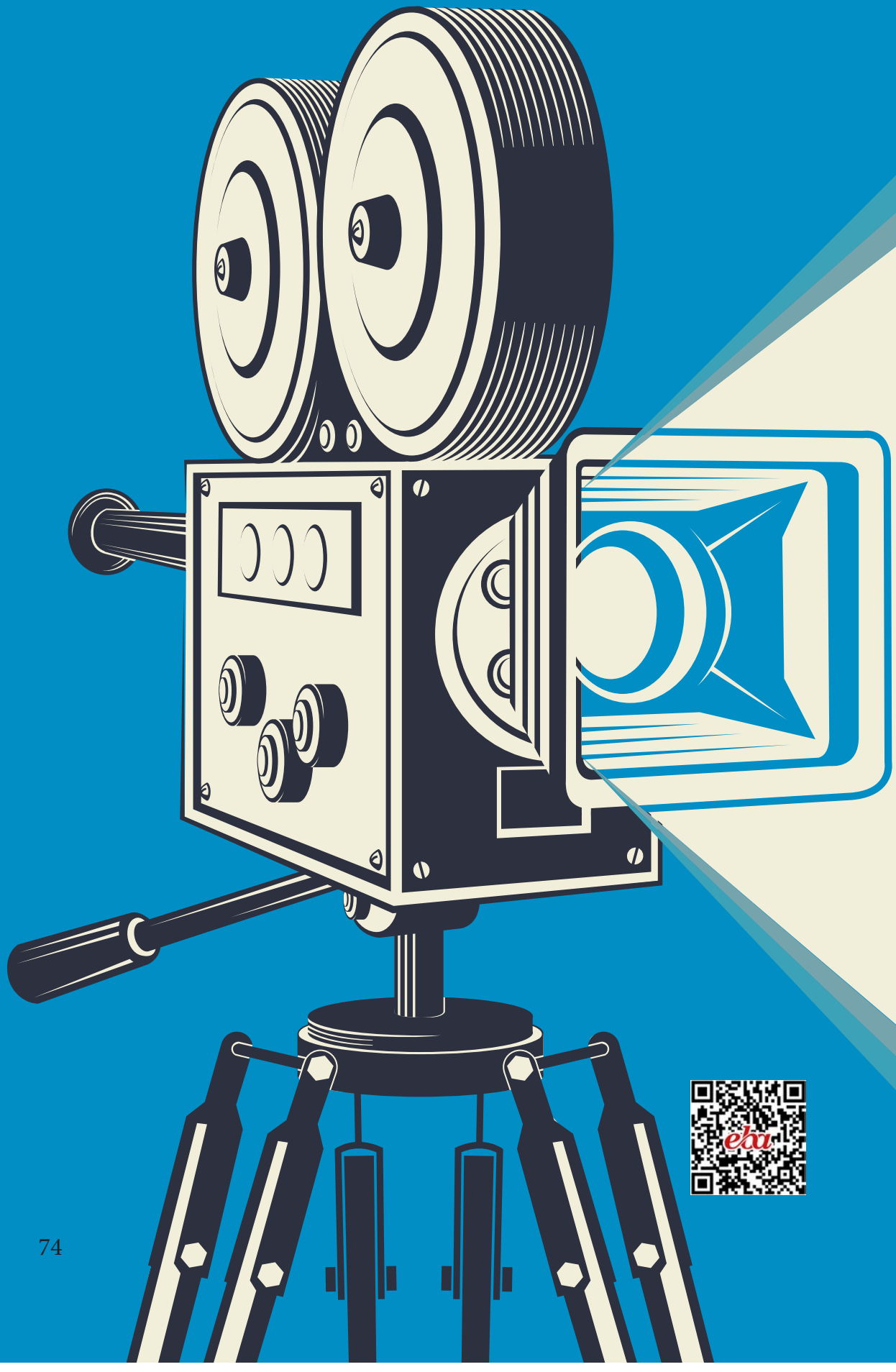
A) Grev-Potemkin Zırhlısı-Ekim
B) Ana-Grev-Satranç Humması
C) Film Kameralı Adam-Ekim-Cengiz Han'ın Torunu
D) Potemkin Zırhlısı-Ana-St. Petersburg'un Sonu
E) Grev-Ana-Ekim

9. Japon yönetmen Yasujiro Ozu'nun başyapıtı olarak kabul edilen film, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Doğdum, Ama...
B) Gençlik Günleri
C) Tek Oğul
D) Tokyo Hikâyesi
E) Yaz Başlangıcı

10. Aşağıdakilerden hangisi Muhsin Ertuğrul'un Kemal Film için çektiği filmler arasında yer almaz?

A) İstanbul'da Bir Facia-i Aşk
B) Boğaziçi Esrarı
C) Ateşten Gömlek
D) Kızkulesi'nde Bir Facia
E) Aysel Bataklı Damın Kızı

3. ÖĞRENME BİRİMİ
SİNEMAYA SESİN GELİŞİ

KONULAR

3.1. AMERİKAN TÜR FİLMLERİ
3.2. AVRUPA SİNEMASI
3.3. ŞİİRSEL GERÇEKÇİLİK

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Sesin sinemaya gelişiyle beraber başlayan değişim
- Hollywood stüdyo sistemi
- Amerikan tür filmleri
- Howard Hawks'ın tür filmlerine katkıları
- 1930 ve 1940'lı yıllarda Avrupa sineması
- Fransız Şiirsel Gerçekçilik akımı

ANAHTAR KAVRAMLAR

Ses, kayıt, sinematografi, film, filmcilik, yapımcılık, stüdyo, özel efekt, western, kovboy, korku, müzikal,komedi, gerilim, çizgi film, Şiirsel Gerçekçilik, Avrupa sineması, pandomim, tiyatro.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Size göre sinemaya sesin gelişiyle beraber ortaya çıkan değişiklikler nelerdir?
2. Hangi tür filmlerde ses daha önemli bir unsur olarak kullanılır? Arkadaşlarınızla tartışınız.
3. İzlediğiniz filmlerde gerçekçi bulduğunuz sahneler hangileridir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

3.1. AMERİKAN TÜR FİLMLERİ

Sinemaya sesin gelmesi bir anda ortaya çıkmış bir olgu değildir. Sessiz sinema döneminde de çeşitli yollarla sinemada ses var olmuştur. Bazı sinema salonlarında sessiz filmlerin gösterimi yapılırken bir orkestra filme eşlik eder ya da film esnasında salonda bulunan görevlilerce filmin içinde geçen diyalogların seslendirmesi yapılır.

Sinemaya sesin gelişi, filmlerin üretiminden dağıtımına, oyuncularından seyircilerine pek çok farklı alanda büyük değişiklikleri de beraberinde getirir. Bazı popüler oyuncular seslerinin veya telaffuzlarının kötü olması nedeniyle popülerliklerini kaybeder. Popüler oyuncuların yerini değişime uygun yeni oyuncular alır. Yeni bir teknolojiye dayanan sesli filmler sinema salonları arasında da rekabete neden olur. Sesli filmleri gösterecek altyapısı olmayan sinema salonları, zamana yenik düşerek kaybolur. Sesin gelişiyle başlayan bu büyük değişim, sinema seyir kültüründe de farklı bir izleyici yapısının dönüşümünü sağlar, seyirci sayısını artırır.

Sesli sinemaya geçişin **Alan Crosland**'ın yönettiği ve 6 Ekim 1927'de gösterimi yapılan **Caz Şarkıcısı** (Görsel 3.1.) filmiyle başladığı kabul edilir. Diske kaydedilen ses ile filmin başrol oyuncusu **Al Johnson**'un dudak hareketleri senkronize şekilde seyirciye sunulur. Uzun mertajlı sesli filmlerin ilki de Caz Şarkıcısı olarak kabul edilir. Bu filmin öncesinde yine **Alan Crosland**'ın yönettiği, başrolü **John Barrymore** ile **Mary Astor**'un paylaştıkları **Don Juan** adlı film, **William Axt**'ın özel olarak bestelediği bir müziğe yer verir ancak konuşma içermez.

Görsel 3.1: Caz Şarkıcısı (1927)

Filmin üzerine ilk ses kaydı, disk üzerinde ses kayıt teknolojisi ile yapılır. Bu teknoloji sayesinde sesin yeri plak üzerinde belirlenerek görüntüyü yansıtan film gösterici ile plağı çalan gramofon arasında senronizasyon sağlanır. 1930'lu yıllarda disk üzerine kaydedilen ses teknolojisinin yerini, film üzerinde kaydedilen ses teknolojisi alır. Sonrasında Alman şirketleri de geliştirdikleri ses teknolojileriyle ses donanımı piyasasında yerlerini alır. Yapılan bu yatırımların ardından sinema sektörü ekonomik bunalım sırasında dahi kâr elde eder hâle gelir. 1927-1930 yıllarında sinema gelirleri bir önceki yıla göre yüzde elli civarında artar. Sinemaya sesin gelişi, ekonomik bunalımın günlük hayatta egemen olduğu, siyasal belirsizliklerin yaşandığı bir dönemde insanlar için bir cankurtaran işlevi görür. Gündelik sıkıntılarını unutma, geçici de olsa avunma olanağı sağlar. İşsizliğin arttığı ve yarının güvencesinin olmadığı bu ortamda insanlar, sinema salonlarına daha fazla ilgi göstermeye başlar.

Sesin sinemaya gelişi pek çok bakımdan film endüstrisinin oluşumunu da etkiler. Caz Şarkıcısı filminin başarısının ardından pek çok Hollywood stüdyosu, sesli filmler çekmeye başlar (Görsel 3.2). Amerika'da başlayan bu yeni dönem, hızla Avrupa'ya ve diğer Uzak Doğu ülkelerine yayılır. Sinemada sesli filme geçiş süreci hızlı bir şekilde tüm dünyada etkisini gösterir. Sinema salonları da gelişen teknolojiye ayak uydurarak sesli filmleri gösterebilecek teknoloji ile donatılır.

Görsel 3.2: Sesli film çekimi örneği

1920'li yıllarda sinema, Amerikan halkı tarafından tercih edilen bir eğlence biçimidir. Sesin sinema ile buluşmasına kadar geçen sürede Hollywood film endüstrisi büyüyerek zenginleşir. 1929'da yaşanan büyük buhran sırasında, ekonomik krizin Amerikan film endüstrisine etkisi çok azdır ancak 1931 yılına gelindiğinde dünya ekonomik krizi, Hollywood'da da etkisini göstermeye başlar. Büyük buhran en çok büyük yapım şirketlerini etkiler. Buna karşın salonları olmayan küçük stüdyolar krizden daha az etkilenir. 1929 ekonomik krizi ve sese geçişin getirdiği sorunlar çözüldükten sonra Hollywood stüdyo sistemi dönemi başlar. Filmler 1940'ların sonuna kadar kitlesel olarak üretilmeye devam eder. Hollywood stüdyo sisteminde film yapımı, dağıtımı ve gösterimi alanında beş büyükler diye adlandırılan şirketler ön plana çıkar. Sinema salonlarına sahip olmayan, yalnızca film yapımı ve dağıtımı konusunda çalışan küçük ölçekli şirketler ise ikincil öneme sahiptir.

Sesin sinemaya gelişiyle beraber sessiz sinemanın altın çağı kapanır. Yapım şirketleri daha çok sesli sinemaya yönelir ve yeni teknolojinin getirdiği olanaklara uyum sağlayan başta yapım şirketleri olmak üzere oyuncu, senarist ve film ekibinde görevli diğer kişiler daha çok önem kazanır. Sinemada sesin önem kazanmasıyla birlikte görüntü ikinci planda kalır ve büyük stüdyolara yönelim artar. Sesin ortaya çıkışı, sinemada yeni türlerin ortaya çıkışına da olanak sağlar. Başta müzikaller olamak üzere komedi, korku gibi pek çok yeni tür film ortaya çıkar.

Tür kelimesi "çeşit" ya da "tip" anlamlarını taşıyan Fransızca "type" sözcüğünden gelir. Sesin sinemaya gelişinin öncesinde tür bireysel yaklaşımlara daha çok bağlıdır. Yönetmen veya oyuncunun yeteneği ve yorumlayışı öznel olarak filmlerin türlerini belirlemede önemli bir etken olur. Sinemada türler sese geçişle birlikte daha çok önem kazanır. Sese geçişle beraber stüdyoların önem kazanması ve endüstrinin büyüyüp genişlemesiyle öznel yaklaşımların yerini standartlaştırılmış tür filmleri alır.

1. UYGULAMA: SİNEMAYA SESİN GELİŞİ

UYGULAMANIN AMACI: Sinemaya sesin gelişi sürecinde meydana gelen değişiklikleri kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden sinemaya sesin gelişi sürecinde meydana gelen değişiklikleri sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Sinemaya sesin gelişine ait ilginizi çeken bir konu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik grup oluşturdu.		
2. Sinemaya sesin gelişine ait bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

3.1.1. Müzikaller

Sessiz sinemanın ilk yıllarından itibaren ses, her film türüne eklenebilen bağımsız bir özellik olarak ön plana çıkar. Müzikal filmin ayırt edici özelliği ise müzik ve dans içeren bölümlerin hikâyenin anlatımında önemli bir unsur olmasıdır. İlk sesli film olan **Caz Şarkıcısı**'nda da müzik kullanılır ancak öykünün bir parçası olmadığı, filmden çıkarıldığında öykünün bütünlüğü bozlulmadığı için bir müzikal olarak değerlendirilmez. 1929 yılında gösterime giren **Harry Beaumont**'un yönettiği **Broadway Melodisi** (Görsel 3.3.), ilk müzikal film olarak kabul edilir ve gösterime girdiği yıl Oscar ödülüne layık görülür. Filmde, bir Brodway gösterisi öncesinde gösteriyi yapan sanatçılar arasında yaşananlar konu edilir. Müzik bir sekans hâlinde, film karakteri arasında bağlantı kurar.

Görsel 3.3: Broadway Melodisi (1929)

Görüntü, müziği takip eder. Müzik, metaforik bir anlam kazanır. Şehrin günlük sıradan sesleri, filmde bir müzik ögesine dönüşür. Filmin sonunda tiyatro topluluğu, hazırlıklarını bitirerek tiyatronun açılışını gerçekleştirir. Broadway Melodisi adlı bu ilk müzikal, kendinden sonra çekilecek aynı türde filmlere de örnek ve ilham kaynağı olur.

1933 yapımı **Altın Arayan Kızlar** filmini **Mervyn LeRoy** yönetir. Dans koreografisini ise **Busby Berkeley** düzenler. Berkeley, müzikal işindeki en yetenekli isimlerden biridir. Filmde, orduda görev yapan askerin yürüşünü müzikal bir şekilde gösterir. Aynı zamanda dans koreografisinde geometrik desenlerin kullanımına önem verir. Dans figürleri de benzer nitelikler taşır. Final sahnesinde filmi oluşturan tüm unsurlar (gaziler, askerler, kadınlar, erkekler vb.) hep birlikte şarkı söyler.

2. UYGULAMA: MÜZİKALLER

UYGULAMANIN AMACI: Müzikal filmlerin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Harry Beaumont'un Broadway Melodisi filminin içerik ve biçim yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Harry Beaumont'un Broadway Melodisi filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazı temin ediniz.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Harry Beaumont'un Broadway Melodisi filminde öykü kurulumunu analiz ediniz.
2. **Adım:** Harry Beaumont'un Broadway Melodisi filminde çekim ölçeklerini analiz ediniz.
3. **Adım:** Harry Beaumont'un Broadway Melodisi filminde kamera hareketlerini analiz ediniz.
4. **Adım:** Harry Beaumont'un Broadway Melodisi filminde kurgu tekniklerini analiz ediniz.
5. **Adım:** Harry Beaumont'un Broadway Melodisi filminde aydınlatma tekniklerini analiz ediniz.
6. **Adım:** Harry Beaumont'un Broadway Melodisi filminde müzikal filmlere ait özellikleri analiz ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kamera kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde müzikal filmlere ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

3.1.2. Korku Filmleri

1930'lu yıllardan itibaren korku filmleri de diğer türler gibi sinemada etkili olur. Korku filmi yönetmenleri, korkuyu yaratıcı bir şekilde kullanır. Korku filmleri genellikle izleyici tarafından bilinmeyen durumların sonradan izleyiciyi dehşete düşürmesi şeklinde ilerler. İzleyiciyi dehşete düşürür, izleyicinin gerilmesine neden olur ve sinirlerini bozar.

Sinemaya korku ögesi ekleyen filmlerin başında **Frankenstein** gelir (Görsel 3.4). Frankenstein, yazar **Mary Shelley**'nin aynı adlı romanından uyarlanmış, Alman dışavurumculuğundan etkilenen Hollywood yapımı bir korku filmidir. Yönetmenliğini **James Whale** üstelenir. Bir bilim insanının yarattığı canavarı konu alır. Farklı insanların vücut parçaları birleşirilerek yapılan bu canavarın beyni bir suçluya aittir. Bu sebeple bilim insanı, canavarı bir hücreye kapatır. Filmin sonunda ise Frankenstein yaratıcısını öldürerek zindandan kaçar. Canavar, korkunç görüntüsü nedeniyle toplumdan dışlanmıştır. Toplumun ön yargılarının Frankenstein üzerinde ne derece etkili olduğu film boyunca anlatılır.

Görsel 3.4: Frankenstein (1931)

Fransız filmi olan **Yüzü Olmayan Gözler** (Görsel 3.5), **Jean Redon**'ın romanından uyarlanır. Yönetmenliğini **Georges Franju** yapar. Bir cerrahın kızı, geçirdiği trafik kazası nedeniyle biçimi bozuk olan bir yüze sahiptir. Yüzünün şekli nedeniyle maske takar. Yüzündeki maske nedeniyle duyguları belli olmaz. İzleyici maskenin arkasındaki yüzü sürekli olarak merak eder. Doktor baba, kızının yeni bir yüze kavuşması için yardımcısıyla birlikte genç kızları kaçırıp kızların yüzünü alır fakat kaçırdığı kızların yüz dokusu, kendi kızınınkiyle hiçbir zaman uyuşmaz. Georges Franju, Yüzü Olmayan Gözler filmi ile görülmeyenin ardındaki korkuyu en iyi şekilde anlatan yönetmenlerden biridir.

Görsel 3.5: Yüzü Olmayan Gözler (1960)

3. UYGULAMA: KORKU FİLMLERİ

UYGULAMANIN AMACI: Korku filmlerinin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden James Whale'in Frankenstein filminin içerik ve biçim yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. James Whale'in Frankenstein filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazı temin ediniz.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** James Whale'in Frankenstein filminde öykü kurulumunu analiz ediniz.
2. **Adım:** James Whale'in Frankenstein filminde çekim ölçeklerini analiz ediniz.
3. **Adım:** James Whale'in Frankenstein filminde kamera hareketlerini analiz ediniz.
4. **Adım:** James Whale'in Frankenstein filminde kurgu tekniklerini analiz ediniz.
5. **Adım:** James Whale'in Frankenstein filminde aydınlatma tekniklerini analiz ediniz.
6. **Adım:** James Whale'in Frankenstein filminde korku filmlerine ait özellikleri analiz ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kamera kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde korku filmlere ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

3.1.3. Gangster Filmleri

1930'lu yılların sonuna doğru çıkan türlerden biri de gangster filmleridir. 1930-1933 yıllarında 70 gangster filmi çekilir. Çekilen bu filmler, sonraki yıllarda çekilecek olan gangster filmlerinin de köklerini oluşturur. 1920-1933 yılları arasında Amerika'da alkol yasaklanır. Geçimini kaçakçılık yoluyla sağlayan büyük suç örgütleri vardır. Gangster filmleri, büyük suç örgütlerini veya küçük çeteleri konu alır. İlk önemli gangster filmlerinden biri de **Halk Düşmanı**'dır (Görsel 3.6). Yönetmeni **William A. Wellman** tarafından 1931 yılında çekilir. Film, içki yasağı yıllarında gangsterin yükselişini ve aralarındaki rekabeti konu alır. Filmde modern gangster filmlerinin önemli ögeleri ilk kez yer alır. Tom Power, içki yasağı yıllarında yavaş yavaş yükselmeye ve tehlikeli kabadayıların dikkatini çekmeye başlamış bir gangsterdir. Çocukluk arkadaşı ile birlikte içki kaçakçılığı yapar. Sürekli tetiktedir ancak çocukluk arkadaşı, gangsterler tarafından vurulur. Kendisi ise saklanıp kaçmayı başarır. Sonunda saklandığı yerden çıkar ve büyük gangsterler onu bulana kadar kaçakçılık işini yapmaya devam eder.

Görsel 3.6: Halk Düşmanı (1931)

Howard Hawks'ın yönetteği **Yaralı Yüz** (Görsel 3.7), bir diğer önemli gangster filmidir. Senaryosunu gazeteci Ben Hecht yazar. Paul Muni, Cihago çetesinde yükselen aşırı sert fakat kafası pek çalışmayan bir gangsterdir. Koyu İtalyan aksanıyla İngilizce konuşur. Bütün iş birlikçileri vurularak ölür. Filmin sonunda kız kardeşi de vurulur. Kabadayı davranışlarının altında duygusal olarak ne kadar zayıf bir karakter olduğu izleyicinin gözleri önüne serilir. Film, 1983 yılında senaryosunu **Oliver Stone**'un yazdığı ve **Brian De Palma**'nın yönettiği hâliyle yeniden çekilir.

Görsel 3.7: Yaralı Yüz (1932)

4. UYGULAMA: GANGSTER FİLMLERİ

UYGULAMANIN AMACI: Gangster filmlerinin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden William A. Wellman'ın Halk Düşmanı filminin içerik ve biçim yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. William A. Wellman'ın Halk Düşmanı filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazı temin ediniz.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** William A. Wellman'ın Halk Düşmanı filminde öykü kurulumunu analiz ediniz.
2. **Adım:** William A. Wellman'ın Halk Düşmanı filminde çekim ölçeklerini analiz ediniz.
3. **Adım:** William A. Wellman'ın Halk Düşmanı filminde kamera hareketlerini analiz ediniz.
4. **Adım:** William A. Wellman'ın Halk Düşmanı filminde kurgu tekniklerini analiz ediniz.
5. **Adım:** William A. Wellman'ın Halk Düşmanı filminde aydınlatma tekniklerini analiz ediniz.
6. **Adım:** William A. Wellman'ın Halk Düşmanı filminde gangster filmlerine ait özellikleri analiz ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kamera kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde gangster filmlerine ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

3.1.4. Kovboy (Western) Filmleri

Sinemaya sesin gelişinden önce de var olan bir türdür. Western türü filmler; Amerika'da iç savaşın bittiği 1865 yılı ile 1800'lü yılların sonunu kapsayan dönemde, Amerika'da kanunsuzluğun ortaya çıktığı sınırdaki yerleşim bölgelerini konu alır. Amerikan sinemasının en önemli simgelerinden biri olarak kabul edilir. Western filmlerin örneği kabul edilen **E. Porter**'ın **Büyük Tren Soygunu**, 1903 yılında izleyicinin beğenisine sunulur. Sesli sinemaya geçiş, western filmlerinde büyük bir artışa neden olur. Sinemaya sesin gelmesiyle birlikte şarkıcı kovboylar da ön plana çıkar.

John Ford, western filmlerinin en önemli temsilcisi olarak kabul edilir. 1924 yılında çektiği **Demir At** ilk filmidir ve izleyici tarafından büyük bir ilgiyle karşılanır (Görsel 3.8). Film, bir demir yolunun yapımından bahseder. Filmde geçen demir at, aslında bir tren yoludur. Ülkenin iki yakasını birbirine bağlayan bu demir yolu hattı, Kızılderililerle yapılan uygarlık ve ilkellik arasındaki savaşı konu alır. Filmde, yasa dışı işlere karışan kişileri adalete teslim eden bir kovboyun öyküsü anlatılır. Kovboy iyilik, dürüstlük, onur gibi erdemleri bünyesinde taşır. Şehir görüntüleri yerine çöl manzaraları kullanılır. Kovalamaca sahneleri filmde çokça yer alır. Olaylar beyazlar ve Kızılderili yerliler arasında geçer. Kızılderili'ler genellikle ilkel düşmanlar olarak görülür ve filmde bir tehdit unsuru olarak ön plana çıkar. Filmin sonunda kasabanın düzenini bozan haydutlar cezalandırılır ve kasaba tekrar eski sakin günlerine döner.

Görsel 3.8: Demir At (1924)

5. UYGULAMA: KOVBOY FİLMLERİ

UYGULAMANIN AMACI: Kovboy filmlerinin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden John Ford'un Demir At filminin içerik ve biçim yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. John Ford'un Demir At filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazı temin ediniz.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** John Ford'un Demir At filminde öykü kurulumunu analiz ediniz.
2. **Adım:** John Ford'un Demir At filminde çekim ölçeklerini analiz ediniz.
3. **Adım:** John Ford'un Demir At filminde kamera hareketlerini analiz ediniz.
4. **Adım:** John Ford'un Demir At filminde kurgu tekniklerini analiz ediniz.
5. **Adım:** John Ford'un Demir At filminde aydınlatma tekniklerini analiz ediniz.
6. **Adım:** John Ford'un Demir At filminde kovboy filmlerine ait özellikleri analiz ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kamera kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde kovboy filmlerine ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

3.1.5.Komedi Filmleri

Komedi filmleri, sinemaya sesin gelişiyle birlikte değişime uğrar. Filmlerde kadın ögesi ön plana çıkar. Genellikle erkekten daha iyi konumda olan kadının şamatalı diyalogları filmlerde sıklıkla yer alır. Erkekler, kadınlara göre becerisi az bir karakteri canlandırır. Oyuncuların abartılı mimikleri göze çarpar. Diyaloglar hızlıdır. Bazen iki karakter aynı anda konuşur ve filmin geneline hâkim olan hız ve kargaşa güçlendirilir.

Howard Hawks'ın 1934 yapımı komedi türündeki **Yirminci Yüzyıl** adlı filminde eski sevgili olan iki tiyatrocunun hikâyesi anlatılır (Görsel 3.9). Kadın, Hollywood'da ünlü bir yıldızdır. Erkek ise tiyatroda başarısızlığa uğrar. Eski sevgilisinden tiyatroya dönüp kariyerini kurtarması konusunda yardım ister. Fakat ilişkileri düzgün gitmez ve birbirinden nefret etmeye başlamışlardır. Bu filmin de tamamında şamata, çılgın mimikler ve abartılı jestler göze çarpar. Diyaloglar oldukça hızlı ve hararetlidir.

Görsel 3.9: Yirminci Yüzyıl (1934)

Howard Hawks'ın yönettiği komedi türündeki bir başka film **Tehlikeli Bebek**'tir (Görsel 3.10). Bu filme de hız ve kargaşa hâkimdir. Bir bilim insanı, zengin bir kadının ona yardım etmesiyle dinazor kemiği almak ister fakat bu yardım karşılığında kadın ve leoparıyla seyahat etmesi gerekir. Önceki filminde olduğu gibi erkek kadına göre daha zayıf bir konumdadır. Karakterler hızlı ve aynı anda konuşur. Hızlı ve şamatalı diyaloglar, sinemada ilk kez bu derece vurgulanır.

Görsel 3.10: Tehlikeli Bebek (1938)

6. UYGULAMA: KOMEDİ FİLMLERİ

UYGULAMANIN AMACI: Komedi filmlerinin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Howard Hawks'ın Yirminci Yüzyıl filminin içerik ve biçim yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Howard Hawks'ın Yirminci Yüzyıl filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazı temin ediniz.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Howard Hawks'ın Yirminci Yüzyıl filminde öykü kurulumunu analiz ediniz.
2. **Adım:** Howard Hawks'ın Yirminci Yüzyıl filminde çekim ölçeklerini analiz ediniz.
3. **Adım:** Howard Hawks'ın Yirminci Yüzyıl filminde kamera hareketlerini analiz ediniz.
4. **Adım:** Howard Hawks'ın Yirminci Yüzyıl filminde kurgu tekniklerini analiz ediniz.
5. **Adım:** Howard Hawks'ın Yirminci Yüzyıl filminde aydınlatma tekniklerini analiz ediniz.
6. **Adım:** Howard Hawks'ın Yirminci Yüzyıl filminde komedi filmlerine ait özellikleri analiz ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

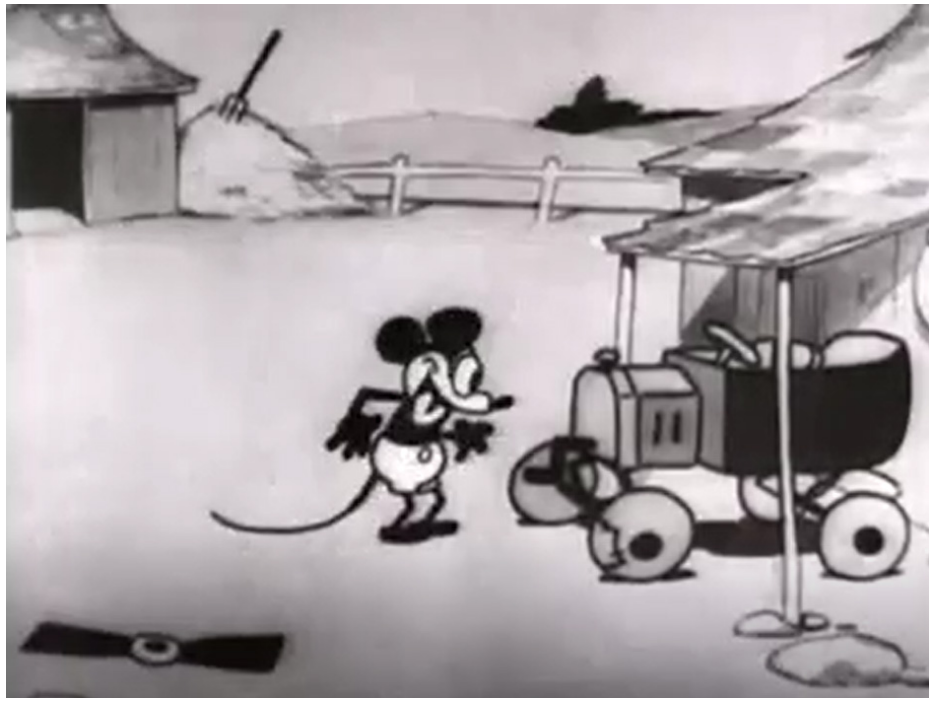
Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kamera kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde komedi filmlerine ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

3.1.6. Çizgi Filmler

Amerikan tür filmleri arasında yer alan bir diğer film türü de çizgi filmdir. İlk çizgi film, 1906 yılında yapılır ve bu tarihten itibaren sinemada çizgi filmler çekilmeye devam eder. Kalemle çizilerek yapılan karikatürlerin dışında, gölge oyunu şeklinde de çizgi filmler üretilir. **Walt Disney** ise çizgi filmleri popüler bir sanat hâline getirir. İlk Disney filmleri, yeni bir teknik ve gerçeküstü bakış açısıyla çekilir. **Robert Louis Stevenson**, Hollandalı ressam **Ub Iwerks** ile birlikte **Mickey Mouse** karakterini yaratır. **Uçak Çılgını** (Görsel 3.11), ilk Mickey Mouse filmidir. Film, siyah beyazdır ve Mickey Mouse'un sihir kullanarak bir arabayı uçağa dönüştürmesini anlatır. Sonraki yıllarda çizim teknikleri değişir ve çizgi filmler karikatür şeklinde çizilmekten ziyade daha gerçekçi bir hâl alır. Çizgi film karakterini tüm dünyanın tanıdığı Walt Disney'in kökleri 1930'lu yıllarda atılır.

Görsel 3.11: Uçak Çılgını (1928)

7. UYGULAMA: ÇİZGİ FİLMLER

UYGULAMANIN AMACI: Çizgi filmlerin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Mickey Mouse'un Uçak Çılgını filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Mickey Mouse'un Uçak Çılgını filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazı temin ediniz.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Mickey Mouse'un Uçak Çılgını filminde öykü kurulumunu analiz ediniz.
2. **Adım:** Mickey Mouse'un Uçak Çılgını filminde çekim ölçeklerini analiz ediniz.
3. **Adım:** Mickey Mouse'un Uçak Çılgını filminde kamera hareketlerini analiz ediniz.
4. **Adım:** Mickey Mouse'un Uçak Çılgını filminde kurgu tekniklerini analiz ediniz.
5. **Adım:** Mickey Mouse'un Uçak Çılgını filminde aydınlatma tekniklerini analiz ediniz.
6. **Adım:** Mickey Mouse'un Uçak Çılgını filminde çizgi filmlere ait özellikleri analiz ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kamera kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde çizgi filmlere ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

3.1.7. Howard Hawks'ın Tür Filmlerine Katkıları

Sesli sinema döneminden itibaren yönetmenliğini yaptığı filmlerle farklı türlere imza atan **Howard Hawks** (1896-1977), Amerikan toplumunun dönüşümüne de ayna tutan bir isimdir. Popüler film türlerinin gelişimine katkı sağlar. Komediden westerne, tarih filmlerinden savaş filmlerine ve müzikallere kadar farklı türlerde filmler çeker. Dürüstlük, dostluk, gözü peklik ve kahramanlık kavramlarının öne çıkarıldığı filmler, Amerikan biçimi yaşamı yüceltir niteliktedir. Film kahramanları eylemleriyle ön plana çıkar. Sessiz sinema döneminden başlayarak farklı türlerde filmler çekmeye devam eder. 1926 yılında çektiği **Zafer Yolu**, yönetmenin ilk filmidir. Aynı kıza ilgi duyan iki erkeği konu edinen **Her Limanda Bir Kız** filmi; macera, tehlike, dostluk gibi yönetmen için önemli kavramlara vurgu yapar. **Şafak Devriyesi**, Birinci Dünya Savaşı'nda yer alan bir pilotun öyküsünü anlatır. Gangster sinemasının en önemli yapıtlarından biri olan **Yaralı Yüz**'ü 1932 yılında filme alır (Görsel 3.12). Filmlerinde Amerikan yaşam biçimine özgü değerler ön plandadır. Yönetmenin dünya görüşünü yansıtan filmler arasında **Malik Olmak veya Olmamak** ve **Birleşen Kalpler** de yer alır. Komedi alanındaki ilk filmi ise 1934 yılında **John Barrymore** ile **Carole Lombard**'ın oynadıkları **Yirminci Yüzyıl**'dır. Komedi filmlerinde ön plana çıkan öge, bir erkeğin, güçlü bir kadın karakter tarafından aşağılanmasıdır. Benzer bir konuya sahip olan **Tehlikeli Oyun**, 1934 yılında izleyicinin beğenisine sunulur. **Harp Gelini**, Hollywood'un da en başarılı komedi filmlerinden biri sayılan **Tehlikeli Bebek** ve bir kitap uyarlaması olan **Sarışın Bomba**, yönetmenin güldürü türündeki filmleri arasındadır. Yönetmenin western türündeki ilk filmi 1959'da çektiği **Kahramanlar Şehri**, haydutlara karşı dövüşen bir dörtlüyü konu alır. **John Wayne**'in oynadığı **El Dorado** ve **Son Darbe**'de western sinemanın temel dinamiklerini görmek mümkündür. Dürüstlük, onur, gözü peklik, dostluk, dayanışma gibi kavramlar, güldürü unsurlarıyla birlikte öne çıkar. 1962 yılında çektiği **Vahşi Avcı**, yönetmenin kovboy türündeki filmleri arasında yer alır. Howard Hawks, kariyeri boyunca pek çok farklı türde filme imza atarak sinema dünyasına katkıda bulunmuş bir isimdir.

Görsel 3.12: Yaralı Yüz (1932)

8. UYGULAMA: HOWARD HAWKS'IN TÜR FİLMLERİNE KATKILARI

UYGULAMANIN AMACI: Howard Hawks'ın tür filmlerine katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Howard Hawks'ın tür filmlerine katkılarını sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Howard Hawks'ın sinemaya katkılarına ait ilginizi çeken bir konu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik grup oluşturdu.		
2. Howard Hawks'ın sinemaya katkılarına ait bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

3.2. AVRUPA SİNEMASI

Birinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa sineması popülaritesini kaybeder. Avrupa'da alternatif filmler üretilmeye başlanır. Sinemaya sesin gelişi ve ekonomik kriz sebebiyle yeni bir döneme geçilir. Savaşın etkileri ve artan ekonomik kriz, sinemada farklı akımların doğmasına yol açar.

3.2.1. Fransız Sineması

1930'lardan 1950'lerin sonuna kadar olan dönem, Hollywood'a benzer şekilde Fransız sinemasının da altın yılları olur. Fransız sinemasının klasikleşmiş filmlerinin pek çoğu bu dönemde çekilir. Bu dönem aynı zamanda sinema endüstrisinde krizlerin var olduğu, siyasi belirsizliklerin hüküm sürdüğü ve Dünya Savaşı'nın yaşandığı zaman dilimidir. Sesin sinemaya gelişiyle birlikte açılan dönem, 1950'li yıllar sonunda Yeni Dalga akımının gelişmesiyle son bulur.

İlk Fransız sesli filmleri 1929'da çekilen **Nil Suyu**, yine 1929 yılı yapımı olan **Kraliçenin Gerdanlığı** adlı filmlerdir. Fransız sinemacıları sesli döneme hızlı bir şekilde uyum sağlar. 1930'lu yılların başında üretilen uzun metrajlı sesli filmlerde yarı yarıya bir artış olur. Paris civarına yeni stüdyolar, yeni ses donanımıyla birlikte kurulur.

Sesin getirdiği en büyük değişikliklerden biri de tiyatro oyuncuları ve müzikhol sanatçılarının sinemada ön plana çıkması olur. Fransız; **Raimu, Harry Baur, Jean Gabin, Arletty, Fernandel** gibi isimler, birer yıldız hâline gelir. Klasik Fransız sinemasının önemli ve unutulmaz isimlerine dönüşürler. Sesin getirdiği yenilik, Fransız sinemasında müzikalleri ve filmleştirilmiş tiyatroyu ön plana çıkarır.

Sinemaya sesin gelişi, 1930'lu yılllarda ulusal ve uluslararası alanda Şiirsel Gerçekçilik akımının doğmasına yol açar. Filmlerde genellikle işçi sınıfı anlatılır. **Jean Renoir, Jean Vigo, Pierre Chenal, Julian Duvivier, Marcel Carné, Marcel L'Herbier, Rene Clair, Jacques Feyder, Jean Gremillon** ve **Marc Allegret** akımın önemli yönetmenleri arasında gösterilir. Şiirsel gerçekçi filmler karamsar atmosferi, izbe mekânları ve dekorları, karanlık ve konrtastlı görüntüleri içermektedir. Şiirsel gerçekçi filmler genellikle mutsuz sonla biter. Savaşın yaklaşan yıllarında çekildikleri için dönemin karamsarlığını yansıtır. 1930'larda Fransız sinemasında genellikle dramatik filmler ve gerilim filmleri ön plana çıkar. Filmler çoğunlukla edebiyat klasiklerinden uyarlanan senaryolara sahiptir.

Birinci Dünya Savaşı sırasında bazı Fransız sinemacı ve oyuncular Amerika'ya göç eder. Yahudi düşmanı yasalar yüzünden bazıları da saklanmak zorunda kalır. Savaş esnasındaki maddi sıkıntıları ve olumsuz koşullara rağmen Fransız sineması gelişimini sürdürür. Paris merkezli Sinematografik Endüstrilerin Organizasyonu (COIC) kurulur. Bu sayede filmlerin üretiminden dağıtımına ve gişe kontrolüne, kısa filmler için mali destek verilmesine kadar pek çok alanda düzenlemeler yapmak mümkün olur. 1946'da kurulan Ulusal Sinema Merkezi, COIC'nin çalışmalarını genişletir. Savaş sonrasında sinema salonları tekrar inşa edilir ve bu, sinemaya maddi destek sağlar. 1930'dan başlayarak 1950'lerin sonuna kadar Fransa'da popüler türler dâhil 3.000'den fazla film kameraya alınır.

9. UYGULAMA: FRANSIZ SİNEMASI

UYGULAMANIN AMACI: Fransız sinemasının sese geçiş dönemindeki özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Fransız sinemasının sese geçiş dönemindeki özelliklerini sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Fransız sinemasına ait ilginizi çeken bir konu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik grup oluşturdu.		
2. Fransız sinemasına ait bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

3.2.2. İtalyan Sineması

İtalya'da 1930 yılında çekilen ilk sesli film, yazar **Luigi Pirandello**'nun **Sessizlik İçinde** öyküsünden uyarlanan **Aşk Şarkısı**'dır. Filmin yönetmenliğini **Gennaro Righelli** yapar. İtalyan sineması 1930'lu yıllarda kötü bir durumdadır. 1923 yılında sansür yasallaşır. 1924 ylında Sinema Eğitim ve Birliği Ulusal Kurumu kurularak belgesel ve haber filmlerinin gösterimi zorunlu kılınır. İlk sesli filmler, Roma'daki İtala ve Cines stüdyolarında çekilir. 6 Ağustos 1932'de Birinci Uluslararası Sinematografik Sanat Sergisi açılır. Dünyanın **ilk sinema festivali** olarak tarihe geçer.

Sinema devlet kontrolünde yapılır. 1930 yılından sonra faşizm ile ilgili dört film kameraya alınır. Bunlar faşizmin alt tabaka insanlardaki etkisi ve 1922'de yapılan Roma yürüyüşü ile ilgilidir. 1933 yılında çekilen **Kara Gömlek**, 1935 yılında çekilen **Denizin Üstündeki Şafak**, 1935 yapımı **Yaşlı Nöbetçi** ve 1942 yılında çekilen **Kefaret**, faşizmle ilgili çekilen filmlerdir. Faşizm propagandası yapılan filmler 1930-1943 yılları arasında ön plana çıkar. Yurtsever ve askerî filmler, İtalya'nın Afrika misyonu ile ilgili filmler, kostümlü dramalar ve Anti Bolşevik-Anti Sovyet propaganda filmleri bu dönem yapılan filmlerin pek çoğunu oluşturur.

İtalyan Yeni Gerçekçilik'i İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkar. Bu akım 1944 ve 1950'li yılların başında İtalyan sinema dünyasına hâkim olur. 1944-1945 yılları arasında çekilen **Roberto Rossellini**'nin **Roma, Açık Şehir** adlı filmi her türlü ekonomik güçlüğe ve belirsiz koşullara rağmen İtalyan sinemasının dünya sinemasında adını duyurmasını sağlar. Yeni Gerçekçilik bir sanat akımı olmaktan ziyade, savaş sonrasında İtalya'nın durumunu, direnişin önemini ve direnişi temsil etmenin bir aracı olarak sinemayı anlatır. Savaş sonrası dönemin getirdiği sorunlarla doğrudan bir yüzleşme içerir. Sorunlara olumlu bir çözüm yolu bulmayı amaçlar. İnsanların ve olguların yenilenmesini konu alır. İtalyanın sınıfsal yapısını anlatmak için hem melodram hem de propaganda kullanıllır. Genellikle sıradan insanların gündelik yaşamlarında karşılaştıkları sorunları konu edinir.

Yeni Gerçekçilik akımının önde gelen isimleri arasında **Federico Fellini, Vittorio De Sica, Roberto Rossellini, Luchino Visconti, Pietro Germi** ve **Casere Zavattini** yer alır. Yeni Gerçekçi filmler soyut fikirlere ve duygulara yer verir. İnsancıl bakış açısı ön plandadır. Stüdyo çekimlerinden çok, dış mekân çekimleri yapılır. Sokak çekimlerinde doğal gün ışığı kullanılır. Çekimler sessiz olarak yapılır, sesler daha sonra dublajla filmlere eklenir. Genel çekimler ve hareketli kamera sıklıkla kullanılır. Kamera elde taşınarak sokaklarda dolaşır. Bu da yönetmenlere hareket özgürlüğü sağlar. Filmlerdeki oyuncular, profesyonel değildir ve genellikle doğaçlama yapan amatörlerden oluşur. Kurguda aşırılığa kaçılmaz, basit ve mümkün olduğunca doğal görünen kurgular tercih edilir. Filmler yüksek maliyetler yerine küçük bütçelerle çekilir.

10. UYGULAMA: İTALYAN SİNEMASI

UYGULAMANIN AMACI: İtalyan sinemasının sese geçiş dönemindeki özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden İtalyan sinemasının sese geçiş dönemini sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** İtalyan sinemasına ait ilginizi çeken bir konu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik grup oluşturdu.		
2. İtalyan sinemasına ait bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

3.2.3. İngiliz Sineması

İngiltere, sesli sinema teknolojisini Amerika'daki gelişmelerden yararlanarak kullanır. 1930'lu yıllarda İngiliz sinema endüstrisi üzerinde Amerikan egemenliği vardır. 1927 yılında İngiltere'de gösterimde olan filmlerin pek çoğu Amerikan filmidir. Bu sebeple yerli sinema endüstrisi oldukça zayıflar hatta durma noktasına gelir. **Kara Kasım** olarak adlandırılan 1924 yılında yerli film üretimi tamamen durur. Bu sebeple 1927 yılında devlet, Sinema Filmleri Yasası'nı çıkararak film endüstrisini koruyucu kararlar alır.

Sinemaya sesin gelişiyle birlikte çeşitli yapımlar sesli olarak yeniden ve farklı dillerde birden çok kez çekilir. Sesli filmlerin sinemaya gelişi, izleyicilerin sinemaya gitme alışkanlığını da değiştirir. Ses teknolojine ayak uyduramayan salonlar, zamanla kapanmaya başlar. Yerlerini yeni teknolojiyi kullanan çok sayıda sinema salonuna bırakır. Sinema izleyicisi de bu doğrultuda artış gösterir. Yıllar geçtikçe geniş, süslü atmosferik salonlar, orta sınıfın yaşadığı banliyölere doğru genişler. Salonlarda aynı zamanda kafeler, dans salonları ve orkestralar vardır ve çeşitli ışık gösterileri ve promosyonlar içerir. Yeni ses teknolojisi ile beraber, eski film türleri güçlendirilip müzikal, gangster filmleri ve komediler yeniden çekilir. Sesin gelişiyle birlikte imparatorlukla ilgili çekilen filmlerin de sayısı artar.

1930'ların en ünlü İngiliz yönetmeni **Alfred Hitchcock**'tur. Filmleri gişede fazlasıyla başarılıdır ve izleyici tarafından beğeniyle karşılanır. Hitchcock'un filmleri genellikle **gerilim** tarzındadır. Zekice kurgulanmış belgesel tarzı sahneleri, daha öznel olan yakın plan çekimlerle harmanlar. Görüntü ve kurgulama tekniklerini ustaca kullanır.

1933'te belgesel filmlerin dağıtımını yapmak üzere **İngiliz Film Enstitüsü** kurulur. 1938 yılında Sinema Filmleri Yasası tekrar oluşturulur. Büyük Amerikan film şirketleri, İngiliz sinemasına daha çok yatırım yapmaya teşvik edilir.

Savaş yıllarında sinemanın toplumsal rolü üzerinde daha çok durulur. Bazı filmler konuları nedeniyle sansüre uğrar. Mevcut hükümet tarafından sinema salonlarına, "düşman propaganda filmleri ya da düşmanların işine yarayacak filmler yayınladıkları takdirde soruşturma açılacağı" duyurulur. Savaş esnasında sadece dokuz stüdyo aktif olarak çalışır. 1940 yılında 108 uzun metrajlı film çekilirken 1942 yılından 1946 yılına kadar yılda ortalama 60 film çekilir. Savaş yıllarında halkın sinemaya olan talebi de artar. Bu yıllarda belgesel filmler ve millî filmlere yönelik ilgi her zamankinden fazla olur. 1940'lı yılların sonunda İngiliz sinemasında en büyük stüdyoları bile etkileyen bir kriz yaşanır. 1947 yılının haziran ayında mevcut hükümet, İngiliz ekonomisine katkı yapması amacıyla bir yasa çıkarır. **Dalton vergisi** olarak adlandırılan bu yasa ile İngiltere'de yabancı filmlerden elde edilen tüm kazançların %75'i vergi olarak devlete aktarılır. Hollywood, bu yasa karşısında İngiliz sinemasını altı ay boyunca boykot eder. Bu sürede vergiden muaf, eski filmler salonlarda tekrar gösterilir. Amerikan filmlerinin yokluğu yerli üretimi artırır. 1948 yılında çıkarılan yeni yasa ile Dalton vergisi kaldırılır.

11. UYGULAMA: İNGİLİZ SİNEMASI

UYGULAMANIN AMACI: İngiliz sinemasının sese geçiş dönemindeki özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden İngiliz sinemasının sese geçiş dönemindeki özelliklerini sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** İngiliz sinemasına ait ilginizi çeken bir konu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik grup oluşturdu.		
2. İngiliz sinemasına ait bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

3.2.4. Alman Sineması

Üçüncü Reich Dönemi Alman sineması, bir propaganda aracı olarak kullanılır. **Hitler** ve propaganda bakanı **Joseph Goebbels**, sinemanın duyguları harekete geçirip güçlü yanılsamalar yaratma özelliğini kullanır. Nasyonal sosyalistler iktidara geldikten hemen sonra, çoğu bağımsız 1.500'den fazla Yahudi sinemacı Almanya'dan kaçar. Kaçan sinemacıların yerini rejime bağlı, itaatkâr ve yetenekli olmayan sinemacılar alır. Goebbels'e göre sinema siyasallaşmalı ve izleyici, Alman ruhunun en derin noktalarına giden yolu sinema sayesinde bulmalıdır. Bu amaçla bir dizi değişiklik yapar ve eski Alman sinema ögelerinin yeni çekilen filmlerde kullanılmasını önler. Sinemada siyasal düşüncelerin estetik ve etkileyici hâle gelmesine uğraşır, sinemayı fazlasıyla önemser. Filmler yeni düzenle ilgili kahramanlık destanı, törensel bir eylem, bir kamera ordusu için hazırlanan medya gösterileri gibi düzenlenir. Naziler sinemayı bir dönüşüm aracı olarak kullanır. Toplumu yeni düzene göre şekillendirmek için bir araç olarak sinema kullanılırken filmlerin senaryoları, çekim teknikleri, oyuncuları da yeni düzene göre şekillenir. Filmlerde özellikle Hitler propagandası ön plana çıkar. Kadınlar, filmlerde nadiren aktif rol alır. Kadının sinemadaki varlığı uyumlu ve sadık bir eşe, anlayışlı bir hizmetkâra indirgenir. Naziler farklı olanın kökünü kazıma çabasıyla hem fiziksel hem de ruhsal tüm alanları işgal edip kontrol etmeye çalışır. Sinemada da bağımsız hareket etme imkânı tanımaz bir anlayış güder.

1930'lu yılların Alman filmlerinde bir çok mülteci karakter vardır. Mülteciler, Nazilerden kaçan kişiler değil, yurtlarına dönen Almanlar olarak gösterilir. Alman ruhunu kutsamak, Alman toprağını düşmanlara karşı korumak anlamına da gelir. Nazi sinemasında düşman tanımı da oldukça geniş yer tutar. Bunların arasında Alman azınlıklara baskı yapan komünistler, zevk ve sefa düşkünü Fransızlar, savaş ticareti yapan emperyalist İngilizler, Almanya'yı tehdit eden sabotajcılar ve ajanlar da yer alır. Yahudilere karşı yapılan soykırımı normalleştirme işini de sinema üstlenir.

Nazi sinemasında, Goebbels'in yönetiminde yapılan filmlerin çoğunda siyasi izlere rastlamak mümkündür. Filmler, ideolojik kararlarla yapılır veya resmî müdahalelere maruz kalır. Sinema, devlet destekli propaganda için kullanılır. Goebbels; halkı uyutmak, kitle kültürünü Reichin değerleriyle doldurmak, siyasi ideolojileri estetikleştirmek için sinemayı bir araç olarak kullanır. Filmler Alman halkının boş zamanlarını geçirmek için gittikleri bir oyalama aracına dönüştürülür.

Hitler'in propaganda bakanlığı, film senaryolarını denetler. Stüdyo yapımları denetim altında tutulur. Basının filmlere tepkileri de kontrol altına alınır. Alman filmlerinde dış çekimler daha az kullanılır. Filmler genellikle stüdyolarda çekilir. Savaşın başlamasıyla birlikte Nazi sineması yabancı pazarları da fetheder ve oldukça kâr getiren filmler çekilir. Avrupanın büyük bir kısmı Alman işgali altındadır. Alman filmleri, Hollywood filmlerinin yerini alır. Savaşın bitiminin ardından yabancı birliklerin Almanya'yı işgal etmesiyle Amerikan filmleri Avrupa'da yeniden ön plana çıkar. Savaş sonrası Alman sinemacılar, yeni bir Alman sineması yaratmak ister ve bu yönde çalışmalarını sürdürür.

12. UYGULAMA: ALMAN SİNEMASI

UYGULAMANIN AMACI: Alman sinemasının sese geçiş dönemindeki özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Alman sinemasının sese geçiş dönemindeki özelliklerini sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Alman sinemasına ait ilginizi çeken bir konu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik grup oluşturdu.		
2. Alman sinemasına ait bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

3.3. ŞİİRSEL GERÇEKÇİLİK

Sesli filme geçişin etkisi, 1929 dünya ekonomik bunalımı, Birinci Dünya Savaşı'nın toplumlar üzerinde yarattığı yıkım 1930'lara doğru Fransa'da yeni bir akımın doğmasına sebep olur. Şiirsel Gerçekçilik, 1930'lu yıllarda Fransa'da doğup ardından tüm dünyaya yayılır. Toplumda çalışan insanların sıradan sorunlarını şiirsel bir üslupla ele alır. Günlük yaşamdan, toplumsal sorunlardan, ideolojik yaklaşımlardan ve politikadan seçilen konulara yer verir. Toplumda yaşanan çatışmaları gündeme getiren bir sinema tarzıdır. Bireysel ve toplumsal olaylara gerçekçi bir bakış açısı sunar. Özgürlükçü çizgisi, doğallığı esas alan yaklaşımı ve özgün senaryolarıyla öne çıkan Şiirsel Gerçekçilik akımı; melankolik, üzgün ve çaresiz insanların hayat hikâyelerine odaklanır. Filmler genellikle mutlu bitmeyen sonlarıyla seyirciyi etkiler. Filmlerdeki karakterler genelde hayatın içinden kişilerdir. Ekonomik buhran ve savaştan etkilenen, umutsuz ve kaderci kişilerdir. Karakterler genel olarak karamsardır ve olumsuz düşüncelere sahiptir. Senaryolar, bu melankolik başkarakterin bulunduğu yaşam koşullarından onu çıkaracak bir aşkı bulmaları şeklinde ilerler. Aşkı bulan karakter, o kadar talihsizdir ki bu son şansı da kullanamaz ve film, hayal kırıklığı ile sonlanır. Filmler, estetik açıdan ve filmlerin geçtiği dekor açısından şiirsellik barındırır. Filmin geçtiği mekânlar, anlatıyı destekler şekilde seçilir ve ön plana çıkarılır. Mekânların atmosferi karanlık, sisli, şiirsel ve anlatıyı destekler şekilde melankoliktir. Şiirsel Gerçekçilik akımının önemli yönetmenlerinden biri olan **Marcel Carné** tarafından yönetilen **Son Ümit** (Görsel 3.13), açılış sahnesinden itibaren bu akımın özelliklerini yansıtır. Filmdeki aşk üçgeni, sınıf çatışması gibi kavramlar hayatın içindendir. Karanlık atmosferi, olayların hangi yönde ilerleyeceği hakkında bir takım ipuçları verir. Bir cinayet sahnesi ile başlayan film, cinayetin ardından gelişen olaylar ve filmin başkahramanı François'i cinayete götüren nedenlerin ortaya çıkması şeklinde ilerler.

Görsel 3.13: Son Ümit (1939)

13. UYGULAMA: ŞİİRSEL GERÇEKÇİLİK

UYGULAMANIN AMACI: Şiirsel Gerçekçilik akımının özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Şiirsel Gerçekçilik akımının özelliklerini sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Şiirsel Gerçekçilik akımına ait ilginizi çeken bir konu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik grup oluşturdu.		
2. Şiirsel Gerçekçilik akımına ait bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

3.3.1. Şiirsel Gerçekçilik Akımının Önemli Yönetmen ve Filmleri

Şiirsel Gerçekçilik akımının önemli yönetmenleri arasında **Jean Cocteau, Jean Vigo, Marcel Carné** ve **Jean Renoir** vardır. Kameraya aldıkları filmlerle akımın gelişmesine önemli katkılarda bulunurlar.

3.3.1.1. Jean Cocteau

Şiirsel Gerçekçilik akımının etkili yönetmenlerden biri Jean Cocteau'dur (1889-1963). 1889 yılında Maisons-Laffitte, Yvelines'de doğar. Gençlik yıllarından itibaren şiire ve edebiyata ilgi duyar. Şiir, piyes, roman ve şarkı sözleri yazar. Yönetmenin ilk filmi olan **Bir Şairin Kanı**, şiirsel sinemanın ilk örneğidir (Görsel 3.14). 49 dakika uzunluğundaki film, bir öykü anlatmak yerine izleyicinin düşünsel bir portre çizmesini sağlar. Birbirini izleyen bölümler izleyicide korku, huzursuzluk ve umut gibi duyguların ortaya çıkmasına yol açar. Film, birden canlanan tamamlanmamış bir heykel ve bir şairi konu alır. Heykel, sanatçıya atölyesinden çıkmasını ve aynanın içinden geçmesini söyler. Sanatçı aynanın içinden geçer. Aynanın arkasında, dramatik delilikler oteli vardır. Bu otel, bilinçaltını imgeler. Film gerçeküstü olayları anlatır. Düşsel nitelikleriyle ön plana çıkan karaterlerden oluşan farklı bir senaryoya sahiptir.

Görsel 3.14: Bir Şairin Kanı (1932)

14. UYGULAMA: JEAN COCTEAU

UYGULAMANIN AMACI: Jean Cocteau'nun Şiirsel Gerçekçilik akımına katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Jean Cocteau'nun yönettiği Bir Şairin Kanı filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Jean Cocteau'nun yönettiği Bir Şairin Kanı filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazı temin ediniz.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Jean Cocteau'nun Bir Şairin Kanı filminde öykü kurulumunu analiz ediniz.
2. **Adım:** Jean Cocteau'nun Bir Şairin Kanı filminde çekim ölçeklerini analiz ediniz.
3. **Adım:** Jean Cocteau'nun Bir Şairin Kanı filminde kamera hareketlerini analiz ediniz.
4. **Adım:** Jean Cocteau'nun Bir Şairin Kanı filminde kurgu tekniklerini analiz ediniz.
5. **Adım:** Jean Cocteau'nun Bir Şairin Kanı filminde aydınlatma tekniklerini analiz ediniz.
6. **Adım:** Jean Cocteau'nun Bir Şairin Kanı filminde Şiirsel Gerçekçilik akımına ait özellikleri analiz ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kamera kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde Şiirsel Gerçekçilik akımına ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

3.3.1.2. Jean Vigo

Görsel 3.15: Hâl ve Gidiş Sıfır (1934)

Jean Vigo (1905-1934), özgünlüğü ve yaratıcılığıyla Fransız sinemasının ön plana çıkan isimlerinden biridir. 1930'lar sinemasında realist bakış açısının gelişmesine katkı sağlar. İki kısa ve iki uzun film çekmesine rağmen kendinden sonraki sinemacıları da etkilemeyi başarır. 1929'da çektiği **Nice'e Dair**, yönetmenin ilk filmidir. Film, Fransa'nın Nice kentini anlatan bir belgesel niteliği taşır. 1934 yılında çektiği **Hâl ve Gidiş Sıfır**'da, yatılı bir okuldaki öğrenci, öğretmen ilişkilerini konu alır (Görsel 3.15). Otoriteye ve kalıplara önem veren bir öğretim ve yönetim anlayışının benimsendiği bir okuldaki öğrencilerin ilişkilerini, arkadaşlıklarını ve filmin sonunda okul idaresine başkaldırıp okulun çatısında buluşmalarını konu alır. Film, toplumsal eleştiri niteliği taşır. Yatakhanede çekilen yastık savaşı sahnesinde film yavaşlatılır ve müzik tersten verilir. Sinemasal açıdan etkileyici bir sahnedir.

Jean Vigo, başrollerinde **Jean Dasté, Dita Parlo** ve **Michel Simon**'un rol aldığı **Geçip Giden Çatana**'da, geleneksel yapıya karşı çıkmaya devam eder (Görsel 3.16). Bir kadın, Çatana'da yaşayan bir gençle evlenir. Genç, bu evlilikle birlikte pek çok duyguyu keşfeder. Köydeki yaşamın tek düzeliğinden kurtulur. Çatana'daki yaşam özellikle yaşlı Jules Baba nedeniyle zor bir hâl alır. Kadın, Paris'i keşfetmek için köyden kaçar. Genç, ona önce çok kızar, onu terkeder ve bunalıma girer. Bir süre sonra Jules Baba kadının peşine düşer, onu bulur ve birlikte Çatana'ya dönerler. Filmin çekimleri Paris sokaklarında ve Sen Nehri kıyılarında yapılır. Filmin görselleri ve hikâyesi izleyici ve film eleştirmenleri tarafından oldukça beğenilir. Filmde hikâyeye karşın görseller ön plandadır. Yönetmen, filminde gerçeğin ağır dilini Şiirsel Gerçekçilik ile kırmayı başarır.

Görsel 3.16: Geçip Giden Çatana (1934)

15. UYGULAMA: JEAN VIGO

UYGULAMANIN AMACI: Jean Vigo'nun Şiirsel Gerçekçilik akımına katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Jean Vigo'nun yönettiği Hâl ve Gidiş Sıfır filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Jean Vigo'nun yönettiği Hâl ve Gidiş Sıfır filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazı temin ediniz.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Jean Vigo'nun Hâl ve Gidiş Sıfır filminde öykü kurulumunu analiz ediniz.
2. **Adım:** Jean Vigo'nun Hâl ve Gidiş Sıfır filminde çekim ölçeklerini analiz ediniz.
3. **Adım:** Jean Vigo'nun Hâl ve Gidiş Sıfır filminde kamera hareketlerini analiz ediniz.
4. **Adım:** Jean Vigo'nun Hâl ve Gidiş Sıfır filminde kurgu tekniklerini analiz ediniz.
5. **Adım:** Jean Vigo'nun Hâl ve Gidiş Sıfır filminde aydınlatma tekniklerini analiz ediniz.
6. **Adım:** Jean Vigo'nun Hâl ve Gidiş Sıfır filminde Şiirsel Gerçekçilik akımına ait özellikleri analiz ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kamera kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde Şiirsel Gerçekçilik akımına ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

16. UYGULAMA: JEAN VIGO

UYGULAMANIN AMACI: Jean Vigo'nun Şiirsel Gerçekçilik akımına katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Jean Vigo'nun yönettiği Geçip Giden Çatana filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Jean Vigo'nun yönettiği Geçip Giden Çatana filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazı temin ediniz.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Jean Vigo'nun Geçip Giden Çatana filminde öykü kurulumunu analiz ediniz.
2. **Adım:** Jean Vigo'nun Geçip Giden Çatana filminde çekim ölçeklerini analiz ediniz.
3. **Adım:** Jean Vigo'nun Geçip Giden Çatana filminde kamera hareketlerini analiz ediniz.
4. **Adım:** Jean Vigo'nun Geçip Giden Çatana filminde kurgu tekniklerini analiz ediniz.
5. **Adım:** Jean Vigo'nun Geçip Giden Çatana filminde aydınlatma tekniklerini analiz ediniz.
6. **Adım:** Jean Vigo'nun Geçip Giden Çatana filminde Şiirsel Gerçekçilik akımına ait özellikleri analiz ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kamera kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde Şiirsel Gerçekçilik akımına ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

3.3.1.3. Carné ve Prévert

Fransız şair ve senarist J. Prévert, 1930'lardaki filmlerinde unutulan insanları konu edinir. Jean Vigo gibi Carné ve Prévert de Paris'i ve Sen Nehri kıyılarını film çekimlerine sıklıkla konu edinir. Gün doğumu ve gün batımında Paris'in loş ışıkları filmlerinde yer alır. Yönetmen Marcel Carné'nin1938 yılında çektiği **Sisler Rıhtımı** filmi, Şiirsel Gerçekçilik'in tipik örneklerinden biridir (Görsel 3.17). Sinir krizi geçirdiği esnada cinayet işlemiş olan bir lejyoner olan Jean'ı anlatır. Askerin talihsiz bir yaşamı vardır ve yeniden başlamak üzere, bir kamyona binerek yola çıkar. Filmin başkarakteri Jean, sisler içindeki bir rıhtıma gelir ve burada tanıştığı Nellie'ye âşık olur ve yeniden başlamak üzere yola çıktığı hayatı karmaşık olaylara sahne olur.

Görsel 3.17: Sisler Rıhtımı (1938)

Marcel Carné, kamyon sahnesinde difüzyon filtre kullanır. Filmdeki mekânların atmosferi ile karakterlerin bulunduğu ruh hâli betimlenir. Sisler Rıhtımı, 1930'ların Fransa'sının bir resmidir ve dönemin ruh hâlini tanımlayan önemli eserlerden biridir.

1945 yılında çekilen **Cennetin Çocukları**, akımın önde gelen filmlerinden biridir (Görsel 3.18). Film 19. yüzyılda bir tiyatroda geçer. 1827 yılında Garance, pandomim sanatçısı Debureau, aktörlük yapan Frédérick ve Lacenaire bir araya gelirler. Asıl adı Claire olan Garance, varlıklı birinin saatini çalmakla suçlanır. Pandomim sanatçısı Debureau, Garance'a âşıktır ama bir türlü sevdiği kadına açılamaz. Film, bu aşk hikâyesi üzerine yoğunlaşır. Debureau, Garance'ın masum olduğunu görür ve aslında neler olduğunu bir mim gösterisi yaparak gösterir. Bu esnada müzik de işin içine girer ve olaylar bir tiyatro sahnesine dönüşür. Sonunda tanıklığıyla Garance'ı kurtarır. Film yapıldığı esnada Fransa, Nazilerin işgali altındadır. Bu nedenle yönetmen, mevcut gerçeklik yerine hayalleri anlatmayı tercih eder.

Görsel 3.18: Cennetin Çocukları (1945)

17. UYGULAMA: MARCEL CARNÉ

UYGULAMANIN AMACI: Marcel Carné'in Şiirsel Gerçekçilik akımına katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Marcel Carné'in Cennetin Çocukları filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Marcel Carné'in Cennetin Çocukları filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazı temin ediniz.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Marcel Carné'in Cennetin Çocukları filminde öykü kurulumunu analiz ediniz.
2. **Adım:** Marcel Carné'in Cennetin Çocukları filminde çekim ölçeklerini analiz ediniz.
3. **Adım:** Marcel Carné'in Cennetin Çocukları filminde kamera hareketlerini analiz ediniz.
4. **Adım:** Marcel Carné'in Cennetin Çocukları filminde kurgu tekniklerini analiz ediniz.
5. **Adım:** Marcel Carné'in Cennetin Çocukları filminde aydınlatma tekniklerini analiz ediniz.
6. **Adım:** Marcel Carné'in Cennetin Çocukları filminde Şiirsel Gerçekçilik akımına ait özellikleri analiz ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kamera kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde Şiirsel Gerçekçilik akımına ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

3.3.1.4. Jean Renoir

Fransız sinemasının en önemli yönetmenlerinden olan Jean Renoir, 1894 yılında Paris'te dünyaya gelir. Babası ünlü bir ressamdır. Sanatla iç içe geçen çocukluk ve gençlik yıllarından itibaren iyi bir eğitim alır. 1923 yılında ilk filmi **Keyifsiz Bir Yaşam**'ı çeker. Filmin başrolünü eşi **Andree Madeleine Heuschling** oynar. Renoir'in 1937 yılında çektiği **Harp Esirleri**, dramatik bir savaş filmidir (Görsel 3.19). Şiirsel Gerçekçilik akımının başyapıtlarından biri sayılır. Filmde, Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanlara esir düşen iki Fransız havacının esir kampında yaşadıkları anlatılır. Götürüldükleri eski bir şatodan bozma esir kampında farklı milletlerden ve sosyal sınıflardan gelen esirler vardır. Aristokrat sınıftan gelen Komutan De Boeldieu ile işçi sınıfından gelen Teğmen Marechal, esir düştükten sonra kaldıkları kampta Alman aristokrat sınıfından gelen komutan Von Rauffenstein ile arkadaş olurlar. Filmde tipik iyi ve kötü karakterler yoktur. Herkes eşit derecede iyi ve kötüdür ve bu savaş kampında birlikte iyi olanın etrafında toplanırlar. Farklı sosyal sınıflardan gelen insanlar arasında saygı vardır. Filmin hem tasarımı hem de anlattığı dünya, dosdoğru bir zeminde ilerlemez. İnişler ve çıkışlarla dolu, oynak bir düzlem üzerinde yer alır. Jean Renoir filmleri genellikle insanlardaki denge ve tutarsızlık konuları üzerine yoğunlaşır.

Görsel 3.19: Harp Esirleri (1937)

18. UYGULAMA: JEAN RENOIR

UYGULAMANIN AMACI: Jean Renoir'in Şiirsel Gerçekçilik akımına katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Jean Renoir'in Harp Esirleri filminin ve biçim içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Jean Renoir'in Harp Esirleri filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazı temin ediniz.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Jean Renoir'in Harp Esirleri filminde öykü kurulumunu analiz ediniz.
2. **Adım:** Jean Renoir'in Harp Esirleri filminde çekim ölçeklerini analiz ediniz.
3. **Adım:** Jean Renoir'in Harp Esirleri filminde kamera hareketlerini analiz ediniz.
4. **Adım:** Jean Renoir'in Harp Esirleri filminde kurgu tekniklerini analiz ediniz.
5. **Adım:** Jean Renoir'in Harp Esirleri filminde aydınlatma tekniklerini analiz ediniz.
6. **Adım:** Jean Renoir'in Harp Esirleri filminde Şiirsel Gerçekçilik akımına ait özellikleri analiz ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kamera kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde Şiirsel Gerçekçilik akımına ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru cevabı işaretleyiniz.

1. Uzun metrajlı sesli filmlerin ilki aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tehlikeli Bebek
B) Caz Şarkıcısı
C) Yirminci Yüzyıl
D) Demir At
E) Uçak Çılgını

2. Aşağıdakilerden hangisi sesin sinemaya gelişiyle beraber meydana gelen değişikliklerden biri değildir?

A) Sesi veya telaffuzu yeterli olmayan oyuncuların popülerliklerini kaybetmesi
B) Stüdyolara yönelimin artması
C) Sinemada yeni film türlerinin ortaya çıkması
D) Sessiz sinema döneminin kapanması
E) Film yönetmenlerinin önemini kaybetmesi

3. Aşağıdaki yönetmenlerden hangisi western filmlerin en önemli temsilcisi olarak kabul edilir?

A) Jean Renoir B) Edwin S. Porter C) John Ford
D) Howard Hawks E) Alfred Hitchcock

4. İlk müzikal film aşağıdakilerden hangisidir?

A) Broadway Melodisi
B) Sisler Rıhtımı
C) Yaralı Yüz
D) Cennetin Çocukları
E) Roma, Açık Şehir

5. Aşağıdakilerden hangisi komedi filmlerinin özelliklerinden biri değildir?

A) Filmlere hız ve şamata hâkimdir.
B) Üst üste binen diyaloglar vardır.
C) Mimik ve jestler abartılıdır.
D) Mekân tasarımı karamsardır.
E) Filmlerde kadın ön plandadır.

6. 1930'lar Fransız sineması ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) 1930'lu yıllar Fransız sinemasının altın yılları olarak kabul edilir.
B) Klasikleşmiş filmlerin pek çoğu bu dönem çekilmiştir.
C) Şiirsel Gerçekçilik akımı ortaya çıkmıştır.
D) Sinemaya sesin gelişiyle beraber müzikaller ön plana çıkmıştır.
E) Fransız Yeni Dalga akımı 1930'lu yıllarda ortaya çıkmıştır.

7. Howard Hawks'la ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Amerikan tür filmlerinin gelişimine katkıda bulunmuştur.
B) Amerikan toplumunun dönüşümüne ayna tutmuştur.
C) Film kahramanları eylemleriyle ön plana çıkmıştır.
D) Alman sinemasına önemli katkılarda bulunmuştur.
E) Filmlerini sessiz sinema döneminde çekmiştir.

8. Aşağıdakilerden hangisi Şiirsel Gerçekçilik akımının yönetmenlerinden biri değildir?

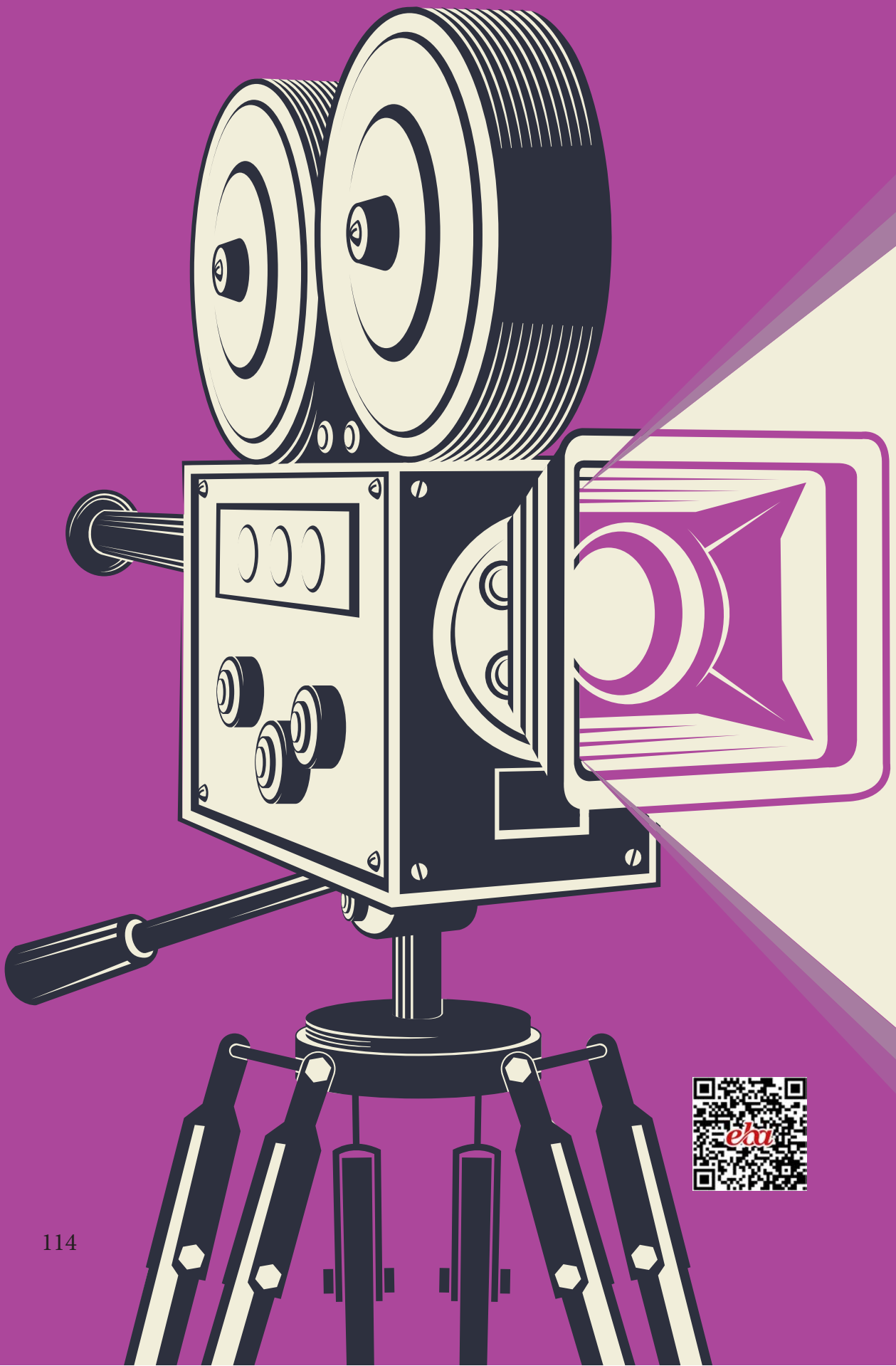
A) Marcel Carné
B) Jean Renoir
C) James Whale
D) Jean Vigo
E) Jean Cocteau

9. Aşağıdakilerden hangisi Şiirsel Gerçekçilik akımının özelliklerinden biri değildir?

A) Birinci Dünya Savaşı'nın toplumlar üzerindeki etkisini anlatır.
B) Sıradan insanların yaşamlarına odaklanır.
C) Fransa'da doğar.
D) Filmin geçtiği mekânlar anlatıyı destekler.
E) Fransa ile sınırlı kalır.

10. Aşağıdakilerden hangisi Fransız Şiirsel Gerçekçilik akımına ait filmlerden biridir?

A) Malik Olmak veya Olmamak
B) Son Darbe
C) Uçak Çılgını
D) Yaralı Yüz
E) Harp Esirleri

4. ÖĞRENME BİRİMİ
İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI SİNEMADAKİ GELİŞMELER

KONULAR

4. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI SİNEMADAKİ GELİŞMELER
4.1. SAVAŞ SONRASI SİNEMA
4.2. 1950'LER DÖNEMİ SİNEMA
4.3. TÜRK SİNEMASINDA GEÇİŞ DÖNEMİ

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- İkinci Dünya Savaşı sonrasında sinemada meydana gelen değişiklikler
- 1940'lı yıllarda sinemada meydana gelen değişiklikler
- Kara filmler ve özellikleri
- Alfred Hitchcock'un sinemaya katkıları
- Akira Kurosawa'nın sinemaya katkıları
- 1950'ler dönemi sinemada meydana gelen değişiklikler
- Türk sinemasının Geçiş Dönemi'nde yaşananlar

ANAHTAR KAVRAMLAR

Soğuk savaş, yurtseverlik, Müttefik Film Kurulu, kara film, yakın plan çekim

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Bir savaş durumunun topluma etkileri neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Size göre karamsar bir bakış açısına sahip kara filmlerin ortaya çıkışını hazırlayan sebepler neler olabilir?
3. Türk sinemasında Geçiş Dönemi olarak adlandırılan 1939 ve 1940'lı yıllardaki sinema anlayışını şekillendiren olaylar neler olabilir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

4.1. SAVAŞ SONRASI SİNEMA

Normandiya Çıkarması'nın ardından Amerikan Psikolojik Savaş Şubesinin çalışanları Avrupa'ya gelir. Yanlarında Amerikan filmleri de vardır. Savaşın ardından Avrupa'da görülen ilk Amerikan filmleri bunlardır. Bu ilk filmlerin ardından Amerika ve Avrupa arasında film ticaretini yeniden canlandırmayı hedefleyen görüşmecilerle birlikte, yetkili askerî personel de Avrupa'ya gelir. Yenilen ülkelerde film endüstrisini canlandırmak amacıyla sinema alanında uzman komisyonlar kurulur. Avrupalı izleyici savaş boyunca mahrum kaldığı Amerikan filmlerini tekrar beyaz perdede görmek ister.

1944'te Roma'da yapılan toplantıda Müttefik Film Kurulu Başkanı Amiral Stone, faşist bir ülke olan İtalya'nın bir film endüstrisine sahip olamayacağını açıkça duyurur. Amerikalılar, amiralle aynı görüştedir ancak İngilizler bunun film endüstrisinde Amerikan egemenliğini yeniden kurmak için dile getirilen bir görüş olduğunu ifade ederek kabul etmez. Gerçekten de savaş boyunca gösterim için bekleyen birçok film, Avrupa piyasasına sürülmek için hazırdır. Serbest film ticareti, GATT anlaşmasına ve Marshall Planı hazırlıklarına eklenir.

1944 ve 1945 yılları arasında soğuk savaşın başlamasıyla birlikte Sovyetler Birliği özgürlüğe kavuşturduğu ülkeler üzerinde kontrolü sağlamak amacıyla film endüstrilerini ulusallaştırır ve sosyalist gerçekçiliği bu ülkelere bir model olarak dayatır. Özgürlüğüne kavuşturduğu ülkelerin Batı ile kültürel ilişkilerini sınırlandırır.

Batı Avrupa sinemaları savaş sonrası yurtseverliğin devamı olan filmler yapmaya devam eder. İngiltere'de Ealing Stüdyolarında Michael Balcon, İngiliz ruhunu yansıtan filmler yapar. Savaş sonrası İtalya'da **Yeni Gerçekçilik** akımı doğar. Sinemacılar, savaş sonrası koşulları ve kültürel değişimi anlatan filmler yapar. Yeni Gerçekçi filmler Amerikan filmleriyle rekabet etmek zorundadır. Gişe gelirleri düzensizdir. Çekilen filmler karşıt görüşlü hükümetin hoşuna gitmez. Tüm bu koşullara rağmen İtalyan Yeni Gerçekçilik akımı Avrupa'da, Latin Amerika'da ve Hindistan gibi ülkelerde beğeni kazanarak tüm dünyaya yayılır.

1952'de Fransa ve İtalya arasında ortak film yapımcılığı anlaşması imzalanır. Bu anlaşmanın ardından film endüstrisini ortak yapımlara açan diğer anlaşmalar peşi sıra gelir. Ortak yapılan çoğu film, Amerikan ve İngiliz sinema pazarında etkili olması amacıyla İngilizce çekilir. Bazı filmlere ise İngilizce dublaj eklenir. İzleyici sayısını artırmak için Amerikalı film yıldızları kullanılır. Sinema pazarında yer elde etmek ve gelirlerini artırmak için İtalyan yapımcılar, Amerikan şirketlerine ve Avrupalı filmlere yatırım yapar.

Sinemanın uluslararası olması yönünde en önemli katkıyı **Roberto Rossellini** verir. 1947 yılında konusu Berlin'de geçen ama gerçekte İtalya'da çekilen Alman-Fransız ortak yapımı **Almanya Yıl Sıfır** isimli filmi yapar. 1949'da RKO ile anlaşıp konusu Sicilya açıklarındaki bir adada geçen **Stromboli**'yi çeker. Başrolünü **Ingrid Bergman**'ın oynadığı film, İngilizce çekilir. Film, gişede başarı göstermez. Rosselini, Bergman ile birlikte dört film daha çeker. Filmlerde Kuzey ve Güney Avrupa arasındaki kültürel farklılıkları konu alır. Filmlerin hiçbiri gişede başarılı olamasa da Fransız Yeni Dalga akımı üzerinde kayda değer etki gösterir.

Savaş sonrası ortaya çıkan ortak uluslararası film yapımcılığı özellikle İtalya, Fransa, Batı Almanya ve İspanya'da etkili olur. Sovyetler dışındaki tüm ülkeler, Amerikan filmleri ile rekabet etmek zorundadır. Savaş sonrası yıllar, Avrupa sineması için bir toparlanma sürecidir. Televizyonun sinema üzerindeki etkisinin hissedildiği, boş zaman geçirme aygıtlarının yavaş yavaş değiştiği bir

dönemdir. 1950'li yıllarda yerli sinema endüstrileri yükselişe geçer. Film dergileri yayınlanır. Yayınlanan dergiler yeni sinema akımları üzerinde etkili olur. 1950'ler aynı zamanda film festivallerinin düzenlediği ve sinematek etkinliklerinin yapıldığı yıllardır. Fransa'da kurulan **Cinematheque**, her türden filmi ilk kez düzenli bir şekilde sinema izleyicisine gösterir.

Savaşın ardından filmlerin uluslararasılaşmasında festivaller önemli yer tutar. 1946'da Cannes Film Festivali yapılır. 1930'lu yılların başında kurulan Venedik Film Festivali, savaşın ardından tekrar etkili olmaya başlar. Avrupalı seyirci, festivaller sayesinde farklı ülkelerin filmlerini ilk kez görme imkânına sahip olur. Filmlerin festivallerde gösterilmesi küçük film dağıtımcıları tarafından da satın alınmalarını sağlar.

Serbest film ticareti alanında ülkeler arasında mücadeleler yaşanır. Mücadelenin nedenlerinin en başında ekonomi vardır. Avrupa ülkeleri, yerel film endüstrisini destekleyen ve ithalatı kısıtlayan önlemler alır. Önlemlerin bir diğer nedeni de kültüreldir. Amerikan kültürünün filmler aracılığıyla Avrupa'ya yayılması önlenmeye çalışılır. Sinemanın ulusal kimliği temsil ettiği düşülür ve bu amaçla hükümetler tarafından yerel film endüstrileri desteklenir.

Savaş sırasında Hollywood önemli ölçüde gelir kaybı yaşar. İzleyici sayısı düşer ve pek çok salon kapanır. Savaşın ardından Amerikan demografik yapısında meydana gelen değişimle pek çok insan, banliyölere yerleşir. Şehir merkezinde bulunan sinema salonlarına ilgi azalır. Buna karşın Hollywood, banliyölere arabalı salonlar inşa ederek seyirci sayısını artırmayı hedefler. Alışveriş merkezlerine çok salonlu sinemalar açılır. Sinema salonları şehir merkezlerinden banliyölere doğru kayar.

1948 yılında **Paramount kararları** olarak bilinen kararlarla film üretimi ve gösteriminin ayrılmasına ve eleme sisteminin uygulanmasına son verilmesine karar verilir. Film stüdyoları, salonları satmak ve şirketlerini ikiye ayırmak zorunda kalır. Salon uygulamalarının değişmesiyle Hollywood'un altın çağı da sona ermiş olur.

1950'de Eastman Kodak, yalnızca bir negatifi gerektiren yeni renk teknolojisini piyasaya sürer. Yeni teknoloji daha az maliyet gerektirdiğinden tüm Hollywood stüdyoları tarafından kullanılmaya başlanır ve filmlerin çoğu renkli olarak çekilir. 1952'de **Cinerama** teknolojisi ile geniş ekran efektler, beyaz perdede görünür. **Cinerama**, aynı anda üç projeksiyon makinesi tarafından kavisli bir beyaz perdeye filmin yansıtılmasıdır. 1952'de Milton Gunzburg ve Arch Oboler, **Bwana Şeytanı** adlı filmin gösterimini bu teknoloji ile yapar. Filmde 3D efektler kullanılır. Film, İzleyiciler tarafından heyecanla karşılanır. Ardından Warners film stüdyoları benzer bir teknik kullanılan **Mumyalar Evi** isimli filmi çıkarır. MGM şirketinin çıkardığı **Öp Beni Kate**, Colombiya'nın çıkardığı **Karanlıktaki Adam** ve Universal Stüdyolarının çektiği **Kara Gölün Yaratığı** isimli filmler de aynı teknolojiyle gösterime girer.

Geniş ekran film gösterimi için Cinemascope teknolojisinden yararlanılır. İlk Cinemascope film gösterimi **Zincirli Köle** isimli filmle yapılır.

Savaşın bitmesinin ardından Hollywood, stüdyo sisteminden bağımsız yapımcılığa geçer. Sinemacılar, yönetmenler ve film yıldızları önem kazanır. Filmi biçimlendiren yönetmenin etkisi artar. Televizyon ile rekabet, film yapısını değiştirir. Filmler görsel olarak daha basit hâle gelir. Hollywood filmleri televizyonlara satılarak televizyonun yapısına uygun şekilde gösterilmeye başlar. Televizyon çağı bir geçiş dönemi olur. Klasik Hollywood stüdyo sisteminin yerini daha esnek olan bağımsız yapımcılık alır. **John Ford, Howard Hawks, Alfred Hitchcock** gibi isimler en iyi filmlerini bu dönem çeker.

1. UYGULAMA: İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI SİNEMADAKİ GELİŞMELER

UYGULAMANIN AMACI: İkinci Dünya Savaşı sonrası meydana gelen değişiliklerin sinema üzerindeki etkisini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden İkinci Dünya Savaşı sonrası sinemadaki gelişmeleri sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** İkinci Dünya Savaşı sonrası sinemada meydana gelen gelişmelerden ilginizi çeken bir konu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik grup oluşturdu.		
2. İkinci Dünya Savaşı sonrası sinemadaki gelişmelerle ilgili bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

4.1.1. John Ford ve Orson Welles Filmleri

Amerikan western filmlerinin ünlü yönetmeni **John Ford**'un yönetmenliğini yaptığı 94. film olan 1939 yapımı **Posta Arabası** (Görsel 4.1) filminde, ünlü haydut Geronimo'nun başında olduğu bir Kızılderili grubu, posta arabasına saldırır. Posta arabasının içinde bir doktor, iki kadın yolcu, bir banker ve Ringo Kid yani **John Wayne** vardır. Arabadakiler toplum dışına itilmiş kişilerdir. Kadın yolculardan birini posta arabasının diğer yolcuları dışlar. Sadece Ringo Kid kadınla arkadaş olur. Kadına yapılan zorbalığa karşı diğerlerine cesurca kafa tutar. Filmin sonunda kadın ve Ringo Kid vahşi batıda yeni bir yaşama başlar.

Görsel 4.1: Posta Arabası (1939)

John Wayne, Ringo Kid karakteri ile birlikte bir yıldız hâline gelir. Filmde yakın plan çekimler sıklıkla kullanılır. Arabanın içindeki çekimler, arkadan projeksiyon ile yapılır. Arabanın içindeki yakın plan çekimlerin boğuculuğu dış çekimlerdeki geniş plan manzara çekimleriyle dengelenir. John Ford sahnelerin pek çoğunu derin olarak düzenler. Posta arabası filminde, net alan derinliği ve derin sahne düzeni sıklıkla kullanılır. Sinemada moda olan yaklaşım, seçici alan derinliği kullanarak, oyuncunun arkasında kalan alanı bulanık hâle getirip öndeki oyuncunun yüzünü ve özellikle gözlerini ön plana çıkarır. Seçici alan derinliği yaratmak için dar açılı mercek kullanılır. Derin sahnede ise çerçevedeki tüm alan nettir. Geniş açılı mercek kullanılır. Bu sayede sahnedeki oyuncular kameraya çok uzak veya çok yakın olabilir. İki durumda da görüntü net ve keskin olur. Net alan derinliği sahnede var olan kişi ve nesneler arasındaki mesafeyi ortaya çıkarır. Görüntüde belirgin bir kompozisyon çizgisinin ortaya çıkmasını sağlar. Net alan derinlikli sahnelerde izleyici, film karesindeki istediği alana bakıp takip edebilir. Bir anlamda seyirci, kurguyu gözleriyle yapar. Sahnede istediği yere odaklanarak olayların akışını takip eder. **Posta Arabası** filminde John Ford, derin sahne düzeni ve net alan derinliğini sıklıkla kullanılır. Benzer çekimleri kullanan bir diğer ünlü isim de **Orson Welles**'tir. Welles, Wisconsin Kenosha'da doğar. Genç yaşta anne ve babasını kaybeder. İllinois, Todd School'da Shakespeare'den oyunlar sahneleyip oynar. Kendi kendini yetiştirmiş bir yönetmendir. 16 yaşına geldiğinde okuldan ayrılır. Dublin Gate Theatre'da oyuncu olur. Amerika'ya döndüğünde radyoda, haftalık yayınlanan klasik edebî oyunları hem

yönetir hem oynar. İlk filmi olan **Yurttaş Cane**'i (Görsel 4.2) 1941 yılında çeker. Orson Welles, filmde kibirli bir muhabiri canlandırır. Filmde, bir iş insanının ölmeden önce söylediği bir sözün sırrını ortaya çıkarmaya çalışan muhabirin öyküsü anlatılır. İş insanının bolca parası, şöhret ve saygınlığı vardır. Ölmeden önce söylediği son söz ''Rosebud''tur. Ailesinden ve yakın çevresinden kimse bu sözün anlamını bilmez ama bu son sözü iş insanının yaşamına ve ölümüne dair pek çok ipucunu içerir. ''Rosebud'' kelimesinin anlamını öğrenmeye çalışan muhabir, iş insanının ailesi ve çevresiyle röportajlar yapmaya başlar. Röportaj yaptığı kişilerden öğrendiği bilgilerle kelimenin anlamını çözmeye çalışır.

Görsel 4.2: Yurttaş Cane (1941)

Filmin görüntü yönetmeni **Gregg Toland**'dır. Net alan derinliğini usta bir şekilde kullanır. Filmde, kişiler birbirinden uzak yerleştirilir ve en önde duran oyuncu ile en arkada görünen oyuncu arasında oldukça uzun bir mesafe vardır. Derin sahne kullanıldığı için ikisi de çerçevede net olarak görülür. Welles'in filmlerinde mekânlar ve dekor devasa derecede büyüktür. Mekânın tamamını seyirciye net olarak göstermek için geniş açılı mercekler kullanılır. Orson Welles ve John Ford'un kullandığı net alan derinliği ve derin sahne teknikleri, farklı ülkelerde film yapan pek çok yönetmen için ilham kaynağı olur.

2. UYGULAMA: JOHN FORD VE ORSON WELLES FİLMLERİ

UYGULAMANIN AMACI: John Ford ve Orson Welles filmlerinin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden John Ford ve Orson Welles filmlerinin biçim ve içerik yönünden analizi, filmler arasındaki benzer ve farklı yönlerin tespiti işlemlerini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. John Ford ve Orson Welles'in filmlerini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazı temin ediniz.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Adım: John Ford filmlerini içerik yönünden analiz ediniz.

2. Adım: Orson Welles filmlerini içerik yönünden analiz ediniz.

3. Adım: John Ford filmlerini teknik yönden inceleyerek tespitlerinizi not ediniz.

4. Adım: Orson Welles filmlerini teknik yönden inceleyerek tespitlerinizi not ediniz.

5. Adım: Not ettikleriniz ışığında John Ford ve Orson Welles'in filmlerinin benzerliklerini liste hâlinde yazınız.

6. Adım: Not ettikleriniz ışığında John Ford ve Orson Welles'in filmlerinin farklılıklarını liste hâlinde yazınız.

7. Adım: 5 ve 6. adımlarda hazırladığınız listeleri sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. John Ford filmlerini içerik yönünden analiz etti.		
2. Orson Welles filmlerini içerik yönünden analiz etti.		
3. John Ford filmlerini teknik yönden analiz etti.		
4. Orson Welles filmlerini teknik yönden analiz etti.		
5. John Ford ve Orson Welles filmleri arasındaki benzerlikleri tespit ederek liste hâlinde yazdı.		
6. John Ford ve Orson Welles filmleri arasındaki farklılıkları tespit ederek liste hâlinde yazdı.		
7. Hazırladığı listeleri sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

4.1.2. 1940'lar Dönemi Sinema ve Kara Filmler

Hollywood'un kara filmler dönemi, 1940'lı yıllardan başlayarak 1950'li yılların sonuna kadar devam eder. Siyah beyaz olarak çekilen filmler, Alman Dışavurumculuk akımından etkilenir. İkinci Dünya Savaşı boyunca yapılan filmler az ışıklı, karanlık, ıssız, siyah beyaz ve gerilim tarzındadır. 1941 ile 1959 yılları arasında çekilen 350'den fazla kara film bulunur.

İlk kara filmlerden biri 1944 yılında çekilen **Billy Wilder**'in yönettiği **Çifte Tazminat**'tır (Görsel 4.3). Filmde sigortacı olan Neff arabasını sigortalatmak isteyen tehlikeli bir kadınla yakınlaşır. Kadın kocasını öldürmeyi planlayıp sigortadan gelecek olan parayı almayı amaçlıyordur. Neff'i planına ortak etmek için iş birliği teklif eder. Başta kabul etmese de paranın ve kadının çekiciliğine kapılan sigortacı zamanla kadınla işbirliği yapmaya başlar. Kadının kocasını öldürürler ancak planları öngöremedikleri aksilikler yüzünden yolunda gitmez. Para hırsının insanları neler yapmaya sürükleyebileceği filmde açıkça anlatır. Filmle birlikte kara filmlerde yer alan karakterlerin özellikleri de sonraki filmlere örnek olacak şekilde tasarlanır. Kara filmlerin temaları ortaya çıkar.

Görsel 4.3: Çifte Tazminat (1944)

Bir diğer önemli kara film ise **Çin Mahallesi**'dir. Yönetmenliğini **Roman Polonski**'nin yaptığı filmin senaryosunu Robert Towne yazar. Film, kocasının kendisini aldattığından şüphelenen bir kadının özel dedektif tutmasıyla başlar. Kadın, dedektiften kocasını takip etmesini ister. Dedektif, kocayı bir kadınla yakalar ve fotoğraflarını çekerek karısına gönderir ancak bir süre sonra kadının kocası gizemli bir şekilde ölür. Dedektif, kendisini kiralayan kadınla ilgili tahmin etmediği gerçekleri öğrenir. Çin Mahallesi, kara film akımının özelliklerini, karanlık atmosferini ve gerilimini içerisinde barındırır.

Kara filmlerin başta gelen örneklerinden biri de 1947 yapımı olan, yönetmenliğini **Jacques Tourneur**'un yaptığı **Dar Ağacımı Yükseğe Kur** (Görsel 4.4) isimli filmdir. Film, küçük bir benzinlikte çalışan Jeff Bailey isimli karakterin başından geçenleri anlatır. Jeff, bir gün kötü işlere bulaşmış olan eski bir arkadaşı ile karşılaşır ve geçmişinin peşini kolay kolay bırakmayacağını anlar. Kara filmlerde karakterler, olayların akışı içinde sürüklenir, kaderin elinde bir oyuncağa dönüşür. Dünyaları karanlıktır. Kişilikleri bir yönüyle eksiktir. Kara filmlere karamsarlık, gerilim ve suç hâkimdir.

Görsel 4.4: Dar Ağacımı Yükseğe Kur (1947)

Yönetmen **Fritz Lang**'ın da Hollywood kara filmlerine katkısı büyüktür. Jean Renoir'in **Kancık** adlı filmini 14 yıl sonra **Kızıl Sokak** adıyla yeniden çeker. Filmde bir erkek, katı kalpli bir kadına âşık olur ve kadının aşkı için yalvarır. 1950'de Montrose'de çekilen **Çılgın Silah** (Görsel 4.5) isimli Joseph H. Lewis filmi de benzer özellikler taşır. Kara film dönemine yeni bir soluk getirir. Belgesel sinemanın ve İtalyan Yeni Gerçekçilik'inin kara filmleri nasıl etkilediğini gözler önüne serer. Film, bir erkek ve kadının birlikte banka soyma planlarını ve endişelerini anlatır.

Görsel 4.5: Çılgın Silah (1950)

1950'li yıllarda çekilen en iyi filmlerden biri **Gene Kelly** ve **Stanley Donen**'in birlikte yönettiği 1952 yapımı **Yağmur Altında** (Görsel 4.6) isimli müzikal filmdir. Film Hollywood'un sessiz sinema döneminden sesli sinemaya geçişini anlatır.

Görsel 4.6: Yağmur Altında (1952)

Yönetmenliğini **Carol Reed**'in üstlendiği 1949 İngiltere yapımı **Üç Adam**, kara filmlerin en iyi örneklerinden biridir. Filmde, Amerikalı roman yazarı Holly Martins'in eski bir arkadaşının çağırmasıyla Viyana'ya gitmesi ve o gelir gelmez arkadaşının trafik kazası geçirmesiyle başlayan olaylar anlatılır.

Amerikan sineması, 1940 ile 1950'li yıllarda İtalyan Yeni Gerçekçilik akımının ve İkinci Dünya Savaşı'nın etkisiyle dönüşüme uğrar ve karanlık bir dönemden geçer. Filmlerde net alan derinliği, derin sahne, kara film ışıklandırması gibi teknikler kullanılarak Amerikan sinemasına yeni ögeler eklenir ve diğer ülke sinemalarına örnek olur.

3. UYGULAMA: 1940'LI YILLARDA SİNEMADAKİ GELİŞMELER VE KARA FİLMLER

UYGULAMANIN AMACI: 1940'lı yıllarda sinemadaki gelişmeler ve kara filmlerin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden sinemada 1940'lı yıllarda meydana gelen gelişmeleri ve kara filmlerin özelliklerini sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** 1940'lı yıllarda sinemadaki gelişmeler ve kara filmlerle ilgili bir konu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beşer kişilik grup oluşturuldu.		
2. 1940'lı yıllarda sinemadaki gelişmeler ve kara filmlerle ilgili bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Araştırma sonucunda elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

4.1.3. İtalyan Yeni Gerçekçilik Akımı

İtalyan Yeni Gerçekçilik'i İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarında ortaya çıkan bir akımdır. 1930'ların sonunda başlayan savaş; geride sefaleti, şehirlerin tahribatını ve milyonlarca insanın ölümünü bırakır. İtalya'da Mussoli'nin ardından faşist rejimin yıkılmasıyla birlikte sinema da demokratik bir ortama kavuşur. Toplumsal olayları yeni bir bakış açısıyla yorumlayan, savaşın ardından şehirlerin ve toplumun değişimini anlatan İtalyan Yeni Gerçekçilik akımı ortaya çıkar. 1945 ile 1952 arasında yapılan filmler, savaş sonrası İtalya'nın içinde bulunduğu yıkımı anlatır.

İtalyan Yeni Gerçekçilik'ine örnek olan ilk film 1945 yılında **Roberto Rossellini**'nin çektiği Roma Açık Şehir'dir (Görsel 4.7). Filmin çekimlerine Roma'nın kurtuluşundan iki ay sonra başlanmıştır. Bu nedenle film, aynı zamanda belgesel bir nitelik taşır. Filmde küçük bir grup direnişçinin faşizmle mücadelesi anlatılır. Film, İkinci Dünya Savaşı sırasında Romalı bir pederin hayat hikâyesi ile başlar, yavaş yavaş faşizm ve Nazizm'le mücadele eden bir hikâyeye dönüşür. Filmin yönetmeni Rosellini, çekimlerde 50 mm mercek kullanmış ve sade, süsten uzak görüntüler çekmeyi önemsemiştir.

Görsel 4.7: Roma Açık Şehir (1945)

İtalyan Yeni Gerçekçilik akımının önemli yönetmenlerinden biri de **Vittoria De Sica**'dır. Toplumsal olayların, insan yaşamını nasıl etkilediğini gerçekçi bir şekilde ele alır. Filmlerinde olaylar gerçek zamanda geçer ve mekânlar gerçektir. Günlük, sıradan olaylar anlatılır. 1948 yılında çekilen **Bisiklet Hırsızları** (Görsel 4.8), yönetmenin yaptığı en ünlü filmdir. Filmde, savaşın ardından işsiz kalan ve iki sene sonra yeni bir iş bulabilmek için tek umudu, bisikletini kullanmak olan bir bireyin öyküsü anlatılır. Bisikleti alabilmek için oğlu ve kendisinin yatağını satar. Yeni başladığı işinin ilk gününde bisikleti çalınır. Oğluyla birlikte bisikletini bulmak umuduyla Roma'da sokak sokak hırsızları arar fakat bulmaz. Filmin sonunda kendi de bir bisiklet çalar. Film, savaş sonrası İtalyan toplumunun resmini çeker niteliktedir. İtalyan toplumundaki sıradan, gündelik olaylar gerçekçi bir biçimde gösterilir.

Görsel 4.8: Bisiklet Hırsızları (1948)

4. UYGULAMA: İTALYAN YENİ GERÇEKÇİLİK AKIMI

UYGULAMANIN AMACI: İtalyan Yeni Gerçekçilik akımının özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Roberto Rossellini'nin Roma Açık Şehir ve Vittoria De Sica'nın Bisiklet Hırsızları filmlerinin içeriklerinin analizi, içerikle ilgili temel özelliklerinin tespiti ve içeriklerinin benzerlikleri ile farklılıklarının tespiti işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Roberto Rossellini'nin Roma Açık Şehir isimli filmini temin ediniz.
2. Vittoria De Sica'nın Bisiklet Hırsızları isimli filmini temin ediniz.
3. Filmleri izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazı hazırlayınız.
4. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Roberto Rossellini'nin Roma Açık Şehir isimli filmini içerik yönünden inceleyerek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Vittoria De Sica'nın Bisiklet Hırsızları isimli filmini içerik yönünden inceleyerek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Roberto Rossellini'nin Roma Açık Şehir isimli filmini teknik yönden inceleyerek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Vittoria De Sica'nın Bisiklet Hırsızları isimli filmini teknik yönden inceleyerek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Not ettikleriniz ışığında Roberto Rossellini'nin Roma Açık Şehir ve Vittoria De Sica'nın Bisiklet Hırsızları isimli filmlerindeki benzerlikleri liste hâlinde yazınız.
6. **Adım:** Not ettikleriniz ışığında Roberto Rossellini'nin Roma Açık Şehir ve Vittoria De Sica'nın Bisiklet Hırsızları isimli filmlerindeki farklılıkları liste hâlinde yazınız.
7. **Adım:** 5 ve 6. adımlarda hazırladığınız listeleri sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Roberto Rossellini'nin Roma Açık Şehir isimli filmini içerik yönünden analiz etti.		
2. Vittoria De Sica'nın Bisiklet Hırsızları isimli filmini içerik yönünden analiz etti.		
3. Roberto Rossellini'nin Roma Açık Şehir isimli filmini teknik yönden analiz etti.		
4. Vittoria De Sica'nın Bisiklet Hırsızları isimli filmini teknik yönden analiz etti.		
5. Roberto Rossellini'nin Roma Açık Şehir ve Vittoria De Sica'nın Bisiklet Hırsızları isimli filmleri arasındaki benzerlikleri tespit ederek liste hâlinde yazdı.		
6. Roberto Rossellini'nin Roma Açık Şehir ve Vittoria De Sica'nın Bisiklet Hırsızları isimli filmleri arasındaki farklılıkları tespit ederek liste hâlinde yazdı.		
7. Hazırladığı listeleri sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

4.1.4. Alfred Hitchcock

Yenilikçi yönetmenlerden biri olan **Alfred Hitchcock**, 1921 yılında İngiltere'nin Essex kentinde doğmuştur. Yirminci yüzyılın en yaratıcı yönetmenlerinden biridir. Filmlerinde görülen özgünlük ve getirdiği yeniliklerle diğer yönetmenlerden ayrılır. 1958 yılında çektiği **Vertigo** filminde, San Fransisco polis teşkilatından Scottie Ferguson, bir suçluyu kovalarken çatıdan düşen ortağını kurtaramaz. Bu sebeple yükseklik korkusu başlar ve polisliği bırakır. Özel dedektif olarak çalışmaya başlar. Eski bir okul arkadaşı olan Gavin Elster onu, karısını takip etmesi için tutar. Arabasında kadını takip etmekte olan Scottie'nin bakış açısı, arabanın içine konan kamera sayesinde karakterin gözüymüş gibi algılanır. Yönetmen, kamerayı karakterin bakış açısı olarak kullanır. Kameranın objektifi, karakterin gözünün yerine geçer.

Alfred Hitchcock filmlerinde gündelik hayata pek yer vermez. Filmlerinde sıra dışı bir mantık vardır. Korkuyu, sıradan olayların içine ustaca yerleştirir. Korkunun nedeni yaklaşmakta olan şok edici durumdur. İzleyici, yaklaşan şok edici durum nedeniyle film boyunca gerilim hisseder.

Hitchcock, yakın plan çekimleri filmlerinde sıklıkla kullanır. 1935 yılında çekilen **39 Basamak** (Görsel 4.9) filmde Richard Hannay, evinde tuhaf bir biçimde bıçaklanan bir genç kız bulur, ardından kendisini cinayet ve casusluk içeren olayların ortasında bulur. Hitchcock bu filminde, sıklıkla karakterlerin ellerine yakın plan çekimler yapar. Yakın çekimler, yönetmen için dramatik unsurların en önemlilerindendir ve sekanslar yakın planla başlar. Yakın plandan sonra orta plan ve geniş plan gelir. Geleneksel kullanımın tam tersini uygulamıştır. 39 Basamak filminin giriş sahnesinde, neon yazılar yakın plan olarak gösterilmiştir. Sonraki çekimde orta planda bilet gişesini, halıyı, koltukları ve ardından da geniş planda sinema salonunu izleyiciye göstererek filme imzasını atmıştır.

Görsel 4.9: 39 Basamak (1935)

Hitchcock'un 1954 yılında çektiği **Arka Pencere** (Görsel 4.10) filminde, gazeteci L. B. Jefferies, iş kazası geçirdiği için evden çıkamaz. Uzun bir süre yerinden kımıldayamadığı ve canı sıkıldığı için karşı apartmandaki komşusunu fotoğraf makinesiyle gözetlemeye başlar. Komşularını gözetlediği sırada seyirci bunu unutarak karakterin bakışı ve merakı ile özdeşlik kurar. İnsanların özel hayatlarıyla ilgili bilgi toplayan Jefferies, komşusunu uzun süre göremeyince onu merak eder. Arka Pencere, dâhi yönetmen Alfred Hitchcock'un bakış açısını taşıyan en iyi filmlerinden biridir ve dört dalda Oscar'a aday gösterilir.

Görsel 4.10: Arka Pencere (1954)

5. UYGULAMA: ALFRED HITCHCOCK

UYGULAMANIN AMACI: Alfred Hitchcock'un sinemaya katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Alfred Hitchcock filmlerinin sinemaya katkılarını sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Alfred Hitchcock'un dünya sinemasına katkılarına ait ilginizi çeken bir konu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik grup oluşturdu.		
2. Alfred Hitchcock'un dünya sinemasına katkılarıyla ilgili bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

4.1.5. Akira Kurosawa

Sinema tarihinin en etkili yönetmenlerinden biri olan **Akira Kurosawa**, filmlerinde kullandığı Batılı temalarla Batılı sinemaseverleri etkilemeyi başarır.

İlk filmi, 1943 yılında çektiği popüler bir aksiyon filmi olan **Sugata Sanshiro**'dur. 1951'de çektiği **Rashomon** (Görsel 4.11) ile Venedik Film Festivali'nde Altın Aslan'ı kazanır. Ödülün ardından film, Avrupa ve Kuzey Amerika'da gösterime girer. Rashamon, insanoğlunun zaaflarını anlatan bir psikolojik dramadır. Filmin öyküsü, 12. yüzyılda Japonya'da karısıyla birlikte ormandan geçmekte olan bir samurayın öldürülmesiyle başlar. Samurayın karısı ise haydut tarafından saldırıya uğrar. Haydut yakalanır. Haydudun ifadesi ile kadının ifadesi birbirinden farklıdır. Ölen samuray, bir medyum sayesinde tekrar canlandırılır ve olayı anlatması istenir. Samurayın ifadesi de kadın ve hayduttan farklıdır. Cesedi bulan oduncunun hikâyesi ise hiçbir ifadeye uymaz. Filmin sonunda gerçeği kimin söylediği çözülmeye çalışılır.

Görsel 4.11: Rashamon (1951)

Akira Kurosawa, filmlerindeki Japon etkisine rağmen dünya çapında başarılı olur. Filmlerinde toplumsal sorunlar ve insan doğasından ilham alan konuları işler. Akira Kurosawa'nın filmleri, Batı'ya ait teknikler ile Avrupa ve Hollywood'dan esinlenen bir üslubu bünyesinde barındırır. Akira Kurosawa, Batı edebiyatını da yakından takip eder. Filmlerinde, Japon kültürüne ait olmayan temalara sıkça yer verir. Filmlerinin konuları insancıldır. 1954 yılında çektiği **Yedi Samuray** (Görsel 4.12) isimli filmde, haydutların saldırdığı bir köyü korumaya çalışan samurayların öyküsünü anlatır. Savaş ve aksiyon sahneleriyle izleyicinin ilgisini çeken film, sinematografisi ile de bir başyapıttır.

Görsel 4.12: Yedi Samuray (1954)

6. UYGULAMA: AKIRA KUROSAWA

UYGULAMANIN AMACI: Akira Kurosawa'nın sinemaya katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Akira Kurosawa filmlerinin sinemaya katkılarını sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Akira Kurosawa'nın dünya sinemasına katkılarına ait ilginizi çeken bir konu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik grup oluşturdu.		
2. Akira Kurosawa'nın dünya sinemasına katkılarıyla ilgili bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

4.1.6. Sinemada Psikanalizin Etkileri

Sinema ve psikanaliz birbirine yakın tarihlerde doğdu. Lumiere kardeşler sinematografı icat ederken Sigmund Freud ve Joseph Breuer de histeriyle ilgili çalışmalar yapar. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Amerika'da psikanalize ilgi artar. Bu ilgi, sinemada da psikanalitik filmlerin kameraya alınmasını beraberinde getirir. İkinci Dünya Savaşı'nın toplumlarda yarattığı travmalar da psikanalize yönelimi artırır. Savaştan dönen erkeklerin ve savaş esnasında çalışan kadınların toplumda aldıkları roller farklılaşır. Savaştan dönen erkeklerin işi ve parası yoktur. Bu sebeple korkmaktadırlar. Kara filmlerdeki karakterler, önceki dönem filmlerinde olan karakterlere göre daha gerçekçidir. Film karakterlerinde Freud'un dünyayı algılayış biçiminin etkisi vardır. Karakterler, bir yanıyla eksiktir ve zaafları vardır. Çoğu zaman zaaflarına yenik düşerler. Freud'un düşüncelerinden etkilenen ünlü yönetmenler arasında Alfred Hitchcock (Görsel 4.13) ve Nanni Moretti gibi pek çok yönetmen vardır.

Görsel 4.13: Alfred Hitchcock

7. UYGULAMA: SİNEMADA PSİKANALİZİN ETKİLERİ

UYGULAMANIN AMACI: Sinemada psikanalizin etkilerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden sinemada psikanalizin etkilerini sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Sinemada psikanalizin etkilerine ait ilginizi çeken bir konu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik grup oluşturdu.		
2. Sinemada psikanalizin etkileriyle ilgili bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

4.2. 1950'LER DÖNEMİ SİNEMA

1950'li yıllar sinemasında geniş format ve renkli çekim ön plana çıkar. Bu yıllarda, sinemada tutku teması sıklıkla işlenir. 1950'li yıllar melodram filmleriyle ön plana çıkar.

Mısır'da **Yusuf Şahin**'in çektiği filmler, duygu yoğunluğu içerir. 1958'de, yazıp yönettiği hem de başrolünü oynadığı film olan **Kahire İstasyonu** (Görsel 4.14) adlı melodram, sinema tarihini değiştirir. Yusuf Şahin, Afrika sinemasının kurucusu olarak görülür. Kahire İstasyonu, ilk büyük Arap-Afrika filmidir. Filmin konusu tutku ve melodram yüklüdür. Kahire'de tren istasyonunda gazete satan Knawi, aynı yerde çiçek satan genç bir kadına âşık olur. Kadın ve Knawi arasında yakın bir ilişki olmasına karşın kadın, Knawi'ye değil aynı istasyonda çalışan Abu Sri'ye âşıktır. Knawi parasızlığı ve topallığı yüzünden içine kapanık ve toplumun önemsiz gördüğü biridir. Abu Sri'ye ise tam tersi toplum tarafından saygı duyulur. Filmde, Knawi'nin kadına duyduğu, saplantı derecesine varan ilgisi ve onu evliliğe ikna etme çabaları anlatılır.

Görsel 4.14: Kahire İstasyonu (1958)

Filmde cinsel baskı ve bunun sonucunda doğan öfke ön plana çıkar. Yönetmenin filmi çektiği dönemde Mısır toplumunda cinsellik, tabular ve dinî anlayış yüzünden bastırılmış bir duygudur. Kahire İstasyonu, toplumdaki cinsel gerilimi ve sosyal adaletsizliği yansıtan bir başyapıt olarak tarihe geçer. 1955 yılında yapılan bir konferansta 29 Asya ve Afrika ülkesi, ekonomik ve kültürel iş birliğini artırmak için bir araya gelir. Savaş sonrası ortaya çıkan çift kutuplu dünyada ne Amerikan kapitalizmini ne de Sovyet sosyalizmini destekleyen bir müttefiktir. Bu ülkeler, çift kutuplu dünyaya üçüncü bir alternatif olarak bir araya gelmeyi amaçlar. Kahire İstasyonu gibi yenilikçi bir film de bu tarafsız ortamda çekilmiştir.

1950'lerde Hint sineması, savaştan uzak bir coğrafyada olsa da savaşın getirdiği yıkımdan tüm ülkeler gibi etkilenir. Kolonileşmenin bitmesi, sefalet ve kast sisteminin getirdiği kurallar ülkede büyük bir travmanın yaşanmasına neden olur. Ülkede yaşanan tüm sorunlara rağmen sinema,

gelişimini sürdürür. Hindistan, çok kültürlü yapısı ve renkli şehirleri ile ideal bir sinema ortamının kendiliğinden oluşmasına olanak tanır. Hint halkı, sinema yıldızlarına çok büyük ilgi gösterir. Hintlerin çektiği ilk filmler genellikle Tanrı'larını ve mitolojik kahramanlarını anlatır. 1930'lu yıllarda sinemaya sesin gelişiyle birlikte Hint kültüründe var olan müzik ve dans, müzikaller olarak sinemaya yansır. Dünyada ilk kez film arasında müzik, Hindistan'da çalınır. Bollywood'un temelleri bu dönem atılır. Hint sineması çok renkli, parıltılı, görkemli ve teatraldir.

Görsel 4.15: Kâğıt Çiçekler (1959)

1959 yılında **Guru Dutt**'un çektiği **Kâğıt Çiçekler** (Görsel 4.15) isimli film, Hint sinemasının en iyi örneklerinden biridir. Guru Dutt, filmde rol vermek istediği kadına bakan bir yönetmeni oynar. Filmdeki aydınlatma, Hollywood tarzının dışındadır. Tepe ışığı yerine alttan aydınlatma yapan ışıklar kullanılır.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından tüm dünyada etkili olan gerçekçilik akımı, Bollywood'u da etkiler. Bu etki özellikle **Satyajit Ray**'ın çektiği filmlerde görülür. Satyajit Ray, sanatçı bir aileden gelir. Ray'ın babası ve dedesi, ünlü birer yapımcı ve ressamdır. 1955 yılında Bengal'in Boram köyünde ilk filmi olan **Yol Türküsü** (Görsel 4.16) adlı dramayı çeker. Sinemada ilk kez bir Hint köyü gerçekçi şekilde yer alır. Filmin görüntü yönetmeni Subrata Mitra'dır. Oyuncular, daha önce oyunculuk yapmamış amatörler arasından seçilir. Bangladeş'te köyde yaşayan fakir bir ailenin Apu adında çocukları olur. Apu'nun babası bir rahiptir ve aynı zamanda şiir yazmaktadır. Aileyi geçindirecek kadar para kazanamaz. Apu'nun kız kardeşi ise komşularının bahçesinden sürekli meyve çalar. Ailenin sorunları ve onlarla birlikte yaşayan teyzelerinin bitmek bilmeyen şikâyetleri filmin konusunu oluşturur. Filmin pek çok sahnesi dış mekânda çekilir. Bazı sahnelerde ise stüdyo kullanılır. Film, görselliği ve sinematografisi etkileyici bir yapımdır.

Görsel 4.16: Yol Türküsü (1955)

1957 yılında çekilen **Anamız Hindistan** adlı filmin yönetmenliğini **Mehboob Khan** yapar. Rada isimli kadın evlenmek üzeredir. Hayal ettiğinden farklı bir dünyaya adım atar. Hindistan'ın işçi sınıfının bir parçasıdır. Filmin yapısı hem romantik hem de mücadelecidir. Film, çekildiği dönemde Hindistan'ın durumunu belgeler niteliktedir.

1950'li yıllarda savaştan etkilenen bir başka ülke de Çin'dir. Ülkede farklı sosyal baskılar yaşanır. 1930'lu yıllarda Çin sineması altın yıllarını yaşar. 1940'lı yıllarda ise Mao iktidara gelir ve sinema, devlet tekelinde yapılır. Çin sinema kültürü kendine özgüdür. Çin'de var olan kültürel

ögelerden beslenir. **Sahnedeki Kız Kardeşler** (Görsel 4.17) filmi, yönetmen **Xie Jin** tarafından çekilir. Film, tamamıyla Çin kültürüne ait ögelerden beslenir. Vinçle çekilen sahneler, filme etkileyici bir hava katar.

Görsel 4.17: Sahnedeki Kız Kardeşler (1964)

1950'li yılların Japonya'sında savaşın yıkıcı etkisine daha az rastlanır. 1930'lu yıllarda tıpkı Çin sineması gibi Japon sineması da altın yıllarını yaşar. Japon sineması altın yıllarını yaşarken odağında Akira Kurosawa filmleri vardır. Akira Kurosawa'nın filmleri genellikle insanın kendini bulmasıyla ilgili konuları ele alır. Kişinin karakterini her durumda yansıtabilmesi ile ilgilidir. Filmlerinde, sahnenin çekildiği atmosfere ve filmin görselliğine çoğu yönetmenden daha çok önem verir. Akira Kurosawa'nın 1957 yılında çektiği **Kanlı Taht** (Görsel 4.18) isimli filmi, Shakespeare'in Macbeth adlı oyunundan uyarlanmıştır. Filmde yerel bir yöneticiye bağlı çalışan Miki ve Washizu,

Görsel 4.18: Kanlı Taht (1957)

yöneticilerinin düşmanlarını öldürdükten sonra eve dönmek için yola çıkar. Eve dönüş yolundaki bir ormandan geçerken doğaüstü güçleri olan bir kadınla karşılaşırlar. Kadın, gelecek hakkında kehanette bulunur. Washizu'nun ileride önemli bir konumda olacağını söyler. Miki'nin soyundan gelenler ise daha üstün bir konuma geleceklerdir. Washizu, eve döndüğünde kadının söylediklerini karısına anlatır. Karısının kışkırtmalarıyla kâhin kadının söylediklerinden daha fazlasını elde etmeye çalışır. Batı sineması, Akira Kurosawa'nın filmlerinden fazlasıyla etkilenir. Benzer sahneleri Batılı yönetmenler filmlerinde kullanır. Filmler, adeta bir sinema okulu gibidir. Akira Kurosawa'nın bazı filmleri sonraki yıllarda farklı yönetmenler tarafından tekrar çekilir.

1950'li yıllarda çekilen bir diğer film Brezilya sinemasını ön plana çıkaran **Rio 40 Derece**'dir (Görsel 4.19). Yönetmenliğini **Nelson Pereira Dos Santos** yapar. Yönetmen, ellili yıllara hâkim olan Yeni Gerçekçilik akımından etkilenir. Film, havadan yapılan çekimler ve bir orkestranın çaldığı müzikle birlikte başlar. Sonra fındık ve gazete satan yoksul çocukların görüntüsü ile devam eder. Filmde derin sahne çekimleri kullanılır. Çekimler, gecekondu mahallelerinde yapılır. Filmde birkaç farklı karakterin hikâyesi anlatılır.

Görsel 4.19: Rio 40 Derece (1955)

Meksika sineması, 1910'lu yıllardan itibaren hayatı gerçekçi bir şekilde gözler önüne serer. Zenginlik ve yoksulluk, sefalet ve gösteriş gibi konuları içerir. Oyuncu ve yönetmen **Emilio Fernández**, Meksika sinemasının önde gelen isimlerinden biridir. 1947 yılında çektiği **İnci** (Görsel 4.20) isimli filmle iyi bir hikâye anlatıcısı olduğunu da kanıtlar. Filmin görüntü yönetmenliğini Gabriel Figueroa yapar. Meksika'ya özgü bir kara film niteliği taşır. Filmin başkahramanı fakir bir balıkçıdır. Fakir balıkçı, dalışı esnasında bir inci bulur fakat inciyi satamaz. Bulduğu inciyle hayatının kurtulacağını sanır ama tam tersi olur.

Görsel 4.20: İnci (1947)

1954 yapımı **Johnny Guitar** (Görsel 4.21) filmini **Nicholas Ray** yönetmiştir. Film, Vienna'nın eski sevgilisi olan Johnny Guitar'ın, Vienna'nın dükkanına gelmesiyle başlar. Johnny Guitar'ın eski sevgilisine olan ilgisi tekrar alevlenir. Onu korumaya karar verir ancak işler yolunda gitmez. Dansçı çocuk ve çetesi kasabanın bankasını soyar. Kasabanın huzuru bozulur. Kasaba halkı Vienna'nın soygunda rolü olabileceğini düşünür. Filmde 1950'li yıllara hâkim olan cinsellik vurgusu Johnny Guitar'da kendini gösterir.

Görsel 4.21: Johnny Guitar (1954)

Aynı yıl çekilen bir diğer film ise **Rıhtımlar Üzerinde**'dir (Görsel 4.22). Filmin yönetmenliğini **Elia Kazan**, görüntü yönetmenliğini ise Boris Kaufman yapar. Terry Mallon, liman işçiliği yapan eski bir boksördür. Çalıştığı limanın işletmecisi Johnny Friendly kanunsuz işlerle uğraşmaktadır. Terry'nin çocukluk arkadaşı, Friendly tarafından öldürülür. Bu işte hiçbir suçu olmamasına rağmen Terry, suçlu duruma düşer ve başı belaya girer. Film, sekiz dalda Oscar ödülüne layık görülür. Yönetmen, filmi çekerken Freud'un düşüncelerinden ve psikanaliz yönteminden etkilenir.

Görsel 4.22: Rıhtımlar Üzerinde (1954)

David Lean'ın 1962 yılında çektiği **Arabistanlı Lawrence** (Görsel 4.23) filminin başkahramanı, bir teklif üzerine Arabistan'a gözlemci olarak gider. Arapları Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtır. Bölgede isyan çıkaran Araplara yardım eder. Arap halkı İngilizlerle iş birliği yaparak Osmanlı Devleti'ne karşı savaşır. Lawrence'ı Arabistan'a çeken şey, cinsel arzudur ve filmin 1950'li yıllarda çekildiğine dair bir kanıttır.

Görsel 4.23: Arabistanlı Lawrence (1962)

Savaşın hemen ardından çekilen filmler 1950'lere hâkim olan duygu yoğunluğunu ve bastırılmış cinsel arzuyu konu alan melodramlardan oluşur. Batı dışındaki Dünya'da kolonileşme sona erer. Filmler daha cesur ve kendine güvenen bir hâl alır. Batı'da ise güç ve cinsellik ön plandadır.

8. UYGULAMA: 1950'Lİ YILLARDA SİNEMADAKİ GELİŞMELER

UYGULAMANIN AMACI: 1950'li yıllarda sinemadaki gelişmeleri kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden sinemada 1950'li yıllarda meydana gelen gelişmeleri sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** 1950'li yıllarda sinemadaki gelişmelerle ilgili bir konu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik grup oluşturdu.		
2. 1950'li yıllarda sinemadaki gelişmelerle ilgili bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

4.3. TÜRK SİNEMASINDA GEÇİŞ DÖNEMİ

İkinci Dünya Savaşı, yalnızca Avrupa'yı değil tüm dünyayı ve Türkiye'yi de etkiler. Sinemada bir değişim dönemi başlar. 1939-1950 yıllarını kapsayan bu dönem, Türk sinemasında **Geçiş Dönemi** olarak adlandırılır. Tiyatrocular Dönemi kapanmaya başlar. Yurt dışında eğitim alıp yurda dönen yönetmenler tarafından yeni bir sinema dili yaratılmaya başlanır. Tiyatrocular Dönemi'nin en etkili ismi Muhsin Ertuğrul'dur ve etkisini gün geçtikçe kaybeder. Dönemin önde gelen film yapım şirketi HA-KA filmdir.

1948 yılında yapılan vergi indirimi ile film yapım şirketlerinin ve filmlerin sayısında artış yaşanır. Bu artışla birlikte Türk sinemasında konular çeşitlenir. Yeni yönetmenlerin sinema sektörüne adım atmasının önü açılır.

1910 yılında Bingazi'de doğan **Faruk Kenç**, Türk sineması için önemli bir yapımcı ve yönetmendir. 1940 ve 1950'li yıllarda pek çok ilke imza atar. Türk sinemasının ilk polisiye filmlerden birini 1940 yılında **Yılmaz Ali**'yi çeker (Görsel 4.24). 1942 yılında çektiği **Dertli Pınar** ise ilk dublaj filmidir. 1 Kasım 1946 yılında Yerli Film Yapanlar Cemiyeti'ni kuran sinemacılardan biridir. İlk filmi Reşat Nuri Güntekin'in romanından uyarlanan **Taş Parçası**'dır. Bu filmde ilk kez üç boyutlu dekorlar kullanılır. Filmin mizanseni de o güne kadar Türk sinemasında etkili olan oyunculuk anlayışından farklıdır.

Görsel 4.24: Yılmaz Ali (1940)

9. UYGULAMA: TÜRK SİNEMASINDA GEÇİŞ DÖNEMİ

UYGULAMANIN AMACI: Türk sinemasının Geçiş Dönemi'nde yaşanan gelişmeleri kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Türk sinemasının Geçiş Dönemi'nde yaşanan gelişmeleri sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Türk sinemasında Geçiş Dönemi'ne ait ilginizi çeken bir konu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik grup oluşturdu.		
2. Türk sinemasında Geçiş Dönemi ile ilgili bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru cevabı işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi İkinci Dünya Savaşı sonrasında sinemada meydana gelen gelişmelerden biri değildir?

A)1952'de Fransa ve İtalya arasında ortak film yapımcılığı anlaşmasının imzalanması
B)1946'da Cannes Film Festivali'nin yapılması
C) Serbet film ticaretinin Marshall Planı'na eklenmesi
D) İtalyan Yeni Gerçekçilik akımının ortaya çıkması
E) Avrupa sinemasının savaş sonrası etkisini yitirmesi

2. Aşağıdaki isimlerden hangisi 1940'lı ve 1950'li yıllarda etkili olan yönetmenlerden biri değildir?

A) Alfred Hitchcock
B) Akira Kurosawa
C) John Ford
D) Elia Kazan
E) Howard Hawks

3. Aşağıdaki filmlerden hangisinin yönetmenliğini John Ford yapmıştır?

A) Posta Arabası B) Arabistanlı Lawrence C) Çin Mahallesi
D) Dar Ağacımı Yükseğe Kur E) Kahire İstasyonu

4. Aşağıdaki filmlerden hangisi İtalyan Yeni Gerçekçilik akımına aittir?

A) Roma Açık Şehir
B) Yağmur Altında Dans
C) Sahnedeki Kız Kardeşler
D) Johnny Guitar
E) Yedi Samuray

5. 1940'lı yıllarda çekilen kara filmlerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Az ışıklı ve karanlıktır.
B) Siyah beyaz ve gerilim türündedir.
C) Alman Dışavurumculuk akımından etkilenmiştir.
D) Sıradan insanların gündelik hayatlarını konu alır.
E) 1950'lerin sonuna kadar etkili olmuştur.

6. Aşağıdaki filmlerden hangisinin yönetmenliğini Alfred Hitchcock yapmıştır?

A) Kahire İstasyonu
B) Vertigo
C) Rashamon
D) Kanlı Taht
E) Roma Açık Şehir

7. Akira Kurosawa ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Sinema tarihinin en etkili yönetmenlerinden biridir.
B) Batılı sinemaseverleri etkilemeyi başarmıştır.
C) İlk filmini 1943 yılında çekmiştir.
D) Venedik Film Festivali'nde Altın Aslan ödülünü kazanmıştır.
E) Amerikan sinemasına katkıda bulunmuştur.

8. 1950'ler dönemi sinemadaki gelişmeler ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

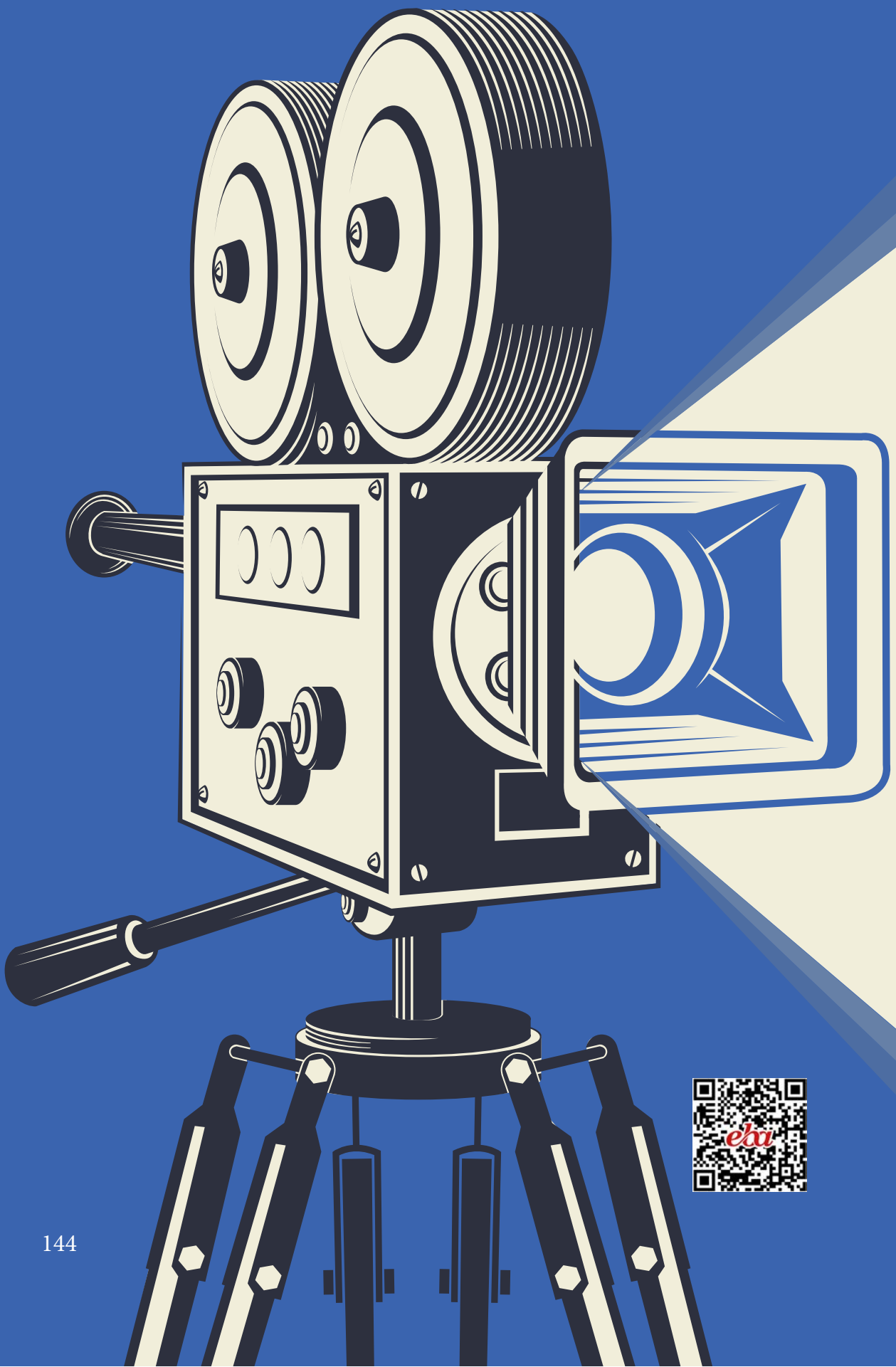
A) Geniş format filmler çekilmiştir.
B) Renkli çekim ön plana çıkar.
C) Tutku teması sıklıkla işlenmiştir.
D) Sinemada sesli dönem başlamıştır.
E) Melodram filmleri ön plana çıkar.

9. Yol Türküsü adlı filmin yönetmeni aşağıdakilerin hangisidir?

A) John Ford
B) David Lean
C) Nicholas Ray
D) Emilio Fernandez
E) Satyajit Ray

10. Meksika sineması ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Hayatı gerçekçi bir şekilde gözler önüne serer.
B) Zenginlik ve yoksulluk konularını işler.
C) Kara filme örnek filmler çekilmiştir.
D) Emilio Il Indio Fernandez ünlü yönetmenlerinden biridir.
E) Şiirsel Gerçekçilik akımından etkilenmiştir.

5. ÖĞRENME BİRİMİ
YENİ DALGA KUŞAĞI

KONULAR

5.1. AVRUPA'DA YENİ DALGA

5.2. YENİ YÖNETMENLER YENİ BİÇİM

5.3. TÜRK SİNEMASINDA SİNEMACILAR DÖNEMİ

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Yeni Dalga akımının özellikleri
- Yeni Dalga akımının öncü yönetmenleri ve filmleri
- 1960'lar dünya sinemasının yeni biçimleri
- 1960'lar dünya sinemasında öncü yönetmenler ve filmleri
- Türk sinemasında Sinemacılar Dönemi'nin özellikleri
- Türk sinemasında Sinemacılar Dönemi'nin yönetmenleri ve filmleri

ANAHTAR KAVRAMLAR

Yeni Dalga, auteur yönetmen, sıçramalı kurgu, açık uçlu son, özdeşleşme, yabancılaşma, dramatik anlatı, stüdyo filmleri, klasik sinema, modern sinema, Yeşilçam sineması

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Size göre Yeni Dalga akımını ortaya çıkaran unsurlar neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. Modern sinema sanatının öncü yönetmenlerinden bildiğiniz isimleri arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. Yeşilçam sineması hakkındaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

5.1. AVRUPA'DA YENİ DALGA

1960'lı yıllar sinemanın modernist hareketle yeniden doğduğu yıllardır. Bu yıllarda yenilikçi fikirler, tüm dünyada toplumsal yapıyı ve kültürel normları kalıcı olarak değiştirmeye başlar. Resimden edebiyata, müzikten tiyatroya tüm sanat dallarında bu değişimlerin etkileriyle farklı sanat akımları ortaya çıkar. Gelişen stüdyo yapısının etkisiyle güçlü bir endüstriye dönüşen sinemada ise stüdyo kurallarının ve geleneksel anlatı kalıplarının sorgulanmasıyla yeni bir sinema anlayışı gelişir. Ana akımın dışında farklı biçim ve içerik arayışları ile kendi özgün sanatsal üsluplarını geliştiren yaratıcı yönetmenler, sinema tarihinin seyrini değiştirir.

Yeni Dalga akımı tarihsel olarak 1959-1964 yılları arasında Fransa'da ortaya çıkan, klasik sinemanın anlatı kalıplarını sorgulayarak modern sinemayı yaratan akımdır. Akımın yarattığı etkinin Fransa'dan tüm Avrupa'ya, Avrupa'dan ise tüm dünyaya genişlemesiyle birçok ülke sinemasında sorgulamalarla geleneksel kalıpları yıkan filmler ortaya çıkar. Yeni Dalga tanımı, zamanla geleneksele karşı çıkan tüm bu yenilikçi biçim ve içerik üsluplarını tanımlamak için kullanılmaya başlar.

5.1.1. Ingmar Bergman

1918 yılında İsveç'te dünyaya gelen **Ingmar Bergman**, tiyatro çalışmalarının ardından sinemaya adım atar ve hayatı boyunca altmışı aşkın film yönetir. Varoluşçuluk temalarına ait oldukça zor konuları cesaretle ele alan filmleriyle modern sinemanın en önemli öncülerinden biridir. Sert bir disiplin anlayışıyla yetiştirildiği okul yıllarında içinde bulunduğu baskıcı ortamdan kaçabilmek için hayallere sığınmayı öğrenen Bergman'ın sinemasında da hayal ve gerçek bir aradadır. Kişisel olandan yola çıkarak tüm insanlığın ortak meselelerini anlatmaya çalıştığı filmlerinde hayatın anlamı, yaşam ve ölüm gibi konuları şiirsel bir üslupla ele alır. **Yedinci Mühür**, **Yaban Çilekleri** ve **Persona** gibi başyapıtlarıyla sinemanın sanatsal bir ifade aracı olduğunu kanıtlar (Görsel 5.1).

Görsel 5.1: Yedinci Mühür (1957)

İlk filmlerinde gençliğin sorunlarını ve kuşaklar arası çatışmayı ele alan Bergman'ın onuncu filmi **Yaz Oyunları** (1951), kişisel sinema üslubunun ilk etkileyici örneği olur. 1955 yılında çektiği kadın erkek ilişkilerini felsefi bir üslupla ele alan **Bir Yaz Gecesi Gülümsemeleri** ise Cannes Film Festivali'nde bu filme özel olarak yaratılan Şiirsel Hiciv Ödülü'nü alarak Bergman'ı uluslararası üne kavuşturur.

Yedinci Mühür (1957), sinema tarihinde ölüm temasını en sıra dışı şekilde işleyen filmdir. Orta Çağ Avrupa'sında veba salgınının ortasında, haçlı seferlerinden dönen bir şövalyeye siyah pelerinli ölümle satranç oynattığı sahneyle hafızalara kazınır. 10 yıl süren savaş boyunca yaşadıklarının etkisiyle hayatın anlamını sorgulayan şövalye, sorularına henüz yanıt bulamadığı için ölmeye hazır değildir. Ölümle karşılaştığında ona bir anlaşma önererek satranç oynamayı teklif eder. Oyunu kazanırsa aynı zamanda hayatı kazanacaktır. Bergman, Yedinci Mühür ile insanın hayattaki anlam arayışını Orta Çağ'dan günümüze uzanabilen evrensel bir hikâyeye dönüştürür.

Yaşlı bir profesörün anıları aracılığıyla geçmişe giderek yaşadığı duygusal hesaplaşmayı anlatan **Yaban Çilekleri** (1957); rüyalarla hatıraların, hayallerle gerçeklerin birbirine karıştığı, zaman algısının bulanıklaştığı bir filmdir (Görsel 5.2). Kendisi için düzenlenen onur törenine giderken rüyalarının da etkisiyle geçmişte yaşadıklarına doğru bir yolculuğa çıkan profesör, hata ve bencilliklerini fark ederek kendisiyle yüzleşir. İnsan hayatında sevginin önemini, mutluluğun ne anlama geldiğini sorgulayarak filmin sonunda sevgi ve anlayışa yönelir. Yaban Çilekleri, profesörün ödül törenine gidip geldiği iki günün hikâyesini perdeye taşırken tüm Bergman filmleri gibi yaşamla ilgili varoluşsal temaları etkileyici bir şiirsel üslupla izleyiciye sunar.

Görsel 5.2: Yaban Çilekleri (1957)

Bergman'ın en deneysel filmi **Persona** (1966), bir tiyatro oyununda sahnedeyken dili tutulan ünlü bir kadın oyuncunun hikâyesini anlatırken parçalama tekniği ile kronolojik sıralamaya uymayarak senaryoyu birleştirme görevini izleyiciye bırakır (Görsel 5.3). Kökeni Roma Dönemi'nde tiyatrocuların yüzlerine taktıkları maskelere uzanan persona kavramı; insanın dış dünyaya gösterdiği farklı yüzleri ve üstlendiği sahte kimlikleri anlamına gelir. Bergman'ın tüm filmlerinin ortak özelliklerinden biri de yakın plan yüz çekimi kullanımıdır. Yakın plan yüz çekimlerini en etkili biçimde kullandığı filmi Persona'da, seyircinin iki karakterin de yüzünü detaylı olarak görmesini sağlamak amacıyla aynı sahneyi farklı açıdan iki kez çekerek art arda kurgular.

Görsel 5.3: Persona (1966)

Genel olarak Bergman filmlerinde renk ve ışık tasarımı sahnelerin anlam boyutuna katkı sağlamak amacıyla özel olarak biçimlendirilir. Hem siyah beyaz kullanımındaki hem de aydınlatmadaki estetik kusursuzluk, aynı zamanda sahnelerin duygusal atmosferinin yaratıcısıdır. Siyahla beyaz, ışıkla gölge arasındaki kontrast, vurgulanmak istenen metaforik anlamların altını çizer. Filmlerinde özdeşleşme yerine yabancılaşma unsurlarını kullanan Bergman, seyirciyi aktif bir konuma taşıyan özgün bir anlatı yapısı yaratır. Özdeşleşmeye katkı sağladığı için müzik kullanımından özellikle kaçınır. İletişimsizlik, anlayışsızlık, yalnızlık, sevgi özlemi gibi derin insani duyguları yalın bir şekilde perdeye yansıtır. Ele aldığı konular ve bu konuları işleyiş tarzı ile son derece kişisel bir sinema üslubu yaratır.

1. UYGULAMA: INGMAR BERGMAN FİLMLERİ

UYGULAMANIN AMACI: Ingmar Bergman filmlerinin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Ingmar Bergman filmlerinin biçim ve içerik yönünden analizi, filmler arasındaki benzerliklerin tespiti işlemlerini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Ingmar Bergman'ın Yaban Çilekleri ve Yedinci Mühür filmlerini temin ediniz.
2. Filmleri izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Yaban Çilekleri filmini içerdiği varoluşçu temaları yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Yaban Çilekleri filmini çekim planları, siyah beyaz kontrastı ve ışık kullanımı yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Yedinci Mühür filmini içerdiği varoluşçu temalar yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Yedinci Mühür filmini çekim planları, siyah beyaz kontrastı ve ışık kullanımı yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Not ettikleriniz ışığında iki filmin temalarının benzerliklerini liste hâlinde yazınız.
6. **Adım:** Not ettikleriniz ışığında iki filmin çekim planları, siyah beyaz kontrastı ve ışık kullanımı yönünden benzerliklerini liste hâlinde yazınız.
7. **Adım:** 5 ve 6. adımlarda hazırladığınız listeleri sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Yaban Çilekleri filmini içerdiği varoluşçu temaları yönünden analiz etti.		
2. Yaban Çilekleri filmini çekim planları, siyah beyaz kontrastı ve ışık kullanımı yönünden analiz etti.		
3. Yedinci Mühür filmini içerdiği varoluşçu temaları yönünden analiz etti.		
4. Yedinci Mühür filmini çekim planları, siyah beyaz kontrastı ve ışık kullanımı yönünden analiz etti.		
5. İki filmin temalarının benzerliklerini liste hâlinde yazdı.		
6. İki filmin çekim planları, siyah beyaz kontrastı ve ışık kullanımının benzerliklerini liste hâlinde yazdı.		
7. Hazırladığı listeleri sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

5.1.2. Robert Bresson

Robert Bresson, resim ve fotoğrafçılığın ardından Rene Clair'in filmlerinde asistanlık yaparak sinemaya adım atar. Filmlerinin genel teması inanç ve kaderdir. Ahlaki kavramları kahramanın içsel yolculuğu aracılığıyla yalın bir üslupla işler. Filmlerinde profesyonel oyunculara yer vermeyen ve diyalogları oldukça sınırlı tutan Bresson, konuyu sözle değil görüntülerle anlatmayı tercih eder. Teatral anlatı yapısından kaçınarak yarattığı sinemasal atmosfer aracılığıyla dramatik yapının öne çıkmasına izin vermez.

1951 yılında çektiği filmi **Taşra Papazının Günlüğü**, minimal atmosferi ve imgesel anlatımıyla öne çıkar. Amatör oyuncularla ve çok az diyalogla çekilen bu film, görev için küçük bir kasabaya yerleşen genç bir papazın başından geçenleri perdeye taşır. Neredeyse tamamı 5-6 metrekarelik bir hücrede geçen **Bir İdam Mahkûmu Kaçtı** (1956) sinema tarihinin en etkileyici kaçış filmlerindendir. Dar alandaki görsel başarısı ile kendinden sonra bu konuda çekilecek pek çok filme örnek olur. Bresson sinemasının başyapıtı **Yankesici** (1959) ise bağışlamanın iyileştirici gücünü özgün bir üslupla anlatır (Görsel 5.4). Yankesici olan başkarakter aracılığıyla seyirciye bilerek yaptığı hataları, işlediği günahları ve kendi vicdanını sorgulatır.

Görsel 5.4: Yankesici (1959)

Kahramanının bir "eşek" olduğu **Rastgele Baltazar** (1966), Bresson sinemasının en özgün örneğidir. Doğumundan ölümüne dek el değiştirirken her sahibinin yüküyle birlikte günahlarını da taşıyan bir eşek aracılığıyla iyilik ve kötülük kavramlarını sorgulayan sıra dışı bir filmdir.

Bresson filmleri, egemen olan dinî bakış açısından çok çağdaş yaşamın insanı sürüklediği bunalımları sade görüntülerle anlattığı lirik üslubuyla değer kazanıp öne çıkar. Gittikçe yalınlaşan minimal anlatı tarzıyla hem çağdaşlarını hem de kendinden sonraki Avrupa sinemasını derinden etkileyerek sinema tarihine farklı bir perspektif kazandırır.

5.1.3. Jacques Tati

Pandomim sanatçılığından kabarelere, kabarelerden de sinemaya adım atan Fransız yönetmen **Jacques Tati**, durum komedisinin yaratıcılarındandır. Pandomim komedisini sesli sinemaya başarıyla taşır. Modernite eleştirisinin ana tema olduğu filmlerinde güldürü unsuru yaşanan durumlardan doğar ve olduğu gibi aktarılır.

İlk uzun metraj filmi **Bayram Günü** (1949), Amerikalılardan etkilenerek servis hızını artırmaya çalışan bir postacının komik hikâyesini anlattır. İlk filminden başlayarak kendine özgü bir güldürü anlayışı yaratan Tati, tüm filmlerinin hem senaryosunu yazar hem yönetmenliğini yapar hem de başrolünde oynar. Bundan sonraki 25 yılda sadece beş film çekmesine rağmen, Yeni Dalga yönetmenlerine cesaret veren bir yaratıcılıkla klasik anlatı kalıplarının dışına çıkar. Klasik giriş, gelişme ve sonuç bölümleriyle olay örgüsüne dayanan hikâye anlatımı yerine, yaşanan durumlar aracılığıyla olanı göstermeyi tercih eder. Ele aldığı tüm konu ve temaların arasına hiciv yeteneğini ustalıkla yerleştirir. Filmlerinde diyaloglar çok az yer tutarken ses tasarımı ve müzik kullanımı oldukça önemlidir. Sesi ustaca işleyerek ses efektlerini başlı başına bir komedi unsuru olarak kullanır.

İkinci filmi **Bay Hulot'nun Tatili** (1953), tatilci burjuva tiplerin alaycı bir portresini çizerek çarpıcı bir şekilde hicvini yapar (Görsel 5.5). Jacques Tati, daha sonraki tüm filmlerinde de canlandıracağı başkarakter Bay Hulot'yu bu filmde yaratır. Bay Hulot; uzun boyu, şemsiyesi, pardösüsü ve piposu ile naif bir Fransız beyefendisidir. İçinde bulunduğu üst orta sınıfın aksine modernleşme ve tüketim kültürüne ayak uyduramaz. Alışılagelmiş kahramanlardan farklı olarak sakarlıkları ve hatalarıyla az konuşarak çok güldürmeyi başarır.

Görsel 5.5: Bay Hulot'nun Tatili (1953)

1958 yapımı **Amcam** adlı filmde Bay Hulot, ailesiyle lüks bir villada yaşayan yeğeniyle ilişkisi aracılığıyla 1950'li yıllarda başlayan modern tasarımlı eşya ve teknolojik cihaz takıntısını gözler önüne serer. Filmin öyküsü; eski, sağlam değerlerle alçak gönüllü bir şekilde yaşamaya çalışan Hulot ve modern tüketim çağının çatışması üzerine kurulmuştur. Tasarımı, Tati'nin kendisine ait olan bu modern ev ve içindeki tüm robotik eşyalar, aileye sürekli sorun yaratırken; Hulot'nun yaşadığı eski mahalle, gerçek ve samimi ilişkileri ile sıcacık bir sığınak gibidir. Şehrin iki yakasında yaşanan iki farklı hayat arasında gidip gelen Hulot, bu iki zıt mekân arasındaki farklıkları, kendi sakarlıkları ve komiklikleriyle içine düştüğü durumlar aracılığıyla seyirciye gösterir. Modernizmle yaşadığı sıkıntılarla aslında bu çağa eleştiri getirerek, çarpık yanlarını ortaya çıkarır. En İyi Yabancı Film Oscar Ödülü'nü kazanan film, ticari olarak da çok başarılı olur.

Mekanikleşen modern dünyayı başrole taşıyan **Oyun Zamanı** (1967), modernite ve tüketim çağı eleştirisini doruğa ulaştırır (Görsel 5.6). Belirli bir olay örgüsüne sahip olmayan filmin hikâyesi, Amerikalı bir turist kafilesinin Paris gezisini konu alır. Tati, filmde kullanılacak tüm mekânları en ince ayrıntısına kadar tasarlayarak dev bir plato inşa eder. Bir labirente benzeyen bu teknolojik kentin insanları da robot gibidir. Seyirciyi aynı sahne içinde yarattığı birden çok mizansenden istediğini izleme konusunda özgür bırakan film, çok katmanlı bir anlatı sunar ancak bu özgür anlatım dili seyircinin ilgisini çekmeyerek gişede büyük bir hayal kırıklığı yaşatır. Çekimleri dokuz yıl süren filmin yüksek maliyeti, sonunda yönetmeni iflasa sürükler.

Görsel 5.6: Oyun Zamanı (1967)

2. UYGULAMA: JACQUES TATI-AMCAM

UYGULAMANIN AMACI: Jacques Tati'nin Amcam filminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Jacques Tati'nin Amcam filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemlerini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Jacques Tati'nin Amcam filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Jacques Tati'nin Amcam filminde senaryoyu ana ve yan çatışma unsurları açısından analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Jacques Tati'nin Amcam filminde Bay Hulot'nun yaşadığı ev ve mahalle sahnelerinde kullanılan mekân ve dekorları analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Jacques Tati'nin Amcam filminde Bay Hulot'nun yeğeninin yaşadığı ev ve mahalle sahnelerinde kullanılan mekân ve dekorları analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Jacques Tati'nin Amcam filminde kullanılan mekân ve dekorların filmin çatışma unsurlarına ve mesajına katkısını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Jacques Tati'nin Amcam filminde mekân ve dekorların durum komedisi unsuru olarak kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Jacques Tati'nin Amcam filminde müzik ve ses efektlerinin kullanımının dramatik yapıya etkisini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde senaryoyu ana ve yan çatışma unsurları açısından analiz etti.		
2. Filmde Bay Hulot'nun yaşadığı ev ve mahalle sahnelerinde kullanılan mekân ve dekorları analiz etti.		
3. Filmde Bay Hulot'nun yeğeninin yaşadığı ev ve mahalle sahnelerinde kullanılan mekân ve dekorları analiz etti.		
4. Filmde kullanılan mekân ve dekorların filmin çatışma unsurlarına ve mesajına katkısını analiz etti.		
5. Filmde mekân ve dekorların durum komedisi unsuru olarak kullanımını analiz etti.		
6. Filmde müzik ve ses efektlerinin kullanımının dramatik yapıya etkisini analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

5.1.4. Fransız Yeni Dalga Akımı

1950'li yıllarda İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren Amerikan sinemasının gerisinde kalmaya başlayan Fransız sinemasında Hollywood tarzı büyük bütçeli ve yıldız oyunculu filmler ağırlık kazanır. Dönemin yönetmenleri ticari kaygılarla benzer tematik özelliklere sahip popüler filmlerle seyircilerin ilgisini çekmeye çalışır. Dönemin popüler ve ticari filmlerini gerçekliği yansıtmadığı için eleştiren genç yönetmenler tarafından ise yeni bir sinema anlayışı yaratılır. 1950'lerin sonlarında ortaya çıkan Fransız **Yeni Dalga** akımı, eleştirmenlikten gelen bir grup genç yönetmenin, mevcut sinema anlayışını değiştirmek amacıyla var olan tüm kurallara karşı başkaldırısı olarak doğar. Sinemada köklü bir yenilik hareketi başlatan bu akım, art arda gelen dalgaları anımsattığı için dönemin gazetecileri tarafından **Nouvella Vogue (Yeni Dalga)** olarak adlandırılır.

Yeni Dalga Akımı'nın öncüleri **Jean Luc Godard, François Truffaut, Claude Chabrol, Jacques Rivette** ve **Eric Rohmer** sinemaya **Andre Bazin** tarafından çıkarılan **Cahiers du Cinema (Sinema Defterleri)** dergisinde eleştirmenlik yaparak başlar. Sinema kuramcısı Andre Bazin önderliğinde Fransız sinemasına kuramsal bir bakış açısıyla yaklaşarak alternatif bir dil geliştirmeye çalışır. Paris Sinemateki'nin geniş arşivindeki eski ve yeni tüm filmleri defalarca izleyerek, akademik olarak inceleyen sinema tutkunu bu genç ekip; öncelikle dönemin ünlü yönetmenlerine getirdikleri sert eleştirilerle dikkat çeker. Dergide dönemin Fransız filmlerini muhafazakâr, edebî, gerçeklikten uzak ve toplumdan kopuk olarak nitelendirerek edebî kökenli senaryoların sinemanın gelişimine en büyük engel olduğunu dile getirir. Teorik çalışmalarının ardından yeni bir sinema dili yaratmak amacıyla kamera arkasına geçerek birbiri ardına film çekmeye başlar. Eleştirileriyle sinema kuramının gelişimine katkıda bulunurken filmleriyle Yeni Dalga akımını başlatır. Yeni Dalga yönetmenleri; Yeni Gerçekçilik'ten, Andre Bazin kuramlarından, yaratıcı yönetmen (auteur) kavramından ve Alexandre Astruc'un kamera kalem görüşünden etkilenerek 1959 yılında art arda çektikleri ilk filmlerinden itibaren, klasik sinemaya karşı modern sinemanın doğuşuna öncülük eder.

Fransız eleştirmen **Alexandre Astruc**, 1948 yılında **Kamera Kalem** (Camera Stylo) adını verdiği manifestosunda, sinemanın edebiyat kadar kişisel olması fikrini ortaya koyar ve kamerayı düşünceleri film üzerine yazmayı mümkün kılacak bir alıcı kalem olarak kullanmaktan bahseder. Astruc'un görüşleri yaklaşık on yıl sonra Yeni Dalga yönetmenleri tarafından hayata geçirilir. Astruc'ten etkilenen yönetmenler, kamera kalem kavramını, filmin yaratıcısı olan yönetmenin düşünsel ürünü olduğunu ifade eden **auteur yönetmen** kuramıyla birleştirerek yaratıcı yönetmen politikasını benimser.

1959-1964 yılları, akımın ortaya çıktığı ve doruk noktasına ulaştığı dönemdir. 1959 yılında ortak bir görüşle hareket eden ancak her biri kendi üslubunu yaratan Yeni Dalga yönetmenleri, ilk filmlerini çekmeye başlar. François Truffaut, **400 Darbe** (Görsel 5.7), Jean-Luc Godard, **Serseri Âşıklar** Claude Chabrol, **Yakışıklı Serge**; Eric Rohmer, **Aslan Burcu** ve Jacques Rivette, **Paris Bizimdir** adlı filmleri ile akımın öncüleri olarak sinema tarihinde çığır açar. **Alain Resnais**, sinema eleştirmenliğinden gelmemekle birlikte kalıpları yıkan sinema anlayışıyla 1959 yılında

Görsel 5.7: 400 Darbe (François Truffaut)

çektiği **Hiroşima Sevgilim** filmiyle akımın içinde yer alır. Yeni Dalga yönetmenlerinin her biri, filmlerinde kendilerine özgü kişisel anlatı yollarına ve biçimsel tekniklere imza atmış olsalar da geleneksel sinemanın anlatı geleneklerine karşı umursamaz özellikleri kapsamında birleşir.

20. yüzyıl teknolojisinin elde taşınabilen küçük kameraları sayesinde stüdyo dışında çekim yapmak mümkün olur. Kameranın Paris sokaklarına çıkması yönetmenleri gerçeğe yaklaştırarak onlara konu seçiminde özgürlük ve anlatı biçimlerinde yaratıcılık sağlar. Yeni Dalga yönetmenleri; dekor, makyaj, kostüm ve oyunculuk tarzıyla stüdyo çekimlerinden tamamen ayrılır. Yeni Gerçekçilik örnek alınarak filmler, gerçek mekânlarda doğal ışıkta çekilmeye başlanır. Kostüm ve abartılı makyaj terk edilerek oyuncular en yalın hâlleriyle kameraya alınır. Doğal oyunculuk ve doğaçlama diyaloglar tercih edilir. Filmlerde olay örgüsü, çoğu zaman gündelik hayatta olduğu gibi kesintiye uğratılarak verilir. Kurguda devamlılık bilinçli olarak bozulur. Özellikle Jean Luc Godard'ın **Serseri Âşıklar** (Görsel 5.8) filmiyle ortaya çıkan **sıçramalı kesme** (jump-cut), yönetmenin seyirciye film izlediğini hatırlatma amacını taşır. Dramatik anlatının özdeşleşme sağlamaya yönelik yapısının tersine, yabancılaşma yaratılarak izleyicinin zihni hep farkındalıkta tutulmaya çalışılır. Hikâyeye kapılıp gitmeye izin vermeyen, **katharsis** (arınma) ile seyirciyi rahatlatmak yerine rahatsız ederek düşündüren filmler yapılır. Çoğu zaman akıştaki kopukluklar, bilinçli yapılan kamera ve kurgu aksındaki kırılmalarla rastgele çekilmiş izlenimi veren filmler, **açık uçlu son** ile kesin bir sonuca bağlanmadan bitirilir.

Görsel 5.8: Serseri Âşıklar (Jean Luc Godard)

Yeni Dalga, ana akım olarak bilinen klasik sinemaya teorik, estetik ve teknik anlamda pek çok yenilik kazandırırarak modernist sinema anlayışının gelişmesinde öncü olur. 1959-1964 yılları arasındaki aktif üretim döneminden sonra kolektif anlayıştan çıkarak yönetmenlerin kendi bireysel çizgilerinde ilerleyen akım, günümüze dek sinemaya yön vermeye devam eder. Yarattığı etki, sonraki dönemlerde birçok ülke sinemasını etkileyerek Çek Yeni Dalgası, Japon Yeni Dalgası, İran Yeni Dalgası vb. akımların ortaya çıkmasını sağlar.

5.1.4.1. Fransız Yeni Dalga Akımının Ortaya Çıkmasını Sağlayan Etkenler

Fransız Yeni Dalga akımının ortaya çıkmasını sağlayan etkenler şunlardır:

- Andre Bazin'in kuramları
- Henri Langlois'in Paris Sinemateki aracılığıyla sınırsız film izleme ve tartışma imkânı
- Alexandre Astruc'ün kamera kalem kavramı
- İtalyan Yeni Gerçekçiliği
- Bağımsız yönetmenler

5.1.4.2. Yeni Dalga Akımının Özellikleri

Yeni Dalga akımının özellikleri şunlardır:

- Yönetmenler, auteur yönetmen anlayışı (Senaryo ve filme dair her şey yönetmenin fikirlerini yansıtır, filmin yaratıcısı yönetmendir.) ile kendi sinema dillerini ortaya koyar. Filmleri fikirlerini paylaştıkları bir araç olarak kullanır.
- Aktüel kamera kullanılarak sinema gerçek mekânlara taşınır.
- Stüdyo sistemi reddedilerek yıldız oyuncular yerine amatör oyuncular ve doğaçlama diyaloglar, dekor yerine gerçek mekân, yapay ışık yerine doğal ışık kullanılarak düşük bütçeli filmler yapılır.
- Biçimsel kusursuzluk hedeflenmez. Tripodsuz, hareketli, sallanan kamera; eğik açılar ve sert geçişler normal kabul edilir.
- Geleneksel anlatı sinemasında yer alan özdeşleşme, Yeni Dalga filmlerinde yerini yabancılaşmaya bırakır. Seyirciyi edilgen olmaktan kurtarıp aktif ve sorgulayıcı bir film izleme deneyimi için özdeşleşmeye karşı, yabancılaşma unsurları kullanılır. Oyuncunun direkt kameraya konuşması, film karesini dondurma, ara yazılar ve hatta sahnelerin tekrar edilmesi gibi tekniklerle dördüncü duvar yıkılarak seyirciyle sürekli ilişki kurulur.
- Öykü bütünlüğü önemsenmez, doğrusal olmayan hikâye anlatımı ile geleneksel giriş-gelişme-sonuç sıralaması bozulur, hikâyenin bazı parçaları özellikle seyircinin tamamlaması için eksik bırakılır.
- İleri ve geri sıçramalı kesme (jump-cut), aks çizgisini kırma gibi tekniklerle kurguda devamlılık bozulur.
- Mutlu son yerine açık uçlu son (400 Darbe'nin final sahnesi gibi) kullanılarak seyircinin film bittikten sonra da filmi düşünmeye devam etmesi sağlanır.
- Geleneksel tür kalıplarını (gangster, film noir, western gibi) yok ederek yeniden biçimlendiren filmler yapılır.
- Karakterler ve hikâye, belli bir hedefe varma zorunluluğu taşımaz.
- Yeni şekillenen modern dünyada bireyin sorunları, toplumla bağının azalması, yabancılaşma, iletişimsizlik ve güncel sorunlar filmlerin ana temaları olur.

3. UYGULAMA: FRANSIZ YENİ DALGA AKIMI

UYGULAMANIN AMACI: Yeni Dalga akımının ortaya çıkışını sağlayan etkenleri, akımın özelliklerini ve sinema sanatına katkılarını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Yeni Dalga akımının ortaya çıkışını sağlayan etkenler, akımın özellikleri ve sinema sanatına katkıları başlıkları içinden seçeceğiniz bir konuyu sunum olarak hazırlama işlemini gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Yeni Dalga akımının ortaya çıkışını sağlayan etkenler, akımın özellikleri ve sinema sanatına katkıları başlıkları içinden ilginizi çeken bir konuyu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik bir grup oluşturdu.		
2. Yeni Dalga akımının ortaya çıkışını sağlayan etkenler, akımın özellikleri ve sinema sanatına katkıları başlıkları içinden bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarıyla paylaştı.		

5.1.4.3. François Truffaut

Yeni Dalga akımının öncülerinden auteur yönetmen kuramının yaratıcısı **François Truffaut**, sinemaya 1950'li yıllarda Cahiers du Cinema dergisinde eleştirmen ve sinema tarihçisi olarak başlar. Dönemin Fransız sinemasına ve ünlü yönetmenlerine getirdiği ciddi eleştirileri ile dikkat çeker. Bir süre Roberto Rosellini'ye asistanlık yaptıktan sonra 1959 yılında çektiği ilk filmi **400 Darbe**, mevcut sinema anlayışını değiştiren Yeni Dalga akımının ilk somut örneği olur. Eleştirmenlerden büyük övgü toplayan ilk filmi ile Truffaut, 26 yaşında Cannes Film Festivali'nde En İyi Yönetmen Ödülü'nü kazanır.

Adını Fransızcada "okulu asmak" anlamına gelen deyimden alan 400 Darbe, yönetmenin kendi çocukluğundan izler taşıyan yarı otobiyografik bir filmdir. **Jean-Pierre Leaud**'un canlandırdığı, sevgisiz bir ortamda büyümekte olan başkarakter Antoine Doinel'in hikâyesini çok yalın bir üslupla anlatır. Fransız sinemasına o yıllarda benzeri olmayan bir sahicilik getirerek değişen aile dinamiklerini ve eğitim sistemindeki çarpıklıkları gözler önüne serer.

400 Darbe'nin özellikle son sahnesi çok önemlidir (Görsel 5.9). Filmin sonunda Antoine, seyircinin gözlerinin içine ekrandan sarsıcı bir şekilde bakarken görüntü donar ve film biter. Açık uçlu son ile Antoine'nin hayatından bir anda çıkan Truffaut, bu sahneden sonra olacakları düşünmeyi seyirciye bırakır. Seyirciye hikâye anlatarak yalan söylemeyi değil, gerçeği göstermeyi seçer. 400 Darbe, alışık olunduğu gibi bir mutlu sonla bitmeyerek Fransız sinemasının çehresini değiştirir. Sinema, artık yalnızca masalsı hikâyeler anlatan büyülü bir perde değil; anlatılanın ötesindeki gerçekleri göstermeyi sağlayan sihirli bir aynadır.

Görsel 5.9: 400 Darbe'nin final sahnesi

Antoine Doinel ilerleyen yaşlarda Truffaut'un farklı filmlerinin de kahramanı olmaya devam eder. **Yirmi Yaşında Aşk** (1962), **Çalınan Öpücükler** (1968), **Kaçan Aşk** (1979) gibi yönetmenin yaşamının farklı dönemlerinden izler taşıyan biyografi dizisinde onu perdede hep Jean-Pierre Leaud canlandırır.

Biri Alman, diğeri Fransız iki gencin arkadaşlığını, uzun yıllara yayılan naif ve lirik bir öykü ile anlatan **Jules ve Jim** (1962) filmi; dostluğa, aşka ve yaşama dair bir başyapıttır (Görsel 5.10). Henri Pierre Roche'un aynı adlı romanından uyarlanan film, aykırı ve şairane bir anlatıma sahiptir. Tüm uyarlama senaryolarında olay örgüsünü birebir perdeye taşımak yerine sinemasal olarak yeniden kurgulayan Truffaut, bu filmiyle Yeni Dalga'nın yenilikçi ve modern fikirlerini klasik sinema anlatısıyla birleştirmeyi başararak bir "modern klasik" yaratır.

Görsel 5.10: Jules ve Jim (1962)

Ray Bradbury'nin aynı adlı romanından uyarlanan bilim kurgu filmi **Fahrenheit 451** (1966) ise kitap okumanın yasak, kitap bulundurmanın suç olduğu bir distopyada (anti-ütopya) geçer. İtfaiyecilerin görevinin yangın söndürmek değil kitapları yakmak olduğu, düşüncenin yerini teknolojiye bıraktığı bir geleceği anlatır (Görsel 5.11).

Görsel 5.11: Fahrenheit 451

Son dönem filmlerinden **Amerikan Gecesi** (1973), bir filmin yaratılış sürecini işlerken, kahramanların iç dünyalarını anlatmadaki başarısıyla öne çıkar ve En İyi Yabancı Film Oscar Ödülü'nü kazanır. Kariyerinde çıkmaza giren bir yönetmenin aracılığıyla yaratım sürecinin zorluklarını, sinema perdesinin arka planında yaşananları ve auteur yönetmen anlayışını anlatır. Truffaut bu filminde, sinemayla kurduğu ilişkiyi gözler önüne sererken, kamera önüne geçerek yönetmeni de kendisi canlandırır.

Tüm dünyada yakaladığı gişe başarısının yanı sıra bolca ödül de kazanan **Son Metro** (1980), İkinci Dünya Savaşı'nda Alman işgali sırasında bir tiyatro salonunda yaşananları anlatır. Savaş sırasında çok zor durumda olan halk, yakıt sıkıntısı nedeniyle ısınmak için tiyatro salonlarına gitmeye başlar. Son Metro, en zor şartlarda bile birleştirici bir unsur olarak sanatın önemini vurgulayan hümanist bir filmdir.

4. UYGULAMA: FRANÇOIS TRUFFAUT-400 DARBE

UYGULAMANIN AMACI: François Truffaut'un 400 Darbe filminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden François Truffaut'un 400 Darbe filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemlerini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. François Truffaut'un 400 Darbe filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** François Truffaut'un 400 Darbe filminin aktüel kamera kullanımı ve çekim yöntemlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** François Truffaut'un 400 Darbe filminde doğal mekân, dekor kullanımı analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** François Truffaut'un 400 Darbe filminde kullanılan kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** François Truffaut'un 400 Darbe filminde doğal oyunculuk tarzları kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** François Truffaut'un 400 Darbe filminde açık uçlu son kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde aktüel kamera kullanımı ve çekim yöntemlerini analiz etti.		
2. Filmde doğal mekân ve dekor kullanımını analiz etti.		
3. Filmde kullanılan kurgu tekniklerini analiz etti.		
4. Filmde doğal oyunculuk tarzları kullanımını analiz etti.		
5. Filmde açık uçlu son kullanımını analiz etti.		
6. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

5.1.4.4. Jean-Luc Godard

Jean-Luc Godard, sinema tarihinin akışını değiştiren Yeni Dalga akımının en etkili temsilcisi, isyankâr tavrı ve yaratıcı tarzıyla en radikal yönetmenidir. Sorbonne Üniversitesinde Etnoloji eğitimi alırken Paris Sinemateki'nde Andre Bazin, François Truffaut ve Eric Rohmer ile tanışmasıyla sinemaya adım atar. Cahiers du Cinema dergisinde eleştirmenlikle başladığı sinema kariyeri boyunca bir yazar ve yönetmen olarak yeni bir sinema dilinin öncülüğünü yapar. Klasik sinemanın anlatı geleneğini mümkün olduğunca köklü bir şekilde sarsmayı kendine amaç edinir. Farklı biçim ve içerik yapısındaki tüm filmlerinde, görüntüleri fikirlerini iletmek için birer araç olarak kullanır. Geleneksel anlatı kodları dışına çıkar ve ticari sinemanın ekonomik temelli her türlü aracından kaçınır. Seyirciyi de içine alan sorgulayıcı bir sinema dili geliştirir.

Sinemasal bir devrim niteliği taşıyan ilk filmi **Serseri Âşıklar** (1959) ile Yeni Dalga akımını başlatır. Truffaout'un yazdığı senaryoyu çekim sırasında doğaçlamalar ile perdeye yansıtan bu film, geleneksel anlatı sinemasına ve türlerine bir başkaldırıdır. Serseri Âşıklar (Görsel 5.12), **Jean Paul Belmando**'nun canlandırdığı serseri ruhlu Michel ile **Jean Seberg**'in canlandırdığı Amerikalı stajyer gazeteci Patricia'nın kısa hikâyesini anlatır. Michael, polis tarafından aranırken Patricia'yı da kendisiyle gelmeye ikna ederek Roma'ya kaçmaya çalışır ancak filmin sonunda, Patrica tarafından ihbar edilerek yakalanır.

Görsel 5.12: Serseri Âşıklar (1959)

Serseri Âşıklar'ın büyük bir bölümü aktüel kamera ile sokaklarda çekilir. Godard, film boyunca bir belgesel edasıyla Paris sokaklarında dolaşırken hayatın akışı içindeki ses ve görüntüleri en doğal hâliyle kaydeder. Devamlılık kurallarına, dramatik diyaloglara, güzel görüntülere ve düzgün bir kurguya filmde özellikle yer vermez. Doğaçlama diyaloglar, sonraki sahnelerde birbirini tamamlamıyor gibi algılansa da Godard'ın amacı bu şekilde gerçeğe yaklaşmaktır. Jump-cut adı verilen sıçramalı kurgu tekniğini kullanarak kurguda devamlılığı bozmaktan çekinmez. Serseri Âşıklar, klasik sinemanın en temel kuralları olmadan da film yapılabileceğini kanıtlayarak Yeni Dalga akımının estetik ögelerini oluşturacak yapıyı yaratır.

Godard'ın Serseri Âşıklar'ın ardından çektiği **Küçük Asker** (1960), Cezayir sorununa değinen ilk Fransız filmidir. Cezayir savaşı sırasında İsviçre'ye kaçan başkarakter Bruno'nun ilginç hikâyesini kendine has sinema diliyle perdeye taşır. **Anna Karina**'nın başrolünü oynadığı **Hayatını Yaşamak** (1962), on iki kısa parçadan oluşur ve her bir parçasında farklı temaları ele alır. Uzun planları, tamamlaması seyirciye bırakılan eksiltileri (öykünün bir bölümünün bilerek seyirciden saklanması) ve teknik özellikleriyle Godard üslubunun en etkileyici örneklerinden biridir (Görsel 5.13).

Görsel 5.13: Hayatını Yaşamak (1962)

Distopik bir gelecekte geçen **Alphaville** (1965), hiçbir özel efekte yer vermeyen ve gerçek mekânlarda çekilen bir bilim kurgu filmi olarak felsefi anlatı yapısıyla öne çıkar (Görsel 5.14). İnsanların katı kurallarla baskı altında tutulduğu, yasak kelimelerle duyguların ve düşüncelerin yok edildiği mekanik bir dünyayı anlatır. Alfa 60 adlı bilgisayar tarafından yönetilen Alfa kentinde aşk, sevgi, özgürlük gibi kelimeler hafızalardan silinmiş, isim yerine sadece numaraları ve kendilerine tanımlanan görevleri olan insanlar robotlaştırılmıştır. Filmin sonunda kente gönderilen gizli ajanın bilgisayarı yok etmeyi başarması, mücadele edilerek her türlü baskı ve zorluğun aşılabileceğini vurgular.

Görsel 5.14: Alphaville (1965)

Godard sineması farklı biçim ve içerik arayışlarıyla şekillenen üç döneme ayrılabilir. Serseri Âşıklar ile başlayan ve Hafta Sonu ile sona eren ilk dönemi, "Yeni Dalga" dönemidir. On beş filmle sonlandırdığı bu dönemde klasik film türleriyle sıra dışı bir ilişki kurar. Serseri Âşıklar, polisiye; Kadın Kadındır, müzikal; Alphaville, bilim kurgu türüne ait gibi görünse de klasik tür kalıplarının tamamen dışındadır. Godard, "Dziga Vertov Grubu" ile beraber çalıştığı beş yıl süren "Politik Film Dönemi"nde Şen Bilgi (1968), Bir Artı Bir (1968), Her Şey Yolunda (1972) ve Jane'e Mektup (1972) başta olmak üzere toplam on bir film çeker. Bu filmlerinde auteur yönetmen anlayışının dışına çıkarak kolektif bir yapım anlayışı benimser. Kurmacadan uzaklaşarak belirli bir olay örgüsü olmayan belgesel tadında filmler çekerek biçime değil, söyleme odaklanır. Son çalışmalarının yer aldığı "Video Dönemi"nde ise çağın teknolojik olanaklarından yararlanarak video kamera kullanır. Hayatı boyunca edindiği tüm entelektüel kazanımı filmlerine katarak kişisel ve araştırmacı bir sinema yaklaşımı geliştirir. Kurmaca anlatıyı tamamen terk eder. Filmleri biçimsel olarak kusursuz değildir ancak bu onun bilinçli tercihidir. Ara yazılarla parçalara bölerek net bir başlangıcı ve sonu olmayan filmler çeker. Her filminde biçimsel denemeler yapmaya, felsefi bakış açısıyla sinemayı tekrar tekrar dönüştürmeye devam eder.

5.1.4.5. Agnes Varda

Yeni Dalga akımının öncülerinden **Agnes Varda**, aynı zamanda feminist hareketin sinemadaki en özgün temsilcilerindendir. Her filmiyle farklı bir anlatı biçemi deneyimleyerek belgesel, kurmaca, deneme, video-art, kısa ve uzun metraj gibi pek çok farklı türde film çeker. Belgesel filmlerindeki tarafsızlık ve nesnellik özeliklerini kurmaca filmlerine taşıyarak, belgesel ve kurmaca anlatıyı birleştirir. Alexandre Astruc'un kamera kalem kavramını geliştirdiği **sineyazı (cinécriture)** kuramıyla çektiği filmler; resim, fotoğraf, enstalasyon (yerleştirme) ve edebiyatı bir araya getiren, disiplinler arası çalışmalardır. Bireyi anlatırken, aynı zamanda toplumsal sorunları irdeleyerek hem öznel hem de nesnel bir tarz yaratır.

Varda, bir sahil kasabasındaki balıkçıların hayatı ile yeni evli bir çiftin varoluşsal sorunlarını içeren iki farklı öyküyü belgesel ve kurmaca anlatı özelliklerini bir arada kullanarak birleştiren **Paralel Yaşamlar** (1955) adlı filmiyle sinemaya adım atar. Art arda yaptığı beş belgeselin ardından 1962 yılında çektiği **Cleo 5'ten 7'ye** adlı filmi (Görsel 5.15), Parisli genç bir kadının kanser olup olmadığını belirleyen iki saatini konu alır. Bu iki saat içinde şehirli bir kadının dünyayı ve dünyanın da onu nasıl algıladığını anlatırken aynı zamanda dönemin Paris'ini nesnel bir biçimde belgelemeyi başarır.

Görsel 5.15: Cleo 5'ten 7'ye (1962)

İzlenimci resimden etkilenerek çarpıcı bir renk ve mekân kullanımıyla çektiği **Mutluluk** (1965), fantastik sinema örneği **Yaratıklar** (1966), kadın haklarını gündeme getirerek popüler bir türü tersine çeviren anti-müzikal **Biri Şarkı Söylüyor, Öbürü Söylemiyor** (1977) filmleri sınırsız konu ve biçem çeşitliliğinin örnekleridir. 1985 yılı yapımı **Yersiz Yurtsuz**, Venedik Film Festivali'nde Altın Aslan ödülünü kazanır. Fransa kırsalında geçen bir kadın hikâyesini nesnel bir biçimde anlatan film, sert toplumsal eleştiriler içerir. Geriye dönüşlerle ortaya çıkan hikâye ile filmin kahramanı Mona'nın bağımsız bir şekilde gezgin bir hayat sürerken yaşadıkları yavaş yavaş ortaya çıkar.

Feminist harekette etkin olarak yer alan Varda, geleneksel sinemanın erkek egemen bakış açısına karşı çıkararak ezber bozan filmler yapar. **Kadınların Cevabı: Bizim Bedenimiz, Bizim Cinsiyetimiz** (1975) belgeseli özellikle bu alanda önem taşır. 2000'li yıllarda ise **Toplayıcılar** (2000), **Agnes'in Plajları** (2008), **Mekânlar ve Yüzler** (2017) ve **Agnes, Varda'yı Anlatıyor** (2019) filmleri ile çağın teknoloji olanaklarını da kullanarak farklı anlatı biçimleriyle sinemayı dönüştürmeye devam eder (Görsel 5.16).

Görsel 5.16: Agnes, Varda'yı Anlatıyor belgeselinde Agnes Varda (2019)

Agnes Varda, filmlerindeki nesnel tavrıyla kesin kanaatlerle izleyiciye yön vermeyip düşündüren, sorgulatan, kendiyle baş başa bırakan bir yönetmendir. Belgeselden kurmacaya tüm filmlerinde izleyicisine farklı bakış açıları sunar.

5.1.4.6. Alain Resnais

Belleğin sinemacısı olarak adlandırılan **Alain Resnais**, modern sinemanın önde gelen auteur yönetmenlerinden biridir. Filmleriyle Yeni Dalga'nın öncüleri içinde yer alsa da kendine has biçemiyle eleştirmenlik kökenli yönetmenler grubundan ayrılır. Agnes Varda ile birlikte **Left Bank** olarak adlandırılan ancak Yeni Dalga kuşağının içinde yer alan ayrı bir grubun üyesidir. Filmlerinde zaman, mekân ve bellek kavramları üzerinde yoğunlaşırken çok katmanlı bir sinema dili oluşturur.

1922 yılında Paris'te doğmuş, 91 yaşında vefat ettiği 2014 yılına dek film çekmeye devam etmiş üretken bir yönetmendir. Sinema öğrenimi gördükten sonra kısa film ve belgeseller çekerek yönetmenliğe başlar. Van Gogh, Gaguin ve Guarnica belgesellerinden sonra çektiği İkinci Dünya Savaşı'nda Yahudi toplama kamplarını anlatan **Gece ve Sis** (1955) ile usta bir belgeselci olduğunu kanıtlar. Senaryosunu ünlü yazar **Marguerite Duras** ile birlikte yazdığı ilk kurmaca filmi, **Hiroşima Sevgilim** (1959) barış konulu bir film için Hiroşima'ya gelen Fransız oyuncu ve Japon

mimarın karşılaşmasını anlatırken; karakterlerin geçmişlerinden anımsadıkları aracılığıyla savaşın belleklerinde bıraktığı izleri gözler önüne serer (Görsel 5.17). Resnais bu filmde Hiroşima'daki toplu kıyımla birlikte bireysel dramı, şimdiki zamanla geçmişi, Fransa ile Hiroşima'yı iç içe geçirerek anlatır. Şiirsel bir anlatımla zamansal olarak bir ileri bir geri giderken, uzamsal olarak aslında birbirine çok uzak olan mekânları, kaydırmalı çekimlerle ustalıkla birleştirir. İnsanlık tarihinin en acı deneyimlerini, kişisel travmaları aracılığıyla kahramanların birlikte geçirdikleri tek bir günün hikâyesiyle birleştiren Hiroşima Sevgilim sinema tarihinde eşsiz bir yere sahiptir.

Görsel 5.17: Hiroşima Sevgilim (1959)

Geçen Yıl Marienbad'da (1961), seyirciyi olan biteni kavradığını sandığı her seferinde yeni bir bilinmezle karşı karşıya getiren bir anlatıma sahiptir. Tarihî bir otelde geçen filmde mekânsal olarak otelin labirent yapısına sıkışan hikâye, kurgu aracılığıyla farklılıklarla yeniden başlar. Oteldeki insanların bir donup bir hareketlendiği film, sinema tarihinin zaman ve mekân üzerine yapılmış en önemli deneysel çalışmalarından biridir. Dönemin ünlü yazarlarıyla çalışan Resnais, bellek ve zaman algısının sınırlarını zorlayan filmleriyle sonraki kuşak sinemacıları derinden etkilemeye devam etmektedir.

5.1.4.7. Claude Chabrol

1930 yılında Paris'te doğan **Claude Chabrol**, sinemaya Cahiers du Cinema'da film eleştirileri yazarak başlar. İlk filmi **Yakışıklı Serge** (1959), dergide teorisi yapılan "Küçük bütçeyle çok kişisel filmler yapılabilir." görüşünün uygulamalı bir örneği olarak akımın diğer filmlerinin önünü açar. Ağırlıklı olarak polisiye film türünde yoğunlaşan Chabrol, Fritz Lang ve Alfred Hitchcock'u kendisine örnek alır ancak daha ironik filmler yapar. Yeni Dalga'nın ticari olarak en başarılı filmlerini yapan yönetmeni olmasında polisiye türünün etkisi büyüktür. Elliyi aşkın filmden oluşan filmografisinde, suç unsuru önemli yer tutar. Suçun ve kötülüğün sıradanlaşmasını, toplumun suça kayıtsızlığını, burjuvazinin ahlak anlayışını sorgulayarak eleştirir.

İlk filmi Yakışıklı Serge (Görsel 5.18), hızlı kurgusu ve farklı kamera hareketleriyle biçimsel olarak fark yaratır. Chabrol daha sonra **Kuzenler** (1959) ve **İkili Oyun** (1959) filmlerinin ardından hikâyeyi geriye doğru anlattığı ve bu dönemde çok başarılı olan **İyi Kadınlar**'ı (1960) çeker. Chabrol'ün biçimsel olarak oldukça ayrıntılı bir şekilde işlediği bu film, Yeni Dalga'nın ilk döneminde Paris'i en iyi görselleştiren filmlerden biri olur.

Görsel 5.18: Yakışıklı Serge (1959)

Chabrol filmlerinde felsefi ve ahlaki açıdan derinlemesine incelenen suç olgusu, karakterleri birleştiren, hikâyeyi bir arada tutan ana unsurdur. Her suç, kendinden öncekilerle bağıntılıdır ve onların sonucu olarak ortaya çıkar. Yani suç, suçu doğurur. Klasik polisiye türünde olduğu gibi dedektiflik peşine düşüp, suçu kimin işlediğini çözmekle ilgilenmez. Hatta çoğu zaman, hikâyenin başından itibaren suçu kimin işlediği bellidir. Karakterlerin suça karşın gündelik hayatın devamına dair gösterdikleri çabayı, tavırlarındaki umursamazlığı ve ikiyüzlülüğü gözler önüne serer.

5.1.4.8. Eric Rohmer

Andre Bazin'in ölümünden sonra Cahiers du Cinema'nın yönetimini üstlenen **Eric Rohmer**'in filmleri, gözden çok beyne seslenerek bir tür felsefi deneme özelliği taşır. Sinema estetiğini oluştururken Jean Renoir ve Roberto Rosellini'yi kendine örnek alan Rohmer, filmlerinde insan ilişkilerini ele alır. Renoir etkisinin belirgin olduğu ilk filmi **Aslan Burcu**'ndan (1959) sonra, filmlerini bir bütünün parçaları şeklinde çekerek "Güldürüler ve Atasözleri, Ahlaki Öyküler ve Mevsim Masalları" başlıkları altında toplar. Özellikle **Koleksiyoncu Kız**'ın (1967) öne çıktığı altı filmden oluşan Ahlaki Öyküler serisinde, bireyin davranışlarını ahlaki ve felsefi boyutta ele alır. Güldürüler ve Atasözleri başlığı altındaki birbirinden farklı kadın erkek ilişkilerini ele alan filmlerinde kırmızı, yeşil ve mavinin belirgin olduğu şiirsel bir görsellik hâkimdir. Mevsim Masalları başlığı altında topladığı filmleri, aynı temanın ortak anlatı yapısıyla çeşitlemeleri şeklindedir.

Rohmer sineması, harekete dayalı bir aksiyon içermez. Tamamen bireye onun duygu ve düşüncelerine odaklanır. Sıradan olaylar, iç hesaplaşmalar ve duygusal çatışmalar ile derinliği olan karakterlerin iç dünyasını anlatır.

5.1.4.9. Jacques Rivette

1951 yılında Cahiers du Cinema'nın eleştirmen kadrosuna katılarak sinemaya adım atan **Jacques Rivette**, **Paris Bizimdir** (1959) adlı ilk filmiyle dikkat çeker (Görsel 5.19). 1968 yılında ününü iyice sağlamlaştıran **Çılgın Aşk** filmini yapar. 16 mm ve 35 mm çekimleri bir arada kullanarak kurguladığı bu film, Rivette'nin en kolay anlaşılır filmidir. Yapımcı, süre olarak dört saati aşan uzunluktaki Çılgın Aşk'ı iki saate kısaltarak tekrar gösterime sokar ancak filmin orijinal versiyonu seyirci tarafından daha çok beğenilir. Yeni Dalga yönetmenleri içinde film yapım kalıplarına belki de en deneysel şekilde yaklaşan yönetmen olarak sinema tarihinde eşi olmayan uzunlukta filmler çeker. Onun filmlerinin uzunluğu, standart süre içine sığmayan aksiyondan değil, film ritminin doğasından ileri gelir. Filmografisi dört saatten fazla süren **Out One** (1971), **Düello** (1976), **Atlı Karınca** (1978), **Kuzey Köprüsü** (1980) gibi örneklerden oluşur. Out One'ın ilk versiyonu yaklaşık 12 saat 40 dakikadır ve bu hâliyle yalnızca bir kere gösterilir. Ardından ticari gösterime daha uygun ve seyirci tarafından izlenebilir versiyonu için tekrar kurguya girilerek 225 dakikaya düşürülür. 1991 yılında Cannes Film Festivali'nde dört saatlik **Tatlı Bela** filmiyle Altın Palmiye kazanan Jacques Rivette, duygulara dayanan son derece kişisel bir sinema dili, sıra dışı kamera kullanımı ve ezber bozan film süreleriyle Yeni Dalga'nın en farklı yönetmenlerindendir.

Görsel 5.19: Paris Bizimdir (1959)

5. UYGULAMA: YENİ DALGA FİLMLERİ

UYGULAMANIN AMACI: Yeni Dalga filmlerinin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Fransız Yeni Dalga akımı filmleri içinden öğretmeninizle birlikte seçeceğiniz bir filmin akımın genel özellikleri yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda yapmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Fransız Yeni Dalga akımının öncü filmlerinden öğretmeninizle birlikte seçeceğiniz bir tanesini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Seçtiğiniz filmi öykü bütünlüğü, geleneksel giriş, gelişme, sonuç sıralaması ve doğrusal olmayan hikâye anlatımı yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Seçtiğiniz filmi aktüel kamera kullanımı ve çekim yöntemleri yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz filmde doğal ışık, gerçek mekân, doğal oyunculuk ve doğaçlama diyalog kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Seçtiğiniz filmde açık uçlu son kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Seçtiğiniz filmde yabancılaştırma unsurlarının kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Seçtiğiniz filmde ileri ve geri sıçramalı kesme, doğrusal olmayan kurgu kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmi öykü bütünlüğü, geleneksel giriş, gelişme, sonuç sıralaması ve doğrusal olmayan hikâye anlatımı yönünden analiz etti.		
2. Filmde aktüel kamera kullanımı ve çekim yöntemlerini analiz etti.		
3. Filmde doğal ışık, gerçek mekân, doğal oyunculuk ve doğaçlama diyalog kullanımını analiz etti.		
4. Filmde açık uçlu son kullanımını analiz etti.		
5. Filmde yabancılaştırma unsurlarının kullanımını analiz etti.		
6. Filmde ileri ve geri sıçramalı kesme, doğrusal olmayan kurgu kullanımını analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

5.1.5. 1960'larda İtalyan Sineması

1960'lar, İtalyan sinemasının Yeni Gerçekçilik akımı sonrasındaki duraklama döneminin ardından tekrar canlandığı yıllardır. 1960 yılında art arda çekilen Luchino Visconti'nin **Rocco ve Kardeşleri**, Fedorico Fellini'nin **Tatlı Hayat** ve Michelangelo Antonioni'nin **Macera** adlı filmleri İtalyan sinemasının dünya ölçeğinde yeniden önem kazanmasını sağlar.

1960-1970 yılları arasında usta yönetmenlerin yanı sıra çok sayıda yeni yönetmen de sinemaya adım atar. Çekilen film sayısı hızla artarak dönemin sonlarında 300'e yaklaşırken filmler, gişede Hollywood yapımlarını geçer ve yurt dışında da önemli başarılar kazanır. Yeni Gerçekçi anlayıştan uzaklaşılarak daha popüler anlatılara yaklaşılan bu dönemde, güldürüden korku sinemasına ve özgün bir üslupla yenilenen western türüne uzanan geniş bir yelpazede filmler çekilir.

1950'lerde canlanmaya başlayan komedi filmleri 1960'larda film endüstrisini etkileyen önemli bir tür hâline gelir. Güney İtalya'nın gelenek ve görenekleri, kadın erkek ilişkileri, insanların önyargı ve uçarılıkları gibi konuları ele alan komedi filmlerinin önemli yönetmenleri arasında **Vittoria De Seta** ve **Pietro Germi** öne çıkar. **Riccardo Freda** ve **Dairo Argento** ise en etkileyici korku filmlerini yaparak korku türünü harekete geçirir.

1964 ile 1975 yılları arasında İtalya'da yapılan kovboy filmlerini tanımlamak için **Spagetti Western** kavramı kullanılır. 1960 yılında üretim maliyetlerinin daha düşük olması nedeniyle Hollywood yapımcıları tarafından İspanya'da çekilmeye başlayan ancak devamı getirilemeyen western filmleri daha sonra İtalya'da Cinecitta (Sinema Şehri) film stüdyolarına stüdyolarına taşınır. Gerçek mekânlarda büyük bütçelerle çekilen Hollywood westernlerine karşılık, Cinecitta'da çekilen bu düşük bütçeli filmleri tanımlamak için spagetti ifadesinin kullanılmasıyla Spagetti Western olarak adlandırılan tür doğar. 1975 yılına kadar popülerliği süren türde, çoğu yurt dışında da gösterime giren toplam 398 film çekilir. Sergio Leone'nin başyapıtı kabul edilen **Bir Avuç Dolar** (Görsel 5.20) filmi ile Spagetti Western türü yalnızca Amerika'yı değil kısa sürede tüm dünyayı fetheder.

Görsel 5.20: Bir Avuç Dolar (1964)

5.1.5.1. Federico Fellini

İtalyan sinemasının en özgün yönetmeni **Federico Fellini**, 1920'de Rimini'de doğar. **Roma Açık Şehir** ve **Paisa** filmlerinin senaryo yazımında Roberto Rosellini'ye asistanlık yaparak sinemaya adım atar. İlk filmleri **Varyete Işıkları** (1950), **Aylaklar** (1953) ve **Beyaz Şeyh**'te (1955) Yeni Gerçekçilik akımının etkisi belirgindir.

1954 yapımı **Sonsuz Sokaklar**, Fellini sinemasının temel yapısını oluşturan hem hüzünlü hem neşeli üslubunun ilk önemli örneği olur. Kariyeri boyunca birlikte çalışmaya devam edeceği **Nina Rota**'nın müziklerini yaptığı film, açılış jeneriğinde son derece hüzünlü bir melodiyle başlarken, bir anda neşeli bir ritme dönüşerek devam eder. Merkezine bireyi yerleştirmesi nedeniyle döneminin genel çizgisine uymayan Sonsuz Sokaklar, Fellini sinemasının temelini atan filmdir. Yeni Gerçekçilik'in etkisiyle sokağı ve sıradan insanı anlatırken hayal dünyası ile iç içe geçen yapısıyla farklı bir üslup yaratır. Ön plana bireyi yerleştirerek iç dünyasına eğilse de arka planda ülkenin savaş sonrasındaki yoksulluğunu gösterir. **Kalpazanlar Çetesi** (1955) ve **Cabria'nın Geceleri** (1957) ise gerçekçilikten sıyrılmaya başladığı şiirsel ögeleriyle öne çıkan filmlerdir. 1960 yılında Fellini'ye Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye kazandıran **Tatlı Hayat**, **Marcello Mastroianni**'nin canlandırdığı ünlü bir paparazzinin yedi gününü anlatır. Tatlı Hayat (Görsel 5.21), tüm görkemiyle özenilen hayatların aslında hiç de idealize edildiği gibi olmadığını gözler önüne seren bir filmdir. Birbirinden kopuk olaylar zinciri aracılığıyla birden başlayıp birden biten unutulmaz sahnelerle oluşturulmuş bir mozaiktir. Düş gücünün ve fantezinin öne çıktığı Fellini sinemasının ilk örneğidir. Tatlı Hayat'tan sonraki filmlerinde Fellini gerçek mekânlar yerine, gitgide daha parlak, daha görkemli bir hâle bürünen set tasarımları ile hayal gücünü kullanarak göz alıcı dünyalar yaratabileceği stüdyolarda çalışmayı tercih eder.

Görsel 5.21: Tatlı Hayat (1960)

Fellini'nin başyapıtı kabul edilen 1963 yapımı **Sekiz Buçuk**, psikolojik derinliği ve etkileyici görsel atmosferiyle sinema tarihinin en özgün filmlerindendir. Seyirciyi yeni filmi üzerinde çalışırken birden ilham perisini yitiren yönetmen Goudio'nun zihninde yolculuğa çıkarır. Rüyaların, hayallerin, anıların ve gerçeklerin iç içe geçtiği bir anlatımı vardır. Yaşam, ölüm, sanat ve aşk temalarını ele alan bu filmiyle Fellini üçüncü kez En İyi Yabancı Film Oscar Ödülü'nü kazanır.

Fellini, Sekiz Buçuk'tan başlayarak neredeyse tüm filmlerinde hayalle gerçek arasında belirgin sınırların ortadan kalktığı, farklı gerçeklik algılarının iç içe geçtiği, imgelerle yüklü bir anlatımı benimser. 1969'da çektiği **Satyricon**'da Roma İmparatorluğu dönemini anlatırken tarihe bağlı kalmaz ve kendi hayal dünyasının Roma'sını yaratır. İlk renkli filmi **Ruhların Jülyeti**'nden (1965) itibaren capcanlı mizansenlerle görsel bir şöleni andıran filmler çeker. Sirklere büyük ilgisi olan Fellini'nin filmlerinde, her zaman şenlik ve karnaval havası vardır. Kendi hayatına dayanan anılarından, çocukluğundan, hayallerinden beslenen bir sinema yaratır. **Aylaklar** filmiyle perdeye aktardığı gençlik yıllarına **Amarcord** (1973) ile geri döner. Çocukluğundan ve ilk gençliğinden hatırında kalanlar, (adı, "hatırlıyorum" anlamına gelen) Amarcord filminin temelini oluşturur. Hatırlanan çeşitli toplumsal ve bireysel olayların birbirine eklenmesiyle oluşan Amarcord, hüzünlü sahnelerle güldüren sahneleri güçlü bir dramatik yapı ile birleştirir (Görsel 5.22). Sahte belgesel türündeki filmi **Intervista**'da (1987), doğrudan kamera karşısına geçerek bir bakıma hayatının ve sanatının muhasebesini yapar.

Görsel 5.22: Amarcord (1973)

Fedorico Fellini, ilk dönemde Yeni Gerçekçilik akımı çerçevesinde filmler çekip sürrealist ögelerle yüklü filmleriyle sürrealist yönetmenler arasında sayılsa da hiçbir zaman tam olarak bir akıma dâhil olmamıştır. Eşsiz filmografisiyle herhangi bir sınıflandırmaya dâhil edilemeyen, sinemanın en yaratıcı ve en coşkulu yönetmenlerindendir.

5.1.5.2. Michelangelo Antonioni

İtalyan sinemasının en önemli yönetmenlerinden **Michelangelo Antonioni**, Roberto Rosellini'ye asistanlık yaparak sinemaya adım atar. 1950 yılında çektiği ilk filmi **Bir Aşkın Güncesi**, İtalyan sinemasında toplumsal çözümlemeden ruh bilimsel çözümlemeye geçişin ilk örneğini oluşturur. Modern dünyanın tüketim çağında iletişimsizlik ve yalnızlık içindeki bireyin yabancılaşma ve boşluk duygusu filmlerinin ana temasıdır. Ele aldığı kişilerin hikâyeleri aracılığıyla toplumsal olguların karakterlerinin iç dünyasında yarattığı dönüşümü anlatmaya çalışır. Her biri farklı festivallerden birçok ödül kazanan **Macera** (1960), **Gece** (1961), **Batan Güneş** (1962) ve **Kızıl Çöl** (1964) en önemli filmleridir (Görsel 5.23).

Görsel 5.23: Macera (1960)

İletişimsizlik temasını işleyen **Macera** (1960), uzun plan etkileyici görüntüleriyle sinemasal zamanı nerdeyse gerçek zaman ile bütünleştiren çok ağır bir akışa sahiptir. Savaştan yaklaşık on beş yıl sonra ülkenin zenginleşmesiyle birlikte toplumu oluşturan temel insani değerlerin yok olmasıyla tükettiği ölçüde mutlu olan modern bireyi merkezine alır. Diyalogların çok az olduğu, konuşmalarla değil suskunluklarla ilerleyen film, Cannes Film Festivali'nde özel ödül alır.

Antonioni'nin 1961 yılında çektiği filmi **Gece**, ünlü bir yazar ile eşinin yaşamının bir cumartesi öğleden sonrasından pazar sabahına kadar olan kesitini ele alır. Geleneksel anlatım tarzından uzak bir biçimde, dramatik yapıya yer vermeyerek tamamen günlük olaylar aracılığıyla bu olayların gerisinde yatan anlamları göstermeye çalışır. **Batan Güneş** (1962) ise yalnızlık temasını uzun sessizlikler ve geometrik görüntülerden oluşan çekimlerle işler. Açık uçlu son ile biten filmin finalinde başrol oyuncusu, kadrajdan sakince yürüyerek çıkar ancak kamera boş sokaklarda dolaşmaya devam eder. Gittikçe ıssızlaşan kent sokaklarındaki çekimler, güneş tutulmasının yarattığı solgun ışığın etkisiyle yönetmenin görsel başarısının en etkileyici örneğini sunar.

İlk renkli filmi **Kızıl Çöl** (1964), sanayileşmenin etkisiyle yok edilen doğal dünyanın yerine yaratılan yapay dünyada yaşayan bireylerin her şeye yabancılaşmasını anlatır (Görsel 5.24). Filmde renklerle oynayan Antonioni, doğal renkler yerine kişilerin iç dünyalarını yansıtmak amacıyla farklı renkleri kullanır. 1966 yapımı **Cinayeti Gördüm,** çektiği fotoğrafı büyütünce bir cinayetin gizemine ortak olan genç bir fotoğrafçının hikâyesini anlatır. Fotoğraf büyütüldükçe yeni ayrıntıların ortaya çıkması olayları karıştırır ve gerçekliğe ulaşmak giderek imkânsızlaşır. Seyirci tarafından büyük ilgi gören film, Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye kazanır.

Görsel 5.24: Kızıl Çöl (1964)

Antonioni filmlerinde, modern dünyada bireyin yalnızlığını, çevresine ve en sonunda kendisine yabancılaşmasını özgün biçimsel özellikleri ile anlatır. Filmleri geleneksel sinema dilinin anlatı kalıplarının tamamen dışında, duygusallık yerine akılcı anlatımları ile etkileyicilik kazanır.

5.1.5.3. Sergio Leone

Spagetti Western türünün yaratıcısı **Sergio Leone**, yönetmen bir baba ve oyuncu bir annenin çocuğu olarak yirmili yaşlarında sinemaya adım atar. Dönemin popüler kılıç kalkanlı savaş filmlerinde senaryo yazarlığı ve asistanlık yaparak deneyim kazandığı sinema kariyerinde, Victoria De Sica'nın **Bisiklet Hırsızları** filminde yönetmen yardımcılığı yapar. Akira Kurosawa'nın **Jojimbo** (1961) adlı filminden etkilenerek çektiği **Bir Avuç Dolar** (1964), hem Sergio Leone'yi hem de Spagetti Western türünü tüm dünyaya tanıtır. **Birkaç Dolar İçin** (1965) ve **İyi, Kötü ve Çirkin** (1966) filmleriyle birlikte tamamladığı **Dolar Üçlemesi**, Clint Eastwood'un da yıldız olarak ünlendiği filmler olur. Hem gişede büyük başarı kazanan hem de eleştirmenlerden tam not alan bu filmler, başka yönetmenlerce de örnek alınıp taklit edilerek Spagetti Western türünün öncüsü olur.

Leone, Dolar Üçlemesi'nin ardından **Bir Zamanlar Üçlemesi'**ni oluşturan filmlerini çeker. New York'ta yaşayan bir gangsterin yaşamını çocukluğundan başlayarak anlatan son filmi **Bir Zamanlar Amerika** (1984), çok katmanlı anlatı yapısının başarısıyla Leone'nin adını sinema tarihine yazdırır (Görsel 5.25).

Görsel 5.25: Bir Zamanlar Amerika (1984)

Sergio Leone, geniş kitlelere hitap edebilmesine rağmen sanatsal yönü ile öne çıkan filmleriyle sinema tarihinde iz bırakmıştır. Leone filmlerinin ana ögeleri arasında az ama öz diyalog, uzun bakışmalar içeren yakın planlar ve öne çıkan karizmatik anti-kahramanlar sayılabilir. Müzik ve sessizliğin harmanlanışındaki uyum, ince detaylara verilen önem, gerçekçi atmosfer yaratma ve durağan ama eşsiz kamera kullanımı başarıyı arttıran diğer unsurlardır. **Clint Eastwood**'un oyunculuğu ve **Ennio Morricone**'nin eşsiz müzikleri hafızalara kazınan filmlerinin iki önemli yapı taşıdır. Morricone ile senaryo yazım aşamasında çalışmaya başlayan Leone, çekimler sırasında oyuncuların role daha iyi adapte olmasını sağlamak için sahnenin müziklerini çaldırır. Özellikle Morricone'nin İyi, Kötü ve Çirkin için yaptığı beste, sinema tarihinin en çok bilinen melodilerinden biri olarak hafızalara kazınır. Filmin sonundaki mezarlık sahnesi, üçlünün karşılaşması sırasında görüntüde kesinti yapmadan müziğin yarattığı gerilimle uyumlu olarak yüzlerine ve silahlarına yönelen yakın çekimleri ile sinema tarihindeki en iyi kurgu örneklerinden biridir (Görsel 5.26).

Görsel 5.26: İyi, Kötü ve Çirkin'in final sahnesi (1966)

Yalnızca yedi filmden oluşan filmografisiyle sinema tarihinin en çok izlenen yönetmenlerinden biri olmayı başaran Sergio Leone, sinema tarihinde eşsiz bir yere sahiptir. Western gibi bir türü yeniden şekillendirecek güçte bir sinema zekâsıyla kamera estetiğini birleştirerek türün en iyi filmlerini yapar.

6. UYGULAMA: SERGIO LEONE-İYİ, KÖTÜ VE ÇİRKİN

UYGULAMANIN AMACI: Sergio Leone'nin İyi, Kötü ve Çirkin filminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Sergio Leone'nin İyi, Kötü ve Çirkin filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemlerini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Sergio Leone'nin İyi, Kötü ve Çirkin filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** İyi, Kötü ve Çirkin filminin uzak plan ve yakın plan çekim kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** İyi, Kötü ve Çirkin filminin yarattığı gerçekçi atmosferlere mekân, dekor ve kostüm kullanımının etkisini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** İyi, Kötü ve Çirkin filminde müzik kullanımı ve sessizliğin sahnelere dramatik açıdan katkısını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** İyi, Kötü ve Çirkin filminin anti-kahramanlarını ve oyunculuk tarzlarını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** İyi, Kötü ve Çirkin filminin son sahnesinde gerilimi doruk noktasına çıkaran sinematografik ögeleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde uzak plan ve yakın plan çekim kullanımını analiz etti.		
2. Filmin yarattığı gerçekçi atmosferlere mekân, dekor ve kostüm kullanımının etkisini analiz etti.		
3. Filmde müzik kullanımı ve sessizliğin sahnelere dramatik açıdan katkısını analiz etti.		
4. Filmin anti-kahramanlarını ve bunların oyunculuk tarzlarını analiz etti.		
5. Filmin son sahnesinde gerilimi doruk noktasına çıkaran sinematografik ögeleri analiz etti.		
6. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

5.2. YENİ YÖNETMENLER YENİ BİÇİM

1960'lı yıllarda modernist sinema hareketi tüm dünyaya yayılır ve altın çağını yaşar. Dönemin yaratıcı yönetmenlerinin her biri, özgün sinema anlayışları ile bu dönüşüme katkı sağlar. Avrupa sınırları dışına çıkan Yeni Dalga, farklı ülkelerde farklı anlatı tarzları yaratarak sinema tarihini dönüştürmeye devam eder.

Doğu Avrupa'da toplumsal konuları cesurca ele alan yönetmenler, dönemin şartları gereği metaforlarla yüklü, sembolik bir anlatı şekli benimser. Çekoslovakya'da kukla animasyonları dikkat çekerken kurmaca filmler alaycı ve absürt komiklikleriyle öne çıkar. Sovyetler Birliği'nde uygulanan katı sansür kurallarına rağmen Andrey Tarkovski, tüm zamanların en etkileyici görselleriyle sinemada şiirselliği doruk noktasına çıkarır. Japon sinemasındaki değişim, savaşın etkilerini sorgulayan sosyolojik filmlerle başlarken modern dünyada bireyin yaşamını irdeleyen filmlerle devam eder. Hindistan ve İran'da Yeni Dalga hareketleri art arda ortaya çıkarak ülke sinemalarını gelecek dönemlerine taşıyacak tohumları atar. Üçüncü dünya ülkelerinde sinema yükselişe geçerek sömürgeciliğe karşı radikal filmler yapılmaya başlanır. Brezilya'da Yeni Sinema ile diğer Latin Amerika ülkelerini de etkileyen öfkeli ve şiirsel bir sinema doğar. Yeni yönetmenler, yeni biçimlerle Avrupa'dan Güney Amerika'ya, Asya'dan Afrika'ya tüm dünyada sinemayı modern dönemine taşır.

5.2.1. Andrey Tarkovski

Dünya sinemasının en önemli yönetmenlerinden biri olan **Andrey Tarkovski**, 4 Nisan 1932'de SSCB'de doğar. Müzik ve resim eğitiminin ardından Sovyet Film Okulunda sinema okuduktan sonra yönetmenliğe başlar. **İvan'ın Çocukluğu** (1962), **Andrey Rublev** (1966), **Solaris** (1971), **Ayna** (1975), **İz Sürücü** (1979), **Nostalji** (1983) ve **Kurban** (1986) adlı her biri eşsiz birer başyapıt olan filmleriyle sinema tarihinde derin izler bırakır.

İlk filmi **İvan'ın Çocukluğu** (1962), İkinci Dünya Savaşı sırasında tek başına kalan on iki yaşında bir çocuğun hikâyesiyle savaşın yarattığı yıkımı gözler önüne serer (Görsel 5.27). Venedik Film Festivali'nde Altın Aslan ödülünü alarak Tarkovski'nin tüm dünyada tanınmasını sağlayan film, savaşın ağırlığını uzun ve donuk çekimlerle perdeye aktarır. Geleneksel savaş filmlerinden ayrılarak felsefi sorgulamaları ile öne çıkar.

Görsel 5.27: İvan'ın Çocukluğu (1962)

Tarkovski'nin ikinci filmi **Andrey Rublev** (1969), Sovyet hükümeti tarafından yasaklanır ve ancak iki yıl sonra Cannes Film Festivali'nde gösterilebilir. Rus keşişi ve ikon ressamı Andrey Rublev'in hayatını perdeye aktaran film, aynı zamanda dönemin baskıcı iktidarını ele alır. On dördüncü yüzyıl ile yirminci yüzyılın iç içe geçtiği bir kurgu ile tüm zamanlardaki insanlar arasında umut, sevgi ve inanç arayışını anlatır.

Tarkovski, **Solaris** (1972) filmini bilim kurgu yazarı Stanislaw Lem'in aynı adlı romanından kitaba bağlı kalmayarak uyarlar. Kendine ait bir bilinci olan Solaris gezegeninde görevde olan bir bilim insanının düşlerini ve düşüncelerini somut görüntülerle perdeye taşıyan film, metafizik bir yaklaşıma sahiptir. Gezegendeki üst aklı araştıran bilim insanının kendi zihninde kayboluşunu anlatırken insanın her koşulda insan olarak kalmasının önemini vurgular.

Orta yaşlı hasta bir şairin anılarını bilinçaltında gezinerek perdeye taşıyan **Ayna** (1975), kendi çocukluğundan izler taşır. Tarkovski, şair olan babasının dizelerine de yer verdiği bu filmde, mistik dünya görüşünü ve felsefi bakışını harmanlar.

Karamsar bir dünyada geçen, bilim kurgu filmi **İz Sürücü** (1979), inanç ve özgür iradenin çatışması üzerine kuruludur (Görsel 5.28). Dokuz dakikalık, tamamen sessiz bir açılış sekansıyla başlayan, incelikle yaratılmış 142 planla tamamlanan film, Tarkovski'nin hem biçim hem de içerik açısından en cesur filmidir.

Görsel 5.28: İz Sürücü (1979)

Özel izin alınarak İtalya'da çekilen **Nostalji** (1983), bir Rus şairin İtalya'da yaptığı geziyi, yönetmenin yurt özlemi eşliğinde anlatır. Tarkovski filmde, köklerinden kopan ve başka bir yerde yaşamak zorunda kalan insanın parçalanan hayatıyla nasıl uzlaşabileceğini sorgular.

1986 Cannes Film Festivali'nde dört ödül birden alarak festivale damgasını vuran son filmi **Kurban**, Dünya'yı kurtarmak için kendisini kurban etmek zorunda kalan bir bilim insanının hikâyesini perdeye taşır. Ağır hareketli kamera kullanımı ve puslu görüntülerden oluşan film, Tarkovski'nin özgün sinema dilinin doruğa çıktığı bir anlatıma sahiptir.

Yalnızca yedi filmle kendine özgü manevi, mistik, felsefi ve estetik bir sinema evreni yaratmayı başaran Tarkovski, şiirsel sinemanın en büyük ustalarından biridir. Dramatik anlatı kalıplarının neden-sonuç ilişkilerinin tamamen dışında bir anlatım yolu geliştirerek; anlamı imgeler ve görüntüler aracılığıyla vermeye çalışır. Her bir karesi son derece detaylı planlanan ağır ve uzun çekimlerden oluşan filmleriyle insanın varoluşsal anlamını ve maneviyatın önemini şiirsel bir dille anlatır.

7. UYGULAMA: ANDREY TARKOVSKI-SOLARIS

UYGULAMANIN AMACI: Andrey Tarkovski'nin Solaris filminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Andrey Tarkovski'nin Solaris filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemlerini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Andrey Tarkovski'nin Solaris adlı filmi temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Solaris filminin bilim kurgu türü anlatı yapısına ait özelliklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Solaris filminde yer çekimsiz ortamdaki boşluk ve dünyadan uzaklık duygusunu yaratmak için kullanılan çekim yöntemlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Solaris filminde uzun planlardaki ağır kamera hareketlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Solaris filminde rüya sahnelerindeki dairesel kamera hareketlerinin sahnenin vermek istediği mesaja katkısını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Solaris filminde dünya ve uzay sahnelerindeki farklı renk kullanımının bu sahneler ile verilmek istenen duyguya katkısını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Solaris filminde ekranı kaplayan beyaz renk geçişi ile verilmek istenen mesajı analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmin bilim kurgu türüne ait özelliklerini analiz etti.		
2. Filmde yer çekimsiz ortam ve dünyadan uzaklık duygusunu yaratmak için kullanılan çekim yöntemlerini analiz etti.		
3. Filmde uzun planlardaki ağır kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde rüya sahnelerindeki dairesel kamera hareketlerini analiz etti.		
5. Filmde dünya ve uzay sahnelerindeki farklı renk kullanımının verilmek istenen duyguya katkısını analiz etti.		
6. Filmde ekranı kaplayan beyaz renk geçişi ile verilmek istenen mesajı analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

5.2.2. Andrzej Wajda

1926 yılında Polonya'da dünyaya gelen **Andrzej Wajda**, Doğu Avrupa sinemasının sanatsal olarak gelişiminde önemli yeri olan Lodz Film Okulunun ilk mezunlarındandır. Doğu Avrupa ülkelerinde sanata uygulanan sıkı sansür kurallarının etkisiyle metafor, simge ve anlamsal göndermelerle yüklü özgün bir sinema üslubu yaratır. **Savaş Üçlemesi**'ni oluşturan filmleri ile Avrupa sinemasında iz bırakarak ülkesinin en önemli temsilcisi olur. Üçlemenin ilk filmi **Kuşak** (1954), Nazi işgali altında düşmana direnen insanları kişisel hikâyelerine ve iç dünyalarına eğilerek anlatır. Üçlemenin ikinci filmi **Kanal** (1957), Varşova Ayaklanması'nda ölen iki yüz bin kişinin anısına bir saygı duruşu niteliği taşır. Şehir merkezindeki arkadaşlarına yardım etmek için kanalizasyon kanallarından geçmek zorunda kalan özgürlük savaşçılarının trajik kahramanlıklarını, metaforik görüntülerle dokunaklı bir şekilde aktaran film; uluslararası festivallerde büyük beğeni toplar. Plan sekanslarının etkileyiciliğiyle Wajda sinemasının en özgün örneklerinden biridir. Savaş Üçlemesi'ni tamamlayan **Küller ve Elmaslar** (1958) ise tüm kesimlerinden insanlarıyla Polonya toplumuna ayna tutan bir filmdir. Sembollerle ve sürrealist ögelerle harmanlanan filmin hikâyesi savaşın son gününü anlatırken aynı mekânda 24 saat içinde geçer. Vicdanının el vermediği bir emre uymak zorunda kalan askerin trajedisi ile savaşın yarattığı tüm acıları gözler önüne serer.

Yeni Gerçekçilik, ekspresyonizm (dışavurumculuk) ve sürrealizmden (gerçeküstücülük) etkilenerek filmlerinde kendine ait bir sentezleme oluşturan Wajda; savaş dönemini kendi deneyimlerinden yola çıkarak duygusal bir bakış açısıyla anlatır. Sonraki üç filmi **Lotna** (1959), **Masum Büyücüler** (1960) ve **Samson** (1961) ile Polonya toplumuna ait gözlemini noktalar. Bu filmlerin ardından çağdaş yaşamın getirdiği bireysel sorunları ele alan filmlere yönelmeye başlar. 1976 yılında çektiği **Mermer Adam** ile (Görsel 5.29) yakın tarihe, 1950'lerin Polonya'sına geri döner. Bürokrasiyi sert bir dille eleştirdiği bu filmi, ülkede daha sonra yaşanacaklar hakkında sağlam öngörüler içerir. Mermer Adam'ın devamında çektiği **Demir Adam** ile 1981 yılında Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye kazanır.

Görsel 5.29: Mermer Adam (1976)

5.2.3. Roman Polanski

1933 yılında doğan **Roman Polanski**, 1940'ta Nazi işgali sırasında ailesi toplama kampına gönderilirken son anda kaçarak hayatta kalmayı başarır. Lodz Film Okulunda yönetmenlik eğitimi aldıktan sonra çektiği ilk filmi **Sudaki Bıçak** (1962), görsel başarısı ile dikkat çeker. Tamamı teknede geçtiği için klostrofobik bir atmosferi bulunan film, Polanski'nin Polonya'da çektiği ilk ve tek filmidir. Polonya'da savaş sonrası dönemde çekilen filmlerden farklı olarak, toplumsal konuları ele almayan bu filmden sonra ülkesinden ayrılarak sinemaya farklı ülkelerde devam eder.

Roman Polanski'nin 1965 yılında çektiği **Tiksinti**, psikolojik arka planları ve klostrofobik mekânları ile öne çıkan **Apartman Üçlemesi**'nin ilk filmidir. Şizofren bir kadının mantık dışı hikâyesini korku filmlerine benzer bir üslupla anlatan Tiksinti, sinema tarihinde ruhsal bozukluk üzerine yapılmış en çarpıcı filmlerden biridir. Üçlemenin ikinci filmi **Rosemary'nin Bebeği** (1968), ilk sahnesinden itibaren yarattığı kasvetli ve gergin atmosferde seyirciyi bilinmeze çekerek son sahnesine kadar gerilimi sürdürür (Görsel 5.30). Genç bir çiftin yeni taşındıkları apartman dairesinde yaşadığı garip olayları anlatan film, psikolojik gerilim türünün en başarılı örneklerinden biridir.

Görsel 5.30: Rosemary'nin Bebeği (1968)

Oyuncu kadrosunda **Jack Nicholson** ve **Faye Dunaway**'in yanında Polanski'nin kendisinin de rol aldığı Hollywood yapımı **Çin Mahallesi** (1974), dedektif filmlerine yeni bir bakış açısı getirerek çok katmanlı bir dizi karmaşık olayı kusursuz bir şekilde anlatır. Özellikle oyuncu yönetimindeki başarısıyla dikkat çeken bu film, Polanski'ye farklı festivallerden toplam on yedi ödül kazandırır.

1976 yılında Fransa'da çektiği **Kiracı** ile üçlemeyi tamamlayan Polanski, filmin başrolünü de kendisi üstlenerek gerilim türüne geri döner. Paris'te taşındığı apartman dairesinde kendinden önce oturan kadınla giderek daha fazla özdeşleşen yeni kiracının başından geçen tuhaflıkları anlatan filmin hikâyesi taşıdığı derin yan anlamlarla seyirciyi tekinsiz bir atmosfere çeker.

Roman Polanski, ilerleyen dönemde **Piyanist** (2002) filmiyle hem kendi hayatında çok önemli yeri olan hem de dünya tarihinde unutulmaz acılara neden olan İkinci Dünya Savaşı'nın soykırım ortamını perdeye taşır. İşgalin ortasında mahsur kalan Yahudi bir piyanistin hayatta kalma mücadelesini anlatan film, 55. Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülünü alır.

5.2.4. Çek Yeni Dalga Sineması

1960'lı yılların başında Çekoslovakya'da geleneksel anlatı kalıplarına karşı çıkan genç sinemacıların edebiyat, müzik ve tiyatro ile iş birliği içinde daha özgür bir sinema oluşturmak amacıyla çektikleri filmlerle **Çek Yeni Dalgası** doğar. Akımın yönetmenleri katı sansür kurallarına rağmen ülke sorunlarını anlatmak için metafor ve simgelerle yüklü bir sinema dili yaratır. Gündelik hayatın gerçekliğini absürt mizah ögeleriyle perdeye taşır. Çek Yeni Dalgası; amatör oyuncularla doğal mekânlarda, doğal ışık, doğaçlama diyaloglar ve sıçramalı kurgu kullanılarak çekilen düşük bütçeli filmlerinde, sıradan insana dair sıradan öyküleri özgün bir üslupla anlatır. Akımın en önemli temsilcileri **Jiri Menzel, Vera Chytilova** ve **Milos Forman**, yenilikçi filmleriyle Çek sinemasının dünya ölçeğinde ilgi görmesini sağlar.

Çek Yeni Dalga sinemasının en önemli yönetmenlerinden **Jiri Menzel**'in (Görsel 5.31) ilk filmi **Sıkı Denetlenen Trenler** (1966), Nazi tanklarının ülkeyi işgal ettiği dönemi güldürüyle dramı iç içe geçiren bir sinema diliyle anlatır. İronik bakış açısıyla öne çıkan Sıkı Denetlenen Trenler, başkarakter Milos'un büyükbabasının Alman askerlerini Çekoslovakya'dan gitmeleri için hipnotize etmeye çalışması gibi absürt ve alaycı ögelerle doludur. En İyi Yabancı Film Oscar Ödülü'nü kazanan film Menzel'in uluslararası üne kavuşmasını sağlar. 1969 yapımı **Öksedeki Tarla Kuşları**, Çek Hükümeti'ne getirdiği eleştiriler nedeniyle yasaklanmasının ardından ancak 21 yıl sonra gösterime girebilir. Gönüllü olarak hurdalıkta çalışan bir grup işçinin başından geçenleri anlatan film, 1990 yılında gösterildiği Berlin Film Festivali'nde Altın Ayı ödülünü kazanır. Ülke dışında da büyük ilgi gören ve Jiri Menzel'e ikinci kez Oscar kazandıran filmi **Benim Küçük Tatlı Köyüm** (1985), bir Çek köyündeki günlük hayatı tüm doğallığıyla perdeye taşır.

Görsel 5.31: Sıkı Denetlenen Trenler (1966)

Çek Yeni Dalga sinemasının aykırı kadın yönetmeni **Vera Chytilova**, belgeselci bir anlayışla başladığı filmlerine gerçeküstücü bir perspektiften devam ederek kadının toplumda var olma çabasını felsefi bir bakış açısıyla ele alır. Sinema dünyasında baskın olan erkek bakışına, feminist bir alternatif oluşturarak özgün kadın hikâyeleri anlatır.

Vera Chytilova, Çek Yeni Dalgası'nın absürt mizah anlayışı ile erkek egemen toplum yapısını incelikle eleştiren filmlere imza atar. Başyapıtı olarak kabul edilen **Küçük Papatyalar** (1966), dönemin çok ilerisinde bir modern anlatıma sahiptir. Parçalı çekimlerin kurguda kolaj tekniğiyle birleştirilmesi, farklı sahnelerin farklı renklere boyanması gibi yaratıcı biçimsel ögeler kullanarak deneysel bir sinema dili yaratır. Dadaizm'in hem sanatsal hem de teknik bakış açısından beslenen film, iki genç kadının hikâyesini anlatırken sistem eleştirisine dönüşen yapısıyla dikkat çeker. **Cennetin Meyvelerini Yiyelim** (1976) ile ataerkil toplum yapısına, **Soytarı ve Kraliçe** (1987) ile masallar dünyasına komedi üslubuyla yaklaşır.

Çek Yeni Dalga sinemasının diğer önemli ismi **Milos Forman**'ın 1965 yılında çektiği **Bir Sarışının Aşkları**, akımın en sembolik filmlerinden biri olarak "sosyal statü farkının güzel bir kızla genç bir askerin aşkına engel olmasına" odaklanır. **Koşun İtfaiyeciler** (1968) ise emekliye ayrılan bir itfaiye şefinin onuruna düzenlenen balonun, bir dizi trajikomik olayla büyük bir kargaşaya dönüşmesini konu edinir. Yönetmenin ironik üslubu ile eşsiz bir bürokrasi eleştirisi sunan film; amatör oyuncular, doğal dış sesler, yarı doğaçlama diyaloglar ve görüntülerle eşsiz bir birliktelik yaratan folk müziği ile Çek Yeni Dalgası'nın yıldızlarından olur (Görsel 5.32). Milos Forman bu filmin ardından Amerika'ya giderek sonraki sanat hayatına orada devam eder.

Görsel 5.32: İtfaiyeciler (1968)

5.2.4.1. Kukla Filmleri

Çek dünyasının köklü geleneği olan kukla tiyatrosunu sinemaya taşıyan Çekoslovak animasyonları, canlandırma sinemasında önemli bir yere sahiptir. Animasyon film yapımcısı **Jiri Trnka,** 1950 ve 60'lı yıllarda çizgi ve kukla canlandırma filmleriyle Çek sinemasını dünyaya tanıtmıştır.

Jiri Trnka, ünlü kukla sanatçısı Josef Skupa'nın yanında yetişir ve Prag Uygulamalı Sanatlar Okulunda eğitim alır. Savaştan sonra ilk canlandırma stüdyosunu kurarak çok çeşitli stil ve türde animasyon filmleri üretmeye başlar. Stüdyosunda yaptığı ilk filmlerinden itibaren fantastik ögeler içeren şiirsel bir animasyon dili yaratır. Cannes Film Festivali'nde ödül aldığı **Hayvanlar ve Haydutlar**

(1946), gerçeküstücü ögeler içeren ilk canlandırma filmi olur. 1947 yılında Prag'da, kukla filmleri stüdyosunu kurarak ilk uzun metraj kukla filmi **Çek Yılı**'nı (1948) yapar. Bu filminden sonra tüm filmlerinde kuklaları kullanır ve kukla animasyonları ile tüm dünyada tanınır. 1953 yılında yaptığı **Eski Çek Söylenceleri** ile yüz ifadesi değişmeyen kuklalar aracılığıyla destansı bir konuyu benzersiz bir şekilde anlatır. Shakespeare uyarlaması **Bir Yaz Gecesi Rüyası**'nda (1964) kuklaların eklem yerlerini plastikten yapması, hareketlerini yumuşatarak filmin şiirselliğine katkı sağlar. Geleneksel, sevecen bir ninenin robot bir nineye dönüşmesini anlatan **Uzaylı Nine** (1964), teknolojinin gelişimine karşı tepkisini dile getirdiği filmidir. Bilgisayar teknolojisi olmadan tamamen manuel montajlanan **El** (1965), Amerikan Film Akademisi tarafından "tarihteki en iyi beş animasyon filmi" arasına seçilir (Görsel 5.33).

Çek kukla geleneğini zenginleştirerek sinemaya taşıyan Trnka, hepsini kendinin yarattığı genellikle başları vücutlarına oranla daha büyük olan ve gözlerinde yoğun bir anlam bulunan kuklalarıyla Çek kukla filmlerinin en yaratıcı yönetmenidir.

Görsel 5.33: El (1965)

8. UYGULAMA: KUKLA FİLMLERİ

UYGULAMANIN AMACI: Jiri Trnka'nın kukla animasyon filmlerinin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Jiri Trnka'nın kukla animasyonu El filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemlerini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Animasyon film yapımcısı Jiri Trnka'nın El filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Filmde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Filmde kuklaların bir karakter olarak kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Filmde kompozisyon yaratmada mekân ve dekor olarak kullanılan araçları analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Filmde kuklaların canlandırılmasında kullanılan çekim yöntemlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Filmde kullanılan aydınlatma tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Filmde kullanılan manuel montaj yöntemlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde kuklaların bir karakter olarak kullanımını analiz etti.		
3. Filmde kompozisyon yaratmada mekân ve dekor olarak kullanılan araçları analiz etti.		
4. Filmde kuklaların canlandırılmasında kullanılan çekim yöntemlerini analiz etti.		
5. Filmde kullanılan aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde kullanılan manuel montaj yöntemlerini analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

5.2.5. Japon Yeni Dalga Sineması

1960'lı yıllarda Japonya'da Yeni Dalga akımı diğer ülke sinemalarında da olduğu gibi geleneksel sinemaya ve anlatı biçimlerine bir başkaldırı olarak ortaya çıkar. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Japonya'nın hızla sanayileşmesiyle birlikte, toplumsal yaşamda batılılaşmanın etkileri artmaya başlar. Özellikle gelişen teknolojisinin etkisiyle Japon ürünlerine dünya pazarındaki talebin arttığı bu yıllarda, halkın gelir seviyesinin yükselmesi kültürel dönüşümü hızlandırır. Ülke sinemasının ülke gerçeğine uzak kaldığını düşünen Japon sinemacılar, Fransız Yeni Dalgası'ndan etkilenerek avangart (yenilikçi) bir hareket başlatır. Yerleşik sinema geleneklerine karşı çıkarak hem tematik hem de biçimsel olarak oldukça radikal filmler yapar. Kamera kullanımı, kurgu ve anlatı biçimlerinde yeni bir üslupla eleştirel ve sorgulayıcı bir sinema anlayışı geliştirir.

Akımın en önemli temsilcileri; **Nagisa Oshima** ve **Shohei Imamura**'dir. Daha önce ele alınmayan pek çok konuyu büyük bir cesaretle sinemaya taşıyan bu yönetmenler, Yasujiro Ozu ve Akira Kurosawa gibi Japon sinemasının ustalarından tamamen bağımsız, yeni bir Japon sineması yaratır.

Japon Yeni Dalga sinemasının en etkili yönetmeni **Nagisa Oshima**, uluslararası yarışmalarda ve festivallerde adından söz ettirerek ülkesini tüm dünyaya tanıtır. Japon ana akım sinemasına karşı cesur ve gerçekçi filmleriyle kalıpları yıkan bir yönetmendir. Büyük bir sanayi kentinde, adının tersine aşkın ve umudun nasıl yok olduğunu anlattığı **Aşk ve Umut Mahallesi** (1959) adlı ilk filmiyle yönetmenliğe başlar. İkinci filmi **Gençliğin Acımasız Öyküsü** (1960), gençlerin içinde bulunduğu koşullara kaşı öfkesini ustalıkla biçimlendirdiği kamera kullanımıyla perdeye taşır. Oshima, bundan sonraki dönemde Japon toplumuna dair eleştirisinin dozunu arttırdığı filmler çeker. Ölüm cezasını sertçe eleştirdiği **İpe Çekilme** (1968), yurt dışında da gösterilen ilk filmidir. 1976 yılında çektiği **Duygu İmparatorluğu**'nun ardından 1978 yılında çektiği **Tutku İmparatorluğu** ile Cannes Film Festivali'nde En İyi Yönetmen Ödülü'nü alır.

Shohei Imamura, 60'lı yıllarda peş peşe yaptığı **Domuzlar ve Savaş Gemileri** (1961), **Böcek Kadın** (1963) ve **Cinayet Niyetleri** (1964) adlı filmleri ile Japon Yeni Dalgası'nın bir diğer önemli yönetmeni olur. Filmlerinde insana ve hayata dair her şeyi aynı çarpıcılıkla ele alan yönetmen, bireysel olandan hareket ederek toplumsal çıkarımlar yapar. Gündelik hayatı ve alt sınıftan insanları incelikle seçtiği ayrıntılarla perdeye taşıyarak gerçek Japonya'yı anlatmayı amaçlar. Kurmaca filmleri gibi belgesel filmlerinde de geleneksel sinemanın anlatı kodlarını reddeder. Japon klasik sinemasının uzun ve dingin planlardan oluşan sinema estetiğinin yerine kısa planlarla sürekli devinim hâlinde bir görsellik oluşturur.

5.2.6. Hint Yeni Dalga Sineması

Eski çağlardan beri önemli uygarlıkların beşiği olan Hindistan, köklü bir geleneğe sahip çok katmanlı bir ülkedir. Hindistan'da ülke tarihinin ve kültürünün zengin mirasından beslenen sinemanın da kendine ait köklü bir geleneği vardır. Hint ana akım sineması, kendi oluşturduğu kurallarla özgün bir sinema anlayışı yaratır. Hint kültürünün ayrılmaz bir parçası olan müzik ve dans, filmlerin de en önemli ögesidir. Geleneksel kıyafetleri ve çok renkli dekorlarıyla dikkat çeken popüler Hint filmleri, en az altı yedi şarkı içerir. Başrol oyuncularının bu şarkılarla topluluk eşliğindeki dansları, filmlerin en karakteristik özelliğidir. Karakterlerin sözle ifade edilemeyen duyguları, şarkı ve danslarla anlatılarak dışa vurulur. Genellikle aşk, yurtseverlik ve mitoloji hikâyelerinin anlatıldığı filmlerde, Hint tiyatro geleneğinin de etkisiyle seyirciyi rahatlatıp mutlu etme düşüncesi egemendir. İyilik ve kötülük arasındaki ayrım keskindir. Saf ve iyi başrollerin karşısına çıkan anti-kahramanlar, sonuçta hep kaybeder.

Mitolojik, dinî ve geleneksel unsurlardan beslenerek zenginleşen hikâye anlatımında kendi kurallarını yaratan Hint sineması, 1950'lere kadar tekrarlara dayanan içeriklere sahip olsa da sayısı giderek artan filmleriyle altın çağını yaşar. 1950'lerden itibaren ise **Satyajit Ray, Mrinal Sen, Ritwik Ghatak, Bimal Roy** gibi yönetmenler o zamana dek ele alınmayan konulara, alt sınıfların zorlu yaşamlarına değinmeye cesaret eder. Ana akım sinemadan farklı olarak yıldız oyunculara yer vermeyen, çerçeveleme, aydınlatma ve kurgu tekniklerinde kendi kurallarını yaratan yeni bir sinema hareketi başlatır. Klasik Hint sinemasından ayrılarak bir yönetmen sineması olarak ortaya çıkan bu yenilikçi harekete **Paralel Sinema Dönemi** ya da **Hint Yeni Dalgası** adı verilir.

Satyajit Ray, ele aldığı hikâyelere gerçeğin ötesinde bir boyut kazandırdığı şiirsel ve hüzünlü filmleriyle Hint Yeni Dalga sinemasının kurucularından biridir. Hint kültürünün geleneklerinden yola çıkan Ray, Bengal edebiyatının sinemadaki uzantısı olarak görülür. Geniş Hindistan topraklarının dilleri ve dinleri değişik insanlarının gerçeklerini sinema aracılığıyla gündeme getirerek Hint sinemasında yeni bir dönem başlatır. Kendi olanaklarıyla üç yılda tamamladığı ilk filmi **Yol Türküsü** (1955), Hint sinemasını tüm dünyaya tanıtır. Satyajit Ray, bu filmin ardından **Yenilmez** (1956) ve **Apu'nun Dünyası** (1959) filmlerini çekerek **Apu Üçlemesi**'ni oluşturur. Yol Türküsü'nden başlayarak Apu karakterinin çocukluktan erişkinliğe uzanan çetin yaşam koşullarını anlatan Apu Üçlemesi, usta anlatımıyla yönetmenin en önemli çalışması olur.

Siyasal sinemanın Hindistan'daki en önemli temsilcisi olan **Mrinal Sen**, filmleriyle Hint Yeni Dalgası'nın oluşmasına katkı sağlayan yönetmenlerdendir. Varlıklı bir kızla evlenmek isteyen fakir bir gencin hikâyesini ele aldığı ve kast sistemini eleştirdiği filmi **Bulutlar Arasında** (1965), ünlenmesini sağlar. 1969'da çektiği **Bay Shome**, dürüstlüğü ile tanınan bir demiryolu görevlisinin düzene uyarak rüşvet almaya başlamasını, gülünç bir hikâye ve geriye dönüşlerle anlatarak Hint sinemasının en yenilikçi filmlerinden olur. Bu filmlerin ardından çektiği ve Godard etkilerinin de görüldüğü **Kalküta Üçlemesi** (Görsel 5.34), hem farklı içeriği hem de biçimsel özellikleri ile dikkat çeker.

Görsel 5.34: Kalküta Üçlemesi'nin son filmi Padatik

5.2.7. İran Sinemasında Yeni Dalga

1960'lı yılların başında İran'da her alanda yaşanan değişim sinemaya da yansır ve geleneksel ticari filmlerden farklı bir sinema anlayışı doğmaya başlar. 1950'li yıllarda halkı eğlendirme amaçlı ve gişe başarısı odaklı filmlerin ağırlıklı olduğu İran sinemasında, **Ferfuh Gaffari**'nin 1959 yılında çektiği **Kentin Güneyi**, ilk gerçekçi film olur. Ferruh Gaffari, Kentin Güneyi ve ardından çektiği **Kamburun Gecesi** (1964) filmi ile İran'da sanat sinemasının temellerini atan yönetmendir.

1960'lı yıllarda toplumsal konuları gerçekçi bir biçimde işlemeye başlayan yönetmenlerin filmleri, günümüz İran sinemasının temellerini atar. İran edebiyatı ile sinemasının beraber gelişmeye başladığı bu dönemde **Ferruh Gaffari** gibi yurt dışında eğitim almış yönetmenler, sinemayla edebiyat arasında başarılı bir ilişki kurar. Dönemin en önemli kadın şairlerinden **Füruğ Ferruhzad**'ın 1960 yılında çektiği **Kara Ev** adlı filmi, İran sinemasına ilk uluslararası ödülü kazandırır. Oldukça etkileyici bir kurguya sahip olan film, cüzzamlı hastaların tecrit altında tutulduğu bir köyü gerçekçi ve yalın bir üslupla anlatır.

İran sinemasında 1960'lı yılların sonlarında başlayan 1979'daki rejim değişikliğine dek süren Yeni Dalga akımı ile yerel değerlerden yola çıkarak evrenselleşen yalın bir sinema anlayışı yaratılır. Toplumsal konulara duyarlı, Fars edebiyatından beslenerek zenginleşen, gerçeklik üzerine eğilirken estetik kaygılar da taşıyan filmler çekilmeye başlanır. İran sinemasında Yeni Dalga akımı etkisinin en belirgin görüldüğü ilk film, **Daryuş Mehrcuyi**'nin **İnek** (1969) adlı filmidir (Görsel 5.35). İnsanın köklerine dönüşünü kendini inek zanneden bir adamın öyküsü ile anlatan bu film, aynı zamanda İran sinemasında psikolojik konuları ele alan ilk filmdir.

Görsel 5.35: İnek (1969)

Yeni Dalga dönemi filmleri küçük bütçelerle, dış mekânlarda, doğal ışık ve oyunculukla yıldız oyuncu sisteminden uzak bir yaklaşımla çekilir. Gündelik yaşamın sorunları, sıradan insanların hayat hikâyeleri yalın ve gerçekçi bir yaklaşımla ele alınır. Sansür kurallarının da etkisiyle simgesel bir anlatımla şiirsel bir üslup yaratılır. Bu dönemde öne çıkan diğer önemli filmler **Mesud Kimyayi**'nin **Kayser** (1969), **Naser Taghvai**'nin **Başkalarının Yanında Huzur** (1970) ve **Behram Beyzayi**'nin **Sağanak** (1971) adlı filmleri olur.

1970'lerden sonra sayısı hızla artan ithal filmlerle ve katı sansür kurallarıyla baş etmeye çalışan İran'da, yerli sinema çökme noktasına gelir. Hollywood filmlerinin Amerika ile aynı anda gösterime girmesi ve halkın bu filmlere olan hayranlığının giderek artması yerli sinemacıları daha da zor durumda bırakır. Ülkede çekilen film sayısı hızla azalarak 1970'lerin sonunda onun altına düşer ve 1979 yılında rejim değişikliği ile İran Yeni Dalga sinemasının birinci dönemi sona erer.

5.2.8. Brezilya Yeni Sineması

Tarihsel olarak Brezilya sineması, Latin Amerika ülkeleri içinde en gelişmiş ve en üretken ülke sinemasıdır. Brezilya sinemasının gelişiminde ülkenin siyasal tarihindeki istikrar ve devletin sinema endüstrisine katkısı etkili olur. Federal Sinema Komisyonu'nun ulusal sinemaya ekonomik destek programı açması genç yönetmenlere stüdyo sisteminin dışında film çekme olanağı sağlar. Hollywood filmlerine ve ülke sinemasının popüler komedi müzikallerine karşı çıkarak sıradan insanların yaşamına eğilen yönetmenlerin belgeselci bir üslupla geliştirdiği gerçekçi anlayış, 1950'lerin sonunda köklü bir değişikliğe uğrayarak **Cinema Novo (Yeni Sinema)** akımına dönüşür.

Cinema Novo, Brezilya'da İtalyan Yeni Gerçekçilik ve Fransız Yeni Dalga akımlarından etkilenen yönetmenler tarafından, klasik anlatı sinemasına karşı yeni bir estetik anlayış yaratılması amacıyla ortaya çıkar. Cinema Novo yönetmenleri, Yeni Dalga akımının düşük bütçeli kişisel filmler yapma düşüncesinden, auteur kavramından ve biçimsel yeniliklerinden etkilenmekle birlikte Yeni Dalga'dan farklı olarak, filmlerinde konu olarak toplumsal içerikli temaları işlerler. Akımın öncüsü **Nelson Pereira Dos Santos** kabul edilirken **Glauber Rocha, Ruy Guerra** ve **Carlos Diegues** diğer önemli yönetmenlerdir.

Kameralarını sınıfsal adaletsizliğe ve etnik sorunlara çeviren yönetmenler, konularını belgeselci bir anlayışla ele alıp fantastik bir yaklaşımla işleyerek yeni bir sinema estetiği geliştirir. Gelir adaletsizliğinin giderek çoğaldığı ve şiddetin egemen olduğu toplumun içinden oldukça sarsıcı gerçek hikâyeler anlatırlar. Metaforlara yer veren yeni bir sinema estetiği yaratarak Brezilya gecekondularındaki (favela) hayatı sinema perdesine taşırken, yukarı kesimlerdeki zengin hayatlarını da mercek altına almayı ihmal etmezler.

Sinemayı bir eğlence biçimi olarak değil, halkı bilinçlendirme aracı olarak ele alan Cinema Novo; açlık, fakirlik ve şiddet konularını radikal bir biçimde perdeye taşır. 1968'de değişen yönetimle birlikte yönetmenlerin bir kısmının ülke dışına çıkmasıyla etkinliği kısa süren Yeni Sinema, Brezilya sinemasına öfkeli ancak estetik ve şairane bir bakış açısı getirir. Latin Amerika sinemalarının tümünü etkileyerek **Üçüncü Sinema** kavramının da esin kaynağı olur.

Nelson Pereira Dos Santos 1955 yılında çektiği **Rio Kırk Derece** filmi ile Brezilya sinemasına gerçekçiliği getirerek, Cinema Novo'nın oluşmasını sağlayacak yeni sinema dilinin ilk sinyallerini vermiştir. Santos, profesyonel olmayan oyuncularla kent sokaklarındaki yaşamı anlatan bu filmiyle gerçekçiliğin öncüsü olur. En önemli filmi **Kuru Hayatlar** (1963) ise kuraklık nedeniyle göç etmek zorunda kalan bir ailenin hikâyesini anlatır. Ülkenin en geri kalmış bölgesi Kuzeydoğu Brezilya'nın yoksulluğunu gerçekçi bir duyarlılıkla gözler önüne serer. 1971 yapımı **Küçük Fransız'ım Nasıl Lezzetliydi** adlı filminde ise Avrupalıların, Latin Amerika'ya bakışını, yerli kabilelerin yamyam olarak görüldüğüne vurgu yaparak deneysel bir şekilde anlatır.

Glauber Rocha, Cinema Novo akımının tüm dünyada en çok tanınan yönetmenidir. Ticari sinemayı kaynakları israf etmekle ve insanların gerçek yaşam koşullarını saklamakla suçlar. Rocha'ya göre Hollywood'un dışında Avrupa sanat sinemaları da üçüncü dünya ülkelerine uymaz. Bu nedenle

Cinema Novo, kendi gerçekliklerinden doğan yeni bir estetik yaratmalıdır. Latin halklarının sömürgecilik döneminin etkilerinden kurtulmasında sinemanın da önemli bir işlev taşıdığını düşünen Rocha, tamamen Latin kültürünün özgün değerlerinden beslenen, halkı bilinçlendirecek bir sinema geliştirmeyi amaçlar. 1962 yılında çektiği ilk filmi **Dönen Rüzgâr** ile sinemaya çarpıcı bir giriş yapar (Görsel 5.36). **Kara Tanrı ile Sarışın Şeytan** (1964), Brezilya dışında da büyük yankı uyandıran filmi olur. O zamana dek gerçek anlamda bilinmeyen Brezilya'yı; insanları, dili, müziği, ve kültürel özellikleriyle nesnel bir biçimde tüm dünyaya tanıtır. Anlatım biçeminin iyice olgunlaştığı, hayali bir Latin Amerika ülkesi Eldorado'yu konu edinen ustalık filmi **Kızgın Toprak** (1967), ülkenin tarihsel sürecini eleştirel bir bakış açısıyla ele alır.

Görsel 5.36: Dönen Rüzgâr (1962)

5.2.9. Özgür Sinema ve İngiliz Yeni Dalga Sineması

1956-1959 yılları arasında İngiltere'de Sequence isimli sinema dergisi etrafında toplanan bir grup genç yönetmen tarafından Özgür Sinema hareketi başlatılır. **Linsday Anderson, Karel Reisz** ve **Tony Richardson** öncülüğünde geliştirilen hareket kapsamında ticari sinemaya karşı özgürlükçü bir tavırla İngiltere'nin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durumu yansıtan, gençlik kültürünü ve işçi sınıfını hedef alan belgesel filmler çekilir. Tony Richardson'un **Anne İzin Vermiyor** (1957), Lindsay Anderson'un **Noel Dışında Her Gün** (1957) ve Karel Reisz'ın **Biz Lambeth Çocuklarıyız** (1959) adlı belgeselleri hareketin öne çıkan filmleridir. Taşınabilir el kameralarıyla düşük bütçelerle çekilen bu belgesellere gösterim olanağının bulunamaması nedeniyle Özgür Sinema hareketi kısa süre sonra sonlanır.

Özgür Sinema yönetmenlerinin belgeselden kurmaca filmlere geçiş yapmasıyla **İngiliz Yeni Dalgası** ortaya çıkar ve 1950'lerin sonundan 1964'e kadar etkili olur. Dönemin gerçekçi edebiyat eserlerinden beslenen İngiliz Yeni Dalgası, John Osborne gibi yazarların oyunlarından uyarlama senaryoları perdeye taşır. Bu filmlerde işlenen toplumsal temalar Özgür Sinema'nın devamı niteliğini taşır.

Jack Clayton'un **Tepedeki Oda** (1959) adlı filmi, akımın ilk örneği olur. Aynı yıl çekilen akımın en verimli yönetmeni Tony Richardson'un, John Osborne'un tiyatro oyunundan uyarladığı **Öfkeyle Arkaya Bakmak** adlı filmi çok beğenilir ve büyük bir gişe geliri elde eder. Akımın diğer önemli

filmlerinden Tony Richardson'un **Bir Uzun Mesafe Koşucusunun Yalnızlığı** (1962), bir suçlunun rehabilitasyon sürecinde katıldığı koşuyu perdeye taşır (Görsel 5.37). Karel Reisz ise 1960 yapımı **Cumartesi Gecesi Pazar Sabahı** filminde, hafta sonlarını dışarıda geçirebilmek için hafta içi yoğun çalışma koşullarına katlanan bir işçinin hayatını anlatır. Linsday Anderson **Sporcunun Hayatı** (1963) adlı filminde, kömür madeninde çalışan bir gencin sporcu olma mücadelesini ele alır. Gişede oldukça başarılı olan bu filmler, ele aldıkları konulara dair sert eleştiriler içerir. Taşınabilir hafif kameralarla gerçek mekânlarda çekilen filmler, çoğunlukla öfkeli erkek karakterlerin mücadele dolu hikâyelerini temel alır. Bu yönüyle yönetmenler, cinsiyet ayrımcılığı yaparak kadın karakterleri göz ardı etmekle eleştirilirler.

Görsel 5.37: Bir Uzun Mesafe Koşucusunun Yalnızlığı (1962)

5.2.10. Yeni Amerikan Sineması

Avrupa'dan yayılarak dünya ölçeğinde geleneksel ve ticari sinema anlayışlarına karşı gelişen alternatif sinema hareketleri, 1960'lı yıllarda Amerikan sineması içinde de etkili olur. Yeni Dalga'nın sinemada yarattığı dönüşümden etkilenen yönetmenler, Amerikan sinemasında stüdyo sistemine karşı özgürlükçü bir hareket başlatır.

Yeni Amerikan Sineması'nı oluşturan bir grup bağımsız yönetmen, 1960 yılında Film Culture dergisinde ana akım sinemaya karşı ortak bir bildiri yayımlayarak egemen sinema anlayışını hem içerik hem biçim hem de yaratıcılığa izin vermeyen üretim yöntemleri açısından eleştirir. Hollywood filmlerinin dramatik özelliklerine ve konularının yüzeyselliğine karşı alternatif bir sinema hareketi başlatır. Geleneksel sinemanın stüdyo yapım yöntemlerinden bağımsız, dar bütçeli ve deneysel yanı ağır basan filmler çeker. Biçimsel yenilikleriyle Hollywood sinemasının anlatı kalıplarının dışına çıkar. Filmlerinde parçalı bir kurgusal yapı içinde; doğal mekânlar, gerçek oyuncular ve doğaçlama diyaloglar kullanır. Anlatımlarında dağınık ve açık uçlu sonla biten öyküleme biçimi ile rock müziğinin birleşimi dinamik bir etki yaratır.

Film yapım süreçlerindeki bağımsızlık, filmlerin dağıtım ve gösterim sorunlarını da beraberinde getirir. Amerikan film endüstrisine karşı, gösterim ve dağıtım süreçlerinde karşılaştıkları engelleri aşmakta zorlanan sinemacılar, sinematekler ve dağıtım kooperatifleri kurarak sorunu çözmeye çalışır ancak yapım ve gösterim şartlarının zorluğuyla uzun süre baş edemez ve etkinliklerini kaybeder. Yeni Amerikan Sineması, kısa bir süre sonra sonlanmış olsa da Hollywood sineması ile 70'lerde güçlenecek bağımsız sinema arasında bir köprü olması açısından önemlidir.

John Cassavetes'in 1960 yılında çektiği **Gölgeler**, Yeni Amerikan Sineması'nın çıkış filmi olarak kabul edilir. Cassavetes, Amerikan sinemasında Yeni Dalga'nın etkisini filmlerine taşıyan ilk yönetmendir. Siyahi bir ailenin yaşamından kesitler sunan Gölgeler filmini amatör oyuncularla doğaçlama diyaloglara yer vererek çok küçük bir bütçe ile çeker. Dikkatle planlanan sahnelerin yerine, mizansenlerin parçalı bir kurguyla sıralanması ile oluşan film, ailenin yaşamını tüm doğallığı ve sadeliği ile yansıtır. John Cassavetes, filmlerinin finans ve dağıtımları için geliştirdiği yöntemlerle bağımsız sinemacılara model olur.

Hollywood'un eski kuşak yönetmenlerinden **Arthur Penn**'in 1967 yılında stüdyo sisteminden bağımsız olarak çektiği **Bonnie ve Clyde** (Görsel 5.38), bu dönemin en etkili filmlerinden olmanın yanında, çağdaş döneme uzanan bir klasiktir. Melodram ve komediyi aynı tür içinde birleştiren film, hikâyeyi suçluların gözünden anlatan ilk Hollywood yapımı olur.

Pop-Art'ın temsilcisi ressam, yayıncı ve film yapımcısı **Andy Warhol**, Yeni Amerikan Sineması'nın bir alt türü olarak **Underground Sinema** (Yeraltı Sineması) kavramını geniş kitlelere duyuran isimdir. Underground kavramı, yönetmenin sanat tutumunu yansıtan; biçim ve içerik özellikleri bakımından, ticari sinemadan tamamen özgürleşmiş filmleri ifade eder. Underground filmlerin en belirgin özelliği kişiselliğidir. Andy Warhol'un, 60'lı yıllarda çektiği minimal bir anlatıma sahip ve süresi oldukça uzun filmleri hem teknik hem de içerik açısından oldukça deneyseldir. **Uyku** (1963) ve **Empire** (1964) gibi ilk dönem filmlerinde sinemasal zamanı yeniden kurgulayarak gerçek zamanla birleştirir. Tam sekiz saat süren Empire, Empire State binasının karşısına konan kameranın aynı noktadan kesintisiz olarak yaptığı çekimlerden oluşur.

Görsel 5.38: Bonnie ve Clyde (1967)

9. UYGULAMA: FİLM ANALİZİ

UYGULAMANIN AMACI: "Yeni Yönetmenler Yeni Biçim" başlığı altında ele alınan filmlerin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden "Yeni Yönetmenler Yeni Biçim" başlığı altında ele alınan filmlerden öğretmeninizle birlikte seçeceğiniz bir filmin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini yapmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. "Yeni Yönetmenler Yeni Biçim" başlığı altında ele alınan filmlerden öğretmeninizle birlikte seçeceğiniz bir filmi temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Seçtiğiniz filmi konu, tema, çatışma unsurları, ana ve yan karakterler yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Seçtiğiniz filmi öykü bütünlüğü, geleneksel giriş-gelişme-sonuç sıralaması ve doğrusal olmayan hikâye anlatımı yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz filmi kamera teknikleri ve çekim yöntemleri yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Seçtiğiniz filmde doğal ışık, gerçek mekân, doğal oyunculuk ve doğaçlama diyalog kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Seçtiğiniz filmde açık uçlu son kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Seçtiğiniz filmde yabancılaştırma unsurlarının kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Seçtiğiniz filmde kurgu tekniklerini ileri ve geri sıçramalı kesme, doğrusal olmayan kurgu kullanımı yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
8. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmi konu, tema, çatışma unsurları, ana ve yan karakterler yönünden yönünden analiz etti.		
2. Filmi öykü bütünlüğü, geleneksel giriş-gelişme-sonuç sıralaması ve doğrusal olmayan hikâye anlatımı yönünden analiz etti.		
3. Filmi kamera teknikleri ve çekim yöntemleri yönünden analiz etti.		
4. Filmde doğal ışık, gerçek mekân, doğal oyunculuk ve doğaçlama diyalog kullanımını analiz etti.		
5. Filmde açık uçlu son kullanımını analiz etti.		
6. Filmde yabancılaştırma unsurlarının kullanımını analiz etti.		
7. Filmde kurgu tekniklerini, ileri ve geri sıçramalı kesme, doğrusal olmayan kurgu kullanımını analiz etti.		
8. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

5.3. TÜRK SİNEMASINDA SİNEMACILAR DÖNEMİ

Türk sinemasının temellerinin atıldığı, kendine ait sinema dilinin yaratıldığı, nicel ve nitel açıdan büyük gelişme yaşanan 1950-1970 arası dönem, Türk sinema tarihinde **Sinemacılar Dönemi** olarak adlandırılır.

1948 yılında eğlence alanındaki yerli firmalara vergi indirimi olanağı sağlayan yasal bir düzenleme yapılmasıyla Türk sinema sektöründe büyük bir gelişme yaratacak süreç başlar. Yerli film yapımını kolaylaştıran bu indirim sayesinde, kısa sürede çok sayıda yapım şirketi kurulur ve çekilen film sayısı hızla artar. Dönemin ekonomik büyüme politikası ve karayolları ağının hızla gelişmesi ise sinemanın sektörel büyümesini hızlandırır. Yeni açılan yolların Anadolu'nun kırsal kesimlerine ulaşımı sağlaması sinemayı da Anadolu'ya ulaştırır. O zamana dek büyük şehirlerle kısıtlı olan film izleme imkânının kırsal bölgelerde de mümkün olmasıyla filmler, çok daha geniş kitleler tarafından izlenmeye başlar. Seyirci sayısının artmasıyla birlikte ticari kâr potansiyeli iyice artan sinema; salonları, yapım şirketleri ve çalışanlarıyla büyüyen bir sektör hâline dönüşür. Bu yıllarda sağlanan ekonomik gelişmelerle sinema, halkın gündelik yaşam kültürü içinde giderek daha fazla önem kazanır. Sinema salonu, film yapım şirketi ve çekilen film sayısında yaşanan bu niceliksel artışın niteliksel yansıması olarak ise Sinemacılar Dönemi ortaya çıkar.

Sinemacılar Dönemi içinde yer alan yönetmenler, yeni bir sinema anlayışı ve tekniğinin ortaya çıkmasına öncülük eder. Tiyatrocular Dönemi'nin teatral biçim ve içerik anlayışının yerine, sinematografik anlatım olanaklarını geliştirmeye çalışır. Aynı zamanda toplumsal bakış açısıyla yazılmış senaryoları perdeye taşıyarak sinemaya gerçeklik getirir. Kısıtlı bir ekip ve az bir bütçeye rağmen çekilen bu filmlerin, zamanla uluslararası yarışmalarda ödüllendirilmesi ise Türk sinemasının ilk kez dünya ölçeğinde tanınmasını sağlar. Sinemacılar Dönemi, Türk sinemasının gerçek anlamda doğduğu dönem olur. **Ömer Lütfi Akad**'ın **Kanun Namına** (1952) filmi (Görsel 5.39), yeni bir dönem yaratarak Sinemacılar Dönemi'nin başlangıç filmi olur. Türk sinema tarihçisi Nijat Özön'e göre canlı bir sinema anlatımına, kamera hareketlerine ve montaja önem vermesiyle kendinden önceki bütün yerli filmlerden ayrılan Kanun Namına, sinema dilinin Türkiye'deki ilk örneğidir.

Görsel 5.39: Kanun Namına (1952)

Lütfi Akad'ın dışında Türk sinemasının oluşum yıllarında, Sinemacılar Dönemi'nde etkili olan diğer önemli yönetmenler; **Metin Erksan, Memduh Ün, Osman Seden, Atıf Yılmaz, Ertem Görenç** ve **Halit Refiğ** olur. Memduh Ün'ün **Üç Arkadaş** (1958) filmi, sıradan insanın günlük hayatta ki varoluş hikâyesini anlatmadaki başarısıyla Osman Seden'in **Düşman Yolları Kesti** (1959) ve **Namus Uğruna** (1960) filmleri, biçimsel ustalıklarıyla sinemamızda iz bırakan filmlerdir. Metin Erksan'ın, **Dokuz Dağın Efesi** (1958) ve **Gecelerin Ötesi** (1960) filmleri ise toplumsal sorunları ele almasıyla dikkat çeker.

1950'de, yılda 22 film çekilirken 1960'ta bu sayı 68'e çıkar. Bu süreç içinde Türk sinemasında pek çok ilk yaşanır. 1951 yılında Yıldız dergisinin açmış olduğu artist yarışmasında birinci olan **Ayhan Işık** ve **Belgin Doruk**, Türkiye'nin ilk yıldız oyuncuları olarak sinemaya adım atar. **Cahide Sonku** (Görsel 5.40), kendi adına kurduğu film şirketinde, kendi filmlerini çekerek Türk sinemasının **ilk kadın yönetmeni** olur. Muhsin Ertuğrul'un çektiği **Halıcı Kız** (1953) filmi, Türk sinemasının **ilk renkli filmi** olarak tarihe geçer.

Görsel 5.40: Türk sinemasının ilk kadın yıldızı ve ilk kadın yönetmeni Cahide Sonku

5.3.1. Ömer Lütfi Akad

Ömer Lütfi Akad, 1952 yılında çektiği **Kanun Namına** filmi ile Türk sinemasında Sinemacılar Dönemi'ni başlatır. 1950'li yılların başında gazetelere yansıyan bir cinayet haberinden esinlenerek senaryosu yazılan Kanun Namına, aynı zamanda Türk sinemasında polisiye türünü başlatan filmdir. Yan öykü ve kişilerle zenginleştirilen senaryoda, kent yaşamı doğal mekânlar aracılığıyla anlatılır. Kahramanı İstanbul sokaklarında izleyen kamera, ustalıkla kullanılır. Aynı zamanda Ayhan Işık'ı da yıldızlaştıran film; kameranın sokağa çıktığı, gerçek hayattan kişilerin öyküye girdiği, gündelik olayların ve doğal çevrenin kullanıldığı ilk filmdir. Akad, filminde usta kamera kullanımını kurgunun işlevselliğiyle birleştirerek özgün bir sinema dili ile nasıl hikâye anlatılacağını gösterir.

Yaşar Kemal, Atilla İlhan gibi usta yazarların eserlerini sinemaya aktaran Akad'ın bu dönemde öne çıkan diğer önemli filmleri; **Beyaz Mendil** (1955) ve **Üç Tekerlekli Bisiklet** (1962) olur. Daha sonraki yıllarda **Hudutların Kanunu, Ana** ve **Kızılırmak Karakoyun** filmleri ile **Anadolu Üçlemesi**'ni; ardından **Gelin, Düğün** ve **Diyet** filmleri ile **Göç Üçlemesi**'ni tamamlayan Akad; bu filmlerinde toplumsal sorunlara eğilir. Üçlemenin ilk filmi **Gelin** (Görsel 5.41); İstanbul'a göç eden bir ailenin büyük şehirde tutunmak için gösterdiği çabayı ve çektiği acıları anlatırken, emsalsiz kompozisyonları ve yalın üslubuyla Akad'ın başyapıtı olur.

Ömer Lütfi Akad, sinematografik anlatı olanaklarını kullanarak, teatral anlatıdan sıyrılan ilk Türk yönetmeni olarak pek çok eski ve orta kuşak yönetmenin yolunu açar. Sinema tarihçisi Giovanni Scognamillo'nun ''Akad'ın Türk sinemasına getirdiği en önemli şey sinemadır.'' sözü, sanatçının Türk sinema tarihindeki önemini en iyi şekilde özetler.

Görsel 5.41: Gelin filminden bir sahnede Hülya Koçyiğit

10. UYGULAMA: ÖMER LÜTFÜ AKAD-KANUN NAMINA

UYGULAMANIN AMACI: "Ömer Lütfü Akad'ın Kanun Namına" filminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden "Ömer Lütfü Akad'ın Kanun Namına" filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda yapmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. "Ömer Lütfü Akad'ın Kanun Namına" filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Kanun Namına filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Kanun Namına filminde çekim ölçeklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Kanun Namına filminde kamera hareketlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Kanun Namına filminde kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Kanun Namına filminde aydınlatma tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Kanun Namına filminde melodrama ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde melodrama ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

5.3.2. Metin Erksan

Senaristlik yaparak sinemaya adım atan Metin Erksan, ilk filmlerinden itibaren kendine özgü tarzıyla dikkat çeken bir yönetmendir. İlk filmi Âşık Veysel'in hayatını konu alan, senaryosu **Bedri Rahmi Eyüpoğlu**'na ait **Karanlık Dünya** (1952), Âşık Veysel'in çiçek hastalığı nedeniyle kör olması, köylünün fakir gösterilmesi gibi nedenlerle sansürlenerek Türk sinemasında tamamen yasaklanan ilk film olur. Bu filmin ardından çektiği **Gecelerin Ötesi** (1960), Türk sinemasında toplumsal gerçekçilik anlayışının başlamasına öncülük eder. Erksan bu filmindeki her karakter ile toplumun farklı bir kesimini anlatmaya çalışır. İtalyan Yeni Gerçekçilik akımından etkilenerek aynı anlayışla Fakir Baykurt'un **Yılanların Öcü** (1962), Necati Cumalı'nın **Susuz Yaz** (1963) romanlarını sinemaya uyarlar. Susuz Yaz, Berlin Film Festivali'nde Altın Ayı ödülünü kazanarak Türk sinemasını dünyaya duyurma başarısını gösterir.

Sevmek Zamanı (1965), Metin Erksan sinemasının en özgün filmidir (Görsel 5.42). **Müşfik Kenter**'in oynadığı boyacı karakterinin, fotoğrafını gördüğü genç bir kadına olan kara sevdasını alışılagelmişin dışında, kendine özgü bir işleyişle anlatır. Genç kadın bu aşkı öğrendiğinde karşılık vermek ister ancak hikâye ilerledikçe adamın kendisine değil, fotoğraftaki suretine âşık olduğunu anlar. Türk sinemasının en önemli klasikleri arasında yer alan Sevmek Zamanı, çekildiği dönemde kıymeti anlaşılamadığı için gösterime bile giremez. Soyut anlatımı ve estetik kompozisyonları ile öne çıkan bu filmiyle Erksan, Türk sinemasında sinema sanatı kavramını somutlaştıran ilk yönetmen olur. "Sanat insan içindir, toplum ya da sanat için değil." diyerek, sinemasının odak noktasının insan olduğunu vurgularken, evrensel sinemaya ulaşmanın yolunun ulusal bir sinema yaratmak olduğunu savunur.

Görsel 5.42: Sevmek Zamanı (1965)

11. UYGULAMA: METİN ERKSAN-SEVMEK ZAMANI

UYGULAMANIN AMACI: Metin Erksan'ın Sevmek Zamanı filminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Metin Erksan'ın Sevmek Zamanı filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Metin Erksan'ın Sevmek Zamanı filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Sevmek Zamanı filminin konu ve temasını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Sevmek Zamanı filminin baş ve yan karakterlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Sevmek Zamanı filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Sevmek Zamanı filminde çekim ölçeklerini ve kamera hareketlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Sevmek Zamanı filminde siyah beyaz, ışık gölge kontrastını ve aydınlatma tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Sevmek Zamanı filminde melodrama ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

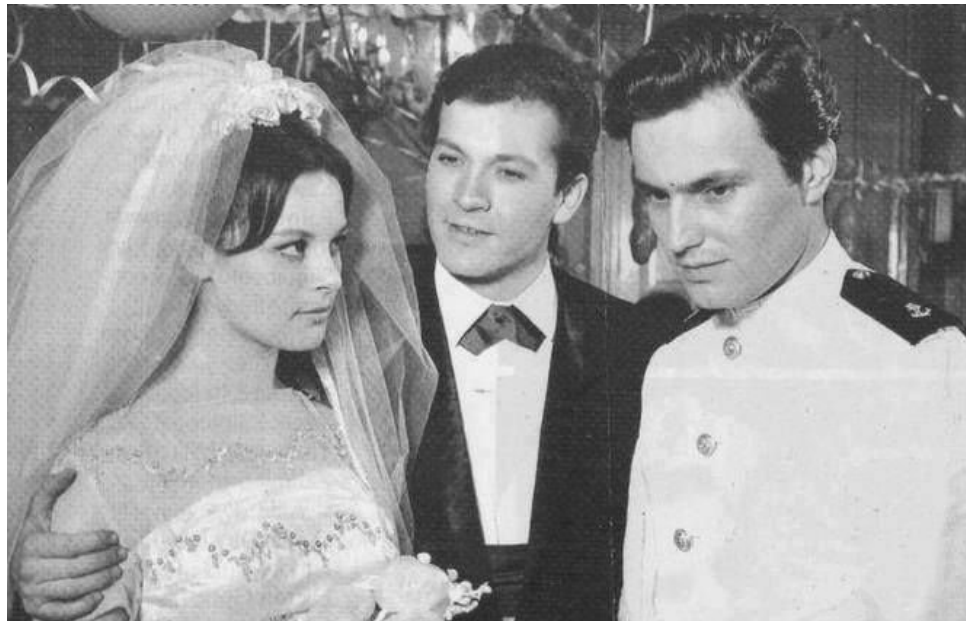
KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmin konu ve temasını analiz etti.		
2. Filmin baş ve yan karakterlerini analiz etti.		
3. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
4. Filmde çekim ölçekleri ve kamera hareketlerini analiz etti.		
5. Filmde siyah beyaz, ışık gölge kontrastı ve aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde melodrama ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

5.3.3. 1960 Sonrası ve Yeşilçam Yılları

1950 ve 1960 arası dönemde kendine ait anlatım dilini oluşturan Türk sineması, 60'larda altın çağını yaşar. 1960'ta bir yılda çekilen film sayısı 68 iken, ertesi yıl 116'ya, 1965'te ise 214'e yükselir. Yerli film üretiminin doruğa çıktığı bu yıllarda, Türk sinemasının seyircisiyle kurduğu ilişkinin en yoğun olduğu dönem olan **Yeşilçam Dönemi** doğar. Genellikle Türk sinemasının popüler kanadını betimleyen Yeşilçam, adını Beyoğlu'nda film yapım şirketlerinin yer aldığı bir sokaktan alır. Yeşilçam Sokağı, film yapım şirketlerinin konumlandığı; yapımcıların oyuncular, yönetmenler, senaristlerle buluştuğu; figüranlar ve set çalışanlarının kıraathanelerinde toplandığı bir sokak olarak o yıllarda Türk sinemasının merkezidir. Aynı zamanda Yeşilçam; dönemin gişe odaklı, yıldız oyunculu, melodram anlatı kalıplarıyla birbirinin tekrarı olan ancak seyirciyle büyük bağ kuran, sinema anlayışını tanımlayan bir kavram olarak kullanılmaya başlanır.

Yeşilçam Dönemi'nde Türk sinemasında Ayhan Işık'la başlayan yıldız sistemi doruğa ulaşır. Çeşitli popüler magazin dergilerinin yarışmalarını kazanan ya da güzellik ve yakışıklılıklarıyla ünlenen **Filiz Akın, Hülya Koçyiğit, Ediz Hun, Cüneyt Arkın** ve **Kartal Tibet** (Görsel 5.43) başta olmak üzere birçok yıldız oyuncu sinemaya giriş yapar. Halkın beğenisini kazanan yıldızlar, ünlerinin artmasıyla sinemada yönetmenden daha etkili olmaya ve film hasılatının en büyük payını almaya başlar. Zamanla yıldız oyuncu ücretlerinin yükselmesi ise yapımcıları zor duruma düşürür.

Görsel 5.43: Hülya Koçyiğit, Kartal Tibet, Ediz Hun

Halkın sinemaya olan ilgisine paralel olarak, film üretim sayısı hızla artarken yıllık çekilen film sayısı, dönemin sonlarında 200'ün üzerine çıkar. Köy filmlerinden kent filmlerine, duygu yüklü melodramlardan komediye, şarkılı türkülü filmlerden çocuk yıldızlı filmlere kadar geniş bir yelpazesi olan bu filmler; her yaştan, her kültürden insana hitap edebilen niteliktedir. Bu süreçte, içinde yaşadığı toplumun sorunlarını sinema aracılığıyla gündeme getiren yönetmenler tarafından toplumsal gerçekçi filmler de yapılmaya başlar. **Metin Erksan, Halit Refiğ, Ertem Görenç, Duygu Sağıroğlu** gibi yönetmenler; filmlerinde göç olgusunu, kentleşmeyle birlikte

değişen toplumsal yapıyı, kadının ve çocuğun konumunu başarılı bir şekilde işler. Gerçek hayatın içinden sıradan insanların çarpıcı hikâyelerini sadelikle perdeye taşır. Bu dönemde Türk sineması bir yandan en güzel örneklerini ortaya koyarken diğer yandan birbirinin aynı, özensiz ticari filmlerin üretimi de artmaya başlar. 1960'lardan itibaren sektörde etkin olmaya başlayan bölge işletmecileri (sinema salonu sahipleri), zamanla yapımcılara istedikleri tarzda filmleri, istedikleri oyuncularla ısmarlama gücüne erişir. Bölge işletmecilerinin gişede başarılı olan bir filmin kopyası olarak ısmarladığı yeni senaryolar, artan talebi karşılamak amacıyla yapım şirketleri tarafından hızla filme çekilmeye çalışılır.

1960'lı yıllardaki artan film talebini karşılamak amacıyla geliştirilen yollardan biri **furya filmleri**dir. Sevilen bir filmin devamının veya benzerlerinin seri hâlde çekilmesiyle furya filmleri dönemi başlar. Her furyada art arda en az 5-6 film yapılır. Bunların en ünlülerinden biri Memduh Ün'ün "Ayşecik" ile başlattığı **çocuk yıldızlı filmler** furyasıdır. Ayşecik karakterini canlandıran **Zeynep Değirmecioğlu**'nun halk tarafından çok sevilmesi üzerine **Ayşecik Serisi** (Görsel 5.44) farklı yönetmenler tarafından devam ettirilir. Çocuk yıldızlı filmler furyası farklı çocuk oyuncuların rol aldığı **Yumurcak, Ömercik** gibi film serileriyle devam eder.

Görsel 5.44: Ayşecik filminde Zeynep Değirmencioğlu, Muhterem Nur ve Turgut Özatay

Nejat Saydam'ın 1961 yılında Amerikan filmlerini örnek alarak **Belgin Doruk**'un oynadığı **Küçük Hanımefendi** (1961) filmini çekmesiyle (Görsel 5.45) **salon komedileri** furyası doğar. Komedi filmlerinin bir diğer önemli yönetmeni olan **Hulki Saner, Sadri Alışık**'ın canlandırdığı **Turist Ömer** ile Türk sinemasına unutulmayacak bir karakter kazandırır. **Feridun Karakaya**'nın canlandırdığı içtenliği ve doğal komikliği ile sevilen **Cilalı İbo** tiplemesi de seri hâlinde çekilen filmler arasında yer alır.

Görsel 5.45: Küçük Hanımefendi (1961) filminde Belgin Doruk, Sadri Alışık ve Ayhan Işık

Yapımcılar üzerinde etkisi giderek artan bölge işletmecilerinin talepleri doğrultusunda Hollywood ve Mısır filmleri ile tutmuş yabancı romanlardan uyarlama melodramlar; zamanla çekilen filmlerin büyük çoğunluğunu oluşturur. Benzer senaryoların aynı tarzla kopyalandığı bu filmlerde oyuncular, nerdeyse her ay bir filmde oynamaya başlar. Zorlayıcı stüdyo ve laboratuvar koşullarında, sinema emekçilerinin fedakârlıklarıyla çekilen filmlerin görsel kalitesi de giderek düşer. Oysa 60'lı yıllarda sinemaya gitmek halk için törensel bir önem taşımaktadır. Halkın filmlere olan ilgisini, hep aynı tarz senaryoları istedikleri şeklinde yorumlayan bölge işletmecileri, sinemanın gelişimine ket vurur. Halkın beğenisini gözettiklerini savunurken, aynı tarz filmlerle Türk sinemasını bir kısır döndü içine sokar. 1970'li yılların devamında, televizyonun yayın hayatına başlaması ve ekonomik koşulların etkisiyle ailecek sinemaya gitmenin zorlaşması halkı sinema salonlarından uzaklaştırır. Kendini yenilemeyi başaramayan Yeşilçam sinemasının parlak günleri geride kalmaya başlar.

12. UYGULAMA: YEŞİLÇAM SİNEMASI

UYGULAMANIN AMACI: Yeşilçam sinemasının klasik filmlerinin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Yeşilçam sinemasının klasik filmlerinden öğretmeninizle birlikte seçeceğiniz bir filmin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Yeşilçam sinemasının klasik filmleri arasından öğretmeninizle birlikte seçeceğiniz bir tanesini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Seçtiğiniz filmde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Seçtiğiniz filmde senaryonun ana ve yan çatışma unsurlarını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz filmde senaryonun neden sonuç ilişkilerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Seçtiğiniz filmde mutlu son kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Seçtiğiniz filmde karakter yaratım özelliklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Seçtiğiniz filmde melodramatik anlatıya ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde senaryonun ana ve yan çatışma unsurlarını analiz etti.		
3. Filmde senaryonun neden sonuç ilişkilerini analiz etti.		
4. Filmde mutlu son kullanımını analiz etti.		
5. Filmde karakter yaratım özelliklerini analiz etti.		
6. Filmde melodramatik anlatıya ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

5.3.4. Osman Fahri Seden

Kemal Film'in kurucusu Kemal Seden'in oğlu olan Osman F. Seden, lise yıllarından itibaren sinemanın içinde yetişir. 1955 yılında çektiği ilk filmi **Kanlarıyla Ödediler**'den, 1989 yılında çektiği son filmi **Suçlu**'ya kadar tam 136 film tamamlayarak Yeşilçam'ın en üretken yönetmenlerinden biri olur. Yeşilçam sinemasının patlama yaşadığı dönemde, yılda beş, altı film çeken Seden; kariyeri boyunca yapımcılık yapar, senaryolar yazar ve son dönemde televizyon dizileri çeker. Osman F. Seden filmlerinde biçimcilik her zaman ön plandadır. Kemal Film adına gösterim anlaşmaları yapmak için gittiği Amerika'da yabancı filmleri izleme ve yapım süreçleri hakkında deneyim kazanma imkânına sahip olur. Amerikan sinemasından etkilenerek hızlı bir anlatıma sahip, akıcı bir sinema dili yaratır. Usta, çırak ilişkisi içinde pek çok yönetmenin yetişmesini sağlar. Kemal Film adına Ayhan Işık'la yaptığı anlaşmayla Türk sinemasında yıldız sistemini doğuran ve sistemin yerleşmesini sağlayan kişidir. Melodramdan güldürüye, maceradan arabeske her türün yer aldığı filmografisi içinde; **Düşman Yolları Kesti** (1959), **Namus Uğruna** (1960), **İki Aşk Arasında** (1961), **Aşktan da Üstün** (1962) ve **Çalıkuşu** (1966) en başarılılarıdır (Görsel 5.46). 70'li yıllarda **İnek Şaban, Dokunmayın Şaban'ıma, Bekçiler Kralı** gibi Kemal Sunal, Zeki Alasya ve Metin Akpınar'ın aralarında olduğu kalabalık oyuncu kadrolu komedi filmlerine imza atar.

Görsel 5.46: Çalıkuşu (1966)

5.3.5. Memduh Ün

Memduh Ün; sinemaya oyuncu olarak girer, klasik melodramlar çekerek yönetmenliğe başlar. 1958 yapımı **Üç Arkadaş** (Görsel 5.47), ilk güçlü filmidir. **Ateşten Damla** (1960) ve **Ayşecik** (1960) ile Orhan Kemal'in **Devlet Kuşu** isimli romanından uyarlanan **Avare Mustafa** (1961) filmleriyle Türk sinemasında kendine özgü bir yer edinir. 60'lı yıllarda Yeşilçam'ın en başarılı melodramlarını çeken yönetmeni olur. Memduh Ün'ün bu dönemdeki başarılı çalışmalarından biri olan **Kırık Çanaklar** (1960), birçok ödül kazanan başarılı bir yapımdır. **Ah Müjgân Ah** (1970), Sadri Alışık'ın eşsiz oyunculuğunun ön plana çıktığı, hüzünlü bir aşk hikâyesinin ötesine geçerek yoksul insanların dünyasını hassasiyetle anlatır. 70'li yıllarda yapımcılığa ağırlık veren Memduh Ün pek çok önemli yönetmenin yetişmesine de katkı sağlar.

Görsel 5.47: Üç Arkadaş (1958)

5.3.6. Atıf Yılmaz

Sinemacılar Dönemi'nin en önemli yönetmenlerinden biri olan Atıf Yılmaz, uzun yıllar boyunca çekmeye devam ettiği filmleriyle Türk sinemasının hem nicelik hem de nitelik olarak en üretken yönetmenlerinden biridir. 50 yılı aşan sinema kariyeri boyunca farklı konu ve türlerde çektiği yüzün üstünde filmiyle hem ticari hem de sanatsal olarak başarılı olur. Güzel sanatlar eğitimi alan Atıf Yılmaz, sinemaya film afişleri çizerek ve senaryo yazarak başlar. **Gelinin Muradı** (1957), **Bir Şoförün Gizli Defteri** (1958) ve **Bu Vatanın Çocukları** (1959) filmleriyle **Vedat Türkali**, **Kemal Tahir** ve **Yaşar Kemal** gibi usta yazarların eserlerini sinemaya uyarlar. Filmlerinde melodramdan güldürüye, toplumsaldan kadın odaklı hikâyelere geniş bir tür ve tema çeşitliliği sunar. Çağın dönüşümlerine, ihtiyaçlarına, talep ve modasına uymayı başarırken kimi zaman filmleriyle dönemine öncülük eder. **Hıçkırık** (1953) ve **Dağları Bekleyen Kız** (1955), en etkileyici melodram filmle-

rinden olurken; **Gelin'in Muradı** ile kırsal kesim sorunlarını ele alan gerçekçi bir öykü anlatır. **Bu Vatanın Çocukları**, Kurtuluş Savaşı'nın millî duygularını yücelterek anlattığı coşkulu bir filmdir.

Cengiz Aytmatov'un romanından uyarladığı **Selvi Boylum Al Yazmalım** (1977), Yılmaz'ın en önemli filmlerinden biridir. Sevgi, aşk ve emek kavramlarını sorgulayan film; Türkan Şoray ve Kadir İnanır'ın oyunculuğu, Cahit Berkay'ın müzikleri ile Türk sinemasının tüm zamanlarda en sevilen eserlerindendir. Köylü güzeli Asya ile kamyon şoförü İlyas'ın hüzünlü aşk öyküsünü anlatır. İlyas tarafından terkedilen Asya'nın hayatı, iyi yürekli mühendis Cemşit ile karşılaşması ile değişir. Film, yıllar sonra tekrar karşılaşan Asya ve İlyas'ın final sahnesindeki monologları (iç konuşma) ile hafızalara kazınır.

5.3.7. Halit Refiğ

Sinemaya eleştirmen olarak giren Halit Refiğ, Memduh Ün ve Atıf Yılmaz'a asistanlık yaptıktan sonra gerçeküstücü ögelere de yer verdiği ilk filmi **Yasak Aşk**'ı 1961'de çeker. **Gurbet Kuşları** [1964 (Görsel 5.48)] ve **Haremde Dört Kadın** (1965) filmleri ile izleyicinin büyük beğenisini kazanırken yurt içi ve yurt dışı festivallerde pek çok ödül alır. Yeşilçam'ı küçük gören Batı sineması hayranı aydınlara karşı, sert eleştiriler yazan Halit Refiğ; Batılı sinema anlayışına karşı, "Ulusal Sinema" fikrini savunarak bu anlayışa öncülük eder. 1971'de sinema üzerine düşünce yazılarını içeren "Ulusal Sinema Kavgası" adlı kitabını yayımlar. Bu anlayışa uygun ilk filmi **Bir Türk'e Gönül Verdim** (1969) olur. **Gurbet Kuşları** (1964) ve **Köpekler Adası** (1997) filmlerinde toplumsal gerçekleri sıradan insanların öyküleri üzerinden anlatır. Bir dönem sinemadan uzaklaşarak Hailt Ziya Uşaklıgil, Kemal Tahir gibi yazarların eserlerini televizyon dizilerine uyarlar. 1975 yılında TRT için yaptığı **Aşk-ı Memnu** dizisi, döneminin en kaliteli televizyon yapımıdır. Hem sinema üzerine kuram üreten bir düşünür hem de 60'ın üzerinde film çeken üretken bir yönetmen olmasının yanı sıra üniversitede 25 yıl ders vererek pek çok sinema öğrencisi yetiştirir.

Görsel 5.48: Gurbet Kuşları (1964)

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru cevabı işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi Ingmar Bergman sinemasının özelliklerinden biri değildir?

A) Filmlerinde yaşam ve ölüm gibi varoluşçu temaları ele alır.
B) Filmlerinde profesyonel oyuncular yerine gerçek kişileri oynatır.
C) Şiirsel bir üslubu olan filmlerinde hayal ve gerçek bir aradadır.
D) Özdeşleşmeye katkı sağladığı için filmlerinde müzik kullanımından kaçınır.
E) Filmlerinde yakın plan yüz çekimlerine oldukça fazla yer verir.

2. "..... yönetmen kavramı; kendi filmlerini yazan, yöneten ve filmlerinin tek yaratıcısı olan yönetmenleri tanımlamak için kullanılır."

Verilen cümledeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Auteur B) Bağımsız C) Başarılı
D) Modernist E) Üretken

3. Aşağıdakilerden hangisi Fransız Yeni Dalga akımının öncü yönetmenlerinden biri değildir?

A) Alain Resnais
B) Jean Luc Godard
C) François Truffaut
D) Federico Fellini
E) Eric Rohmer

4. Aşağıdaki film ve yönetmen eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

A) 400 Darbe-François Truffaut
B) Tatlı Hayat-Federico Fellini
C) Yedinci Mühür-Ingmar Bergman
D) Serseri Âşıklar-Jean Luc Godard
E) Küller ve Elmaslar-Andrey Tarkovski

5. Çekoslovak animasyonlarını dünyaya tanıtan Jiri Trnka'nın öncüsü olduğu film türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kukla filmleri
B) Çizgi film
C) Bilim kurgu
D) Pandomim
E) Anime

6. Aşağıdakilerden hangisi Yeni Dalga filmlerinin özelliklerinden biri değildir?

A) Açık uçlu son
B) Doğal oyunculuk
C) Yabancılaştırma unsurları
D) Doğaçlama diyaloglar
E) Biçimsel kusursuzluk

7. Spagetti Western türünü yaratan ve dünyaya tanıtan yönetmen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Clint Eastwood
B) Sergio Leone
C) Federico Fellini
D) Vittoria De Seta
E) Michelangelo Antonioni

8. "Latin kültürünün özgün değerlerinden beslenerek, kendi özgün üslubunu yaratan ..... toplumsal konuları işleyerek halkı bilinçlendirme amacı taşır."

Verilen cümledeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

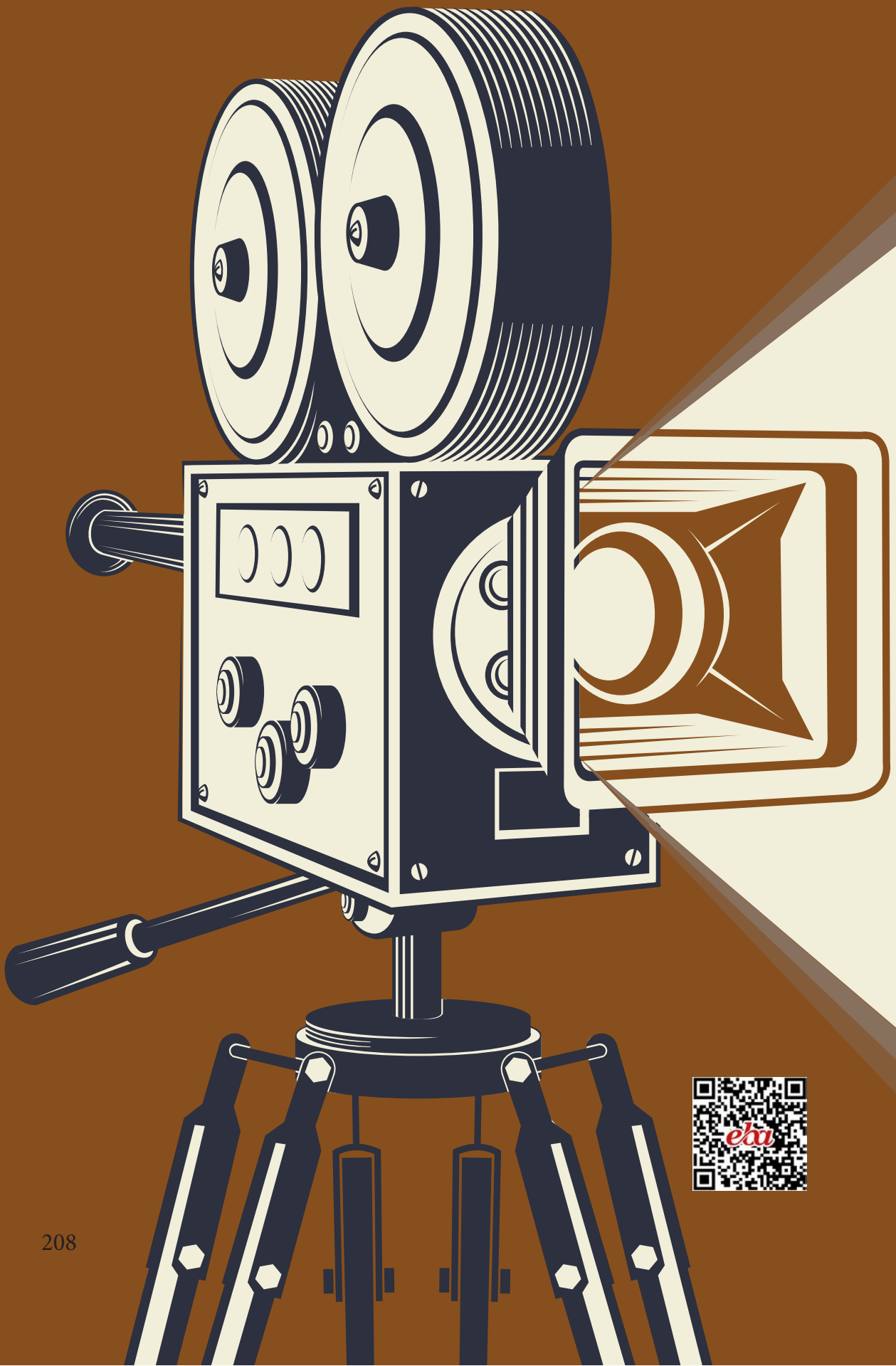
A) Yeni Gerçekçilik
B) Yeni Dalga
C) Cinema Novo
D) Paralel Sinema
E) Özgür Sinema

9. Türk Sinema tarihinin ilk kadın yönetmeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cahide Sonku
B) Muhterem Nur
C) Zeynep Değirmencioğlu
D) Belgin Doruk
E) Handan İpekçi

10. Türk sinemasında Sinemacılar Dönemi'nin başlangıcı olarak kabul edilen film ve yönetmeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Aşktan da Üstün-Osman Fahri Seden
B) Kanun Namına-Ömer Lütfi Akad
C) Üç Arkadaş-Memduh Ün
D) Halıcı Kız-Muhsin Ertuğrul
E) Sevmek Zamanı-Metin Erksan

6. ÖĞRENME BİRİMİ
1970'LER SİNEMASI

KONULAR

6.1. AMERİKAN SİNEMASI (1967-1979)
6.2. DÜNYAYI DEĞİŞTİREN FİLMLER (1970'LER)
6.3. MULTİPLEKSLERİN GELİŞİ VE ASYA ANA AKIMI
6.4. TÜRK SİNEMASINDA FARKLI YÖNELİMLER

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- 1970'ler Amerikan sinemasının önemli yönetmenleri ve filmleri
- Yeni Alman Sineması'nın öncü yönetmenleri ve filmleri
- 1970'ler İtalyan sinemasının önemli yönetmenleri ve filmleri
- Japon Belgeselciliği
- Hong Kong dövüş sanatları filmleri
- Bollywood sinemasının özellikleri
- Büyük bütçeli Hollywood filmleri
- Türk sinemasında 1970'li yılların önemli yönetmenleri ve filmleri

ANAHTAR KAVRAMLAR

Bağımsız Sinema, Yeni Alman Sineması, Bollywood, Japon belgeselciliği, multipleks, dijital efekt, tarihî kostüme avantür filmleri, toplumsal gerçekçi filmler

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Yönetmenleri stüdyo sisteminden bağımsızlaşmaya yönelten faktörler neler olabilir? Tartışınız.
2. Hint sinemasının gelişimini ve Bollywood sistemini etkileyen faktörler neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
3. Multipleks sinema salonları hakkındaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

6.1. AMERİKAN SİNEMASI (1967-1979)

Amerika'da 1970'ler ekonomik ve politik krizlerin yaşandığı, toplumsal yapıda büyük değişimlerin meydana geldiği yıllardır. 68 kuşağının başlattığı gençlik protestoları kısa sürede büyüyerek genel bir eşitlik ve özgürlük hareketine dönüşür. Vietnam Savaşı'na karşı çıkan bu hareketin kapsama alanı hızla genişleyerek tüm ülkeye yayılır. Barışın sembolü çiçek çocukların geleneksel Amerikan değerlerine karşı söylemleri, toplumsal yapıda ciddi bir dönüşüm başlatır. Tüm bu gelişmelerin yanında Hollywood film endüstrisi ise toplumsal dönüşümleri görmezden gelmeyi seçerek Amerikan rüyasının büyüleyiciliğini sağlama görevi gören filmler ile yoluna devam eder.

1960'larda Yeni Dalga akımı ile ortaya çıkan "yönetmenin sanatsal yaratıcılığında özgür olması" anlayışı, 1970'lerde Amerikan sinemasına da taşınır. Hollywood endüstrisinin katı kurallarına rağmen egemen sinema anlayışına karşı çıkan filmler yapılır. Sinemayı kendi sanatsal ifade araçları olarak gören yönetmenlerin Hollywood yapım sisteminin dışına çıkarak çektiği ilk filmler ile **bağımsız sinema** kavramı ortaya çıkar. Büyük stüdyo sistemi dışında çok düşük bütçelerle çekilen bu filmler, yönetmenlerinin kişisel bakış açıları ile öne çıkar. Dönemin toplumsal yapısına eleştirel bir anlayışla yaklaşan **Dennis Hopper, Francis Ford Coppola, Martin Scorsese, Peter Bogdanovich** gibi çoğu sinema öğrenimi görmüş bu genç yönetmenler, Amerikan sinemasını kalıcı olarak değiştirir. Okulda öğrendikleri sinema estetiği bilgisi ve ele aldıkları farklı temalar ile klasik anlatıdan uzaklaşarak bağımsız sinema dillerini yaratır.

Başrollerini **Jack Nicholson, Peter Fonda** ve **Dennis Hooper**'ın paylaştığı **Özgürlüğün Bedeli** (1969) Amerikan bağımsız sinemasının ilk önemli örneklerinden biridir (Görsel 6.1). Dennis Hooper'ın aynı zamanda yönetmenliğini üstlendiği film, Hollywood üretim sürecinde kontrolün yapımcılardan yönetmenlere geçmesini sağlayarak bağımsız sinema için bir dönüm noktası olur.

Görsel 6.1: Özgürlüğün Bedeli (1969)

İki yalnız motosikletçinin yol hikâyesini çeşitli duraklarda karşılaşılan karakterlerin eklenmesiyle genişleterek anlatan Özgürlüğün Bedeli, özgürlükler ülkesi Amerika'nın görünmeyen yüzünü perdeye aktarır. Amerikan rüyasına eleştirel bir bakışla bireysel özgürlüklere tahammülsüzlüğü ve özellikle küçük kentlerdeki hoşgörüsüzlüğü ele alır. Gerçek mekânlarda yapılan çekimlerin görsel başarısı, doğaçlama diyalogları ve dönemin en sevilen rock şarkılarından oluşan müzikleri ile yol filmlerinin zirvesi olur.

Bağımsız sinema kavramı; Hollywood stüdyo sisteminin dışında ekonomik ve sanatsal açıdan bağımsız olarak çekilen düşük bütçeli filmleri ifade etmek için kullanılır. Yönetmenlerin ekonomik bağımsızlığı onlara konu seçimi ve ifade biçimlerinde özgürlük kazandırır. Bağımsız yönetmenler, ele aldıkları insan odaklı hikâyeleri sıra dışı sinematografi teknikleri ile perdeye taşır. Özgürlüğün Bedeli'nin ardından **Arka Sokaklar** (1973), **Taksi Şoförü** (1975), **Konuşma** (1974) ve **Kıyamet** (1979) filmleri dönemin toplumsal konularını farklı biçimsel ögelerle ele alan bağımsız yapımlara örnek verilebilir.

6.1.1. Francis Ford Coppola

1939 yılında Detroit'te dünyaya gelen İtalyan asıllı yönetmen **Francis Ford Coppola**, **Baba** (1972) filmi ile adını yalnızca Amerika'da değil, tüm dünyada zirveye taşır (Görsel 6.2). Tiyatro ve sinema eğitimi alan, kamera asistanlığı ve senaristliğin ardından yönetmenliğe geçen Coppola'nın Baba serisi dışında **Siyam Balığı**, **Tetro**, **Konuşma ve Kıyamet** diğer önemli filmleridir.

Görsel 6.2: Baba (1972)

Hollywood'un büyük stüdyolarının geleneksel üretim anlayışının dışında kalabilmek için filmlerinin yapımcılığını da üstelenen Coppola **yapımcı-yönetmen** anlayışını geliştirir. Filmlerini kendi finanse etmekle kalmaz, kurduğu yönetmenler birliği ile yeni yönetmenlere (George Lucas gibi) malzeme ve finans yardımı sağlar. Hollywood ticari sineması ile Avrupa sinemasının yaratıcı yönetmen anlayışını birleştirmeye çalışarak Amerikan sinemasında yaptığı yeniliklerle çığır açar.

Mario Puzo'nun aynı adlı romanından beyaz perdeye uyarlanan Baba, Don Vito Corleone'nin başında olduğu, İtalyan asıllı bir ailenin hikâyesini her karakteri en ince ayrıntısına kadar işleyerek anlatır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından başlayan ve 10 yıllık bir zaman dilimini kapsayan senaryo geçmiş ile geleceği, geriye dönüşlerle karmaşık zincirlemeler yaparak bir araya getirir. 1972 yılında ilk film ile başlayan hikâye, 1974'te ikinci filmin ve 1990'da üçüncü filmin çekilmesiyle tamamlanır. Sinema tarihinin en başarılı devam filmlerinden biri kabul edilen **Baba 2**, özellikle geçmiş zamanı şimdiki zaman ile birleştiren paralel kurgusunun başarısıyla öne çıkar. Nino Rotta'nın müzikleri, aydınlık ve karanlık kontrastının görsel etkileyiciliği ve renk dengesinin zenginliği ile hafızalara kazınan üçlemeyi oluşturan her bir film; aldığı çok sayıda önemli ödülle başarısını kanıtlar. F. Ford Coppola, gangster film türünü farklı bir perspektifle ele alarak karakterleri psikolojik özellikleri ile çarpıcı bir şekilde anlatır.

Psikolojik gerilim filmi **Konuşma** (1974); deşifre ettiği ses kaydı ile bir cinayet planını açığa çıkaran dinleme uzmanın hikâyesini anlatır (Görsel 6.3). Aynı yıl Altın Palmiye kazanan film, kahramanın, duyduklarını kabul ya da reddetme çelişkisi ile gözlemciliğin ahlaki yanını inceler. Sinema tarihinin en etkileyici filmlerinden biri olan **Kıyamet** (1979), Vietnam Savaşı'nı epik bir hikâye ile perdeye taşır. Gerçeküstücülüğe varan bir atmosfer içinde etkili bir sinematografi ve incelikliği bir anlatımla iktidar tutkusunun nelere yol açabileceğinin altını çizer. Senaryosu, çekimleri, müzikleri ve oyunculuklarının başarısıyla klasikleşen bir başyapıttır. Vizyon başarısının yanında kazandığı 5 Oscar ile birlikte pek çok farklı ödülün de sahibi olur.

Görsel 6.3: Konuşma (1974)

1. UYGULAMA: FRANCIS FORD COPPOLA-BABA

UYGULAMANIN AMACI: Francis Ford Coppola'nın Baba (The Godfather) filminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Francis Ford Coppola'nın Baba filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda yapmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Baba filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Baba filmini; öykü bütünlüğü, giriş, gelişme ve sonuç sıralaması ve doğrusal olmayan hikâye anlatımı yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Baba filminde çekim ölçeklerini, kamera açılarını ve hareketlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Baba filmini aydınlatma teknikleri, aydınlık karanlık kontrastı ve renk dengesi yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Baba filminde karakter yaratımı özelliklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Baba filminde oyunculuk tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Baba filmini gangster film türü özellikleri yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmi öykü bütünlüğü, giriş, gelişme, sonuç sıralaması ve doğrusal olmayan hikâye anlatımı yönünden analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini, kamera açılarını ve hareketlerini analiz etti.		
3. Filmi aydınlatma teknikleri, aydınlık karanlık kontrastı ve renk dengesi yönünden analiz etti.		
4. Filmin karakter yaratımı özelliklerini analiz etti.		
5. Filmde oyunculuk tekniğini analiz etti.		
6. Filmde gangster film türü özelliklerini analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

6.1.2. Martin Scorsese

Sicilya'dan Amerika'ya göç eden bir İtalyan ailesinin üçüncü kuşak temsilcisi **Martin Scorsese**'nin Little İtaly bölgesinde geçen ve gençliğinin izlerini taşıyan filmleri, Amerikan sinemasının en önemli örnekleri arasındadır. Scorsese, Amerika'da gösterime giren Yeni Dalga filmlerinden etkilenerek çektiği filmlerle yönetmenliğe başlar. İlk filmlerinden itibaren stüdyo sistemi ve klasik film biçimleri yerine çoğunlukla dış mekân ve doğal oyunculuk kullanmayı tercih eder. Çarpıcı kurgu ve dinamik kamera hareketleriyle kendine özgü bir anlatım stili geliştirir. Sinemanın anlatı olanaklarını deneysel biçimde sorguladığı filmlerinde kamera, kent sokakları ve doğal mekânlarda bir belgesel edasıyla dolaşır. 1973 yılında Yeni Dalga'dan etkilenerek çektiği **Arka Sokaklar** (Görsel 6.4), modern Amerikan sinemasının en önemli örneklerinden biridir. Little Italy bölgesinde, büyük kentin arka sokaklarındaki hayatı anlatan film; elde kullanılan kameranın hareketli çekimleri, çarpıcı renk kullanımı ve müzikleriyle Scorsese tarzını yansıtır. Daha sonraki filmlerinde de uzun yıllar birlikte çalışacağı **Robert De Niro**, ilk kez bu filminde rol alır.

Görsel 6.4: Arka Sokaklar (1973)

Alice Artık Burada Yaşamıyor (1974) adlı yol filminin ardından, kendi aile tarihine dayanan belgesel filmi **İtalyan Amerikalı**'yı (1975) çekerek göç olgusunu ailesinin otobiyografik hikâyesiyle birleştirir. 1976 yılında çektiği **Taksi Şoförü** (Görsel 6.5), uykusuzluk sorunu nedeniyle geceleri taksi şoförlüğü yapan Robert De Niro'nun canlandırdığı Travis adlı karakterin hikâyesini anlatır. Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye alan film, yönetmenin başyapıtı kabul edilir. En önemli filmlerinden biri olan **Kızgın Boğa** (1980), bir boksörün hayatını ele alan ancak türün kalıplarına bağlı kalmayan simgesel anlamlarla yüklü bir filmdir. **New York Üçlemesi** (1989); Martin Scorsese, Francis Ford Coppola ve Woody Allen'ı bir araya getirerek aynı hikâyeyi üç farklı yönetmen tarafından perdeye aktarır. **Sıkı Dostlar** (1990) ile yeraltı dünyasına bir kez daha eğilen Scorsese, **Leonarda DiCaprio**'nun rol aldığı **New York Çeteleri**'nde (2002) kentin kuruluş yıllarını anlatırken iyilik ve kötülük kavramının muğlaklığını sorgular.

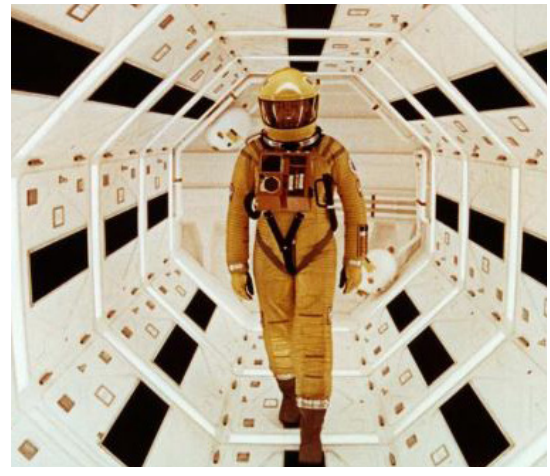

Görsel 6.5: Taksi Şoförü (1976)

6.1.3. Stanley Kubrick

Stanley Kubrick; her biri birer başyapıt kabul edilen **Spartaküs** (1960), **Dr. Garip Aşk** (1964), **2001: Bir Uzay Macerası** (1968), **Otomatik Portakal** (1971), **Cinnet** (1980) ve **Full Metal Jacket** (1987) filmlerinin yaratıcısıdır. Sinemaya 50'li yıllarda başlayarak 47 yıllık kariyeri boyunca mükemmeliyetçiliği ile korku, komedi, kara mizah, bilim kurgu, polisiye gibi

farklı türlerde toplam 12 film çeker. Hollywood film yapım yöntemlerine tamamen karşı bir yönetmen olarak, ilk filmlerinden itibaren stüdyolardan bağımsız çalışır ve filmlerini daha özgür çekebilmek için 1960'larda İngiltere'ye giderek kariyerine burada devam eder. Estetik kusursuzluğu elde edebilmek için gösterdiği titizlik ve taviz vermeyen auteur tavrı ile tüm zamanların en başarılı yönetmenlerinden biridir. Sinema tarihinde çok özel bir yere sahip olan filmleri içinde 2001: Bir Uzay Macerası ve Otomatik Portakal en önemlileridir. **2001: Bir Uzay Macerası**'nı dört yıl boyunca büyük bir gizlilik içerisinde çalışarak çeker (Görsel 6.6). Sinema tarihinde eşi benzeri görünmemiş nitelikte ileri görüşlü bir çalışma olan 2001: Bir Uzay Macerası, bilim kurgu türünde çığır açan bir kült filmdir. Bir uzay yolculuğu hikâyesi anlatmanın yanı sıra, bir uzay yolculuğunun neye benzeyeceğini de gösterir. Modern çağın mimarisi ve görsel tasarımı ile teknolojik ilerlemelerin sonuncunda gerçekleşen makineleşmenin altını çizer. Açılış sekansında, günümüzden milyonlarca yıl önce yaşayan, maymuna çok yakın bir primat topluluğu, mağaralarının önünde gizemli bir dikilitaş ile karşılaşır. Önce korktukları bu dikilitaşa duydukları merak, korkularına baskın gelir. Uzun süre inceledikleri taşa tek tek dokunarak varlığını kabul etmelerinin hemen ardından içlerinden biri, yerde duran bir kemiği eline alır ve yanındakine vurur. Böylece kemiğin bir tür silah olarak kullanılmasıyla, ilk kez alet kullanımı keşfedilmiş olur. Kamera, daha sonra maymunun havaya fırlattığı kemiği takip ederek yükselir. İlk kez savaş aleti olarak kullanılan bu kemikten, bir kesme ile uzay mekiğine geçilir. Film, bu kesme ile tarih öncesinden geleceğe uzanan bir zamansal boyuta geçerek devam eder. Anthony Burgess'in aynı adlı romanından uyarlanan 1971 yapımı **Otomatik Portakal** ise suç ve şiddet ögelerini ağır eleştirilerle işler. Bu iki film ardından çekilen **Barry Lyndon** (1975), bireysel özgürlük kavramını tarihi bir hikâye ve toplumsal gerçeklikler içinde anlatan bir dönem filmidir. Kubrick, filmde seyirciyle perdedeki olaylar arasında uzaklık yaratan yabancılaştırma unsurları kullanarak seyircinin dramatik yapının içine girmesine izin vermez. **Full Metal Jacket** ise Vietnam Savaşı'nı anlatır ancak bu dönemde yapılan filmler içinde askerlerin eğitimine odaklanan tek filmdir. **Cinnet** (1980), baş karakter olan yazarın kitabını tamamlamak için yerleştiği boş otelde yaşadığı gizemli olayları, korku filmi kalıplarının ötesinde sinematografik bir dille anlatır (Görsel 6.7). Geniş açılı çekimler, steadicam sistemiyle hareketli kamera kullanımı, şok kesmelerle araya giren garip olay ve karakterler ile sinema tarihindeki Stephen King uyarlamalarının en iyisidir.

Görsel 6.6: 2001: Bir Uzay Macerası (1968)

Görsel 6.7: Cinnet (1980)

2. UYGULAMA: STANLEY KUBRICK-2001: BİR UZAY MACERASI

UYGULAMANIN AMACI: Stanley Kubrick'in 2001: Bir Uzay Macerası filminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Stanley Kubrick'in 2001: Bir Uzay Macerası filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda yapmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Stanley Kubrick'in 2001: Bir Uzay Macerası adlı filmi temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** 2001: Bir Uzay Macerası filminin bilim kurgu türü anlatı yapısına ait özelliklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** 2001: Bir Uzay Macerası filminde yer çekimsiz ortamdaki boşluk ve dünyadan uzaklık duygusunu yaratmak için kullanılan çekim yöntemlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** 2001: Bir Uzay Macerası filminde kullanılan uzun planlar ve ağır kamera hareketlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** 2001: Bir Uzay Macerası filminde kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** 2001: Bir Uzay Macerası filminde uzun sessiz sahnelerin ve müziğin verilmek istenen duyguya katkısını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** 2001: Bir Uzay Macerası filminde renk kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmin bilim kurgu türüne ait özelliklerini analiz etti.		
2. Filmde yer çekimsiz ortam ve dünyadan uzaklık duygusunu yaratmak için kullanılan çekim yöntemlerini analiz etti.		
3. Filmde kullanılan uzun plan ve ağır kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde verilmek istenen duyguya sessizlik ve müziğin katkısını analiz etti.		
6. Filmde renk kullanımını analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

6.2. DÜNYAYI DEĞİŞTİREN FİLMLER (1970'LER)

1970'ten itibaren sinema sanatı, sonraki on yıl içinde tüm dünyada büyük bir gelişme gösterir. Ülke sinemaları kendi içlerinde bulundukları toplumsal ve bireysel unsurları yansıttıkları filmlerle fark yaratır. Avrupalı yönetmenler, kişisel bakış açılarıyla toplumsal yapı içinde bireyi ele alarak yaptıkları filmlerle dikkat çeker. Asya, Güney Amerika, Avustralya ve Afrika kıtasından yönetmenler, ulusal kimliklerini öne çıkararak sinema sanatında iz bırakmaya başlar.

6.2.1. Yeni Alman Sineması

Alman sineması, 1920'lerde dışavurumculuk akımı ile tüm dünyayı etkiledikten sonra, büyük stüdyoların kurulmasıyla popüler ve ticari filmlerin ağırlıklı olduğu bir döneme girer. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan toplumsal dönüşümler sonrasında ise 1970'lerde genç sinemacılar, toplumsal ve kimliksel sorgulamalara yönelerek popüler ve ticari film anlayışına karşı çıkar.

Yeni Alman Sineması, Alman film endüstrisine ve ana akım filmlerine bir tepki olarak doğar. **Wim Wenders**, **Rainer Werner Fassbinder** ve **Werner Herzong**'un da aralarında olduğu yeni bir sanatsal anlayışa sahip 15 genç sinemacı ortak bir amaçla birleşerek güçlü bir birlik oluşturur. Kendi yaşamlarından yola çıkan ancak tarihî sorgulamalar içeren filmler yapmak için bir araya gelir. Eski film yapım yöntemlerine karşı çıkan genç sinemacılar, eleştirel bir sinema hareketi başlatır. Alman sinemasından memnuniyetsizliklerini dile getiren bir manifesto yayımlayarak "Eski film öldü, yenisine inanıyoruz." ifadesiyle Yeni Alman Sineması'nın doğuşunu ilan eder. Alman Federal Film Kurulu'ndan destek alarak filmlerini yapmak için gereken mali desteğe kavuşan Yeni Alman Sinemacıları, birbiri ardına film çekmeye başlar. Bu dönemde uluslararası platformlarda da dikkat çeken filmlerle Alman sineması, eski önemine yeniden kavuşur. Geleneksel öykü anlatımı ve dramatik yapının dışında, belgesele daha yakın, deneysel ögeler içeren bu filmlerin ortak noktası; eleştirel özellikleridir. Her biri farklı anlatı yolları izleyerek Alman sinemasında dönüşüm yaratan yönetmenler, biçimsel ve sanatsal özelliklerinde değil muhalif duruşlarında birleşir.

Wim Wenders, sinemanın dünyayı değiştirme gücüne olan inancıyla Yeni Alman Sineması'nın özgün temsilcilerinden biridir. Münih Film ve Televizyon Akademisinin ilk mezunlarından olan Wim Wenders, sinema anlatısı üzerinde yoğun teorik çalışmalar yapar. İlk uzun metraj filmi **Kentte Yaz**'dan itibaren, başladığı biçimsel denemelerini tüm filmlerinde sürdürür. 1974'te çektiği **Alice Kentlerde** (Görsel 6.8), yazı dizisi hazırlamak için ABD'ye gönderilen Alman gazetecinin başından geçenleri anlatan unutulmaz bir yol filmidir. Doğal mekânlar ve ışıkta, belgesel sadeliğiyle dolaşan bir kamera izlenimi yaratılarak çekilmiştir. Amerikan stüdyo filmlerinin canlı renklerine, kusursuz netliğine ve en ince detayına kadar planlanan çekimlerine karşı; yaşamı doğallığıyla yansıtan gerçek atmosferler sunar. Gazetecinin küçük bir kız çocuğunu evine teslim etmek zorunda kalmasıyla ABD sokaklarında başlayan film, Amsterdam sokaklarında devam eder. Wenders'in Yeni Alman Sinema Hareketi'nin sonrasında çek-

Görsel 6.8: Alice Kentlerde (1974)

tiği, yol filmleri arasında bir klasik olan **Paris-Texas** (1984); birçok temayı bir arada işler. Başarılı oyunculukları, çarpıcı görüntüleri ve bu görüntülere eşlik eden müzikleri ile hem eleştirmenlerin hem de seyircilerin beğenisi kazanarak 1984 yılında Altın Palmiye alır. Bir babanın sekiz yaşındaki oğluyla onları terk eden annesini bulmak için yaptıkları yolculuğu anlatan film, yol filmi çerçevesinde aile kavramına odaklanır.

Rainer Werner Fassbinder, Yeni Alman Sineması'nın en üretken yönetmenlerinden biri olarak 15 yıllık kariyeri boyunca, kırktan fazla film çeker ve pek çok uluslararası ödül kazanır. Çok kısıtlı bir bütçeyle büyük bir hızla çektiği filmleri, ağırlıklı olarak Alman tarihine ve toplumsal sorunlara değinir. Filmlerinde Batı Almanya'ya yönelttiği sert eleştirel bakışı, ülkesi dışında "Alman ulusunun vicdanı" olarak görülmesini sağlar. Sinema kariyerine 1960'ların ortasında başlayan Fassbinder; filmlerinde özellikle duygu yansıtmaktan kaçınır. Melodram ağırlıklı konuları modern bir şekilde anlatmayı başaran özgün bir sinema üslubu yaratır. Tam bir auteur olarak filmlerinde; yönetmenliğin yanında senaryo yazarlığı, görüntü yönetmenliği, kurguculuk ve oyunculuk da yapar ve bu nedenle "Alman sinemasının dâhi çocuğu" olarak adlandırılır. 1969 yılında çektiği **Aşk Ölümden Soğuktur** adlı ilk filmi ile sinemaya başlar. **Korku Ruhu Kemirir** (1973) adlı melodram özelliklerin en yoğun olduğu filminde, insan ruhunun derinliklerine inmeye çalışır ve bireyi tüm çelişen yönleriyle açığa çıkaran bir gerçekçilikle ele alır. 1978 yılında çektiği Alman toplumunun yakın tarihine eleştirel bir bakış atan **Maria Braun'ın Evliliği** (Görsel 6.9), en önemli filmlerindendir.

Görsel 6.9: Maria Braun'ın Evliliği (1978)

Werner Herzog, sıra dışı dünyalarda sıra dışı kahramanlara yer vererek çağdaş bireyin kimlik bunalımlarını ele alan filmleri ile Yeni Alman Sineması'nın en cesur yönetmenlerindendir. Pek çoğu egzotik mekânlarda geçen filmleri, modernlik öncesi zamanları da kapsayarak tarihin tüm dönemlerinde Batı uygarlığının eleştirisini yapar.

Küçük bir Yunan adasındaki askerî bir depoyu korumakla görevli Alman askerinin hikâyesini anlatan ilk filmi **Hayat Belirtileri** (1967); keskin siyah beyaz görüntüler, aşırı geniş açılı çekimler, elde yapılan kamera hareketleriyle belgesel bir üslup taşır. 1972 yılında çektiği **Tanrıların Öfkesi**; Amazon Ormanları'nın ortasında, saraylı ihtişamını sürdürmeye çalışarak, El Dorado'yu keşfetmeye çalışan bir komutanın hikâyesiyle sömürgeciliğin parodisini yapar. F. W. Murnau'nun ünlü sessiz filmi **Nosferatu**'yu (Vampir), 1978 yılında tekrar çeker. Yeni Nosferatu (Görsel 6.10), toplumsal eleştiriler içeren bir vampir filmi denemesidir.

Görsel 6.10: Nosferatu (1978)

3. UYGULAMA: YENİ ALMAN SİNEMASI

UYGULAMANIN AMACI: Yeni Alman Sineması'nın özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Yeni Alman Sineması'nın ortaya çıkışını sağlayan etkenler, akımın özellikleri ve sinema sanatına katkıları başlıklarından seçeceğiniz bir konuyu sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Yeni Alman Sineması'na ait ilginizi çeken bir konuyu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik bir grup oluşturdu.		
2. Yeni Alman Sineması'nın ortaya çıkışı, gelişimi ve sonuçlarına ait bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarıyla paylaştı.		

6.2.2. 1970'ler İtalyan Sineması

1970'li yıllarda İtalya'da ekonomik büyüme ve sanayileşmeyle yaşanan toplumsal ve kültürel değişimler sinema hareketlerinin temelini oluşturur. Aynı zamanda televizyonun giderek yaygınlaşmasının itici gücü de biçimsel dönüşümleri etkiler. 60'lı yıllarda sinemaya adım atan **Pier Paolo Pasolini, Ettero Scola, Bernardo Bertolucci** gibi yönetmenler, bu dönemde ustalık filmleriyle İtalyan sinemasını dünya çapında temsil etmeye devam eder. 60'larda ilk filmlerini çeken bu yönetmenlerin ortak özellikleri, yarattıkları özgün tarzlar ile öne çıkmalarıdır. Her biri kendi tarzları doğrultusunda televizyonun olumsuz etkileri karşısında İtalyan sinemasının sanatsal özellikleri ile ayakta kalmasını sağlar.

6.2.2.1. Pier Paolo Pasolini

1922 yılında Bologna'da doğan **Pier Paolo Pasolini**, edebiyat eğitimi aldıktan sonra 1950 yılında Roma'da senaryo yazarlığı yaparak sinema çevresine girer. Genç yaşta yazmaya başlayan yönetmen, ilk filmini çektiği1960 yılına dek iki adet başarılı roman, çeşitli mecralarda yayımlanan sayısız şiir ve fikir yazısı kaleme alır. Birçok farklı sanatsal disiplinde verdiği eserlerin ortak özellikleri ise şiirsel yapıları ve muhalif içerikleridir. İlk filmlerinde toplumsal gerçekçi üsluba yakın dururken son dönem filmlerinde mitlerin, halk anlatılarının şiirsel üslubunu sinemasına taşır.

1957 yılında Federico Fellini'nin **Cabria'nın Geceleri** adlı filminde senaryo asistanlığı yaptıktan sonra kendi filmlerini çekmeye başlar. İlk üç filmi **Dilenci** (1961), **Mamma Roma** (1962) ve **La Ricotta** (1963); amatör oyuncularla, doğal mekânlarda çektiği Yeni Gerçekçi izler taşıyan filmleridir. Bu filmlerinde 50'li yıllarda yaşadığı Roma'yı, otobiyografik ögelerle gerçek ve yalın bir anlatım diliyle aktarır. Euripides'in 2000 yıl önce yazdığı mitolojik eserden yola çıkarak çektiği **Medea** (1970), mitolojik bir görsel şölen yaratır. Medea; anaerkille ataerkilin, barbarlıkla uygarlığın, duyguyla aklın çatışmasını içerir. **Yaşam Üçlemesi** olarak adlandırılan, düş içinde düşler barındıran metaforlarla örülü **Decameron** (1971), **Canterbury Masalları** (1972) ve **Bin Bir Gece Masalları** (1974) filmleriyle büyük yankı uyandırır. Son filmi **Salo ya da Sodom'un 120 Günü**'nü 1975'te çeker. Salo Cumhuriyeti'nde insanlık onurunun ayaklar altına alınışını, izleyicileri şok eden son derece sert ve rahatsız edici sahnelerle anlatan film sinema tarihinin en tartışmalı filmlerinden biri olur.

Edebiyat kökenli bir sinemacı olarak sinemayı şiirin bir uzantısı olarak değerlendiren Pasolini, sinema tarihinin "şiir şeklinde sinema" yapan en saldırgan yönetmeni ünvanını taşır. 14 yıllık sinema kariyeri boyunca hassas konuları cesurca ele aldığı yirmiden fazla belgesel ve kurmaca film çeken, oldukça üretken bir yönetmendir. Düşünsel yozlaşmayı, yalın fakat sarsıcı bir şekilde anlattığı filmleri ve kışkırtıcı sinema dili ile 20. yüzyıl İtalya'sının en aykırı entelektüel kişiliklerinden biridir.

6.2.2.2. Bernardo Bertolucci

Sinemaya Pier Paolo Pasolini'ye asistanlık yaparak başlayan, öncesinde bir şiir kitabı yayımlayan **Bernardo Bertolucci**; **Örümceğin Stratejisi**, **Konformist**, **1900** ve **Son İmparotor** gibi her biri birbirinden başarılı filmleriyle İtalyan sinemasına yön vermiş bir yönetmendir. 1960'larda başladığı sinemada, kariyeri boyunca her filmiyle ele aldığı farklı konuları kendine özgü sanatsal üslubuyla perdeye taşır.

Fransız Yeni Dalgası'ndan etkilenen Bertolucci; dağınık ışık kaynağı, ağır kamera hareketleri ve sakin bir ritimle akan kurgu ile minimalist bir üslup yaratır. Sıcak renklerin öne çıktığı film-

lerini edebiyat, resim, müzik ve dans ögeleriyle besleyerek yedinci sanatı diğer sanat dalları ile bütünleştirir.

1970'te çektiği **Örümceğin Stratejisi**, halk kahramanı olan babasının geçmişini araştıran bir gencin şaşırtıcı öyküsüdür. Kendi kimlik arayışının etkisiyle babasının geçmişinin izini süren genç filmin sonunda babasının düşmanla iş birliği yapmış bir vatan haini olduğunu anlar. Ardından çektiği **Konformist**'te (1972) doğrusal hikâye anlatımını tercih etmeyerek art arda gelen flashbackler (geri dönüş) ile dinamik bir kurgusal yapı yaratır. Etkileyici bir görsel güzellik ve cesur bir perspektifle yaratılan film, özellikle Amerikan bağımsızlarını biçimsel üslubuyla etkiler. Bertolucci'nin uluslararası ölçekte tanınmasını sağlayan **Paris'te Son Tango** (1973), **Marlon Brando**'nun unutulmaz oyunculuğuyla hafızalara kazınır. Gösterime girdiğinde büyük tartışmalar yaratan film, İtalyan sinema tarihindeki en büyük gişe gelirini elde eder.

Çin hanedanının son hükümdarının hayatını, tarihsel gelişim süreci içinde senaryolaştırıp etkileyici bir görsellikle perdeye taşıyan **Son İmparator** (1987), sinema tarihinin en etkileyici ve başarılı biyografik filmlerindendir. Dünya çapında hem seyirci hem eleştirmenler tarafından övgüyle karşılanan film, dokuz dalga Oscar'a aday gösterilip dokuzunu da alarak tarihe geçer. 20.000 figüran, çok zengin bir kostüm ve dekor kullanımı ile özel izin alınarak Çin'in yasak bölgesinde yapılan çekimler, üç yıldan fazla sürer ve Son İmparator, dünya ölçeğinde tüm zamanların en çok gişe yapan İtalyan filmi olur (Görsel 6.11).

Görsel 6.11: Son İmparator (1987)

4. UYGULAMA: BERNARDO BERTOLUCCI SON İMPARATOR

UYGULAMANIN AMACI: Bernardo Bertolucci'nin Son İmparator filminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Bernardo Bertolucci'nin Son İmparator filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Bernardo Bertolucci'nin Son İmparator filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Son İmparator filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Son İmparator filminde çekim ölçeklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Son İmparator filminde kamera hareketlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Son İmparator filminde kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Son İmparator filminde aydınlatma tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Son İmparator filminde tarihî film türüne ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Son İmparator filminde kostüm, mekân, dekor ve makyaj kullanımına ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
8. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde tarihî film türüne ait özellikleri analiz etti.		
7. Filmde kostüm, mekân, dekor ve makyaj kullanımını analiz etti.		
8. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

6.2.3. Yeni Avustralya Sineması

1970'lerin başına dek sinema altyapısının gelişmediği Avustralya'da film üretimi yok denecek kadar azdır. Avustralya Sanat Konseyi'nin yerli film üretimini desteklemek amacıyla film yapımcılarına mali destek ve vergi muafiyeti sağlamasıyla Avustralya sineması büyük bir atılım gerçekleştirir. İlerleyen yıllarda ise çekilen nitelikli filmlerle uluslararası festivallerde giderek daha fazla dikkat çekmeye başlar. Ülkenin ana dilinin İngilizce olması filmlerin ülke dışında ilgi çekmesini kolaylaştırır.

1970'lerin ilk yarısında çekilen Avustralya'yı ve insanlarını ele alan filmler güldürü türü ağırlıklıdır. **Tim Burstall** ve **Bruce Beresford** ilk dönem güldürü filmlerindeki özgün anlatım tarzlarıyla Avustralya Yeni Dalgası'nı oluşturan yönetmenlerin öncüsü olur. Bruce Beresford'un ortalama bir Avustralyalıyı komik yönlerini ön plana çıkararak anlattığı **Barry McKenzie'nin Serüvenleri** (1972) ve **Barry McKenzie Kendine Hâkim Ol** (1974) adlı filmleri büyük ilgi görür.

Nicholas Roeg'in 1971 yılında yönettiği **Sonsuz Çöl** (Görsel 6.12), Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye'ye aday gösterilerek uluslararası ölçekte başarı kazanır. Avustralya'nın ıssız çöllerinin birinde mahsur kalan iki kardeşin hayatta kalma mücadelesini anlatan film, doğal manzaraların güzelliğini şiirsel bir yorumla perdeye taşır. Filmin görüntü yönetmenliğini de kendisi üstlenen Roeg, çöl çekimlerini geniş açı mercekle daha da genişleterek etkileyici bir görsellik yaratır. Biri kız biri erkek olan iki kardeş, çölde yolunu ararken gelenekleri gereği rüştünü ispatlamak için vahşi doğaya bırakılmış olan bir Aborjin genci ile karşılaşır ve onun sayesinde hayatta kalır. Üç kişi olarak devam ettikleri yol boyunca aralarındaki büyük kültür farkı gözler önüne serilir. Aborjin genç ve şehirli çocuklar arasındaki zıtlıklarla modern insanın kendinden ne derecede uzaklaştığı sorgulanır.

Görsel 6.12: Sonsuz Çöl (1971)

1970'lerin ikinci yarısında dünya pazarını ve uluslararası festivalleri hedef alan sanat filmleri yapımına ağırlık verilir. **Ken Hannan**'ın **Pazar Günü Çok Uzaklarda** (1975) ve **Peter Weir**'in **Hangin Rock'ta Piknik** (1975) adlı filmleri ülkede sanat filmi anlayışını sağlamlaştırırken yerli yapımlara olan desteğin de artmasını sağlar. Ülke dışında da eleştirmenler tarafından en çok beğenilen filmler olur. **Gillian Amstrong**, dönem filmleri ve bu filmlerde ele aldığı güçlü kadın hikâyeleri ile öne

çıkar. 1979 yılında yönettiği **Benim Parlak Kariyerim**, dönem filmlerinin en ses getireni olur. Miles Franklin'in kitabından uyarlanan senaryo, 19 yüzyılda yazar olmayı düşleyen bir kadının bu amaç uğruna verdiği mücadele hakkındadır. Benim Parlak Kariyerim (Görsel 6.13); yönetmen, yapımcı, senarist ve başrol oyunculuğu dâhil tüm önemli görevlerinde kadınların yer aldığı ilk Avusturalya yapımı film olarak ayrıca önemlidir.

Görsel 6.13: Benim Parlak Kariyerim (1979)

George Miller'ın yönettiği **Mad Max** (1979), uluslararası alanda dönemin tartışmasız en çok ilgi gören filmidir (Görsel 6.14). Elde ettiği büyük gişe başarısıyla aksiyon türünü harekete geçirerek sektörü canlandırır. Distopik bir gelecekte geçen film, susuzluğun etkisiyle çölleşen bir dünyada medeniyetin çöküşünü anlatır. Ünlü aktör **Mel Gibson** filmde suçlularla mücadele eden tecrübesiz polis memuru Max olarak rol alır. Bu kaotik dünyada yaşadığı trajik olayların ardından adaleti kendi yöntemleriyle sağlamaya kalkışan Max, suçlularla zor bir mücadeleye girişir. Mad Max'in başarısı, Mad Max devam filmlerinin yanında **Timsah Dundee** ve **Karlı Nehirler** gibi büyük bütçeli seri filmlerin yapımının önünü açar. Böylece Avusturalya sineması hem yerel pazarda hem de dünya ölçeğinde güçlenir.

Görsel 6.14: Mad Max (1979)

5. UYGULAMA: GILLIAN AMSTRONG BENİM PARLAK KARİYERİM

UYGULAMANIN AMACI: Gillian Amstrong'un Benim Parlak Kariyerim filminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Gillian Amstrong'un Benim Parlak Kariyerim filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Gillian Amstrong'un Benim Parlak Kariyerim filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Benim Parlak Kariyerim filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Benim Parlak Kariyerim filminde çekim ölçeklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Benim Parlak Kariyerim filminde kamera hareketlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Benim Parlak Kariyerim filminde kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Benim Parlak Kariyerim filminde aydınlatma tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Benim Parlak Kariyerim filminde tarihî film türüne ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Benim Parlak Kariyerim filminde kostüm, mekân, dekor ve makyaj kullanımına ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
8. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde tarihî türüne ait özellikleri analiz etti.		
7. Filmde kostüm, mekân, dekor ve makyaj kullanımını analiz etti.		
8. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

6.2.4. Japon Belgeselciliği

1960'lar boyunca Japonya'da hem klasik sinemanın usta yönetmenlerinin hem de Yeni Dalga yönetmenlerinin çalışmaları ile üretilen film ve ulaşılan izleyici sayısı bakımından zirveye ulaşılır. 1970'lerden itibaren ise televizyonun gündelik hayattaki yerinin giderek artması ile film yapımı durağan bir döneme girerken Japon sinemasında belgesel filmler yükselişe geçer. Japon kimliğini biçimlendirmeyi ve halkı bilinçlendirmeyi amaçlayan bu belgeseller, kurgusal olmayan bağımsız bir ifade biçimi olarak önem kazanır. **Noriaki Tsuchimoto** ve **Shinsuke Ogawa,** dönemin en önemli belgesel sinemacılarıdır. Bu dönemde birçok Yeni Dalga yönetmeni de kurmaca filmden belgesel yapımına geçer. Noriaki Tsuchimoto'nun yönetmenliğini üstlendiği, çekimi 17 yıl süren **Minamata: Mağdurlar ve Dünyaları** (1971), yalnızca döneminin değil sinema tarihinin en iyi belgesellerindendir (Görsel 6.15). Elde taşınan kamera ve hareketli çekimler ile dinamizm kazanan belgesel, Japonya'nın Minimata kentinde yaşanan cıva zehirlenmesi olayının iç yüzünü gün yüzüne çıkarmayı amaçlar.

Görsel 6.15: Minimata (1971)

Japon belgesel sinemasının öne çıkan bir diğer önemli ismi Shinsuke Ogawa'nın belgeselleri ise hem kentlilerin hem de köylülerin kültürel kimliğini inceleyerek ilgi toplar. **Japon Kurtuluş Cephesi** başlığı altında toplanan bir dizi belgesel köylülerin günlük yaşamını nesnel bir biçimde yansıtırken kırsal kesim insanının bilge yanını da vurgular. Shinsuke Ogawa'nın öncülüğünde belgesel filmciliğin gelişimini desteklemek ve güçlenmesini sağlamak amacıyla başlatılan Yagamata Uluslararası Belgesel Film Festivali, günümüzde de devam etmektedir.

6.3. MULTİPLEKSLERİN GELİŞİ VE ASYA ANA AKIMI

Bombay, Hong Kong ve **Hollywood** ana akım yönetmenleri, 1970'li yıllarda sinemayı değiştiren büyük ölçekli filmler çeker. Amerika'da başta **Jaws**, **Yıldız Savaşları** ve **Şeytan** olmak üzere 70'lerin gişe rekoru kıran yapımları; bilim kurgu ve korku filmleridir. Uzak Doğu'da, Hong Kong kungfu filmlerinin ve dövüş sanatı efsanesi Bruce Lee'nin etkisi, kıta sınırlarını aşarak tüm dünyaya yayılır. Hindistan'da ise **Ateş** filmi, tüm zamanların gişe rekorlarını alt üst ederek sinema sanatının ticari boyutunun sınırsızlığını gözler önüne serer. Bu filmlerin artan ticari başarısı, büyük bütçeli yeni filmlerin çekilmesini sağlayarak sinema endüstrisinde bir dönüşüm başlatır.

Multipleks sinema salonları ise bu dönüşümün seyrini hızlandırarak günümüzün popüler sinemasının kurallarını belirler.

6.3.1. Hong Kong Sineması

Hong Kong, 1950'lerden itibaren Çin hükümetinin uyguladığı baskıdan kaçan film yapımcıları için bir sığınak konumuna gelir. Hong Kong'da Çince çekilen ilk filmler, klasik Şangay yapımları gibi didaktik özelikler taşır ancak didaktik üslup zamanla yerini stüdyo sistemine ve eğlence sinemasına bırakır. Ülkede çekilen film sayısı giderek artarken düşük maliyetli yapımcılık esas alınır. Senaryolar diğer Uzak Doğu ülkelerinde de ilgi çekecek hikâyeler göz önünde bulundurularak yazılır.

Çin sinemasının en önemli yapımcılarından **Shaw kardeşler** bu dönemde Hong Kong'da film çekmeye başlar. Shaw kardeşler yapım şirketi, 1950'lerin sonunda yalnızca Hong Kong'un değil aynı zamanda dünyanın en büyük özel film stüdyosunu kurar. 23 departmanda toplam 1.400 kişinin çalıştığı Asya'nın rüya fabrikası bu stüdyoda Çin kültürünün 4.000 yıllık efsaneleri, çok renkli kostümlerle incelikli bir kusursuzluk içinde canlandırılır. Aynı zamanda dövüş stilleri perdeye taşınarak **kungfu filmleri** popülerleşir. Çin geleneksel dövüş sanatlarını sinemaya taşıyan bu tür, oldukça fazla ilgi görür ve 1970'li yıllara kungfu filmlerinin egemenliğiyle girilir. Hong Kong, kungfu filmlerinin bütün Doğu Asya'daki en önemli yapımcısı hâline gelir.

Pekin'de güzel sanatlar öğrenimi gördükten sonra Hong Kong'a yerleşen **King Hu**, ülkenin en önemli yönetmenlerinden biridir. Çin operasından etkilenerek sinemaya adım atar. Geniş formatta, hızlı çekimlerle her hareketin tasarlandığı kılıç dövüşleriyle yüklü filmler çeker. Kungfu filmlerinde geri planda olan kadın kahraman arketipini güçlendirerek türe farklılık kazandırır. Filmlerinde, dövüş sanatları ile birlikte Çin'in tarihi, toplumsal olayları, dini ve felsefesini de içeren hikâyeler anlatır. 1967 yılında çektiği **Dragon Inn** ile tüm Güneydoğu Asya ülkelerinde gişe rekorları kırar. Dragon Inn'de kötülere karşı mücadele eden kadın kahraman karakterini, **Bir Tutam Zen** (1971) adlı filminde hikâyenin tam merkezine başrole yerleştirir (Görsel 6.16). Sıra dışı bir kungfu filmi olan Bir Tutam Zen'de Budist kesişler, uçarcasına hareket ederek doğaüstü bir biçime dönüşür. Olağanüstü tekniği nedeniyle Cannes Film Festivali'nde ödül alan film, aksiyon sinemasının en yenilikçi hâlidir ve cesaretiyle sinemayı değiştirerek Asyalı yönetmenlere ilham olur. Film; Çin operası, edebiyatı, resmi ve gelenekleri ile dövüş sanatlarını birleştiren bir başyapıttır.

Görsel 6.16: Bir Tutam Zen (1971)

6. UYGULAMA: KING HU-BİR TUTAM ZEN

UYGULAMANIN AMACI: King Hu'nun Bir Tutam Zen filminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden King Hu'nun Bir Tutam Zen filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. King Hu'nun Bir Tutam Zen filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Bir Tutam Zen filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Bir Tutam Zen filminde çekim ölçeklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Bir Tutam Zen filminde kamera hareketlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Bir Tutam Zen filminde kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Bir Tutam Zen filminde aydınlatma tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Bir Tutam Zen filminde kungfu dövüş sanatları film türüne ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Bir Tutam Zen filminde kostüm, mekân, dekor ve makyaj kullanımına ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
8. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
3. Filmde kamera hareketlerini analiz etti.		
4. Filmde kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde kungfu dövüş sanatları türüne ait özellikleri analiz etti.		
7. Filmde kostüm, mekân, dekor ve makyaj kullanımını analiz etti.		
8. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

1970'lerde **Bruce Lee** sinemaya başlar ve kungfu tekniklerindeki ustalığıyla dikkat çeker. İlk başrolünü oynadığı filmi **Büyük Patron** (1971), elde ettiği gişe başarısıyla ilgiyi kungfu tekniklerine sahip oyunculara kaydırır. 1972 yılında **Dünyada Benden Büyük Yok** ve **Öldüren Karatecinin İntikamı**'nın ardından dövüş sanatı filmlerinin popülerliği Amerika kıtasına kadar yayılır. Bruce Lee, 1973 yılında ilk Hollywood kungfu filmi olan **Ejder'in Üç Fedaisi**'nde başrol oynar (Görsel 6.17). Bruce Lee ile kungfu filmleri daha saldırgan ve öfkeli bir stile dönüşür. Onun filmlerinde ön planda olan aktörün yeteneğidir. Kamera, hareketleri sadelikle kaydederken sabit ve geniş açılıdır, aksiyon oyunculuktadır.

Görsel 6.17: Ejderin Üç Fedaisi filminde Bruce Lee (1973)

On yılın sonuna doğru, yeni bir popüler alt tür olarak **kungfu komedisi** ortaya çıkar. Gösterişli aksiyon sahneleri, söz oyunları ve espri olarak kullanılan argo kelimeler, kungfu komedisini oldukça çekici hâle getirir. **Yuen Wo-ping Demir Maymun** (1977) adlı filminde hareketli dövüş sahnelerini hızlı ve sayısız kamera açısıyla çeker. Ancak kamera önündeki dövüş de aynı şekilde hızlı ve koreografiktir. Bruce Lee filmlerinde dövüş sırasında ayaklar yere basarken bu filmde oyuncular, havada savrularak dövüşür.1978 yılında **Sarhoş Usta** adlı film ile yıldızlığa ulaşan **Jackie Chan** kungfu filmleriyle toplumsal taşlamayı birleştirir.

Bu dönemde Hong Kong sinemasına oldukça farklı bir bakış açısı getiren isim **John Woo** olur. Hareketli kungfu filmlerinde, zamanla dövüş sahnelerini silahlı sahneler ile birleştirerek aksiyonu artırır. Kılıç dövüşlerinin yerini tabanca alırken kungfu felsefesi aynı çizgisini korur. Aynı anda çok sayıda kamerayla çekim yapar. Dövüş sahneleri parça parçadır, olaylar hızla akar ancak yavaş çekimde gösterilir. Doğrusal olmayan kurgu yöntemi, filmlerde dinamizm yaratır.

Gişe rekorları kıran **Yarın Çok Güzel Olacak** (1986) filmi, başarısı ile Shaw kardeşler stüdyolarını endüstriyel bir deve dönüştürürken; heyecanın hiç azalmadığı silahlı çatışma sahneleri, etkileyici görsel efektleri ile günümüz sinemasına rehberlik eder (Görsel 6.18). John Woo'nun tekniği Whachowski kardeşler ve Quantin Tarantino başta olmak üzere pek çok yönetmeni etkileyerek Hollywood'da örnek alınır. Woo'nun aksiyonu kullanmadaki hâkimiyeti, Alfred Hicthcock'un gerilimi kullanma başarısıyla eş değer olarak değerlendirilir. John Woo, 1990'lı yıllarda Hollywood'a davet edilir ve burada da çok başarılı olarak **Yüz Yüze** ve **Görevimiz Tehlike** gibi efsaneleşmiş filmler çeker.

Görsel 6.18: Yarın Çok Güzel Olacak (1986)

Amerika'da **Wachowski kardeşler**, hayranı oldukları dövüş sanatları filmlerinden etkilenerek çekmek istedikleri **Matrix** (Görsel 6.19) adlı bilim kurgu ve aksiyon filmi için Hong Kong'dan yardım ister. Çağın son teknolojik olanaklarıyla çekilen Matrix, insanların vücutlarına yerleştirilen çipler aracılığıyla bağlandığı bilgisayar sistemi tarafından kontrol edildiği bir dünyayı anlatır. Matrix adı verilen bu sisteme başkaldıran Neo adlı kahramanın macerasını perdeye taşıyan film, oldukça fazla aksiyon sahnesi içerir. Bu sahneler için Hong Kong dövüş sanatları koreografları Hollywood'a davet edilir ve onlarla çalışılır. Bilgisayarda yapılan simülasyon teknikleriyle dövüş hareketleri, tek tek planlanarak özel programlarda sanal olarak yaratılır. Her sahne sanal olarak önceden tasarlanır. Oyuncular, koreograflar tarafından tek tek çalıştırılır. Kablolar ve özel donanımlar aracılığıyla havada hareketi sağlanan oyuncuların dijital efektlerle birleştirilmesiyle efsanevi dövüş sahneleri tamamlanır. Yer çekimini reddeden Hong Kong kungfu filmleri ve Bruce Lee'nin ayak dövüşleri birleşerek Matrix'e evrilir. Wachowski kardeşlerin yazıp yönettiği Matrix filmleri, çarpıcı dövüş sahneleri için John Woo'ya çok şey borçludur.

Görsel 6.19: Matrix 1 (1999)

7. UYGULAMA: JOHN WOO'DAN MATRİX'E KUNGFU FİLMLERİ

UYGULAMANIN AMACI: John Woo'nun Yarın Çok Güzel Olacak ve Whachowski kardeşlerin Matrix filmlerinin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden John Woo'nun Yarın Çok Güzel Olacak ve Whachowski kardeşlerin Matrix filmlerinin biçim ve içerik yönünden analizi, filmler arasındaki benzer yönlerin tespiti işlemlerini işlemlerini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. John Woo'nun Yarın Çok Güzel Olacak ve Whachowski kardeşlerin Matrix filmlerini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** John Woo'nun Yarın Çok Güzel Olacak filmini çekim planları, kamera kullanımı ve kurgu teknikleri yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** John Woo'nun Yarın Çok Güzel Olacak filmini dövüş sanatları koreografi teknikleri yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Whachowski kardeşlerin Matrix filmini çekim planları, kamera kullanımı ve kurgu teknikleri yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Whachowski kardeşlerin Matrix filmini dövüş sanatları koreografi teknikleri yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Not ettikleriniz ışığında iki filmin çekim planları, kamera kullanımı ve kurgu teknikleri yönünden benzerliklerini liste hâlinde yazınız.
6. **Adım:** Not ettikleriniz ışığında iki filmin dövüş sanatları koreografi teknikleri yönünden benzerliklerini liste hâlinde yazınız.
7. **Adım:** 5. ve 6. adımlarda hazırladığınız listeleri sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

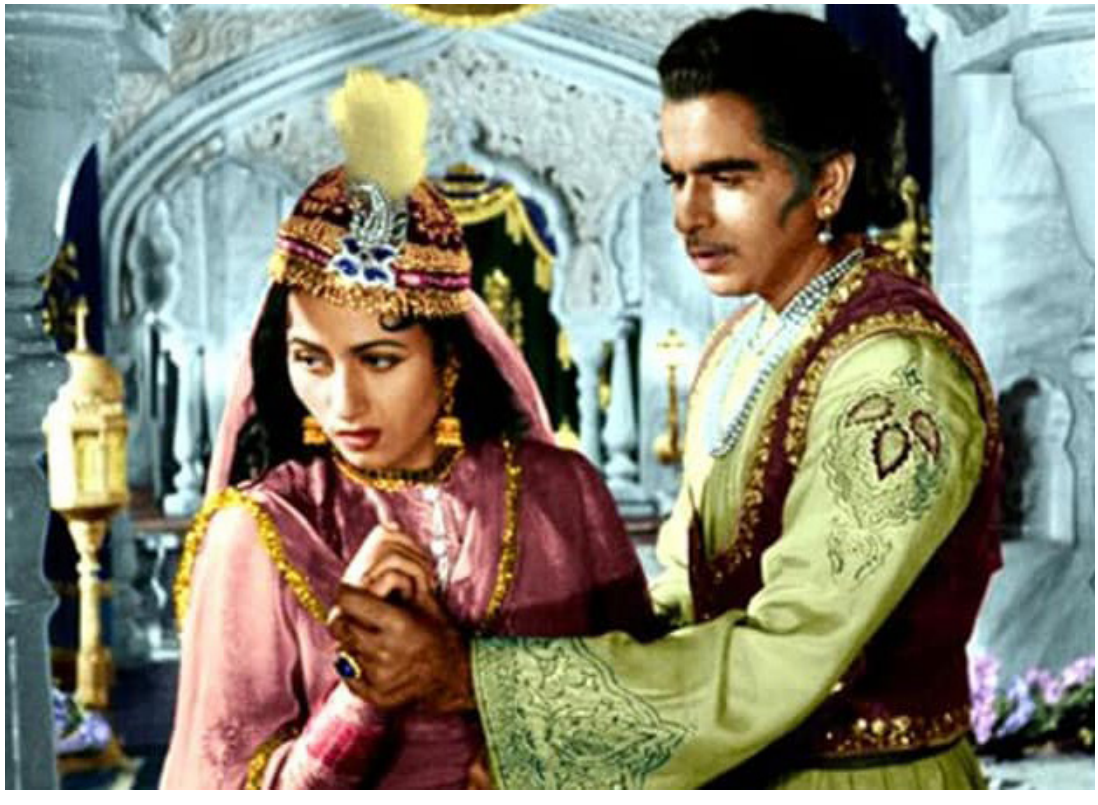
KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Yarın Çok Güzel Olacak filmini çekim planları, kamera kullanımı ve kurgu teknikleri yönünden analiz etti.		
2. Yarın Çok Güzel Olacak filmini dövüş sanatları koreografi teknikleri yönünden analiz etti.		
3. Matrix filmini çekim planları, kamera kullanımı ve kurgu teknikleri yönünden analiz etti.		
4. Matrix filmini dövüş sanatları koreografi teknikleri yönünden analiz etti.		
5. İki filmin çekim planları, kamera kullanımı, kurgu teknikleri yönünden benzerliklerini liste hâlinde yazdı.		
6. İki filmin dövüş sanatları koreografi teknikleri yönünden benzerliklerini liste hâlinde yazdı.		
7. Hazırladığı listeleri sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

6.3.2. Bollywood Sineması

Bollywood kavramı, Mumbai'deki (Bombay) Hindistan film endüstrisini ve ana akım sinemasını tanımlamak için kullanılır. Hindistan'da sesli sinemaya geçiş kısa sürede film endüstrisin büyümesini sağlayarak ülkeyi dünyanın en büyük film üretim merkezi hâline getirir. Büyük bir coğrafyaya yayılmış, çok kalabalık nüfusa sahip bir ülke olarak Hindistan'da birbirinden bağımsız yirmi civarında farklı dilin konuşuluyor olması, sesli filmlerin çekilmesiyle yapımcıları zorlamaya başlar. Ülkede dil birliği olmadığı gibi okuryazar oranı da çok düşüktür. Bu nedenle altyazı yapılamayan filmlerin farklı dillerde yeniden çekilmesi ve seslendirilmesi zorunlu olur. Sinema sektörünün hızla büyümesiyle ülkede üç büyük sinema merkezi kurulur. Bunlardan en önemli ve en büyük film üretim merkezi, Hindistan'ın Hollywood'u olarak bilinen **Bombay** şehrindedir. Hollywood ve Bombay kelimelerinin birleştirilmesiyle ortaya çıkan **Bollywood** kavramı ise zamanla genel olarak klasik Hint sinemasını ifade etmek için kullanılan bir kavrama dönüşür.

Bollywood'da şarkılar ve danslar, filmin en önemli bölümünü oluşturur. Süslü dekorlar, ihtişamlı kostümler, güzel ve yakışıklı oyuncular filmlerin vazgeçilmez unsurlarıdır (Görsel 6.20). Bollywood da Hollywood gibi yıldız sistemine dayanır ancak Hint sinemasında erkek egemen bir yıldız sistemi vardır. Erkek oyuncular, her zaman kadın oyunculardan daha ön plandadır. Konuları büyük ölçüde birbirine benzeyen bu şarkılı ve danslı filmler; ülke gerçekliğinden kopuk, düşsel bir dünya yaratarak eğitim seviyesi çok düşük olan Hindistan'da popüler kültürün en önemli ayağını oluşturur.

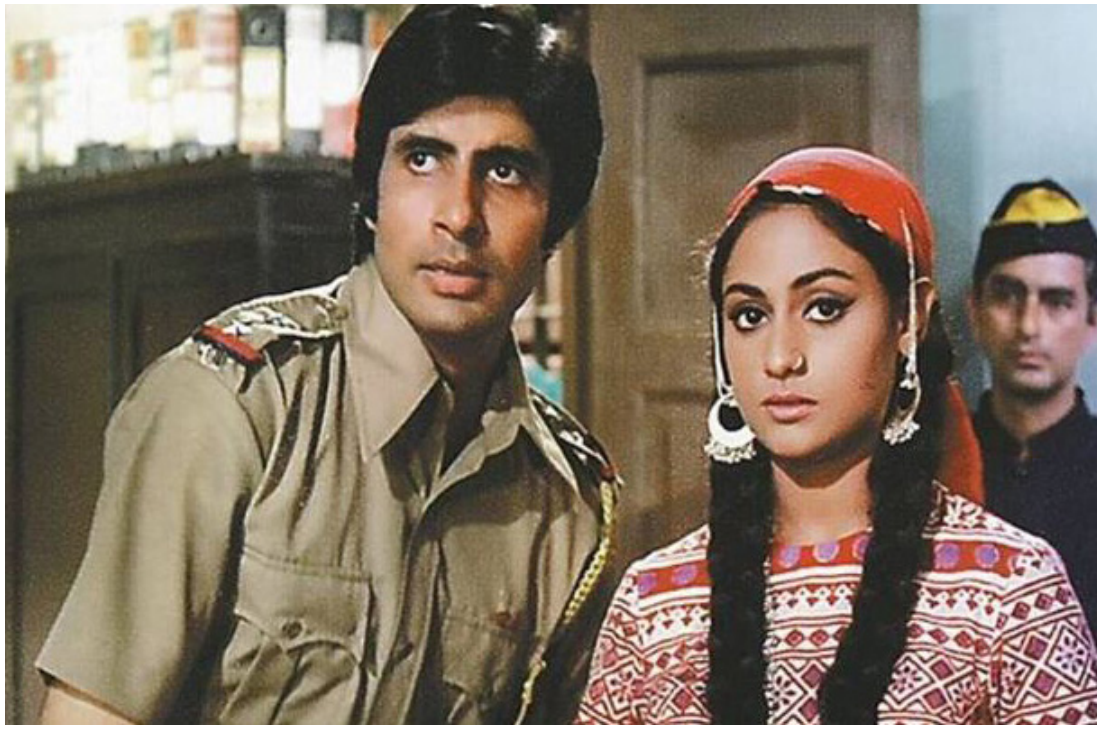

Görsel 6.20: Bollywood filmlerine örnek Mughal-e Azam

Sessizce dünyanın en büyük film endüstrisini kuran Bollywood, 1970'lerde ölçek olarak büyümesini artırır ve daha yaratıcı hâle gelir. Ülkede 1971 yılında 433 film çekilirken 1979 yılında bu sayı 700'e çıkar. Ülke genelinde 10.000 adet sinema salonunda gösterime giren Hint yerli filmleri, Batı'nın en popüler ithal filmlerinden bile daha çok gişe hasılatı elde eder. Hindistan, film üretiminde dünyada birinci sıraya yerleşir.

Kendine has çekim ve kurgu teknikleri, farklı türleri bir araya getiren özgün filmleri ile Bollywood, zamanla dünya sineması içinde kendine önemli bir yer edinir. Şarkı ve danslarla süslü Bollywood filmleri, Hollywood filmlerinden sonra dünyada en çok dağıtımı yapılan filmler olur. Filmlerin arka planında oldukça sık kullanılan Hint kültürünün mitolojik, dinî ve geleneksel unsurlarının zenginliği, filmlerin dünya çapında gördüğü ilginin bir diğer nedenidir.

Yıldız oyuncu sistemine dayanan Bollywood sinemasının en önemli ismi, 1970'lerden günümüze hiçbir oyuncunun kavuşamayacağı bir üne sahip olan **Amitabh Bachhan**'dır. 1973 yılında çekilen Zincir adlı filmde gangsterler tarafından öldürülen ailesinin intikamını almak isteyen cesur polis rolüyle tanınır. Bu filmdeki başarısı "Öfkeli Adam" lakabını alarak ünlenmesini sağlar (Görsel 6.21). Günümüze kadar neredeyse her yıl beş, altı filmde başrol oynayan aktörün; toplamda 200'ün üstünde filmi vardır. 1975 yapımı **Duvar** filmi ise dönemin iki ünlü aktörü Shashi Kapoor ve Amitabh Bachhan'ı bir araya getirir. Yoksulluk içinde büyüyen ve birbirini çok seven iki kardeşin, büyüdüklerinde birinin suçlu, diğerinin polis olarak karşı karşıya gelmesinin hikâyesini anlatır.

Görsel 6.21: Zincir (1973)

8. UYGULAMA: BOLLYWOOD SİNEMASI

UYGULAMANIN AMACI: Bollywood sinemasının özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Bollywood sinemasının ortaya çıkışını sağlayan etkenler, tarihî gelişimi ve özellikleri başlıklarından seçeceğiniz bir konuyu sunum olarak hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Bollywood sinemasına ait ilginizi çeken bir konuyu seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınızla paylaşınız.

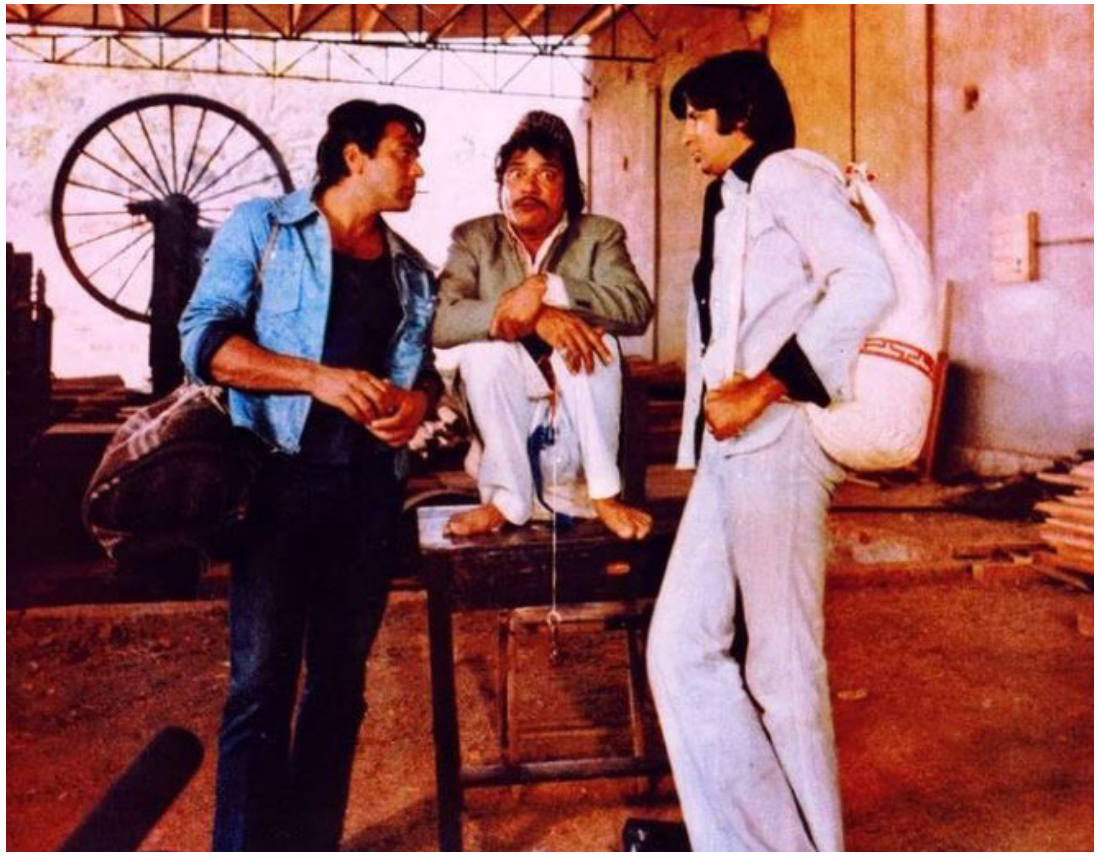
DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik bir grup oluşturdu.		
2. Bollywood sinemasına ait bir konu seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarıyla paylaştı.		

Bollywood sinemasının başyapıtı senaryosunu Hint edebiyatının büyük şairi Salim Javed'in yazdığı **Ateş** (1975) adlı filmdir (Görsel 6.22). Hindistan 1947 yılında büyük zorlukların ardından özgürlüğünü kazanır ancak kısa süren bağımsızlık coşkusunun ardından yaşanan siyasal çalkantılar ile ülkede bir baskı dönemi başlar. 70'lerde ülke yönetiminde yaşanan bu sıkıntılar, sanata yansıyarak popüler sinemaya da aktarılır. Filmlerde perdeye taşınan cesur erkek kahramanların mücadele dolu öyküleri halk tarafından büyük ilgi görür. Amitabh Bachhan'ın canlandırdığı cesur bir gencin intikam öyküsünü anlatan Ateş, o günlerin ruhunu çok iyi yakalayarak gişede muazzam bir başarı elde eder. Filmin kötü karakterleri de oyunculuğu ile Amitabh Bachhan kadar övgü kazanır. Ateş, gösterime girdiği 1975 yılından itibaren tam beş buçuk yıl boyunca kapalı gişe oynayarak bir rekora imza atar. Aynı anda ülke genelinde yüzden fazla salonda gösterilen film, yurt dışında da uzun yıllar boyunca izlenmeye devam eder. Tüm zamanların en yüksek gişe hasılatına sahip Hint filmi olan Ateş, 2004 yılında dijital düzenlemesi yapılarak tekrar vizyona girer. 199 dakikalık süresi boyunca sürükleyici bir ritimle ilerleyen Ateş, müzikal sahnelerin ardından hızlı bir aksiyona geçerek müzikal ve aksiyon sinemasını birleştirir. Hint sinemasında bir dönüm noktası yaratarak farklı tür kalıplarını bir arada kullanan filmlerin öncüsü olur. Bu tip filmler daha sonra **masala film** olarak tanımlanır. Farklı baharatların karışımdan elde edilen bir baharat çeşnisini tanımlamak için kullanılan masala terimi; Hint sinemasında aksiyon, komedi, romantizm, melodram, müzikal gibi türleri birleştiren filmler için kullanılmaya başlar.

Görsel 6.22: Ateş (1975)

9. UYGULAMA: BOLLYWOOD SİNEMASI ÖRNEĞİ ATEŞ FİLMİ

UYGULAMANIN AMACI: Bollywood sinemasının başyapıtı Ateş filminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Bollywood sinemasının başyapıtı Ateş filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Bollywood sinemasının 1975 yılı yapımı Ateş filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Ateş filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Ateş filminde kostüm, mekân, dekor ve makyaj kullanımına ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Ateş filminde şarkı ve dans sahnelerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Ateş filminde farklı tür özelliklerinin bir arada kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Ateş filminde Amitabh Bachhan'ın oyunculuk tekniğini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Ateş filminde Bollywood sinemasına ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Ateş filminde çekim ölçeklerini, kamera hareketlerini, aydınlatma tekniklerini ve kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
8. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde kostüm, mekân, dekor ve makyaj kullanımına ait özellikleri analiz etti.		
3. Filmde şarkı ve dans sahnelerini analiz etti.		
4. Filmde farklı tür özelliklerinin bir arada kullanımını analiz etti.		
5. Filmde Amitabh Bachhan'ın oyunculuk tekniğini analiz etti.		
6. Filmde Bollywood sinemasına ait özellikleri ait özellikleri analiz etti.		
7. Filmde çekim ölçeklerini, kamera hareketlerini, aydınlatma tekniklerini ve kurgu tekniklerini analiz etti.		
8. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

6.3.3. Büyük Bütçeli Filmler

Gelişen teknolojiyle birlikte 1970'li yıllarda, görsel efekt tasarımı alanında yeni tekniklerin geliştirilmesi, farklı türde yapımların ortaya çıkmasını sağlar. Daha önce çekilmesi mümkün olmayan sahnelerin, yeni dijital efektlerle mümkün olması özellikle korku ve bilim kurgu türünü etkiler. Yapımcılar; büyük yaratıkların, canavarların, dinozorların ve uzay gemilerinin kahramanları olduğu fantastik senaryolara yönelerek heyecanın dozunu artırır. Normal hayatta görülmesi imkânsız olayları gösterebilen bu filmlere yönelen seyirci ilgisi, gişe kazançlarını artırarak türü yükselişe geçirir. Görsel efektlerin yüksek maliyetlerinin, yapım masraflarına eklenmesi film bütçelerini artırır. Büyük bütçeli yapımların gişe hasılatları ise kısa zamanda katlanarak çoğalır. Bu yıllarda çekilen başarılı örnekler içinde ilk akla gelen 1973 yapımı korku klasiği **Şeytan** adlı filmdir (Görsel 6.23). **William Friedkin**'in yönettiği film, içine şeytan giren bir kız çocuğunun gerilim dolu öyküsüyle 200 milyon dolar hasılat elde eder. Aday olduğu 10 Oscar'dan En İyi Ses ve En İyi Uyarlama Senaryo olmak üzere ikisini almayı başarır. **Soldaki Son Ev** (1972), **The Omen** (1976) ve **Tepenin Gözleri** (1977) dönemin öne çıkan diğer gerilim ve korku filmleri olur.

Görsel 6.23: Şeytan (1973)

1975 yılında **Steven Spielberg**, **Jaws** adlı filmiyle sinemada büyük bir devrim yaratır (Görsel 6.24). O zamana dek yapılan en büyük bütçeli yapım olarak Jaws'ın elde ettiği 260 milyon dolar hasılat, Hollywood açısından bir dönüm noktasıdır. Jaws, kırdığı gişe rekorları ile hasılatları zirveye taşıyarak bundan sonra yapılacak olan büyük bütçeli filmlerin önünü açar. Hollywood yapım sistemi, yapım maliyetiyle birlikte potansiyel ticari getirisi de yüksek olacak filmlere yönelir.

Görsel 6.24: Jaws (1975)

Jaws (1975), son derece cesur sahneleri ve sinematografisinin ustalığı ile korku sinemasının en ünlü başyapıtlarından biri olmayı başarır. Steven Spielberg'in çarpıcı çekim teknikleri, kurguda yarattığı görsel perspektif oyunları, renk kullanımının atmosfere katkısı ve görsel efektler, filmin etkileyiciliğini artırır. Bir sahil kasabasında köpekbalığı saldırısıyla gerçekleşen ölümlerin yaşanması üzerine bir grup gönüllünün, köpekbalığını yakalamak için peşine düşmesini konu alan filmde özel olarak yapılan ve 14 kişilik bir ekip tarafından hareketlendirilen mekanik köpek balıkları kullanılır. Köpek balıklarının olduğu sahneler, çok sayıda kısa planla çekilir ve hızlı geçişlerle birleştirilir. Görsel efektler ve müzikle kurguda etkili bir biçimde montajlanarak heyecan ve gerilim dolu sahnelere dönüşür. Köpek balıkları, Spielberg'in film boyunca gerilimin dozunu gittikçe artırmasıyla sinemanın en korkulan karakteri olur. Mevcut teknolojinin tüm olanaklarının zorlamasıyla özel efektlerin ustaca kullanıldığı film; En İyi Kurgu, En İyi Ses ve En İyi Müzik Oscarları ile yönetmenine çalışmalarının karşılığını kazandırır. Filmin müziklerini yaparak gerilim dolu sahnelerin etkisini daha da artıran başarılı müzisyen **John Williams**, daha sonra **Yıldız Savaşları**, **Indiana Jones** ve **Harry Potter** film serilerinin de müziklerini besteler (Görsel 6.25).

Görsel 6.25: Harry Potter: Felsefe Taşı (2001)

Bu dönemde sinema salonları da dönüşüme uğrar ve ilk **multipleks salonlar** açılmaya başlar. Multipleksler, çok sayıda filmin çok sayıda seans seçeneği ile eş zamanlı olarak gösterime girmesini sağlayan çok sayıda sinema salonu içeren kompleks yapılardır. Farklı beğeni ve tercihlere sahip izleyicilere hitap ederek filmlerin izlenme sayılarının rekor seviyelere ulaşmalarına katkı sağlarlar. Görsel efektlerle süslü, her kesimden izleyiciye hitap etmeyi başaran, gişe rekortmeni filmlerin artan perde sayısı ve çoğalan seans seçenekleri ile izleyiciye sunulması; Hollywood gişe hasılatlarını giderek artan rekor rakamlara ulaştırır.

10. UYGULAMA: STEVEN SPIELBERG-JAWS

UYGULAMANIN AMACI: Steven Spielberg'in Jaws filminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Steven Spielberg'in Jaws filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Steven Spielberg'in Jaws filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Adım: Jaws filminde senaryonun dramatik yapısını ve gerilim unsurlarını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.

2. Adım: Jaws filminde çekim ölçeklerini ve kamera hareketlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.

3. Adım: Jaws filminde görsel efekt tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.

4. Adım: Jaws filminde kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.

5. Adım: Jaws filminde ses efektlerini ve müzik kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.

6. Adım: Jaws filminde korku ve gerilim film türüne ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.

7. Adım: Jaws filminde maket, kostüm, dekor ve mekân kullanımına ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.

8. Adım: Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde senaryonun dramatik yapısını ve gerilim unsurlarını analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini ve kamera hareketlerini analiz etti.		
3. Filmde görsel efekt tekniklerini analiz etti.		
4. Filmde kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde ses efektlerini ve müzik kullanımını analiz etti.		
6. Filmde korku ve gerilim film türüne türüne ait özellikleri analiz etti.		
7. Filmde maket, kostüm, dekor ve mekân kullanımını analiz etti.		
8. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

E.T. (1982), **Jurassic Park** (1993), **Shindler'in Listesi** (1993) gibi başyapıtlarla başarısını attırarak günümüze dek koruyan yönetmen Steven Spielberg'in 1977 yılında çektiği **Üçüncü Türden Yakınlaşmalar** ise bu dönemin diğer öne çıkan bilim kurgu filmlerindendir (Görsel 6.26). Barışçıl dünya dışı varlıklarla insanların ilk kez karşılaşmasını ele alan film; farklı senaryosu, çekim ölçekleri arasında alışık olunmayan geçişleri, uzun planları ve görsel perspektifi değiştiren kamera oyunları ile etkileyici bir sinematografiye sahiptir. Uzaylılar konusunu özel efektlerin etkisiyle gerçeküstücülüğe varan bir anlatımla mistik ve romantik bir yaklaşımla ele alarak fantastik sinemaya yeni bir boyut katar. Diğer bilim kurgu filmlerinin aksine, uzaylıları dostluk eli uzatan iyi karakterler olarak perdeye yansıtır.

Görsel 6.26: Üçüncü Türden Yakınlaşmalar (1977)

1977 yılında **George Lucas** tarafından çekilen bilim kurgu film serisi **Yıldız Savaşları** (Star Wars) ise kısa zamanda efsane hâline gelir. Dijital görsel efekt teknolojisinin erken döneminin en iyi örnekleriyle sektörün gelişiminin öncüsü olur. 500 milyon dolar hasılat ile sinema tarihinin en yüksek kârına ulaşarak tüm gişe rekorlarını alt üst eder. Kurgusal bir galakside (Galaktik İmparatorluk) pek çok uzaylı ırk, farklı türde robotlar ve insanların ortak yaşamına dayanan hikâyenin yaratıldığı düşsel ortam; kendi içinde kusursuz bir mantığa dayanır (Görsel 6.27).

Görsel 6.27: Yıldız Savaşları karakteri Usta Yoda

Serinin ilk filmi **Yıldız Savaşları Bölüm 4 / Yeni Bir Umut**, özel efektlerle yaratılan eşsiz sinematografisinin başarısıyla toplam yedi dalda Oscar kazanır (Görsel 6.28). "Uzun zaman önce çok uzak bir galakside..." cümlesiyle başlayan film, uzay gemilerinin heyecan dolu savaşıyla devam etse de konu, temelde iyi ile kötünün savaşıdır. Bilinmeyen bir zamanda geçen filmde, galakside yaşanan kötülük ile iyiliğin mücadelesi; çağdaş bir bilim kurgu masalına dönüşür.

Görsel 6.28: Yıldız Savaşları Bölüm 4 / Yeni Bir Umut (1977)

Üçer yıl arayla **Yıldız Savaşları Bölüm 5 / İmparatorun Dönüşü** ve **Yıldız Savaşları Bölüm 6 / Jedi'ın (Ceday) Dönüşü** olmak üzere iki devam filmi daha çekilerek ilk üçleme tamamlanır. Senaryoyu 6 parçaya bölen George Lucas, ilk üçlemede hikâyenin 4, 5 ve 6. bölümlerini perdeye taşırken tam 22 yıl sonra hikâyenin başlangıç filmleri için tekrar kamera arkasına geçer. Sırayla **Yıldız Savaşları Bölüm 1 / Gizli Tehlike, Yıldız Savaşları Bölüm 2 / Klonların Saldırısı ve Yıldız Savaşları Bölüm 3 / Sith'in (Sit) İntikamı** ile hikâye tamamlanır. George Lukas'ın serinin ilk filmlerini perdeye taşımak için bu kadar uzun süre beklemesinin nedeni, görsel efekt teknolojisinde gerçekleşen gelişmelerdir.

Aydınlık ve karanlık taraf mücadelesine dayanan filmde, kötü Sith lortları galaksiyi ele geçirmeye çalışırken Jedi Şövalyeleri, onlara karşı mücadele eder. "Güç" olarak adlandırılan ve tüm evreni kapsadığına inanılan enerji, iyilik için kullananlara doğaüstü yetenekler sunar. "Güç seninle olsun" repliği, film boyunca çok sık kullanılarak hafızalara kazınır. Gücü iyi yönde kullananlar,

Jedi olup barışı ve huzuru korumaya çalışırken onu hırsıyla birleştirenler, Sith lordu olur. Yıldız Savaşları'nın kötü karakteri Darth Vader, Jedi iken hırsına yenik düşüp karanlık tarafa geçerek Sith lorduna dönüşür (Görsel 6.29).

Görsel 6.29: 3. Darth Vader

Yıldız Savaşları'nı bu denli büyük bir başarıya taşıyarak dünya çapında bir popüler kültür fenomeni olmasını sağlayan unsurlar; sinema sanatının ustalarından (Akira Kurosowa gibi) miras alınan ayrıntılardan, hareket kontrollü kamera sisteminin geliştirilmesine; beslendiği mitolojik kaynaklardan, filmin temel felsefesine uzanacak şekilde çok katmanlıdır. Usta müzisyen John Williams'ın her önemli karakter ve tema için özel orak bestelediği müziklerin, filmin başarısına katkısı ise büyüktür.

2000'li yıllarda Disney'in, filmin haklarını satın almasıyla serinin devam filmleri çekilmeye başlar. Yıldız Savaşları serisi dokuz filme tamamlanır ve filmlerin arasındaki maceraları anlatan ara hikâyeler, perdeye taşınır. 1977 yılından günümüze, popülerliğini ve hayran kitlesini kaybetmeyen bir, modern çağ masalı olarak Yıldız Savaşları macerası bugün hâlâ, çekilen televizyon dizileri ile devam etmektedir.

11. UYGULAMA: GEORGE LUKAS-YILDIZ SAVAŞLARI

UYGULAMANIN AMACI: George Lukas'ın Yıldız Savaşları filminin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden George Lukas'ın Yıldız Savaşları filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. George Lukas'ın Yıldız Savaşları filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Yıldız Savaşları filminde öykü kurulumunu, çatışma unsurlarını ve karakter yaratım özelliklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Yıldız Savaşları filminde çekim ölçeklerini ve kamera hareketlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Yıldız Savaşları filminde görsel efekt tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Yıldız Savaşları filminde kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Yıldız Savaşları filminde ses efektlerini ve müzik kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Yıldız Savaşları filminde bilim kurgu film türüne ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Yıldız Savaşları filminde maket, kostüm, dekor ve mekân kullanımına ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
8. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu, çatışma unsurlarını ve karakter yaratım özelliklerini analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini ve kamera hareketlerini analiz etti.		
3. Filmde görsel efekt tekniklerini analiz etti.		
4. Filmde kurgu tekniklerini analiz etti.		
5. Filmde ses efektlerini ve müzik kullanımını analiz etti.		
6. Filmde bilim kurgu film türüne türüne ait özellikleri analiz etti.		
7. Filmde maket, kostüm, dekor ve mekân kullanımını analiz etti.		
8. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

12. UYGULAMA: FİLM MÜZİKLERİ

UYGULAMANIN AMACI: Sinemada dramatik yapı ve müzik ilişkisini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden sinema tarihine iz bırakan filmlerin onlarla birlikte hafızalara kazınan müziklerinden yola çıkarak sinemada dramatik yapı ve müzik ilişkisi analizi işlemlerini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Steven Spielberg'in Jaws, George Lukas'ın Yıldız Savaşları filmlerini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Adım: Jaws filminin müziklerini kullanıldıkları sahnelerdeki dramatik yapıya katkıları yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.

2. Adım: Jaws filminin müziklerinin etkisini daha iyi değerlendirmek için seçtiğiniz sahneleri müziklerini kapatıp tekrar izleyerek tespitlerinizi not ediniz

3. Adım: Yıldız Savaşları filminin müziklerini kullanıldıkları sahnelerdeki dramatik yapıya katkıları yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.

4. Adım: Yıldız Savaşları filminin müziklerinin etkisini daha iyi değerlendirmek için seçtiğiniz sahneleri müziklerini kapatıp tekrar izleyerek tespitlerinizi not ediniz.

5. Adım: Not ettikleriniz ışığında film müziklerinin dramatik yapıya etkisini değerlendirerek tespitlerinizi liste hâlinde yazınız.

6. Adım: Hazırladığınız listeyi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Jaws filminin müziklerini kullanıldıkları sahnelerdeki dramatik yapıya katkıları yönünden analiz etti.		
2. Jaws filminden seçtiği sahnelerin müziklerini kapatarak yaptığı karşılaştırmayı not etti.		
3. Yıldız Savaşları filminin müziklerini kullanıldıkları sahnelerdeki dramatik yapıya katkıları yönünden analiz etti.		
4. Yıldız Savaşları filminden seçtiği sahnelerin müziklerini kapatarak yaptığı karşılaştırmayı not etti.		
5. Not ettikleriniz ışığında film müziklerinin dramatik yapıya etkilerini liste hâlinde yazdı.		
6. Hazırladığı listeyi sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

6.4. 1970'li Yıllarda Türk Sinemasında Farklı Yönelimler

1960'lar ve 1970'lerin ilk yılları Türk sinemasının en üretken olduğu dönemidir. 1970'li yılların başında sevilen yıldız oyuncuların rol aldığı melodram türü filmlerin ağırlıklı olduğu Yeşilçam sineması, halkın en popüler eğlence aracıdır. Bu yıllar Yeşilçam'ın popüler filmlerinin yanında, Türk sinema tarihinde iz bırakan başyapıtların da çekildiği yıllar olarak ayrıca önemlidir. **Yılmaz Güney**, 1970 yılında çektiği Umut adlı filmi ile toplumsal gerçekçilik kavramına yeni bir boyut kazandırarak Türk sinemasında bir dönüşüm yaratır. **Umut**, ülke sinemasında toplumsal gerçekçi anlayışa yönelimi artırarak yeni yönetmenlere öncülük eder (Görsel 6.30). **Erden Kıral, Şerif Gören, Zeki Ökten**, **Yavuz Özkan** gibi yönetmenler, klasik Yeşilçam anlatılarının dışına çıkarak 1980'li yıllara kadar toplumsal koşulları sinemaya yansıtan filmler yapmaya devam eder.

Görsel 6.30: Umut (1970)

1972 yılı, çekilen 298 film ile üretim sayısı bakımından Türk sinemasının rekor yılıdır ve bir daha hiç bir zaman bu sayıya ulaşılamaz. Bu yıllardan itibaren Türkiye'de yaşanan siyasi ve ekonomik gelişmeler, toplumsal yapıdaki tüm unsurlarla birlikte sinemayı da etkiler. Ekonomik koşulların ailece sinemaya gitmeyi zorlaştırması, halkın sinema salonlarından uzaklaşmasına neden olur. Zamanla çekilen film sayısı azalmaya, sinema salonları ve film yapım şirketleri kapanmaya, sinema sektörü küçülmeye başlar. Böylece Yeşilçam sinemasının altın çağı sona erer. 1975'ten sonraki yıllar Türk sineması açısından en bunalımlı zamanlar olur. Televizyonun yaygınlaşması ile birlikte, sinema izleyicisi sayısı giderek azalır. Renkli filme geçiş maliyetleri artırırken ekonomik sıkıntılar nedeniyle finans bulma güçlüğü yapımcıları giderek daha da zorlar. Sansür baskısının arttığı, sinemanın ekonomik olarak kârlılığını yitirdiği bu yıllarda, yapım şirketleri, şiddet ve erotik içerikli filmlere yönelerek ayakta kalmaya çalışır. Bu tarz filmler, asıl izleyici kitlesi olan ailelerin sinema salonlarından daha da uzaklaşmasına neden olur ve sinema sektörü ciddi bir krize girer. 1970'li yılların ikinci yarısı bazı sinema tarihçileri tarafından **karanlık yıllar** ya da **kayıp yıllar** olarak adlandırılır.

Bütün bu olumsuzluklar içinde imkânları son derece kısıtlı olan yönetmenler, kendi kişisel çabaları ile bugün hâlâ değerini koruyan başyapıtlar çekmeyi başarır. Yılmaz Güney'in **Umut** (1970), Lütfi Akad'ın **Düğün** (1974), Zeki Ökten'in **Sürü** (1978), Yavuz Özkan'ın **Maden** (1978), Erden Kıral'ın **Bereketli Topraklar Üzerinde** (1979), Ömer Kavur'un **Yusuf ile Kenan** (1979) ve Ali Özgentürk'ün **Hazal** (1979) filmlerinin her biri birer başyapıt olarak Türk sinema tarihinde yerini alır. Arzu Film yapımcılığında Ertem Eğilmez'in **Hababam Sınıfı** (1975), Engin Orbey'in **Bizim Aile** (1975), Orhan Aksoy'un **Neşeli Günler** (1978) gibi filmleri, hayatın içinden hikâyeleri ile seyirciyi sinema salonlarına çekmeyi başarır (Görsel 6.31). Süreya Duru'nun **Kara Çarşaflı Gelin** (1975) ve Atıf Yılmaz'ın **Selvi Boylum Al Yazmalım** (1977) adlı filmleri, dönemin diğer başarılı filmlerindendir.

Görsel 6.31: Bizim Aile (1975)

Bu dönemin güldürü türü içinde Ertem Eğilmez, "Arzu Film ekolü"nü yaratarak Türk sinemasında arkadaşlık, dostluk ve dayanışma bilinci aşılayan komedileri ile bir dönüm noktası olur. Televizyonun gündelik hayata girdiği bu yıllarda, sinema filmleri seyirci bulmakta giderek zorlanırken Ertem Eğilmez, filmleri ile hem komedi anlayışını değiştirir hem de ticari olarak başarılı olur. Rıfat Ilgaz'ın kendi okul yaşamından izler taşıyan kitabından aynı adla sinemaya uyarlanan **Hababam Sınıfı** (1975), halkın büyük beğenisini kazanır. İlk filmin yakaladığı gişe başarısı, devam filmlerinin de çekilmesini sağlar. Kalabalık kadrosu, güldürü ile dramı iç içe vermesi ve her kesimden insana seslenebilmesi ile öne çıkan Hababam Sınıfı filmleri, hâlâ Türk sinemasının en popüler güldürü filmlerinden olma özelliğini sürdürür (Görsel 6.32). Zeki Ökten'in **Kapıcılar Kralı** (1976) ve **Çöpçüler Kralı** (1977) adlı filmleri hem **Kemal Sunal**'ın güçlü oyunculuğuyla hem de sosyal eleştiriyi güldürü türünün içine yerleştirme başarısıyla dönemin öne çıkan diğer filmlerindendir.

Görsel 6.32: Hababam Sınıfı (1975)

Arzu Film ekolünün diğer önemli yapımları arasında Ertem Eğilmez'in **Köyden İndim Şehire** (1974), **Salak Milyoner** (1974), **Süt Kardeşler** (1976), **Şaban Oğlu Şaban** (1977); Kartal Tibet'in **Tosun Paşa** (1976) adlı filmleri sayılabilir (Görsel 6.33). Bu filmlerin her biri haftalar ve hatta aylar boyunca sinemalarda gösterimde kalarak izlenmeye devam eder. Fakir ama mutlu, dürüst ve naif karakterler aracılığıyla seyirciyle bağ kuran bu filmler; güldürü unsurunu, sıradan insanın sıcak hikâyeleri arasında sunarak başarılı olur. Bu filmler, yıldız oyuncu sistemine dayanan Türk sinemasında, filmin başrolünü kalabalık oyuncu kadrosunun tamamına paylaştırarak fark yaratır. Arzu Film filmlerinde yer alan kadrolu oyuncular arasında **Münir Özkul, Şener Şen, Kemal Sunal, Tarık Akan, Zeki Alasya, Metin Akpınar, Adile Naşit, Ayşen Guruda, Halit Akçatepe** gibi isimler bulunur.

Görsel 6.33: Süt Kardeşler (1976)

Dönemin popüler Yeşilçam melodram filmlerinde aşk, en çok ele alınan temadır. Romantik hikâyeler içinde genellikle klişeleşmiş "zengin kız fakir oğlan" teması ve "iyi kötü çatışması" kullanılır. Filmlerde, yoksulluk hikâyeleri sıklıkla ele alınırken sorunun kaynağıyla ilgilenilmez; yaşanan olumsuz durumlar, kötü karaktere bağlanır. Gelir düzeyleri farklı sevgililerin bir araya gelmesiyle iki farklı dünya arasındaki engellerin aşkla aşılması vurgulanır. Genellikle mutlu sonla biten filmlerde, rastlantıların olayları başlatma ve seyrini değiştirme gücü çok fazladır.

13. UYGULAMA: GÜLDÜRÜ FİLMLERİ

UYGULAMANIN AMACI: Arzu Film ekolü güldürü filmlerinin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Arzu Film ekolü güldürü filmlerinin arasından öğretmeninizle birlikte seçeceğiniz bir filmin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Arzu Film ekolü güldürü filmlerinin arasından izlemek için öğretmeninizle birlikte seçeceğiniz bir tanesini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Seçtiğiniz filmde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Seçtiğiniz filmde senaryonun ana ve yan çatışma unsurlarını, neden sonuç ilişkilerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz filmde ana ve yan karakterleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Seçtiğiniz filmde karakter yaratım özelliklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Seçtiğiniz filmde çekim özelliklerini ve kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Seçtiğiniz filmde güldürü özelliklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

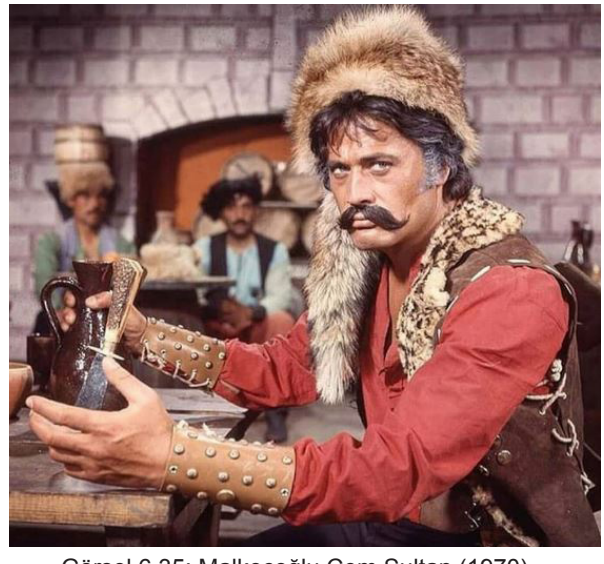
DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde senaryonun ana ve yan çatışma unsurlarını, neden sonuç ilişkilerini analiz etti.		
3. Filmde ana ve yan karakterleri analiz etti.		
4. Filmde karakter yaratım özelliklerini analiz etti.		
5. Filmde çekim özelliklerini ve kurgu tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde güldürü özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

Bu yıllarda Yeşilçam sinemasında ağırlıklı olan melodram türünün yanında farklı film türleri denenmeye başlanır. Arzu Film ekolü güldürü filmleri, toplumcu gerçekçi filmler, tarihî kostüme avantür filmleri ve karate filmleri Türk sinemasına türsel çeşitlilik katar.

Görsel 6.34: Kara Murat Kara Şövalyeye Karşı (1975)

1970'ler Yeşilçam sinemasının en popülerlerinden **tarihî kostüme avantür filmleri**, fantastik yanı ağır basan hikâyeleri perdeye taşır (Görsel 6.34). Konularını Türk destanlarından alan bu filmlerdeki ezilenden ve güçsüz olandan yana olan, inandığı ya da koruduğu değerler uğruna canını vermekten çekinmeyen cesur kahramanların macera dolu hikâyeleri, halk tarafından büyük ilgi görür. Çizgi roman kökenli bu filmlerde genellikle eski zamanlarda Bizans, Viking ya da Çinli bir düşmanla mücadele edilir. Türk milliyetçiliği, adalet uğruna savaş, din kardeşliği ve millî değerlerin yüceliği gibi temalar işlenir. Kahramanlar, Türk tarihinin çeşitli dönemlerinde yaşadığı varsayılan ancak tarihsel gerçeklikle bağı olmayan karakterlerdir. Hikâyenin geçtiği yer ve zaman tam olarak belli değildir. Filmlerin amacı tarihî anlatmak değil, tarihî dekor içinde kahramanlık efsaneleri sunmaktır.

Karaoğlan'ın çizgi romandan sinemaya uyarlanması ile başlayan tarihî kostüme avantür türü, pek çok devam filmi ve yeni kahramanların hikâyeleri ile sürdürülür. **Karaoğlan, Tarkan, Kara Murat, Malkoçoğlu** ve **Battal Gazi** halk tarafından en sevilen kahramanlardır. Filmlerde Karaoğlan ve Tarkan'ı **Kartal Tibet**; Malkoçoğlu, Battal Gazi ve Kara Murat'ı **Cüneyt Arkın** canlandırır (Görsel 6.35). Aldığı eğitimlerle kılıç kullanan, ata binen, ustalıklı dövüş teknikleri bilen Cüneyt Arkın; macera dolu çok sayıda filme imza atar. Tarihî kostüme avantür filmleri ile özdeşleşerek, türün yıldızı olur. Bu filmlerin başarısının ardından yurt dışında yayımlanan yabancı çizgi romanlar da sinemaya uyarlanır. Süperman, Batman, Zorro gibi kahramanların filmleri oldukça kısıtlı teknik imkânlar içinde perdeye aktarılır.

Görsel 6.35: Malkoçoğlu Cem Sultan (1970)

14. UYGULAMA: TARİHÎ KOSTÜME AVANTÜR FİLMLERİ

UYGULAMANIN AMACI: Tarihî kostüme avantür filmlerin özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden tarihî kostüme avantür filmlerin örneği olarak Atıf Yılmaz'ın Battal Gazi Destanı filminin biçim ve içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Tarihî kostüme avantür filmler içinden Battal Gazi Destanı (1971) filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Battal Gazi Destanı filminde öykü kurulumunu, çatışma unsurlarını ve karakter yaratım özelliklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Battal Gazi Destanı filminde çekim ölçeklerini ve kamera hareketlerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Battal Gazi Destanı filminde kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Battal Gazi Destanı filminde kostüm, dekor ve mekân kullanımına ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Battal Gazi Destanı filminde Battal Gazi Destanı filminde oyunculuk tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Battal Gazi Destanı filminde tarihî kostüme avantür film türüne ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu, çatışma unsurlarını ve karakter yaratım özelliklerini analiz etti.		
2. Filmde çekim ölçeklerini ve kamera hareketlerini analiz etti.		
3. Filmde kurgu tekniklerini analiz etti.		
4. Filmde kostüm, dekor ve mekân kullanımını analiz etti.		
5. Filmde oyunculuk tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde tarihî kostüme avantür film türüne ait özellikleri analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

1970'li yıllarda ülkede yaşanan siyasi ve ekonomik çalkantıların etkisiyle hem toplumcu gerçekçi filmler çekilir hem de ulusal sinema tartışmaları yapılır. Sinemacılar, sinemasal yayınlar aracılığıyla kuramsal çalışmalar yaparak Ulusal Sinema, Millî Sinema ve Halk Sineması kavramlarını gündeme getirir. 1960'lı yıllarda Metin Erksan'ın öncülük ettiği, Halit Refiğ, Ertem Göreç ve Lütfi Akad'ın ilk önemli örneklerini çektiği toplumcu gerçekçi anlayışa devam edilir. Göç olgusu, kadının toplumdaki yeri, modernleşme süreçlerinin etkileri, değişen aile dinamikleri gibi konular filmlerde ele alınır.

Bu dönem filmleri içinde, Yılmaz Güney'in **Umut** (1970) adlı filmi; İtalyan Yeni Gerçekçilik akımının en başarılı karşılığı olarak Türk sinemasına farklı bir perspektif kazandırır. Yılmaz Güney'in Umut'tan başlayarak sonraki tüm filmlerinde de devam eden gerçekliği perdeye yansıtmadaki başarısında, iyi bir yazar olmasının katkısı büyüktür.

Sinema kariyerine oyuncu olarak başlayan Yılmaz Güney, yönetmenliğe başlamadan önce sayısı 60'ı bulan filmde kötülüklere karşı çıkan cesur ve bıçkın bir Anadolu delikanlısını canlandırarak halkın büyük beğenisini kazanır. Sinemanın klasik jönlerine benzemediği için bu yıllarda halk tarafından **Çirkin Kral** olarak isimlendirilen yönetmen, 1970 yılında çektiği Umut'ta da başrolü kendisi üstlenir. Film, kalabalık ailesiyle geçinmeye çalışan, yoksul bir faytoncunun hüzünlü hikâyesini son derece yalın bir gerçeklikle ele alır. Talihsiz bir kaza sonucu atı ölen faytoncu, ekonomik olarak çok zor koşullardaki ailesini geçindiremez duruma gelir. Yeni bir at almak için her türlü yolu denerken faytonunun da elinden alınmasıyla bir daha iş bulamaz. Çaresizlik içinde umudunu önce piyango biletlerine sonra da bir hazineye bağlar. Umut, başından geçenleri anlattığı, her sahnesinde perdeye taşıdığı pek çok incelikli ayrıntıyla aslında faytoncunun içinde bulunduğu umutsuzluğun altını çizer.

1974 yılında senaryosunu yazıp başrolünü de yine kendisinin üstlendiği **Arkadaş**, uzun zamandır görüşmeyen iki çocukluk arkadaşının yeniden karşılaşmasıyla başlar. Yıllar içinde yaşam tarzları birbirinden farklılaşmış olan arkadaşlar aracılığıyla toplumsal yapıda, kişiler arasındaki zıtlıkları anlatmaya çalışır. Güney'in senaryosunu yazdığı Zeki Ökten'in yönettiği **Sürü** (1978); Berlin Film Festivali, Locarno Film Festivali ve Londra Film Festivali'nde En İyi Film Ödülü'nü alır. Tuncel Kurtiz'in başarılı oyunculuğuyla canlandırdığı Doğu Anadolu'dan Ankara'ya koyun sürüsü götüren bir aşiret reisinin oğlu ve geliniyle yaptığı yolculuğu anlatan film; Anadolu insanın zor yaşamını çarpıcı bir şekilde gözler önüne serer. Yılmaz Güney, 1982 yılında senaryosunu yazdığı Şerif Gören tarafından perdeye aktarılan filmi **Yol** ile Cannes Film Festivali'nde sinema sanatının en önemli ödülü olan Altın Palmiye'yi alarak Türk sinemasının ülke dışında tanınmasını sağlayan ilk yönetmen olur. Altın Palmiye'yi alarak Türk sinemasının ülke dışında tanınmasını sağlayan ilk yönetmen olur.

Türkiye'de 1950'lerden itibaren başlayan "köyden kente göç" olgusu, 70'lerde toplumsal yapıyı zorlayan ana sorunlardan biridir. Göç olgusu bu yıllarda toplumcu gerçekçi filmlerle sinemaya da yansır. 1960'lardan itibaren göç ile birlikte gecekondulaşma, artan işsizlik, parçalanan aile yapısı gibi konuları ele alan filmler çekilmeye başlar. 1970'lerde çekilen göç olgusu temalı filmler içinde Lütfü Akad'ın **Düğün, Gelin ve Diyet Üçlemesi**, kente uyum sağlayamama temasını ele alır. Üçleme, paranın insan hayatı üzerindeki gücünü vurgularken kentleşme ile aile bağlarının çözülerek sevgi ve bağlılık duygularının yok olmasını, Lütfü Akad'ın usta sinema diliyle perdeye aktarır. Oyunculuğun ardından yönetmenliğe geçen Kartal Tibet'in

1978 yılında çektiği, **Türkan Şoray** ve **Bulut Aras**'ın başrollerini oynadığı **Sultan** adlı film, gecekondu yaşamının sorunlarının ortasında yeşeren bir aşk hikâyesini anlatır. Sultan, gecekondulaşmayı perdeye taşıyan etkili filmlerden biridir (Görsel 6.36).

Görsel 6.36: Sultan (1978)

Göç olgusunu ele alan filmler içinde, çalışmak için yurt dışına özellikle 70'li yıllarda yoğun olarak Almanya'ya giden gurbetçileri de ele alan filmler yapılır. Tunç Okan'ın **Otobüs** (1974) ve Şerif Gören'in **Almanya Acı Vatan** (1979) filmleri, bu türün etkileyici örnekleridir. Almanya'ya çalışmak için kaçak yolla gelen mültecilerin hikâyesini anlatan Otobüs, oldukça az diyalog içerir ve simgesel bir anlatıma sahiptir. Dolandırılarak pasaportsuz ve parasız bir şekilde şehrin ortasında terk edilen dokuz kişinin, modern kent sokaklarındaki yaşam mücadelesini etkileyici bir biçimde ele alır. Almanya'ya göç eden yeni evli bir çiftin hayatın ağır koşullarına karşı birbirlerine tutunmaya çalışmasını anlatan Almanya Acı Vatan, Türk sinemasının klasikleri arasına girmiştir.

Arabesk kültürü ise bu yıllarda iç göç ve dış göçle birlikte, geldikleri kente uyumlanma sürecindeki halkın yarattığı bir alt kültür olarak ortaya çıkar. Sinemaya Lütfü Akad'ın **Bir Teselli Ver** (1971) filmi ile giren arabesk olgusu, Türk sinemasında, 1975'ten sonra giderek daha fazla ağırlık kazanarak 1980 ve sonrasında altın çağını yaşar. Başlangıcı Mısır filmlerine dayanan arabesk filmlerinde genellikle acı, çile, fakirlik, kötü kader, kara sevda ve haksızlık temaları çok sayıda şarkı eşliğinde ele alınır. Karamsarlığın baskın olduğu bu filmler, genellikle dram ve melodram anlatı yapısındadır.

1970'lerde 50'li yıllarda olduğu gibi Türk sinemasına genel olarak yıldız oyuncu sistemi ve bölge işletmecileri yön vermeye devam eder. Yıldız oyuncu sistemi sinemayı olumlu olduğu kadar, olumsuz olarak da etkiler. Sevilen oyuncuların olduğu filmler büyük ilgi gördüğü için seyirci beğenisi, bölge işletmecilerine yön vererek yıldız sistemini sürdürür. Filmlerin halkın tercih ettiği yıldız oyunculara göre yapılması ise oyuncuların ücretlerini artırarak yapımcıları zorlamaya başlar. Seyirci nabzını tutan bölge işletmecileri, seyirci ilgi ve beğenileri doğrultusunda yapımcılara yön verirken filmlerin kalitesini göz ardı ederek Türk sinemasını doğru şekillendiremez. Artan maliyetler ve azalan seyirci sayısı yapımcıların kaliteyi giderek düşürmesine neden olur. Türk sinemasının 70'li yılların sonuna doğru giderek daha zor koşullar içine girmesinde, sermaye darlığının etkisi büyüktür.

15. UYGULAMA: TÜRK SİNEMASINDA TÜRLER

UYGULAMANIN AMACI: Türk sinemasında tür özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Türk sinemasında 1970'li yıllarda öne çıkan film türlerinden birini seçerek sunum olarak hazırlama işlemini gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beş kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Türk sinemasında 1970'li yıllarda öne çıkan film türlerinden birini seçiniz.
3. **Adım:** Seçtiğiniz konuyu genel ağda araştırınız.
4. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
5. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
6. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik bir grup oluşturdu.		
2. Türk sinemasında 1970'li yıllarda öne çıkan film türlerinden birini seçti.		
3. Seçtiği konuyu genel ağda araştırdı.		
4. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
5. Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırladı.		
6. Hazırladığı sunumu arkadaşlarıyla paylaştı.		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru cevabı işaretleyiniz.

1. Denis Hopper'ın 1969 yılında çektiği Özgürlüğün Bedeli adlı filminin öncüsü olduğu sinema kavramı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Aksiyon B) Bağımsız sinema C) Bilim kurgu
D) Klasik sinema E) Macera

2. Aşağıdakilerden hangisi Francois Ford Cappola'nın yönettiği filmlerinden biri değildir?

A) Baba B) Kıyamet C) Kızgın Boğa
D) Konuşma E) Tetro

3. Aşağıdakilerden hangisi Stanley Kubrick'in yönetmen olarak özelliklerinden biri değildir?

A) Korku, komedi, bilim kurgu gibi pek çok farklı türde filmleri vardır.
B) Hollywood stüdyo sisteminden bağımsız çalışır.
C) Kurduğu yönetmenler birliği ile bağımsız yönetmenlere finans sağlar.
D) Filmlerinde etkileyici çekim teknikleri kullanır.
E) Filmlerinde yabancılaştırma unsurlarına yer verir.

4. Aşağıdaki film ve yönetmen eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

A) Otomatik Portakal-Stanley Kubrick
B) Taksi Şoförü-Martin Scorsese
C) Kıyamet-Francois Ford Cappola
D) Easy Rider-Jean Denis Hopper
E) Baba-Robert Altman

5. 1970'li yıllarda "Eski film öldü yenisine inanıyoruz." duyurusuyla ilan edilen Wim Wenders, Werner Herzog ve Rainer W. Fassbinder'in öncüsü olduğu sinema akımı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yeni Dalga
B) Modern Sinema
C) Yeni Alman Sineması
D) Dışavurumculuk
E) Bağımsız Sinema

6. "..... Hindistan'ın Bombay şehrinde kurulan stüdyo merkezini ve Hint ana akım sinemasını tanımlamak içim kullanılan kavramdır."

Verilen cümledeki boşluğa aşağıdaki kavramlardan hangisi getirilmelidir?

A) Bengal Sineması B) Bollywood C) Hollywood
D) Paralel Sinema E) Yeni Alman

7. Aşağıdakilerden hangisi Bollywood sinemasının özelliklerinden biri değildir?

A) Şarkılar ve danslar filmin en önemli bölümünü oluşturur.
B) Süslü dekorlar, ihtişamlı kostümler filmlerin temel ögesidir.
C) Erkek oyuncular ön plandadır.
D) Aynı anda çok sayıda kamerayla çekim yapılır.
E) Yıllık film üretim sayısında dünyada birinci sıradadır.

8. 1970'li yılların ana akım popüler sinemasının büyük bütçeli filmlerinin genel özellikleri hakkında aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

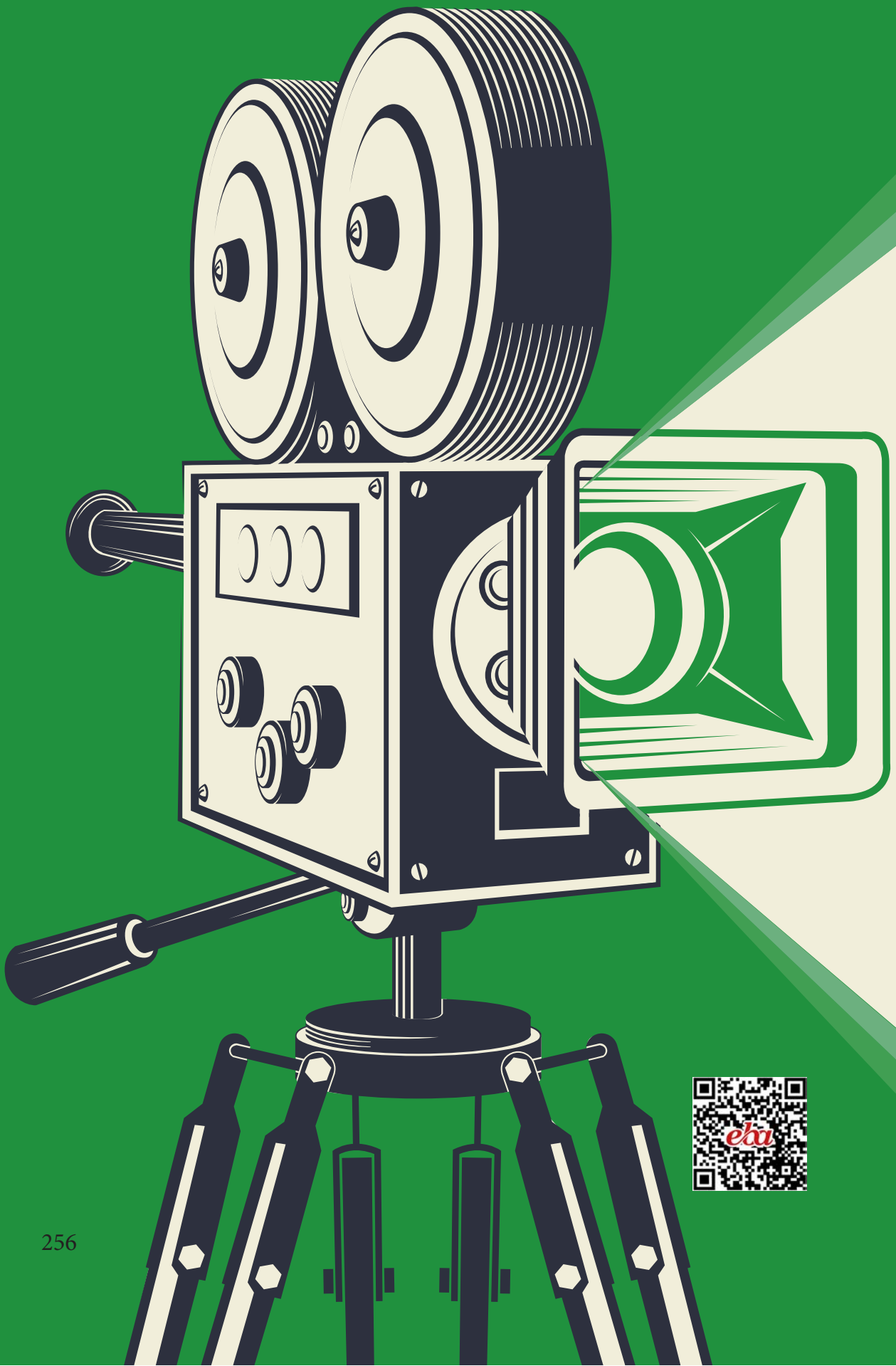
A) Bilim kurgu ve korku türüne ait filmlerin yapımına ağırlık verilir.
B) Görsel efekt tekniklerinin filmlerdeki yeri ve önemi giderek artar.
C) Toplumsal temaları içeren fantastik konulara eğilim artar.
D) Şeytan, Jaws ve Yıldız Savaşları filmleri gişe başarıları ile sinemanın seyrini değiştirir.
E) Multipleks sinema salonlarının açılması filmlerin gişe başarısına katkı sağlar.

9. Türk sinemasının klasiklerinden Ertem Eğilmez'in Hababam Sınıfı adlı filmi, edebiyatımızın hangi ünlü yazarının romanından sinemaya uyarlanmıştır?

A) Reşat Nuri Güntekin B) Rıfat Ilgaz C) Muzaffer İzgü
D) Yaşar Kemal E) Aziz Nesin

10. 1970'li yıllar Türk sineması hakkında aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Tarihî kostüme avantür filmleri, Türk tarihinin efsanelerine dayanan ancak gerçek olmayan fantastik hikâyeleri perdeye taşır.
B) Gerçekliği ele alış tarzıyla Yılmaz Güney'in Umut adlı filmi toplumsal gerçekçi filmlere yeni bir perspektif kazandırır.
C) Türk sineması, Tiyatrocular Dönemi'nin etkisinden çıkarak kendi sinemasal anlatım dilini yaratır.
D) Arzu Film ekolü filmleri, televizyonun etkisiyle sinemadan uzaklaşan seyirciyi yeniden salonlara çekmeyi başarır.
E) Göç olgusunu, değişen kent yaşamını ve aile yapısını ele alan toplumsal gerçekçi filmler yapılır.

7. ÖĞRENME BİRİMİ
SİNEMADA PROTESTO DÖNEMİ

KONULAR

7.1. GÜCE KARŞI SAVAŞ (1980'LER) DÖNEMİ

7.2. TÜRK SİNEMASINDA 1980'LER DÖNEMİNDEKİ AÇILIMLAR (POPÜLER SİNEMA, SANAT SİNEMASI)

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Çin sinemasında Beşinci Nesil yönetmenler
- Tayvanlı yönetmen Hsou Hsiao-Hsien
- Sovyet yönetmenler Tengiz Abuladze ve Elem Klimov
- Polonyalı yönetmen Kryzsztof Kieslowski
- Amerikalı bağımsız sinemacı John Sayles
- 1980 sonrası Türk sinemasında toplumcu gerçekçi, arabesk, güldürü ve dinî filmler

ANAHTAR KAVRAMLAR

Otoriter rejim, protesto, filmcilik, beşinci nesil yönetmen, Kültür Devrimi

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Otoriter rejimlerin sanata ve sinemaya bakış açıları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

2. Sizce, 1980 sonrası sinema izleyicisinin televizyon ve videoya yönelmesinin nedenleri neler olabilir?

3. 1980 sonrasında arabesk filmlere toplumun ilgisinin artmasının nedeni sizce ne olabilir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

7. 1. GÜCE KARŞI SAVAŞ (1980'LER) DÖNEMİ

1980'li yılların dünyası sinemada biçim, içerik ve teknik anlamında yeniliklere tanıklık eder. Sinema yenilikçi bir kimliğe bürünür. Sinemasal anlatıma dair yeni örnekler ortaya çıkar. Sinema-teknoloji birlikteliği bu dönemde de kendini gösterir.

1980'li yıllar, otoriter rejimle yönetilen SSCB, Çin, Polonya gibi ülkelerin sinemacılarının **protesto** filmlerine şahit olur. Yönetmenler, çektikleri filmlerle yaşadıkları ülkelerin iktidarını eleştirirken aynı zamanda iktidarın onlara dayattığı sinema anlayışına da karşı çıkarlar. Muhalif ve yenilikçi filmleri sansüre uğrar, ülkelerinde de baskı altında yaşarlar. Bir kısmı doğal olarak ülkelerini terk etmek zorunda kalır.

Demokrasiyle yönetilen Amerika, Almanya gibi bir ülkede ise protestolar farklı bir şekilde olur. Amerikan bağımsız sinemacı **John Sayles** ırkçılık, ön yargı gibi sorunlar üzerine filmler çekerken Almanya'da sinemacılar, manifesto yayınlamakla yetinir. Almanya'da iktidara gelen muhafazakâr hükümet, yenilikçi ve deneysel filmlere devletin fonlarından sağlanan yardımı kısar. Alman sinemacılar, 1983 yılında Münih'te, mevcut iktidara taviz vermeyeceklerine dair açıklama yapar. Geçmişte önemli filmlere imza atan Alman sineması, 1980'li yıllarda birkaç önemli film dışında [W.Herzog, Fitzcarraldo -1982- (W. Wenders, Paris Texas -1984-)] beklenen performansı gösteremez.

7.1.1. Sarı Toprak (1984)

1984 yapımı **Sarı Toprak** filminin yönetmeni **Kaige Chen** (Görsel 7.1), Çin sinemasının Beşinci Nesil sinemacılarındandır. Beşinci Nesil sinemacılar, Kültür Devrimi'nden sonra 1980'li yıllarda ortaya çıkar. Beşinci Nesil sinemacılar, otoriter iktidara ve bu iktidarın sinema anlayışına karşı muhalefet eder ve geleneksel hikâye anlatımını reddederek daha liberal ve bağımsız yaklaşımları benimser.

Görsel 7.1: Sarı Toprak (1984)

Kaige Chen'in ilk uzun metrajlı filmi Sarı Toprak, kırsalda yaşayan Cuiqiao adlı bir genç kızın yaşamına odaklanır. Yoksul ve okuma yazma bilmeyen ailesiyle yaşayan 14 yaşındaki Cuiqiao, maddi sebeplerden dolayı yaşlı bir erkekle evlendirilmek istenir. Ailesinin dayatmalarına karşı çıkan genç kız, geleneklere karşı çıkar. Düğün günü köyden kaçan Cuiqiao, nehri geçmeye çalışır. Yönetmen, filmi belirsiz bir sonla bitirir. Yoksul bir köyde geçen film, kırsalın gerçeklerini saklayan propaganda filmlerine bir tepkidir. Köyün ve köylülerin sorunlarını örtbas eden

Çin'deki filmlerin aksine gerçekçi bir film olan Sarı Toprak, şiirsel bir anlatıma sahiptir. Sıradan insanların sorunları sade bir dille verilir. Diyalogların az olduğu, görselliğin ön planda olduğu film, uluslararası festivallerde birçok ödül alır.

Çocukların Kralı (1987) da Sarı Toprak gibi kırsalda geçer. Kaige Chen, King of Children'da küçük bir köye ilk ataması yapılan öğretmenin yaşadıklarını anlatır. Öğretmen, merkezî otoritenin kurallarının dışına çıkmaya başlayınca kaçınılmaz olarak otoritenin gazabına uğrar. Yönetmen, eğitimin sorgulandığı bu filminin ardından çektiği **Elveda Cariyem** (1993) ile uluslararası alanda daha çok tanınır. Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülünü alan Elveda Cariyem, iki adamın ilişkileri üzerinden Çin'in yirminci yüzyıl tarihinin belli başlı olaylarına ışık tutar.

7.1.2. At Hırsızı (1986)

Yönetmen ve aktör **Zhuangzhuang Tian**, Kaige Chen gibi son dönem Çin sinemasının en önemli yönetmenlerindendir. Beşinci Nesil sinemacıların önde gelen yönetmenlerinden Zhuangzhuang Tian'ın 1986 yapımı **At Hırsızı** filmi (Görsel7.2), Çin sineması içinde yer alan protesto filmleri içinde önemli bir yere sahiptir. 1923 yılının Tibet kırsalında geçen film, at hırsızı Nobru'nun yaşamını anlatır. İnançlı bir Budist olan Nobru, eşi ve çocuğuyla bir klanda yaşar. Tapınaktan hırsızlık yapmakla suçlanınca ailesiyle klandan kovulur ve yaşamları trajediye dönüşür. Tibet kırsalında geçen film, görselliğiyle ön plana çıkar. Filmdeki görsel malzeme içinde Budist ritüeller de önemli bir yere sahiptir. Tibet kültürü objektif olarak verilirken yönetmen, at hırsızı Nobru'nun psikolojik derinliğine inmeyi başarır. Bu içten ve dokunaklı film, şiirsel bir dile sahiptir. Film, dönemin iktidarının sinema anlayışına tamamen aykırı olduğu için sert ve acımasız eleştiriler alır. Geçmişte çekilen filmler genelde kahramanlık öykülerine dayanan, siyasi iktidarları öven, abartılı ve objektif olmayan filmlerdir. Çin'de yaygın olarak çekilen gerçeklerden uzak bu tarz filmlerin dışında yer alan At Hırsızı; etnik bir azınlığa mensup, sıradan bir insanın yaşamı üzerine kuruludur. Film, siyasi iktidara muhalif ve yenilikçi sinema anlayışıyla Martin Scorsese gibi tanınmış yönetmenlerin ve sinemacıların da takdirini kazanır.

Görsel 7.2: At Hırsızı (1986)

Yönetmenin filmografisinde önemli bir yer tutan 1984 yapımı **Av Alanında Hikâyeler**, belgesel havasında çekilmiştir. Oyuncu olarak gerçek Moğol kabileleri kullanılır. Cengiz Han tarafından konulmuş ve kabilelerin de kabul ettiği avlanma kurallarını ihlal etmekle suçlanan avcı Wangsen anlatılır. Filmin Moğollar'ı olumsuz anlattığı öne sürülmüş, uzun bir süre Çin'de gösterime girememiştir.

1. UYGULAMA: ÇİN SİNEMASINDAKİ BEŞİNCİ NESİL YÖNETMENLER

UYGULAMANIN AMACI: Beşinci Nesil yönetmenleri içinde yer alan Kaige Chen ve Zhuangzhuan Tian'ın filmlerinden yola çıkarak Beşinci Nesil sinemasını kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Kaige Chen'in yönettiği Sarı Toprak ile Zhuangzhuang Tian'ın yönettiği At Hırsızı filmlerini içerik ve teknik yönden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Çin sinemasındaki Beşinci Nesil yönetmenlerin filmlerinden Sarı Toprak ve At Hırsızı filmlerini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Sarı Toprak filmini içerik yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Sarı Toprak filmini biçimsel açıdan analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** At Hırsızı filmini içerik yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** At Hırsızı filmini biçimsel açıdan analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** İki film arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Sarı Toprak filmini içerik yönünden analiz ederek tespitlerini not etti.		
2. Sarı Toprak filmini teknik açıdan analiz ederek tespitlerini not etti.		
3. At Hırsızı filmini içerik yönünden analiz ederek tespitlerini not etti.		
4. At Hırsızı filmini teknik açıdan analiz ederek tespitlerini not etti.		
5. İki film arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları analiz ederek tespitlerini not etti.		
6. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

7.1.3. Kızıl Darı Tarlaları (1988)

Zhang Yimou, Zhuangzhuang ve Chen gibi 1982 yılında Pekin Sinema Akademisinden mezun olur. Chen'in Sarı Toprak filminin görüntü yönetmenliğini yapar. 1988 yapımı **Kızıl Darı Tarlaları** filmiyle Berlin Film Festivali'nde Altın Ayı ödülünü alır. Film Çin'de de büyük başarı elde eder. Etkileyici görselliğiyle ön plana çıkan film, Feodal Dönem'den günümüze geçişte kadınların yaşamına odaklanır.

7.1.4. Acılar Kenti (1989)

Çin sinemasında olduğu gibi 1980 sonrası Tayvan'da yeni bir yönetmen kuşağı ortaya çıkar. Genç yönetmenler gerçekçi filmler çeker. İtalyan Yeni Gerçekçi sinemadan etkilenen bu kuşak, gerçek yaşamı yakalamaya çalışır. **Hou Hsiao-Hsien**, **Acılar Kenti (1989)** filmiyle Tayvan'ın tarihindeki karanlık bir dönemi sinemalaştırır. Yönetmen, dönemin iktidarının 1947 yılında yaptığı katliamı gerçekçi bir dille anlatır.

7.1.5. Pişmanlık (1984)

Gürcü asıllı Sovyet yönetmen **Tengiz Abuladze**'nin 1984 yapımı **Pişmanlık**, üç yıl yasaklı kaldıktan sonra 1987 yılında Cannes Film Festivali'nde gösterime girer. Jüri Özel Büyük Ödülü'nü alan film, Gürcistan'da küçük bir kasabada geçer. Dönemin valisi ölür, valinin geçmişte kötü bir yönetim sergilediğinden gömülmeyi hak etmediğini düşünenler vardır. Geriye dönüşlerle, ölmüş olan valinin üzerinden geçmiş iktidarların eleştirisi yapılır. Drama tarzında çekilen film, simgesel bir anlatıma sahiptir. Pişmanlık, Sovyet iktidarının yumuşamasıyla ulusal ve uluslararası birçok festivalde gösterime girer. Tengiz Abuladze'nin 1967 yılında çektiği **Vedreba** filmi de SSCB yönetimi tarafından yasaklanır ancak 1974 San Remo Festivali'nde büyük ödülü alır.

7.1.6. Gel ve Gör (1985)

Gel ve Gör (Görsel 7.3), 1940'ların Belarus'unda geçer. Nazi Almanya'sı Belarus'u işgal etmiştir. Belaruslu bir genç olan Flyora'nın gözünden, savaşın acımasızlığının anlatıldığı filmde yaşanan acılar, şok edici sahneler içinde verilir. Film, görsel açıdan etkileyici olması ve yaşanan vahşetin başarılı bir şekilde yansıtması nedeniyle savaş filmleri arasında önemli bir yere sahiptir. Kimi eleştirmenlerce tüm zamanların en iyi yüz filmi içinde yer alır. Rus asıllı Sovyet yönetmen **Elem Klimov**, projesini kabul ettirmek için yıllarca mücadele eder. Dönemin iktidarı projeye sürekli engeller çıkarır. Film projesine sürekli engellerin çıkarılmasının temel sebeplerinden biri, savaşın kahramanlık destanı olarak anlatılmamasıdır. Geçmişte çekilen savaş filmleri sadece kahramanlık üzerinden anlatılan, gerçeklerden uzak, propaganda filmleridir. Savaşta yaşanan vahşetin ayrıntılarıyla verilmek istenmesi dönemin iktidarı tarafından estetik bir kirlilik olarak görülür. Elem Klimov, yaşadığı sıkıntılara rağmen projesinden taviz vermez, başarılı bir savaş filmine imza atar.

Görsel 7.3: Gel ve Gör (1985)

Elem Klimov'un 1981 yılında tamamladığı **Veda**, 1983 yılında gösterime girer. Yurt dışı gösterimde de sıkıntılar yaşanır. Film, güzel bir adada küçük bir köyde geçer. Köylüler, hidroelektrik santraline hizmet edecek bir barajın inşası nedeniyle sel tehdidi altındadır ancak yaşadıkları köyü terk etmek istemez. Köy halkı, sonunda köylerine veda etmek zorunda kalır.

7.1.7. Kör Talih (1987)

Polonya ve dünya sinemasının en önemli yönetmenlerinden **Krzysztof Kieslowski**'nin ilk uzun metrajlı filmlerinden olan **Kör Talih**; yönetmenin filmografisinde önemli bir yer tutar. Film, 1981 yılında tamamlanır ama 1987 yılında sansürlü olarak gösterime girebilir. Üç öyküden oluşan film, trenin peşinden koşan bir adamın öyküsüne odaklanır. Filmin sonuna geldiğimizde üç farklı karakterle karşılaşılır. Yönetmen, sanatsal ve felsefi yönü güçlü olan filminde, toplumun sorunlarını basit bir öyküden yola çıkarak başarıyla verir.

K.Kieslowski, **Dekalog**, **Veronique'in Çifte Yaşamı** ve **Üç Renk** Üçlemesi'yle (Mavi, Beyaz ve Kırmızı filmleri) uluslararası alanda tanınır (Görsel 7.4). Polonya televizyonu için çekilen Dekalog (1989), birer saatlik on filmden oluşur. On film, 1980'lerin Polonya'sında geçer. Filmlerdeki karakterler birbirlerinden bağımsızdır ve her karakter, ahlaki bir ikilem içindedir. 1991 yapımı Veronique'in Çifte Yaşamı, birbirini tanımayan iki kadına odaklanır. Polonyalı bir koro sopranosu olan Weronika ve Fransız müzik öğretmeni Véronique'in arasındaki gizemli ve duygusal bağın anlatıldığı film, metafizik boyutuyla ön plana çıkar. Üç Renk Üçlemesi, Mavi (1993), Beyaz (1994) ve Kırmızı (1994) filmlerinden oluşur. Drama tarzında çekilen filmler, psikoloji ağırlıklıdır ve üçleme, isimlerini Fransız bayrağının renklerinden alır.

Görsel 7.4: Mavi (1993)

2. UYGULAMA: K. KIESLOWSKI'NİN ÜÇ RENK ÜÇLEMESİ

UYGULAMANIN AMACI: Polonyalı yönetmen Kryzsztof Kieslowski'yi kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden K. Kieslowski'nin yönettiği Kırmızı, Beyaz ve Mavi filmlerinin içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. K. Kieslowski'nin Kırmızı, Beyaz ve Mavi filmlerini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Kırmızı filmini içerik yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Beyaz filmini içerik yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Mavi filmini içerik yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Üç filmin içeriğindeki benzerlikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Üç filmin içeriğindeki farklılıkları analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Kırmızı filmini içerik yönünden analiz ederek tespitlerini not etti.		
2. Beyaz filmini içerik yönünden analiz ederek tespitlerini not etti.		
3. Mavi filmini içerik yönünden analiz ederek tespitlerini not etti.		
4. Üç filmin içeriğindeki benzerlikleri analiz ederek tespitlerini not etti.		
5. Üç filmin içeriğindeki farklılıkları analiz ederek tespitlerini not etti.		
6. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

7.1.8. Başka Bir Gezegenden Kardeş (1984)

Amerikan bağımsız sinemasının önde gelen yönetmenlerinden **John Sayles**'ın bilim kurgu-drama filmi **Başka Bir Gezegenden Kardeş**, kaçak bir uzaylı üzerinden Amerika'nın göçmenlere bakış açısının mizahi bir eleştirisidir. New York'un Harlem bölgesine gelen uzaylı gezegeninde köledir, siyahi ve dilsizdir. Uzay aracı bozulduğu için New York'a zorunlu iniş yapmıştır. Üç parmaklı ayakları haricinde insanlardan farkı yoktur. Gezegeninden kaçan köle, New York'ta da siyahilerin yoğun olduğu Harlem'de kaçak olarak yaşamaya başlar. Elektronik cihazlara yeteneği olduğu için iş bulmakta zorlanmaz. Yaşadığı gezegende köle olduğu için iki beyaz uzaylı tarafından dünyada aranmaktadır. Takipçilerini atlatmaya çalışırken, bir "göçmen" olarak yaşadığı topluma uyum sağlamaya çalışır. Filminde ırkçılığa vurgu yapan John Sayles, kara mizahı kullanmaktan da geri kalmaz. Yazdığı senaryolarla çekeceği filmleri finanse eden Sayles, Başka Bir Gezegenden Kardeş filmiyle ilk gişe başarısına ulaşır.

1991 yapımı **Umut Şehri**, yozlaşmış bir şehri anlatır. Yönetmen; suç, ırkçılık, hilekârlık ve aç gözlülüğün hâkim olduğu bu şehri anlatırken öfkeli bir dil kullanır. Felç olan bir pembe dizi yıldızının yaşamının anlatıldığı 1992 yapımı **İhtiras Balığı**, psikolojik derinliği olan bir filmdir. Eleştirmenler tarafından yönetmenin en iyi filmi olarak gösterilen **Yalnız Kovboy** (1996), Texas'ta küçük bir sınır kasabasında geçer. Kasaba şerifinin bulduğu kafatası, zaman içinde kasabanın sırlarını ortaya çıkarır. Bir cinayet üzerinden, dönemin siyasetçilerinin hicvedildiği **Gümüş Şehir** (2004) ve 1900'lerde yaşanan Amerika-Filipinler savaşının anlatıldığı **Amigo** (2010), yönetmenin ülkesi Amerika'ya sert eleştirilerde bulunduğu politik filmleridir.

7.2. TÜRK SİNEMASINDA 1980'LER DÖNEMİNDEKİ AÇILIMLAR (POPÜLER SİNEMA, SANAT SİNEMASI)

1980'li yıllara endüstrileşememiş ve dolayısıyla altyapıdan yoksun olarak giren Türk sineması sanatsal açıdan belirli bir standardı yakalamaya çalışır. Sinema içi yetersiz sermaye, ticari filmlere verilen önemin azlığı, TV ve videonun yaygınlaşması 1980'lerin sinema şartlarını belirler. Sinema, yapımcı sıkıntısı yaşarken TRT, kanal sayısını artırıp siyah beyazdan renkli yayına geçmiştir. Video filmleri altın çağını yaşar. Bu nedenle sinemaya gitme alışkanlığı hemen hemen ortadan kalkar. Tüm bu olumsuz koşullara rağmen 1980'li yıllarda 350 dolayında film çekilir. Bireye odaklanan, kadın ve kadın sorunlarının mercek altına alındığı filmler ön plandadır. Filmlerin temalarındaki değişim, doğal olarak sinemanın anlatımını da etkiler.

1980 sonrası sineması kabuk değiştirmeye başlar. Birey odaklı ve kadın temalı filmlerin yanında; arabesk, komedi, toplumcu gerçekçi ve dinî filmler görülür. Bireyin ön plana çıktığı filmler içinde **Ömer Kavur**'un yönettiği **Anayurt Oteli** (1986) (Görsel 7.5) ile yine aynı yıl çekilen **Yavuz Turgul**'un yönettiği **Muhsin Bey** o döneme damgasını vuran filmlerdendir. **Yusuf Atılgan**'ın aynı adlı romanını sinemaya aktaran **Ömer Kavur**, filminde bireyin psikolojik sorunlarına eğilir; Yavuz Turgul, Muhsin Bey filminde ise 1980 sonrası yaşanan kültürel değişime odaklanır.

Görsel 7.5: Anayurt Oteli (1986)

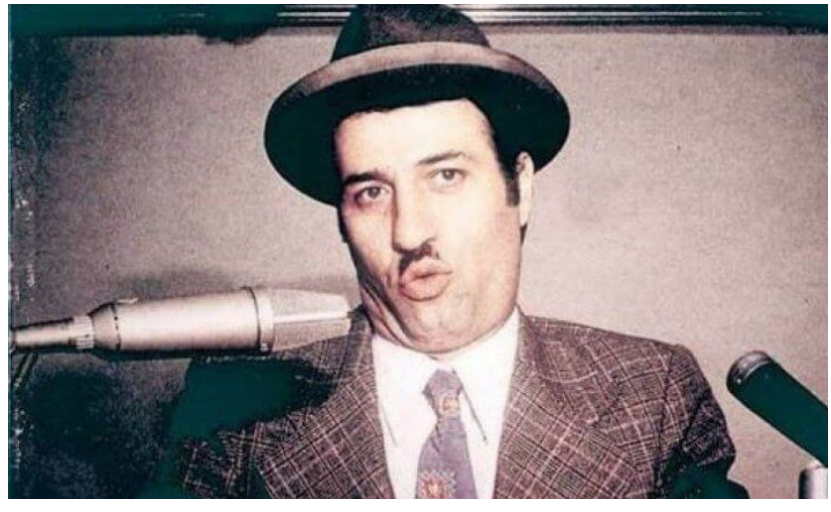
1980'li yıllarda çekilen filmlerin çoğunluğunun arabesk filmler olduğu görülür. 1950'li yıllardan itibaren yaşanan iç göçten dolayı büyük kentlerde gecekondular ortaya çıkar. Buralarda yaşayanların sıkıntıları, arabesk müziği doğurur. Arabesk şarkıcıların en popülerlerinden **Orhan Gencebay**'ın başrolünü oynadığı 1972 yapımı **Bir Teselli Ver** (Ö. L. Akad), rağbet görünce Yeşilçam peş peşe arabesk filmler çekmeye başlar. Arabesk filmler sadece ülkemizde popüler olmaz, gurbetteki vatandaşlarımızdan da rağbet görür. Arabesk filmler içinde **İbrahim Tatlıses**'in başrolünü oynadığı **Yalan** (1982), **Ayşem** (1984), **Mavi Mavi** (1985) gibi filmler ön plana çıkar.

Yeşilçam'da komedi filmleri de önemli bir yere sahiptir. Bu gelenek 1980-1990 arası da devam eder. **Ertem Eğilmez**'in yönettiği **Arabesk** (Görsel 7.6), kara komedi üzerinden arabesk filmleri eleştirerek dönemin en popüler filmlerinden kesitler sunar.

Görsel 7.6: Arabesk (1989)

Kemal Sunal'ın başrolünü oynadığı 1980 yapımı **Zübük** (Görsel 7.7), bu döneme damga vuran komedi filmleri arasında yer alır. Kurnaz bir politikacının yaşamının anlatıldığı film, **Aziz Nesin**'in eserinden uyarlanıp **Kartal Tibet** tarafından sinemalaştırılmıştır.

Görsel 7.7: Zübük (1980)

Başrolünü Kemal Sunal'ın oynadığı 1980 yapımı **Devlet Kuşu** filmi ise **Orhan Kemal**'in eserinden uyarlanıp **Memduh Ün** tarafından yönetilir. Kemal Sunal'ın başrollerini oynadığı bu iki film, sinema-edebiyat ilişkisi içinde değerlendirilebilecek önemli ve toplumsal eleştiri boyutu olan filmlerdir. **Nesli Çölgeçen**'in yönetip başrolünü **Şener Şen**'in oynadığı **Züğürt Ağa** (Görsel 7.8), iflas eden bir köy ağasını anlatır. Köyden kente ailesiyle göç eden ağa ve ailesinin İstanbul'a tutunma mücadelesi, filmin içeriğini oluşturur. İbrahim Tatlıses arabesk filmlerin vazgeçilmez oyuncusuyken Kemal Sunal ve Şener Şen de komedi filmleriyle bu dönemin en popüler oyuncularıdır.

Görsel 7.8: Züğürt Ağa (1985)

1960'lı yıllar Türk sinemasının altın yıllarıdır. Her yıl ortalama 300 dolayında film çekilirken sinemamız sıralamaya girer. Bu yıllar sayısal olduğu kadar sanatsal anlamda da kaliteli filmlerin çekildiği yıllardır. Millî, ulusal ve toplumcu gerçekçi akımın filmleri, bu yıllarda ortaya çıkmış ve bu akımlarla kaliteli filmlere imza atılmıştır. Millî, ulusal ve toplumcu gerçekçi sinemanın yönetmenleri, 1980'lerin sinemasında da görülür. Toplumcu gerçekçi filmler çeken yönetmenler içinde **Şerif Gören**, **Zeki Ökten** ve **Zülfü Livaneli** ön plana çıkar. **Yılmaz Güney**'in senaryosunu yazıp **Şerif Gören**'in çektiği 1982 yapımı **Yol** (Görsel 7.9), Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülünü alır. Yönetmen, bu dönemde **Tomruk** (1982), **Derman** (1983), **Yılanların Öcü** (1985) gibi filmlerle de toplumcu gerçekçi çizgide yer alan kaliteli filmlere imza atar.

Görsel 7.9: Yol (1982)

Zeki Ökten, 1982 yapımı **Faize Hücum** filmiyle o yılların banker skandalını; 1984 yapımı **Pehlivan** filmiyle Kırkpınar güreşçisini sinemalaştırmıştır.

Zülfü Livaneli, 1987 yılında **Yaşar Kemal**'in romanı **Yer Demir Gök Bakır**'ı çeker. Film, kırsalın sorunlarını görsel bir zenginlik içinde verir.

Ulusal sinemanın önde gelen yönetmenlerinden **Atıf Yılmaz**, kadın temalı filmler çekerken görülür. Atıf Yılmaz'ın yönettiği, başrollerini **Türkan Şoray** (Mine, 1982), **Hale Soygazi** (Bir Yudum Sevgi, 1984) ve **Müjde Ar**'ın (Adı Vasfiye, 1985) oynadığı filmler; kadının sorunlarını ele alır. Şehirde yaşayan kadınların sorunlarına eğilen kadın temalı filmler içinde, Ulusal Sinema akımının kurucusu **Halit Refiğ**'in yönettiği **Teyzem** (1986) önemli bir yere sahiptir. **Ümit Ünal**'ın senaryosunu yazdığı film, psikolojik derinliğiyle ön plana çıkar.

Millî Sinema'nın önde gelen yönetmenlerinden **Yücel Çakmaklı**'nın yönettiği 1989 yapımı **Minyeli Abdullah**, dönemin en popüler filmlerindendir. Yücel Çakmaklı ile aynı tarz filmler çeken **Mesut Uçakan** da **Yapayalnız** (1986), **Reis Bey** (1988) gibi dinî motiflerin ön planda olduğu filmlere imza atar (Görsel 7.10) .

Görsel 7.10: Reis Bey (1988)

3. UYGULAMA: ZÜLFÜ LİVANELİ'NİN YER DEMİR GÖK BAKIR FİLMİ VE YAŞAR KEMAL'İN YER DEMİR GÖK BAKIR ROMANI

UYGULAMANIN AMACI: Zülfü Livaneli'nin Yer Demir Gök Bakır filmi ve Yaşar Kemal'in Yer Demir Gök Bakır romanının benzer ve farklı yönlerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Zülfü Livaneli'nin Yer Demir Gök Bakır filmi ile Yaşar Kemal'in Yer Demir Gök Bakır romanının benzer ve farklılıkların tespiti için içerik yönünden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Zülfü Livaneli'nin Yer Demir Gök Bakır filmini temin ediniz.
2. Yaşar Kemal'in Yer Demir Gök Bakır romanını temin edip okuyunuz.
3. Film için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
4. Not almak için kâğıt ve kalem hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Yer Demir Gök Bakır filmini içerik yönünden analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** İçerik düzeyinde film ile roman arasındaki benzerlikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** İçerik düzeyinde film ile roman arasındaki farklılıkları analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Sinema ve edebiyat ilişkisini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Yer Demir Gök Bakır filmini analiz ederek tespitlerinizi not etti.		
2. Yer Demir Gök Bakır romanı ile filmi arasındaki benzerlikleri analiz ederek tespitlerini not etti.		
3. Yer Demir Gök Bakır romanı ile filmi arasındaki farklılıkları analiz ederek tespitlerini not etti.		
4. Sinema ve edebiyat ilişkisini analiz ederek tespitlerini not etti.		
5. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

4. UYGULAMA: YÜCEL ÇAKMAKLI-MİNYELİ ABDULLAH

UYGULAMANIN AMACI: Minyeli Abdullah filminin dinî simgelerini tespit edip dramatik yapı içindeki işlevini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Yücel Çakmaklı'nın yönettiği Minyeli Abdullah filmini içerik yönünden ve teknik yönden analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Minyeli Abdullah filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Minyeli Abdullah filminin içeriğini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Minyeli Abdullah filminin içeriğini analiz ederek tespitlerini not etti.		
2. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru cevabı işaretleyiniz.

1. Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülünü alan Elveda Cariyem filminin yönetmeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Elem Klimov B) John Sayles C) Zhuangzhuang Tian
D) Zhang Yimou E) Kaige Chen

2. Aşağıdaki yönetmen-eser eşleştirmelerinde hangisi yanlıştır?

A) Tengiz Abuladze-Gel ve Gör
B) Kaige Chen-Sarı Toprak
C) Zhuangzhuang Tian-At Hırsızı
D) Zhang Yimou-Kızıl Darı Tarlaları
E) Hou Hsiao Hsien-Acılar Kenti

3. Berlin Film Festivali'nde Altın Ayı ödülünü alan Kızıl Darı Tarlaları filminin yönetmeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tengiz Abuladze
B) Elem Klimov
C) Zhang Yimou
D) Kaige Chen
E) John Sayles

4. 1989 yapımı Acılar Kenti filmi aşağıdaki ülkelerden hangisinin karanlık tarihini sinemalaştırır?

A) Amerika
B) Çin
C) Fransa
D) Güney Kore
E) Tayvan

5. Aşağıda verilenlerden hangisi Krzysztof Kieslowski'nin yönettiği filmlerden biri değildir?

A) Pişmanlık B) Kör Talih C) Dekalog
D) Üç Renk E) Veronique'in Çifte Yaşamı

6. Aşağıdakilerden hangisi arabesk filmlerden değildir?

A) Bir Teselli Ver
B) Anayurt Oteli
C) Yalan
D) Ayşem
E) Mavi mavi

7. Yönetmenliğini Nesli Çölgeçen'in yaptığı ve iflas eden bir köy ağasının anlatıldığı film aşağıdakilerden hangisidir?

A) Züğürt Ağa
B) Arabesk
C) Reis Bey
D) Yer Demir Gök Bakır
E) Zübük

8. Zülfü Livaneli'nin yönettiği Yer Demir Gök Bakır filmi aşağıdaki yazarlardan hangisinin romanından uyarlanmıştır?

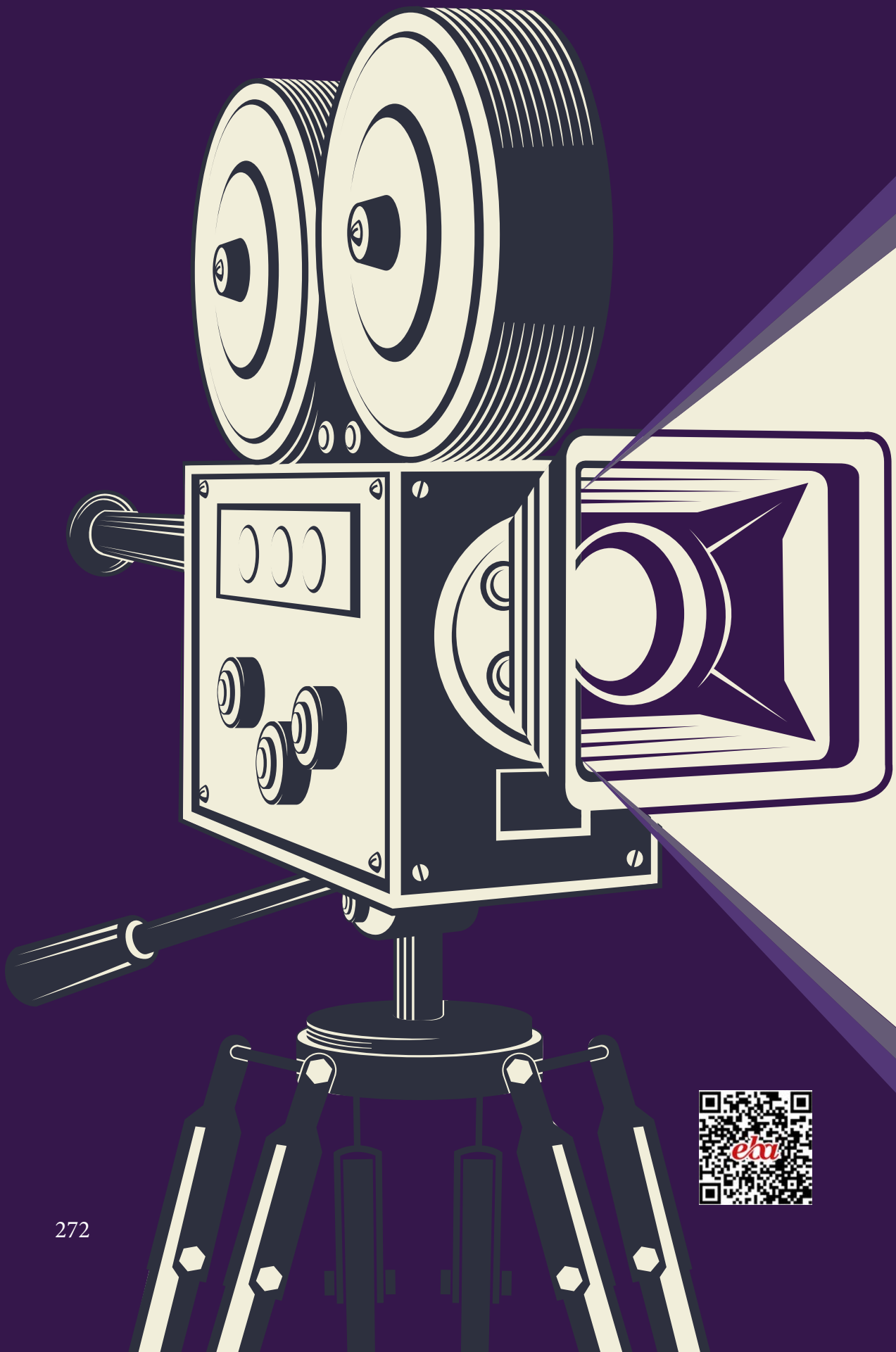
A) Orhan Kemal
B) Aziz Nesin
C) Yaşar Kemal
D) Kemal Tahir
E) Ahmet Ümit

9. Şerif Gören'in Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülünü aldığı film hangisidir?

A) Yol
B) Teyzem
C) Faize Hücum
D) Mavi Mavi
E) Arabesk

10. Millî sinema akımı içinde yer alan filmlerde aşağıdaki motiflerden hangisi ön plana çıkar?

A) Çevrecilik
B) Din
C) Kadın
D) Toplumculuk
E) Vatanseverlik

8. ÖĞRENME BİRİMİ
GÜNÜMÜZ SİNEMASINA GEÇİŞ

KONULAR

8.1. SELÜLOİDİN SON GÜNLERİ
8.2. YENİ AMERİKAN BAĞIMSIZLARI VE DİJİTAL DEVRİM'İN (1990'LAR) ETKİLERİ
8.3. 1990 SONRASI TÜRK SİNEMASI
8.4. GÜNÜMÜZ SİNEMASI VE GELECEK

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Selüloidin son günlerinde dünya sinemasının önemli yönetmenleri
- Dünya sinemasının dijitalleşmesi
- Türk sinemasının dijitalleşmesi
- Bağımsız sinemacılar
- 1990 sonrası Türk sinemasındaki gelişmeler
- Postmodern sinema

ANAHTAR KAVRAMLAR

Dijital sinema, postmodern sinema, özel efektler, saf sinema, kara komedi

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Size göre teknolojik gelişme ve ilerlemelerin sinemaya olumlu etkileri nelerdir?
2. Size göre teknolojik gelişme ve ilerlemelerin sinemaya olumsuz etkileri nelerdir?
3. Size göre hangi tür filmlerde görsel efektler yoğun olarak kullanılır.

8.1. SELÜLOİDİN SON GÜNLERİ

Yirminci yüzyılın son yılları selüloit filmlerden dijital filmlere geçişin yıllarıdır. 1895 yılında sinematograf cihazının icadıyla insanlık sinemayla tanışır. Sinematograf cihazıyla çekilen filmler, ışığa duyarlı gümüş taneciklerinin üzerine sürüldüğü, selülozdan üretilen bir taşıyıcı tabaka ve çeşitli koruyucu katmanlardan oluşan saydam bir şerittir. Işık sonucu metalleşen gümüş tanecikler, film şeridinin üzerinde kalır ve sonunda görüntünün negatif bir kopyası oluşur. Kimyasal işlemler sonucunda elde edilen negatif filmler, projeksiyon cihazı üzerinden gösterime girer. Teknolojik bir icat olan sinema, her dönem teknolojik gelişmelerden yararlanmıştır. Sessiz ve siyah beyaz sinemadan sesli ve renkli sinemaya geçiş, teknolojik gelişmelerin bir sonucudur. Dijitalleşme doğal olarak sinemayı da etkiler. Günümüz sineması selüloitten dijitale geçişin sancılarını yaşar. İzleyicilerin dijital filmlere ilgi göstermesi doğal olarak sinema yapımcılarını da dijital sinemaya yönlendirir. Selüloidin son yıllarında özel efektlerin olmadığı sanatsal yönü yüksek filmlere de şahit oluruz. Sade ve yalın bir üslupla çekilmiş bu tarz filmlerin en belirgin özelliği, maliyetlerinin düşük olmasıdır. Teknolojinin minimuma indirgendiği sanatsal yönü yüksek, özgün filmler, sinemanın çıktığı ilk yılların saflığını yakalamaya çalışır. Ülke sinemaları içinde bu ölçütlere en uygunu İran sinemasıdır. İran sineması, düşük bütçeli, sanatsal yönü güçlü filmleriyle ön plana çıkarken 1995 yılında Danimarka'dan çıkan Dogma 95 adlı akım teknolojiyi arka plana atıp gerçekliğin katı bir şekilde verilmesini savunur. **M. Haneke, C. Denis, M. Kassowitz, L. V. Trier** gibi yönetmenler gerçekliği en doğal hâliyle vermeye çalışır. Saf, doğal sinemanın ön plana çıktığı bu tarz filmlerde gerçeklik, izleyicinin karşısına katı, sert kimi zaman rahatsız edici olarak çıkar.

8.1.1. İran Sineması

İran sineması, dünya sinemasında belirli bir özgünlüğe ve saygınlığa sahiptir. Nitelikli yönetmenleriyle doğuya ait insan öykülerini başarıyla anlatır. Sıradan öyküleri, düşük bir maliyetle sanatsal kaygılar içinde sunmasını bilen İran sineması, uluslararası festivallerde de birçok ödül alır. Düşük maliyetle çekilen İran filmleri simgesel anlatımıyla sansürü aşmasını bilir. Gelenekle modernliği başarıyla sentezleyen İran sineması kültürel kodlarını ve folklorik özelliklerini modern bir sanat olan sinemayla başarılı bir şekilde harmanlar.

İran'da 1980'li yıllarda az sayıda film çekilirken 1990'lı yıllardan itibaren film üretimi artar. Nitelikli filmlerin üretiminde de belirgin bir çoğalma görülür. 1990'lı yılların ilk yarısında çekilen filmlerde din olgusunun ve İslami motifli filmlerin ön plana çıktığı görülür. Dindar ve iyiliksever Müslümanlar İran yapımı filmlerin odağında yer alır.

İran sinemasının en önemli yönetmenlerinden **Abbas Kiyarüstemi, Köker Üçlemesi** ile uluslararası başarı kazanır. Üç film de İran'ın kuzeyinde Köker köyünde geçer. Üçlemenin ilki 1987 yapımı **Arkadaşımın Evi Nerede?**, küçük bir çocuğun yaşamına odaklanır. Komşu köyde yaşayan arkadaşının kendisinde kalan defterini geri vermeye çalışan çocuğun yaşadıkları şiirsel bir dille anlatılır. Köylülerin gelenekleri ve inançları, köy manzaraları eşliğinde verilir. 1992 yapımı **Ve Yaşam Sürüyor**, 1990 depremi sonrası bir yönetmenin Köker köyüne yaptığı yolculuğu anlatır. 1994 yapımı **Zeytin Ağaçları Altında** ise sanat ile yaşam arasındaki ilişkiyi ele alır. Sade ve doğal anlatıma sahip bu filmler, gerçek ile kurgu arasında yaşamın değerini işler. Yönetmen, 1997 yapımı **Kirazın Tadı** (Görsel 8.1) filmiyle Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülünü alır. Öldüğünde kendisini gömecek birini arayan orta yaşlı bir adamın öyküsünün anlatıldığı film, diğer filmleri gibi düşük bütçelidir.

Görsel 8.1: Kirazın Tadı (1997)

1990'lı yıllara damga vuran **Ekmek ve Çiçek** ile **Elma** filmleri İran sinemasının klasikleri arasında yer alır. **Mohsen Makhmalbah**'ın yönettiği 1996 yapımı Ekmek ve Çiçek filminin çıkış noktası, yönetmenin gençliğidir. Makhmalbah, 17 yaşında Şah rejimine isyan etmiş ve bir polisi yaralamıştır. Uzun bir süre hapis yatan yönetmen, yaraladığı polise onu filminde oynatma sözü verir. 20 yıl sonra polisi bulur, çekilecek filmin hazırlıklarına başlarlar. Mohsen Makhmalbah'ın kızı **Samira Makhmalbah**'ın 17 yaşında çektiği 1998 yapımı Elma (Görsel 8.2), 12 yıl boyunca ebeveynleri tarafından eve kapatılan iki genç kızın öyküsünü anlatır. Gerçeğe dayanan öykü, 12 yıl boyunca esaret içinde yaşayan kızların dış dünya ile olan ilişkilerine odaklanır. Sanatsal yönü çok güçlü olan film, ebeveynleri canavar ve kızları kurban gibi göstermek yerine yaşananları toplumsal ilişkiler bağlamıyla objektif olarak ele alır.

Görsel 8.2: Elma (1998)

Kadın yönetmen **Tahmine Milane**'nin 1993 yapımı **Başka Ne Haber** filmi ile Abbas Kiyarüstemi'nin 1994 yapımı **Zeytin Ağaçları Altında**'sı ülke sinemasının klasikleri içinde yer alır. 1990'lı yılların ilk yarısında ortalama kırk film çekilirken ikinci yarısında elli dolayında film çekilir. Estetik kaygıların 1990'ların ikinci yarısından itibaren yükseldiği görülür. **Mecid Mecidi**'nin **Cennetin Çocukları** (1997), Abbas Kiyarüstemi'nin **Kirazın Tadı** (1997), Cafer Penahi'nin **Ayna** ve Semira Makhmelbaf'ın **Elma** (1998) filmleri dönemin saygın yapıtlarıdır.

Bahman Ghobadi'nin **Sarhoş Atlar Zamanı** [2000 (Görsel 8.3)] ve **Kaplumbağalar da Uçar** (2004) filmleri uluslararası yarışmalarda birçok ödüller alır. **Kemal Tebrizi**'nin 2004 yapımı **Kertenkele** adlı yapıtı dönemin en popüler filmi olur. 2000'li yıllar korku ve gerilim filmlerinin artış kaydettiği dönemdir. **Rehber Genberi**'nin 2002 yapımı **O**, Azerice çekilen ilk film olarak tarihe geçer. Mütevazı bir köyde geçen film, köylülere yardım eden sevilen bir imamın yaşadıkları üzerine kuruludur.

Görsel 8.3: Sarhoş Atlar Zamanı (2000)

Sinemanın çok sevildiği İran'da, uluslararası ve ulusal film festivalleri yaygındır. Ulusal ve uluslararası bölümlerden oluşan Fecr Film Festivali, Tahran Uluslararası Kısa Film Festivali, Uluslararası Çocuk ve Gençlik Filmleri Festivali ülkenin ön plana çıkan festivalleridir. Belgesel ve animasyon gibi dallarda da film festivalleri düzenlenir. Ortadoğu ülkeleri içinde İran, en çok kadın sinemacının olduğu ülkedir. İran'ın en tanınmış kadın yönetmenlerinden **Tahmine Milani**, **İki Kadın** (1999) ile ülkenin yaşadığı politik dönüşümleri kadın karakterler üzerinden anlatır. Ulusal ve uluslararası yarışmalarda ödüller almış olan İran'ın ilk kadın starı **Niki Kerimi** yönetmen kimliğiyle de önemli filmlere imza atar.

Her dönem sansür sorununu yaşamış olan İran sineması, 1990'lı yıllardan günümüze değin sansürle boğuşur. Simgesel bir anlatım kullanarak bu kronik sorunu çözmeye çalışan İranlı yönetmenlerin kimi zaman filmleri yasaklanırken sansürle sürekli sıkıntı yaşayan **Cafer Penahi** gibi yönetmenler, film çekmeme cezası alır. Sansür İran sinemasının simgesel dilini zenginleştirirken birçok yönetmenin de ülkeyi terk etmesine yol açar.

1. UYGULAMA: ABBAS KİYARÜSTEMİ-KİRAZIN TADI

UYGULAMANIN AMACI: Kirazın Tadı filminin içeriğini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Abbas Kiyarüstemi'nin yönettiği Kirazın Tadı filminin içerik olarak analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Abbas Kiyarüstemi'nin Kiraz'ın Tadı filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahtayı ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Kirazın Tadı filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Kirazın Tadı filminde karakter yaratımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Kirazın Tadı filminde dram türüne ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde karakterleri analiz etti.		
3. Filmde dram türüne ait özellikleri analiz etti.		
4. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

8.1.2. Wong Kar-Wai

Çin kökenli Hong Konglu yönetmen, kendine has görsel dili ve çarpıcı anlatımıyla günümüz sinemasının önde gelen yönetmenleri arasında yer alır. Senaryoya bağlı kalmayan yönetmen, doğrusal olmayan bir anlatımı benimser. Doygun renklerden oluşan canlı görsel dili ile atmosfere uygun müzik kullanımı, yönetmenin yenilikçi dilinde önemli bir yere sahiptir. İlk uzun metrajlı filmi **Ölüm Hesabı** (1988) yenilikçi tarzından izler taşır. **Days of Being Wild** (1990), aile sırlarıyla yüzleşen bir adamı anlatır ve eleştirmenlerden tam not alır. Dram aksiyon olarak çekilen 1994 yapımı **Zamanın Külleri**, eski Çin'in kılıç ustalarını anlatır. Romantik, suç, komedi ve dram türlerini başarılı bir şekilde verdiği **Chungking Ekspres**, eleştirmenlerden tam not alır. Bir kadına âşık olan Hong Kong polisinin anlatıldığı Chungking Ekspres, görselliği ve içeriği ile ön plana çıkar. Yönetmenin filmleri içinde 1997 yapımı **Mutlu Beraberlik**, önemli bir yere sahiptir. Bu filmiyle Cannes Film Festivali'nde En İyi Yönetmen Ödülü'nü alır. Aşk öyküsünün anlatıldığı Mutlu Beraberlik, yönetmenin sinemasının karakteristik özelliklerinin başarılı bir sunumudur. **Aşk Zamanı** (2000), romantik bir melodram üzerinden, göçmenlerin anlatıldığı bir filmdir. 2013 yapımı dövüş filmi **Büyük Usta** (Görsel 8.4), Berlin Film Festivali'nde açılış filmi olarak gösterilir, eleştirmenlerden büyük beğeni alır.

Görsel 8.4: Büyük Usta (2014)

8.1.3. John Woo

Dünya ve Hong Kong sinemasının önde gelen aksiyon filmlerinin yönetmeni John Woo'nun sinemasında stilistik görüntüler ve ağır çekimler önemli bir yere sahiptir. 1980'li yıllarda yakaladığı başarıyı 1990'lı yıllara da taşıyan yönetmenin filmografisinde 1993 yapımı **Zor Hedef** çok önemli bir yere sahiptir. Gerilim dozu yüksek ve duygusal boyutu güçlü Zor Hedef, mafyayla mücadele eden Hong Kong polisini anlatır. John Woo, bu filmden sonra Hollywood'a geçer; **Kırık Ok** (1996), **Yüz Yüze** (Görsel 8.5), **Görevimiz Tehlike 2** (2000) gibi gişe başarısı yüksek filmlere imza atar. John Travolta, Nicolas Cage, Tom Cruise, Jean-Claude Van Damme gibi yıldızlarla çalışan yönetmen, aksiyon sinemasına yeni bir soluk getirir.

Görsel 8.5: Yüz Yüze (1997)

8.1.4. Hideo Nakata

Japon korku filmlerinin yönetmeni **Hideo Nakata**, **Halka** (1998) filmiyle korku filmlerine yeni bir soluk getirir. Fantastik Filmler Festivali'nde En İyi Film Ödülü'nü alan Halka, Japon korku filmlerini canlandırmış ve Hollywood'da yeniden çevrilmiştir. Filmin gişe başarısı yönetmenin bir yıl sonra ikincisini çekmesine yol açar. Doğaüstü olayların yaşandığı Halka, karanlık imajlarla dolu videokaset üzerine kuruludur. Bu kaseti izleyenler yedi gün içerisinde ölmektedir. Bir gazeteci, yeğeninin videokaseti izleyip ölmesi üzerine olayı soruşturmaya başlar. 2002 yılında **Gore Verbinski Halka** (Görsel 8.6) filmini yeniden çeker ve film, büyük gişe başarısı kazanır.

Görsel 8.6: Halka (1998)

8.1.5. Mathieu Kassovitz

Yönetmen, yapımcı, senarist ve oyuncu **Mathieu Kassovitz**'in 1995 yapımı **Protesto** (Görsel 8.7), filmografisinde önemli bir yere sahiptir. Protesto filmiyle Cannes Film Festivali'nde En İyi Yönetmen Ödülü'nü alan Kassovitz, Paris'in gettolarında yaşayan üç arkadaşın yaşamından bir günlük kesit sunar. Protesto, Paris banliyölerinden fakir bir göçmen mahallesinde yaşayan Afrika, Yahudi ve Arap kökenli üç gencin yirmi dört saatini anlatır. Siyah beyaz çekilmiş film, toplumsal eşitsizliklere ve ırkçılığa göndermeler yapar. Düşük bir bütçeyle siyah beyaz olarak çekilmiş filmde sert sahneler görülür. Sanatsal filmlerin dışında ticari filmlere de imza atan Kassovitz, 2003 yapımı doğaüstü korku filmi **Gothica** ile gişe başarısı elde etmiştir. Halle Berry, Penolepe Cruz ve Robert Downey Jr. gibi popüler oyuncuların oynadığı Gothica, kocasını vahşice öldürmekle suçlanan bir psikiyatristi anlatır. **Beşinci Element** (Luc Besson 1997), **Amelie** (Jean-Pierre Jeunet 2001), **Münih** (Steven Spielberg 2005) gibi önemli filmlerde oyuncu olarak yer almıştır.

Görsel 8.7: Protesto (1995)

8.1.6. Claire Denis

Claire Denis, çağdaş Fransız sinemasının önde gelen yönetmenlerindendir. Fransa'nın Afrika'daki sömürgeleri ve günümüz Fransa'sı, filmlerinin içeriğini oluşturur. İlk uzun metrajlı filmi **Çikolata** (1988), Kamerun'da yaşayan Fransız bir aileyi anlatır. 1999 yapımı **İyi İş**, filmografisindeki en önemli filmdir. İyi İş, **Herman Melville'in Billy Budd** romanına dayanır. Cibuti'deki, farklı ırklara mensup Fransız yabancı lejyonunda yaşananları anlatan film, eleştirmenlerden tam not alır. Filmdeki muhteşem manzaralar, dramatik yapıda önemli bir yere sahiptir. Klasik edebiyattan yola çıkıp modern bir trajediyi anlatan film, uluslararası festivallerden birçok ödül alır. 2002 yapımı **Cuma Gecesi**'nin ilk gösterimi Venedik Film Festivali'nde yapılır. Drama olarak çekilen film, Fransız bir kadının yaşamına odaklanır. 2004 yapımı **Davetsiz Misafir**, eski bir paralı askerin ailesiyle olan ilişkilerini anlatır. 2022 yapımı romantik drama **Bıçağın Her İki Yüzü** filmiyle Berlin Film Festivali'nde En İyi Yönetmen Ödülü'nü alır.

8.1.7. Michael Haneke

Modern dünyanın insanının bunalımlarını sinemalaştıran Michael Haneke, Avusturya ve dünya sinemasının en önemli yönetmenlerindendir. Geleneksel sinemanın olmazsa olmazlarından özdeşleşme ve katarsisi denetim altına alan yönetmen, filmlerinde nadiren müzik kullanır. Yönetmen, izleyiciyi rahatsız eden gerçekçi filmlere imza atar. 1997 yapımı **Ölümcül Oyunlar**, şehir dışına tatile giden ebeveyn ve çocuktan oluşan üç kişilik ailenin yaşadığı trajediyi anlatır. Korkunun ve şiddetin yoğun olarak yaşandığı film, 2007 yılında Hollywood'da yönetmen tarafından tekrar çekilir. 2001 yapımı **Piyanist**, 2004 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan **Elfriede Jelinek'in Piyanist** romanından uyarlanır. Viyana Konservatuarında piyano öğretmenliği yapan kırk yaşlarındaki otoriter bir kadının psikolojik sorunlarının anlatıldığı film, Cannes Film Festivali'nden ödülle döner. Birinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde Almanya'da bir kasabada geçen **Beyaz Bant** (2009), Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülünü alır. Siyah beyaz çekilmiş film, insancıl ve samimi bir öğretmenin gözünden anlatılır. 80 yaşlarında emekli ve eğitimli iki müzik öğretmeninin yaşamının anlatıldığı **Aşk** (Görsel 8.8), Yabancı Dilde En İyi Film Oscar'ını alır.

Görsel 8.8: Aşk (2012)

8.1.8. Lars von Trier

Danimarkalı yönetmen **Lars von Trier** ve Thomas Vintenberg, 1995 yılında Paris'te Dogma 95 adında bir manifesto yayınlar. Sinemanın icadının yüzüncü yılına denk getirilen manifesto, saf bir sinemayı savunmaktadır. Teknolojinin dışlandığı öykü ve oyunculuğa dayanan bir sinema dile getirilir. Teknik hilelerin, muhteşem özel efektlerin reddedildiği Dogma 95, çekimin yerinde yapılmasını savunur. Sahne düzenlemesine karşıdır. Çekimler yerinde yapılmalı, sahneye müdahale yapılmamalıdır. Ses, görüntüden ayrı üretilmemelidir. Çekimin yapılacağı yerde müzik yoksa sonradan eklenmemelidir. Çekimlerde özel bir aydınlatma olmamalı ve film 35 mm çekilmelidir. Dogma 95, tür sinemasını da reddeder. Saf, doğal bir sinemanın savunusunu yapan Dogma 95, sinema dünyasında büyük yankı bulur. Danimarka dışından birçok yönetmen bu manifestonun kuralları içinde sinema yapar. Lars von Trier'in ilkel, saf ve doğal olarak tanımlanabilecek sinema anlayışıyla çektiği ilk film, komedi-dram tarzındaki **İdiotlar** (1998) olur. Film, toplumun değerleriyle uzlaşamayan bir grup yetişkini anlatır. Lars von Trier'in 1996 yapımı **Dalgaları Aşmak** (Görsel 8.9), filmografisinde çok önemli bir yere sahiptir. Bir aşk öyküsünün anlatıldığı film, Dogma 95'ten esintiler taşır. 2000 yapımı müzikal drama **Karanlıkta Dans** ve 2003 yapımı drama **Dogville** yönetmenin önemli filmleri içinde yer alır.

Görsel 8.9: Dalgaları Aşmak (1996)

2. UYGULAMA: DOGMA 95

UYGULAMANIN AMACI: Dogma 95 sinemasının genel özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Dogma 95 sinemasının genel özellikleri hakkında bir sunum hazırlama ve sunma işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beş kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Dogma 95 sinemasını genel ağda araştırınız.
3. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
4. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
5. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik bir grup oluşturdu.		
2. Sunum konusunu genel ağda araştırdı.		
3. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
4. Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırladı.		
5. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

8.2. YENİ AMERİKAN BAĞIMSIZLARI VE DİJİTAL DEVRİM'İN (1990'LAR) ETKİLERİ DEVRİM

İcadından günümüze değin sinema, teknoloji ile her zaman iç içedir. Teknolojik ilerlemeler, sinema tarihini doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkiler. 1895 yılında Lumiere kardeşlerin icat ettiği sinematograf hem çekim hem de gösterim yapmaktadır. Gerçek oyuncularla setler düzenlenir ve bire bir reel yaşam, ham filme aktarılır. Film elle, banyo edilir ve kurgulanır. Teknolojik ilerlemelerle siyah beyaz filmlere önce ses eklenir, sonrasında filmler renkli olur. S. M. Eisenstein ve C. Chaplin gibi dönemin tanınmış birçok yönetmeni sesli veya renkli filmleri kabul etmeyip tepki vermişlerdir. Bu durum günümüz için de geçerlidir. C. Nolan, P. T. Anderson, D. O. Russell ve Q. Tarantino gibi günümüz sinemasının popüler yönetmenleri, dijital sinemayı kıyasıya eleştirir.

Sinemadaki teknolojik yeniliklere 21. yüzyılda dijital eklenir. Dijital sinema, **James Cameron**'ın 2009 yapımı **Avatar** filmiyle yaygınlaşır. Bu film, üç boyutlu olarak çekilir. George Lucas'ın yönettiği 1977 yapımı **Yıldız Savaşları** (Görsel 8.10) filminde kullandığı özel efektlerle dijital sinemanın yolunu açılır. 1984 yapımı **Terminatör**, kullanılan özel efektlerle ön plana çıkar. Dönemin en çok hasılat yapan filmi olur ve serisi çekilir. İlk defa dijital çekimi, dağıtımı ve gösterimi yapılan film **The Last Broadcast**'tir (1998). 1995 yapımı **Oyuncak Hikâyesi**, bilgisayarla yapılan ilk çizgi filmdir. Sinemanın dijitalleşme sürecinde James Cameron filmleri önemli yer tutar [**Yaratığın Dönüşü** (1986), **Abyss** (1989), **Titanik** (1997), **Avatar** (2009)]. Özellikle 2010 yılından itibaren filmlerin çekim, dağıtım ve gösterimin dijital olduğu filmler artış gösterir [**Toy Story 3** (2010), **Alice Harikalar Diyarında** (2010), **Ten Ten'in Maceraları** (2011), **Thor** (2011), **Yenilmezler** (2012), **Hobbit: Beklenmedik Yolculuk** (2012), **Gravity** (2013), **Godzilla**, **Herkül: Efsane Başlıyor** (2014)].

Görsel 8.10: Yıldız Savaşları (1977)

Dijital sinema birçok açıdan kolaylık sağlar. Görüntüler bilgisayar ortamında işlenir, üç boyutlu yapılır, kurgulanır ve gösterime sunulur. Dijital teknolojiyle film yapım süresi kısalmıştır. Kamera gibi teknik malzemeler küçülürken aynı zamanda özellikleri artar. Görüntü ve sesin kalitesi yükselir, yapay mekânlar ve oyuncular oluşturulur. Veri kaybı olmadan çekilen görüntüler ve seslere gerekirse ekleme veya çıkarmalar yapılabilir. Dijital filmler para ve zamandan tasarruf sağlamakla kalmayıp izleyicinin hayal gücünü de zorlar. Dijital olarak çekilen bilim kurgu, fantastik ve animasyonlarda 2010'lu yıllardan itibaren artış olur.

3. UYGULAMA: DİJİTAL SİNEMA

UYGULAMANIN AMACI: Dijital sinemanın genel özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden dijital sinema konulu sunum hazırlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beş kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Dijital sinemayı genel ağda araştırınız.
3. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
4. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
5. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

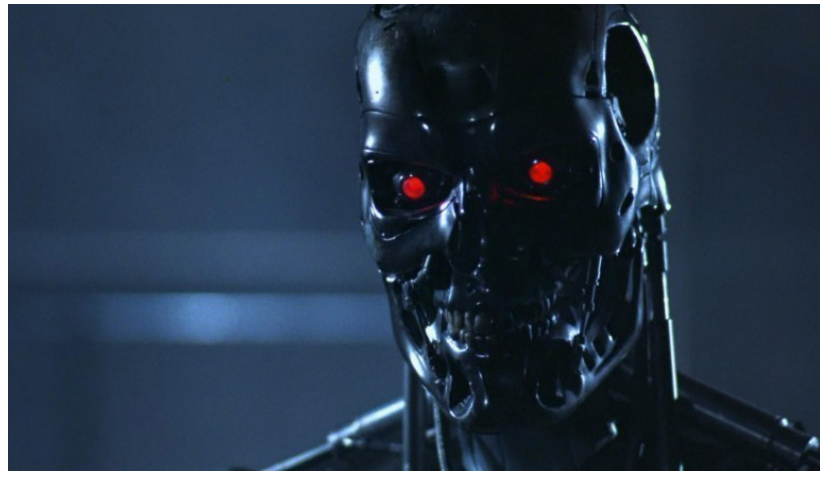
Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik bir grup oluşturdu.		
2. Dijital sinemayı genel ağda araştırdı.		
3. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
4. Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırladı.		
5. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

8.2.1. James Cameron

James Cameron sinemasında özel efektler önemli yer tutar. 1984 yapımı bilim kurgu filmi **Terminatör**, özel efektleriyle sinemada çığır açar. 1984'ün Los Angeles'inde geçer. 2029 yılından Los Angeles'a gelen cyborg suikastçısının öldürmesi gereken bir kadın vardır. Sanatsal yönü güçlü olan film geleceğe müdahale edilip edilmeyeceğine dair sorgulama yapar (Görsel 8.11).

Görsel 8.11: Terminatör (1984)

Yaratığın Dönüşü (1986) özel efektleriyle göz doldurur. Ses ve görüntü efektleri dalında iki Oscar alan film uzayda koloni kuran yaratıkları anlatır. Görsel efekt Oscar'ını alan **Abyss** (1989) suyun altında geçer. 1993 yılında **Terminatör 2**'yi çeken yönetmen, **Titanic** (1997) filmiyle 11 Oscar alır. Dram romantizm içeren Titanic filminde özel efektler filme görsel zenginlik katar. Üç Oscar ödüllü fantastik bir film olan 2009 yapımı **Avatar** (Görsel 8.12), Pandora gezegeninde geçer. Pandora halkı doğa ile bütünleşmiş farklı bir ırktır. Bu filmin başarısında özel efektlerin rolü büyüktür.

Görsel 8.12: Avatar (2009)

4. UYGULAMA: JAMES CAMERON-AVATAR

UYGULAMANIN AMACI: Avatar filminin biçim ve içeriğini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Avatar filminin biçim ve içerik analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. James Cameron'ın Avatar filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Avatar filminde kamera kullanımını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Avatar filminde aydınlatma tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Avatar filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Avatar filminde bilim kurgu türüne ait özellikleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde set tasarımını analiz etti.		
2. Filmde aydınlatma tekniklerini analiz etti.		
3. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
4. Filmde bilim kurgu türüne ait özellikleri analiz etti.		
5. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

8.2.2. Christopher Nolan

C. Nolan birbirinden önemli filmlere imza atarken özel efektleri başarılı bir şekilde kullanan yönetmenler arasında yer alır. Doğrusal olmayan öykü anlatımı filmlerinin dramatik yapısını oluşturur. Görsellik filmlerinde ön plandadır. İlk uzun metrajlı filmi **Takip**'tir (1998). Takma isim kullanan genç bir yazarın iyi giyimli bir adamı takibi konu alınır. **Akıl Defteri** (2000), kısa süreli hafıza kaybı yaşayan bir adamın, karısını öldürenleri bulma çabasını anlatır. **Uykusuz** (2002), genç bir kızın cinayetini araştıran iki dedektifin soruşturmasını anlatır. **Batman Üçlemesi**'nin ilki olan **Batman Başlıyor**'da (2005) yönetmen, özel efektleri yoğun olarak kullanır. Sihirbazların yaşamının anlatıldığı **Prestij** (2006) filminden sonra Batman Üçlemesi'nin ikincisi olan iki Oscar ödüllü **Kara Şövalye** (2008) filmini çeker. Kara Şövalye filmi de Batman Başlıyor gibi özel efektlerin yoğun olduğu bir filmdir. Bu filmin devamı olan ve üçlemenin soncusu, 2012 yapımı **Kara Şövalye Yükseliyor** filmidir. 2010 yılında çektiği **Başlangıç** (Görsel 8.12), insanın zihnini zorlayan bol efektli bir filmdir. İnsanların rüyalarına girip onların sırlarına ulaşanların anlatıldığı film dört Oscar alır. C. Nolan, **Yıldızlararası**'nda (2014) insanlığın geleceğini ele alırken **Dunkirk**'te (2017) İkinci Dünya Savaşı'nı ele alıp yaşanmış bir savaşı sinemalaştırır. **Tenet**'te (2020) Yıldızlararası filminde olduğu gibi izleyiciyi üç boyutlu zaman içinde gezdirir.

Görsel 8.13: Başlangıç (2010)

5. UYGULAMA: POSTMODERN SİNEMA

UYGULAMANIN AMACI: Postmodern sinemanın genel özelliklerini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden postmodern sinema konulu sunum hazırlama ve sunma işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Bir sunum hazırlama programı temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Beş kişilik gruplar oluşturunuz.
2. **Adım:** Postmodern sinemayı genel ağda araştırınız.
3. **Adım:** Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri eleyerek kullanacağınız bilgileri belirleyiniz.
4. **Adım:** Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırlayınız.
5. **Adım:** Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beş kişilik bir grup oluşturdu.		
2. Postmodern sinemayı genel ağda araştırdı.		
3. Elde ettiği bilgileri eleyerek kullanacağı bilgileri belirledi.		
4. Sunum hazırlama programı yardımıyla bir sunum hazırladı.		
5. Hazırladığı sunumu arkadaşlarına sundu.		

8.2.3. Quentin Tarantino

Amerikalı yönetmen, senarist ve oyuncu Quentin Tarantino, Amerikan sinemasına yeni bir soluk getirir. Hollywood sinemasının kalıplarının dışına çıkar ve 1990'lı yılların "Amerikan bağımsız sinemacıları" arasında önemli bir yer tutar. Doğrusal olmayan öykü akışı, uzun diyalogları ve bol kanlı, şiddet sahneleri yönetmenin sinemasının belli başlı özellikleridir. Başarısız bir soygunun anlatıldığı 1992 yapımı **Rezervuar Köpekleri**'nin ardından yönetmen, **Ucuz Roman**'ı (Görsel 8.14) çeker. Suç dünyasının anlatıldığı film, En İyi Senaryo Oscar'ını ve Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye'yi alır. Yönetmen iki filmde de gişe başarısını yakalar.

Görsel 8.14: Ucuz Roman (1994)

Karmaşık kurgusuyla ön plana çıkan **Jackie Brown**'ın (1997) ardından dövüş sanatlarının olduğu, bir intikam öyküsünün anlatıldığı **Kill Bill**'i çeker. Çizgi roman havası taşıyan, abartılı dövüş sanatlarının olduğu film, iki bölüm olarak 2003 ve 2004 yıllarında vizyona girer. Yönetmenliğini Robert Rodriguez'in yaptığı, kara film tarzında çekilmiş olan **Günah Şehri** (2005) filminin bir sahnesini çeker ve konuk yönetmen olarak yer alır. 2007 yapımı **Ölüm Geçirmez**, kadınları hedef alan bir seri katili anlatır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Paris'te geçen **Soysuzlar Çetesi**'nin (2009) ardından **Zincirsiz**'i (2012) çeker. Köle ve köle avcısının anlatıldığı Zincirsiz ile yönetmen en iyi senaryo Oscar'ını ikinci kez alır. 2015 yapımı **Nefret Dolu** western filmidir ve sığınak arayan sekiz kişinin etrafında döner. Son filmi **Bir Zamanlar Hollywood**'da (2019), başarılı bir TV aktörü ve dublörü üzerinden 1970'lerin Hollywood'unu anlatır. Oluk oluk kanın aktığı şiddet sahnelerini, kara mizah içeren uzun diyaloglarla harmanlayıp şiddeti estetize eden Tarantino; filmlerinde sanatsal yönü güçlü popüler oyuncuları oynatır (Harvey Keitel, Robert De Niro, Samuel Jackson, John Travolta, Bruce Willis, Uma Thurman vb.).

8.2.4. Ethan ve Joel Coen

Amerikan bağımsız sinemacılarından Coen kardeşler filmlerini birlikte yazar ve yönetir. Coen kardeşler komedi, dram, western, gerilim, kara film, polisiye gibi birçok türde filmler çeker. Keskin bir mizah, filmlerine egemendir. Bütün filmlerinde suç veya gayri ahlaki bir durum vardır. Bundan dolayı bütün filmlerinde polisiye bir boyut vardır. Toplumdaki çürümeyi eleştirel bir gözle sinemalaştıran Coen kardeşlerin ilk uzun metrajlı filmi **Kansız** (1984), Texas'ta geçen bir intikam hikâyesidir. Komedi filmi **Arizona'yı Yükseltmek** (1987), eski bir mahkûm ve polisten oluşan evli bir çiftin çocuk sahibi olma isteğini anlatır. 1990 yapımı **Miller Çıkmazı**, bir gangster filmidir. Amerika'da alkol yasağının olduğu dönemi sinemalaştırır. New York'tan Hollywood'a

gelen bir oyun yazarının yaşadığı sıkıntıların anlatıldığı **Barton Fink** (1991), Cannes'da Altın Palmiye ödülünü alır. Komedi türündeki **Bir Şirket Komedisi** (1994) filminin ardından parasal sorunlarından dolayı kayın pederinden para sızdırmaya çalışan damadın anlatıldığı polisiye film **Fargo** (Görsel 8.15), En İyi Kadın Oyuncu ve En İyi Senaryo Oscar'larını alır.

Görsel 8.15: Fargo (1996)

Kara komedi olan **Büyük Lebowski** (1998), Los Angeles'ta tembel tembel yaşayan iki kişiye odaklanır. **Nerdesin Be Birader?** (2000), hapishaneden kaçan üç mahkûmun yaşadığı komik olayları anlatır. Gerilim ve suç filmi 2001 yapımı **Orada Olmayan Adam**'dan sonra Coen kardeşler; yine gerilim ve suç filmi **Kadın Katilleri**'ni (2004) çeker. 2006 yapımı **Paris, Seni Seviyorum**, her türde film çeken yönetmenlerin romantik filmleridir. Javier Bardem'in seri katili oynadığı ve rolüyle sinema tarihine geçtiği **İhtiyarlara Yer Yok** (2007), gerilim dozu yüksek bol ödüllü bir filmdir. Dört Oscar ödüllü İhtiyarlara Yer Yok filminin ardından çekilen **Aramızda Casus Var** (2008), suç-komedi filmidir. 1960'lı yıllarda geçen ve bir aileye odaklanan **Ciddi Bir Adam** (2009), gerilimi yüksek, düşük bütçeli bir filmdir. **İz Peşinde** (2010), 14 yaşında bir kızın, babasının katilini aradığı westerndir. **Sen Şarkılarını Söyle** (2013) müzikal bir filmdir. 1960'lı yıllarda geçen film, genç bir müzisyeni anlatır. **Yüce Sezar** (2016), 1950'li yılların Hollywood'una ışık tutar. 2018 yapımı western filmi **Vahşi Batı Hikâyeleri**, kısa filmlerden oluşur ve keskin bir mizahı içinde barındırır. William Shakespeare'in oyunundan uyarlanan **Macbeth'in Trajedisi**, yönetmenlerin son uzun metrajlı filmidir.

8.2.5. Baz Luhrmann

Müzikal filmleriyle ön plana çıkan yönetmen, yapımcı, senarist ve oyuncu Baz Luhrmann'ın ilk uzun metrajlı filmi **Dans ve Aşk** (1992), hırslı bir dansçıyı anlatır. Drama, romantik ve komedi türlerini barındıran Dans ve Aşk, görselliği ve danslarıyla ön plana çıkar. W. Shakespeare'in aynı adlı oyunundan uyarlanan **Romeo ve Juliet** (1996) romantik suç filmidir. Yönetmen, W. Shakespeare'in oyununu modernize eder, günümüze uyarlar. Görsel estetiği güçlü olan film, yenilikçi tavrıyla ön plana çıkar. Müzikal bir yapım olan **Kırmızı Değirmen** (2001), 1890'lı yılların Paris'inde geçer. Sahne tasarımı ve kostüm dallarında Oscar alan film, izleyicilere görsel bir ziyafet sunar. **Avustralya** (2008), 1939-1942 yılları arasında Avustralya'da geçer. Yönetmen savaş, dram ve romantizmi başarıyla harmanlar. F. Scott Fitzgerald'ın aynı adlı romanından uyarlanan **Muhteşem Gatsby**, En İyi Kostüm ve Yapım Tasarımı dallarında Oscar ödüllerini alır. Tarihî bir

film olan Muhteşem Gatsby, aşk filmidir. Yönetmenin son uzun metrajlı filmi **Elvis** (Görsel 8.16), Rock'n Roll'un simge ismi Elvis Presley'nin yaşamını anlatır. Diğer filmlerinde de görülen görsel zenginliği Elvis filminde de mevcuttur.

Görsel 8.16: Elvis (2022)

8.2.6. David Lynch

Amerikalı yönetmen David Lynch, gizemli filmleriyle ön plana çıkar. Filmleri gerçek ve hayal arasında gidip gelir. Yenilikçi tavrıyla sinemasal anlatımın kalıplarının dışına çıkar. Filmlerinde sık sık rüyaları kullanan David Lynch, bilinçaltının yönetmeni olarak da tanımlanır. Kısık sesli görüntüler, çürümüş nesneler ve polarize edilmiş karanlık dünyalar filmlerine deneysellik de katar. Hayal gücünün sınırlarını zorlayan yönetmen, birçok önemli filme imza atar. Ressamlıktan gelen yönetmen, resim bilgi ve birikimini filmlerine yansıtır. İlk uzun metrajı filmi **Silgi Kafa**'dır (Görsel 8.17). Korku, gerilim türündeki filmi siyah beyaz çeker. Gizem dolu Silgi Kafa'nın ardından **Fil Adam**'ı (1980) çeker. İngiltere'de geçen film, fiziğinde ciddi problemler olan bir adamı anlatır. Frank Herbert'in aynı adlı romanından uyarlana bilim kurgu filmi **Dune**'u (1984) çeker. Geleceği görebilen bir adamın anlatıldığı film, görselliğiyle ön plana çıkar. Şiddet ve cinselliğin yoğun olduğu gizem dolu bir film olan **Mavi Kadife**'den (1986) sonra **Vahşi Duygular**'ı çeker. 1992 yapımı **İkiz Tepeler** ile 1997 yapımı **Kayıp Otoban** ve 2001 yapımı **Mulholland Çıkmazı**, gizemin yoğun olduğu filmlerdir. **Inland Empire** (2006), deneysel yönü güçlü bir filmdir.

Görsel 8.17: Silgi Kafa (1979)

8.2.7. Darren Aronofsky

Pi (1998), Amerikan bağımsız sinemacısı Darren Aranofsky'nin ilk uzun metrajlı filmidir. Psikolojik sorunları olan bir matematik dehasının anlatıldığı ve düşük bütçeyle çekilmiş film, Sundance Film Festivali'nde En İyi Yönetmen Ödülü'nü alır. Sonu trajediyle biten **Bir Rüya İçin Bir Ağıt** (2000), yasaklı madde bağımlısı bir genç ile zayıflamak isteyen televizyon bağımlısı bir anneyi anlatır. **Kaynak** (2006), geçmiş, günümüz ve gelecekte geçen eş zamanlı bir filmdir ve gizem boyutu yüksektir. 2008 yapımı **Şampiyon**, Venedik'te Altın Aslan ödülünü alır. Şampiyon, mesleki anlamda son günlerini yaşayan bir güreşçinin hayatını anlatır. Kuğu Gölü balesinin etrafında geçen 2010 yapımı **Siyah Kuğu** (Görsel 8.18) psikoloji boyutu çok güçlü bir filmdir.

Görsel 8.18: Siyah Kuğu (2010)

Nuh'un yaşamının anlatıldığı **Nuh** (2010) filmiyle eleştirmenlerden olumsuz eleştiriler alır. Görselliği ve oyuncu kadrosuyla ön plana çıkan Nuh filminin ardından **Anne** (2017) filmini çeker. Gizem boyutu çok güçlü olan film, deneysel özellikler taşır. Darren Aranofsky, David Lynch gibi izleyiciyi rahatsız eden filmler çeker.

8.2.8. Roy Andersson

Son dönem İsveç sinemasının en önemli yönetmenlerindendir. Uzun planlar, sabit kamera kullanımı, alan derinliği ve saçma diyaloglar sinemasal anlatımında önemlidir. Filmlerinde günümüz İsveç toplumuna ve tarihine sert eleştirilerde bulunur. **Filmografisinde Yaşayanlar Üçlemesi** önemli bir yere sahiptir. Üçlemenin ilk filmi 2000 yapımı **İkinci Kattan Şarkılar**'dır. Kara komedi ve dram olarak çekilen film, günümüz İsveç toplumunu ve tarihini eleştirel bir gözle güçlü bir mizah üzerinden anlatır. Üçlemenin ikinci filmi **Siz**, kara komedi ve dramdır. Marangoz, psikiyatrist, iş danışmanı, halı satıcısı ve öğretmen gibi birçok karakterin anlatıldığı filmde oyuncuların geneli amatördür. Bu filmde de günümüz İsveç toplumunun yaşadığı yalnızlık ve yabancılaşma mizahi bir dille sinemalaştırılır. İki gezgin satıcının anlatıldığı üçlemenin son

filmi **İnsanları Seyreden Güvercin** (Görsel 8.19), Venedik Film Festivali'nde Altın Aslan ödülünü alır. Yönetmenin son uzun metrajlı filmi **Sonsuzluk Üzerine** (2019), kısa öykülerden oluşur ve yaşamın acı ve tatlı yanlarını diğer filmlerinde olduğu gibi eleştirel bir gözle anlatır.

Görsel 8.19: İnsanları Seyreden Güvercin (2014)

8.2.9. Alexandr Sokurov

Andrey Tarkovski'nin varisi olarak gösterilen Rus yönetmen Alexandr Sokurov, tarih ve sinema eğitimi alır. Andrei Tarkovski'nin sinemasından çok etkilenir. Sinemasında yer alan ağır tempo, uzun planlar, doğal oyunculuk, psikolojik derinlik gibi özellikler A.Tarkovski sinemasının etkileridir. A. Tarkovski'nin otobiyografik filmi olan **Ayna**, Alexander Sokurov'un etkilendiği en önemli filmdir. Birbirinden önemli birçok filme imza atan yönetmenin Sovyetler Birliği'nin çözülme döneminde çektiği **İkinci Çember** (1990), karanlık atmosferiyle ön plana çıkar. Babasının cenazesiyle ilgilenen oğlunun yaşadığı sorunlar anlatılır. **Anne ve Oğul** (1997), yaşlı ve ölmekte olan bir anne ile ona sıkı sıkıya bağlı oğlu üzerinden ölümü irdeler. Biyografik üçlemenin ilki Adolf Hitler'in yaşamının anlatıldığı **Moloch**'tur (1999). Bu filmi Vladimir İlyiç Lenin'in yaşamının anlatıldığı **Boğa** (2001) ve Japon imparatoru Hirohito'nun yaşamının anlatıldığı **Güneş** (2005) takip eder. St. Petersburg'da bir müzede geçen **Rus Hazine Sandığı** (Görsel 8.20), tek planda geçen sıra dışı bir filmdir.

Görsel 8.20: Rus Hazine Sandığı (2002)

Baba ve Oğul (2003), aralarında güçlü bağlar olan baba ve oğul üzerinden ayrılığı sorgular. 2007 yapımı **Aleksandra**, Çeçenistan'da savaşan oğlunu ziyarete giden anneyi anlatır. Film, Çeçenistan'daki Rus askeri birliği ve Çeçenler'in yaşamından kesitler sunar. Johann Wolfgang von Goethe'nin aynı adlı eserinden uyarladığı **Faust** (2011), Venedik Film Festivali'nde Altın Aslan ödülünü alır. Son uzun metrajlı filmi **Francofonia** (2015), İkinci Dünya Savaşı döneminde Fransa'nın Paris'inde geçer. Louvre Müzesinin müdürü ile Naziler arasında yaşananlar anlatılır. Sanat ve güç arasındaki ilişki sorgulanır.

8.2.10. Park Chan-Wook

Güney Kore, 2000'li yıllardan itibaren sinema sektöründe büyük bir çıkış yakalar. Yenilikçi, toplumsal sorunları ele alan filmler çekilir. Güney Kore sineması bu yıllardan itibaren dünya sinemasına çok önemli yönetmenler kazandırır. Park Chan-Wook, Kim Ki-Duk ve Bong Joon-Ho gibi yönetmenler toplumsal sorunları ön plana çıkarak gerçekçi filmlere imza atar. Felsefe eğitimi almış olan Park Chan-Wook, sinemada önemli bir yere sahiptir. Filmleri şiddetin doğası ve intikam üzerine kuruludur. **İntikam Üçlemesi** içinde en popüler olan film **İhtiyar Delikanlı**'dır (Görsel 8.21). Film Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülünü alır. Japon karikatür hikâyesine dayanan film, Batı ülkelerinde de büyük başarı kazanır. Kaçırılan ve dünya ile bağlantısının televizyon olduğu bir odada tutulan bir adamın hikâyesidir.

Görsel 8.21: İhtiyar Delikanlı (2003)

Üçlemenin bir diğer filmi **Haklı İntikam**'dır (2002). Haklı İntikam, işten çıkarılan sağır bir adamın hikâyesidir ve suça sürüklenişi anlatılır. Kız kardeşinin böbrek nakli masraflarını karşılayamayınca patronun kızını kaçırarak fidye almak zorunda kalır. Üçleme içinde en az bilineni **İntikam Meleği**'dir (2005). İşlemediği bir suçtan dolayı hapis yatmış bir kadının intikamı anlatılır. Yine bir intikam öyküsü olan **Ortak Güvenlik Alanı** (2000), dönemin en çok hasılat yapan filmi olur. 2010 yapımı **Kan Arzusu**, ölümcül bir virüsün tedavisinin bulunması amacıyla yapılan deneylere katılan Katolik rahibi anlatır. Bir genç kızın yaşamının anlatıldığı korku gerilim filmi **Lanetli Kan** (2013), yönetmenin Amerika'da çektiği ilk filmdir. 2016 yapımı gerilim filmi **Hizmetçi**, 1930'lu yılların Güney Kore'sinde geçer. Aristokrat bir ortamda yaşanan dolandırıcılığı anlatır.

8.2.11. Kim Ki-Duk

Birçok yönetmenin aksine sinema eğitimi almayan ve hiçbir yönetmenin yanında asistanlık yapmamış olan Kim Ki-Duk, yazdığı iki senaryonun ödül almasıyla sinema dünyasına adım atar. Alt ve orta sınıfa ait aykırı insanlar, filmlerinde yer alır. Hassas ve tabu olan konuları işler. İnsan doğasını sinemalaştırmaya çalışır. **Timsah** (1996), ilk uzun metrajlı filmidir. Film, Han Nehri üzerinde

kurulu bir köprünün altında yaşayan genç bir adamın öyküsünü konu alır. **The Isle** filmiyle uluslararası başarı kazanır. 2003 yılında çektiği **İlkbahar, Yaz, Sonbahar, Kış... ve İlkbahar**, Budist temalı filmdir ve merhamete odaklanır. **Fedakâr Kız** (2004), yönetmene Berlin Film Festivali'nde En İyi Yönetmen Ödülü'nü kazandırır. **Boş Ev** (2004), motosikletiyle gezen ve bulduğu boş apartman dairelerinde yaşayan bir genci sinemalaştırır. **Yay** (2005) ve **Zaman** (2006) filmlerinde psikolojik ve fiziksel şiddet yoğundur. **Nefes** (2007), hapishanedeki bir mahkûm ve evli bir kadının aşkını anlatır. **Rüya** (2008), rüyanın insan yaşamındaki önemine odaklanır. Tefeciler için çalışan acımasız bir adamın anlatıldığı **Acı** (2012), Venedik Film Festivali'nde Altın Aslan ödülünü alır. Aile dramının anlatıldığı **Moebius**'un (2013) ardından 2017 yılında siyasi bir film olan **Ağ**'ı (Görsel 8.22) çeker. Ağ'da, teknesi bozulan Kuzey Koreli balıkçı, kendisini Güney Kore'de bulur. Casus sanılan balıkçı gözaltına alınır. **Arirang** (2011), yönetmenin sanatsal kariyerinin anlatıldığı belgesel dramadır. **İnsan, Uzay, Zaman ve İnsan** (2018), savaş gemisinde geçer. Farklı kökenlere sahip insanların yaşadığı çatışmaları anlatır. Kim Ki-Duk'un son uzun metrajlı filmi 2019 yapımı **Din**'dir. Film, geleneksel bir aileyi konu alır.

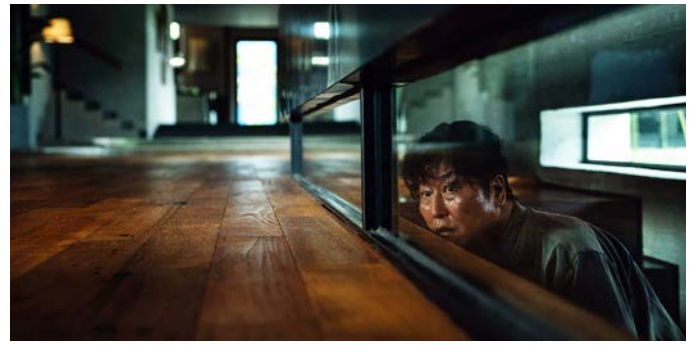

Görsel 8.22: Ağ (2017)

8.2.12. Bong Joon Ho

Komediden drama, aksiyondan fantastik filme değin birçok türde film çekmiş olan Bong Joon Ho, Yeni Kore sinemasının önde gelen yönetmenlerindendir. Sosyal temalara ağırlık veren yönetmenin ilk uzun metrajlı filmi **Havlayan Köpekler Asla Isırmaz** (2000) kara komedidir. Film, apartman bloklarında yaşayan insanların iletişimsizliğini anlatır. 2003 yapımı **Cinayet Günlüğü**, Güney Kore kırsalında yaşanan kadın cinayetlerini konu alır. 1980'lerde geçen filmin arka fonunda ülkede yaşanan demokratikleşme mücadeleleri görülür. Fantastik bir film olan **Yaratık** (2006), Seul'de geçer. Amerikan savaş gemilerinin bıraktığı kimyasal atıklar, zaman içinde nehirde bir yaratığın ortaya çıkmasına sebep olur.

Tokyo (2008), üç yönetmen tarafından çekilir. Yönetmen koltuğunda Leos Carax, Michael Gondry ve Bong Joon Ho görülür. Üç filmden oluşan Tokyo'da Bong Joon Ho, bir aşk öyküsünü anlatır. Dünya ile bağını koparmış ve evinden hiç çıkmayan bir adam, evine gelen pizzacı kıza âşık olur. **Ana** (2009), cinayet filmidir. 27 yaşında, utangaç, sessiz ve zihinsel özürlü bir genç cinayetle suçlanıp hapse atılır. Gencin annesi oğlunu kurtarmak için mücadele verir. Bilim kurgu bir yapım olan **Kar Küreyici** (2013), küresel ısınma ve sınıfsal farklılıklara vurgu yaparken yine bilim kurgu filmi olan **Okja** (2017) da küresel gıda krizine dikkat çeker. Senaryosuyla ön plana çıkan Bong Joon Ho'nun bol ödüllü son uzun metrajlı filmi **Parazit** (Görsel 8.23), senaryo dâhil dört Oscar ve

Görsel 8.23: Parazit (2019)

Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülünü alır. En yüksek hasılat yapan Güney Kore filmi olan Parazit, zengin bir ailenin yanında çalışan ailenin yaptığı entrikaları anlatır.

8.3. 1990 SONRASI TÜRK SİNEMASI

1990 sonrası Türk sineması biçim, içerik, teknik ve anlatım olarak değişim yaşar. Ticari ve sanatsal filmlerde yaşanan bu değişim Türk sinemasına yeni bir kimlik katar. Bu kimlik değişiminde teknolojik yenilikler önemli bir yer tutar. Teknolojik yenilikler doğal olarak biçim, içerik ve tekniği etkiler.

1990'lı yıllarda sanatsal filmlerde artış görülür. Çekilen sanatsak filmler Yeşilçam filmlerindeki anlatımın dışındadır. 1990'larda Türk sineması Yeşilçam geleneğinden iyice uzaklaşır. Hollywood filmlerinin anlatımına yaklaşan filmler görülür. Genç bir sinemacı kuşağı 1990'larda devreye girer. Biçim ve içerikteki değişimler, seyirci ile tekrar salonlarda buluşan filmler göze çarpar. Popüler veya ticari sinema, Amerikan tarzı tanıtım kampanyaları, sansasyonel haberler ve popüler oyuncularıyla sinema seyircisini salonlarda buluşturur. Popülerlikten uzak, düşük bütçeli, sıradan insanın anlatıldığı ve sınırlı seyirciye sahip sanatsal yönü güçlü filmler genç sinemacılar tarafından yapılır. Popüler ve sanatsal filmlerin biçim ve içeriğinde değişimler yaşanır. Hollywood filmlerine alışmış olan seyirci kitlesi, popüler yerli filmlerle buluşur. 1990'lı yılların Türkiye'si değişirken Türk sinemasının popüler ve sanatsal filmleri de hem biçim hem de içerik bakımından düzeyinde değişir. Popüler filmler, starların oynadığı, teknolojinin en üst düzeyde kullanıldığı yüksek bütçeli filmlerdir. 1990'lara kadar, Yeşilçam kaynaklı geleneksel bir dile sahip sinema, yeni bir kuşakla kendi dilini kurmayı amaçlar. Sinema, 1990'lı yıllara sıkıntılı girmiştir. Kapanan veya cep sinemasına dönüşen sinema salonları, sinemanın düştüğü durumu çok iyi özetler. Türk sinemasının seyirci ile olan bağı kopmuş, özellikle genç kuşak izleyiciyi Amerikan sinemasına kaptırmıştır. Genç sinemacılar farklı temalar ve anlatım kalıplarını denemeye başlar. **Eşkıya, Amerikalı, Berlin in Berlin, İstanbul Kanatlarımın Altında, Minyeli Abdullah** gibi popüler filmlerle Türk sineması seyircisiyle buluşur. 2000'li yıllarda da **Vizontele, Abuzer Kadayıf, Komser Şekspir, O Şimdi Asker** gibi popüler filmler, gişe hasılatı açısından 1990'lı yılları aratmaz. 1990'lı yıllarda ortaya çıkan Zeki Demirkubuz, Nuri Bilge Ceylan, Serdar Akar, Yeşim Ustaoğlu, Derviş Zaim, Handan İpekçi gibi yönetmenler, kendi dillerini oluşturmaya başlar. 1990'lı yıllara kötü başlayan sinema; **Berlin in Berlin** [S. Çetin (1992)], **Amerikalı** [Ş. Gören (1993)], **İstanbul Kanatlarımın Altında** [M. Altıoklar (1995)], **Eşkıya** [Y. Turgul (1996)], **Ağır Roman** [(M. Altıoklar (1997)] ve **Her Şey Çok güzel Olacak** [Ö. Vargı (1998)] gişe başarısı yakalayan filmlerdir. Amerikan tarzı tanıtım kampanyalar ve medyatik popüler oyuncular bu filmlerde görülür. Ticari filmlerin dışında yer alan, sınırlı bir seyirci ile buluşan, popüler olma kaygısından uzak, farklı bir sinema dili oluşturmaya çalışan genç sinemacılar başarılı filmlere imza atar [**Masumiyet** (Z. Demirkubuz, 1997), **Kasaba** (N. B. Ceylan, 1996), **Tabutta Röveşata** (D. Zaim, 1996), **Gemide** (S. Akar, 1998), **Kaç Para Kaç** (R. Erdem, 1999)]. Sıradan insanı derinliğine yorumlayan düşük bütçeli, popüler olmayan oyuncuların oynadığı sanatsal yönü yüksek bu yapımlar, 1990'lı yılların sinemasının ön plana çıkan filmleridir. Sanatsal ve ticari filmler 2000'li yıllara da damgasını vurur [**Vizontele** (Y. Erdoğan-Ö. F. Sorak, 2001), **Abuzer Kadayıf** (T. Başaran, 2000), **O Şimdi Asker** (M. Altıoklar ,2003), **Gora** (Ö. F. Sorak, 2004), **Hababam Sınıfı Askerde** (F. Eğilmez, 2005), **Duvara Karşı** (F. Akın, 2004), **Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak** (A. Uluçay, 2004), **Yumurta** (S. Kaplanoğlu, 2007), **Kosmos** (R. Erdem, 2009)].

8.3.1. Nuri Bilge Ceylan

Ulusal ve uluslararası alanda birçok ödül kazanan Nuri Bilge Ceylan, 1995 yapımı **Koza** adlı filmiyle sinema dünyasına adım atar. Ailesini anlattığı 20 dakikalık siyah beyaz film, Cannes Film Festivali'nde kısa film dalında yarışmaya katılan ilk Türk filmi ünvanını alır. Fotoğrafçılık bilgi ve birikimini (kompozisyon, ışık vb.) filmlerine yansıtan yönetmen, ilk uzun metrajlı filmi **Kasaba**'yı (1997) çeker. Filmin yönetmeni, senaristi, yapımcısı ve görüntü yönetmeni Nuri Bilge Ceylan, Kasaba'da aile bireylerini de oynatır. Otobiyografik bir film olan Kasaba, ulusal ve uluslararası alanda birçok ödül alır. 1999 yapımı **Mayıs Sıkıntısı** ile 2002 yapımı **Uzak**, otobiyografik filmlerdir ve yönetmen tarafından **Taşra Üçlemesi** olarak tanımlanır. 2006 yapımı **İklimler**'de başrolleri eşi Ebru Ceylan'la paylaşır. İklimler'e kadar filmlerinin görüntü yönetmenliğini yapan Nuri Bilge Ceylan, bu filminde görüntü yönetmenliğini Gökhan Tiryaki'ye bırakır. Yönetmen, bir aile dramının anlatıldığı **Üç Maymun** (2008) filminde profesyonel oyuncular kullanır. Üç Maymun'la Cannes Film Festivali'nde En İyi Yönetmen Ödülü'nü alan yönetmen, 2011 yapımı **Bir Zamanlar Anadolu**'da filminden sonra çektiği **Kış Uykusu** (Görsel 8.24) filmiyle Altın Palmiye ödülünü alır. Şerif Gören'in yönettiği Yol filminden sonra bu ödülü alan ikinci Türk filmi olur. İç Anadolu'da geçen film, otel işleten bir aileyi anlatır. Aile içi sorunlar ve ailenin bölgenin insanlarıyla olan ilişkileri samimi ve sade bir dille anlatılır. 2018 yapımı **Ahlat Ağacı**, yönetmenin son uzun metrajlı filmidir.

Görsel 8.24: Kış Uykusu (2014)

6. UYGULAMA: NURİ BİLGE CEYLAN-KIŞ UYKUSU

UYGULAMANIN AMACI: Kış Uykusu filminin biçim ve içeriğini kavramak.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden Kış Uykusu filminin biçim ve içerik analizi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Nuri Bilge Ceylan'ın Kış Uykusu filmini temin ediniz.
2. Filmi izleyebilmek için akıllı tahta ya da projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. **Adım:** Kış Uykusu filminde öykü kurulumunu analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
2. **Adım:** Kış Uykusu filminde karakterleri analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
3. **Adım:** Kış Uykusu filminde çekim ölçeklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
4. **Adım:** Kış Uykusu filminde kamera açılarını analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
5. **Adım:** Kış Uykusu filminde kurgu tekniklerini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
6. **Adım:** Kış Uykusu filminde mekân düzenlemesini analiz ederek tespitlerinizi not ediniz.
7. **Adım:** Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Filmde öykü kurulumunu analiz etti.		
2. Filmde karakterleri analiz etti.		
3. Filmde çekim ölçeklerini analiz etti.		
4. Filmde kamera açılarını analiz etti.		
5. Filmde kurgu tekniklerini analiz etti.		
6. Filmde mekân düzenlemesini analiz etti.		
7. Notlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

8.3.2. Reha Erdem

1960 İstanbul doğumlu Reha Erdem'in ilk uzun metrajlı filmi **A Ay** (1988), 12 yaşındaki çocuğun gözünden bir ailenin dramını anlatır. Eski ve devasa konağın içinde yaşayan bir avuç insanın hüzünlü ve gizemli geçmişlerinin öyküsüdür A Ay. 12 yaşındaki kız çocuğu dedesinin ve halasının yanında yaşar. Annesi geri dönmemek üzere bir kayığa atlar ve gider. Yönetmen, 12 yaşındaki kız çocuğunun ruh hâlini başarılı bir şekilde verir. İkinci uzun metrajlı filmi **Kaç Para Kaç** (1999), sıradan ve namuslu bir ailenin dünyasına giren büyük bir paranın yarattığı trajediyi anlatır. Şok bir finalle biten filmin ardından yönetmen, 2001 yapımı dört dakikalık **Deniz Türküsü**'nü çeker. 2004 yapımı **Korkuyorum Anne**, zamanı belli olmayan bir dönemde, kaza sonrası geçici hafıza kaybı yaşayan bir adamın ailesi, komşuları ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerini sorgular. İzleyiciyi hem hüzünlendiren hem de güldüren Korkuyorum Anne'de yönetmen, filmin karakterlerini derinliğine analiz eder. **Beş Vakit** (2006), sert bir coğrafyayla mücadele eden fakir ve küçük bir köyün yaşamını anlatır. Köyde yaşananlar üç çocuğun gözünden aktarılır. Köyde zaman, beş vakit ezandan dolayı beş zaman dilimine bölünmüştür. Köyün sade ve çalışkan insanları, yaşamlarını beş zaman dilimine göre düzenler.

Hayat Var (2008), babası ve yatalak dedesi ile İstanbul Boğazı'na açılan dere ağzına kurulmuş ahşap bir evde sevgiden yoksun, zorlu bir yaşam süren 14 yaşındaki kızın yaşamını anlatır. Babası illegal işler yapar. Yönetmen, kız çocuğunun bu sert ve acımasız dünyadaki mücadelesine odaklanır. Her türlü zorluğa göğüs geren 14 yaşındaki Hayat'ın psikolojisini derinliğine verir. Sıra dışı bir karakter üzerinden insanın sorgulandığı **Kosmos**'un (Görsel 8.25) çekimleri Kars'ta yapılır. Film, karlı ve kapalı bir ortamda geçer. Şehre gelen gizemli bir karakter olan Battal üzerinden kasabanın mütevazı sade insanları sorgulanır. Battal, hasta insanları iyileştirir. Tutum ve davranışlarıyla kasabanın insanlarıyla sürekli sıkıntı yaşayan Battal üzerinden kasabanın yaşamı yönetmen tarafından başarıyla verilir. Felsefi ve sanatsal açıdan derinlik arz eden bir filmdir.

Görsel 8.25: Kosmos (2009)

Yönetmen 2013 yapımı **Jin**'in ardından, **Şarkı Söyleyen Kadınlar**'da (2013), depreme odaklanır. Deprem tehlikesinden dolayı İstanbul'un adalarından birinin boşaltılması gerekir ve bir grup, adanın boşaltılmasına karşı çıkar. Depremden yola çıkan yönetmen, adada yaşayanların psikolojisini sorgular. **Koca Dünya** (2016), anne ve babalarının terk ettiği ve yetimhanede büyümüş Ali ile Zuhal'in yürek burkan aşklarının anlatıldığı karamsar bir filmdir. Ormanda göl kıyısında bir hayat kurmaya çalışan Ali ve Zuhal'in yaşamı izleyiciyi adeta bir rüya âlemine götürür. Etkileyici bir görselliğe sahip olan filmin müziği, karamsar atmosferiyle örtüşür. Bir aşk öyküsünün anlatıldığı Koca Dünya'nın ilk gösterimi Venedik Film Festivali'nde yapılır. Film ulusal ve uluslararası alanda birçok ödül alır. Filmlerinin senaryolarını da yazan Reha Erdem'in son uzun metrajlı filmi **Seni Buldum Ya**'dır (2021). Dijital platform üzerinden gösterime giren film, görüntülü konuşma uygulamasıyla

çekilir. Film setleri, kameraları ve devasa ekipler olmadan çekilmiş olan film, bilgisayar üzerinden yapılan bir dolandırıcılığı anlatır.

8.3.3. Yeşim Ustaoğlu

1990'lı yılların Türkiye'sinde Nuri Bilge Ceylan, Reha Erdem gibi kendi dilini ve tarzını oluşturan bağımsız sinemacılardan olan Yeşim Ustaoğlu, sinema dünyasına kısa filmleriyle adım atar. Kadınların dünyasını derinliğine veren kadın yönetmen, gözlemlerini sade ve yalın bir dille sinemalaştırır. Ufuk açan öyküleriyle ön plana çıkan Yeşim Ustaoğlu'nun 1995 yapımı ilk uzun metrajlı filmi **İz** (Görsel 8.26), İstanbul'un gece kulüplerinde klarnet çalan bir müzisyenin ölümünü araştıran bir polisin hikâyesini anlatır. Emekliliği yaklaşan Komiser Kenan, yüzü hasar gören müzisyenin gizem dolu ölümünü araştırdıkça filmde gizem ve gerilimin dozu artarken yönetmen seyirciyi Komiser Kenan'ın iç hesaplaşmalarıyla baş başa bırakır. Psikolojik derinliğin ön plana çıktığı İz, ulusal ve uluslararası birçok festivalden ödülle döner.

Görsel 8.26: İz (1995)

Politik ve insani olanı başarıyla harmanlayan **Güneş'e Yolculuk** (1999), yönetmenin filmografisinde çok önemli bir yere sahiptir. Bir futbol maçı sonrası çıkan kavgada tanışan Berzan ve Mehmet'in dostluğunun anlatıldığı film, 1990'ların Türkiye'sinin politik ortamına ışık tutmaya çalışır. Yönetmen, **Bulutları Beklerken** (2004) filmiyle bir kadının yaşamına odaklanır. Bulutları Beklerken, geçmişiyle yüzleşmeye çalışan Ayşe'nin hazin öyküsüdür. Ablasının ölümünden sonra geçmişi, sırları ve korkularıyla kısaca kendisiyle yüzleşmeye çalışan Ayşe'nin öyküsünün anlatıldığı filmin çekimleri, eşsiz güzellikteki Tirebolu ilçesinde yapılır. Doğu Karadeniz kıyılarında, gerçek mekânlarda, amatör ve profesyonel oyuncularla çekilen film, gerçekçilik duygusunu başarıyla verir. Yönetmen, Doğu Karadeniz'e özgü yağmur ve sisle sarılmış vahşi dağların gizemi ile karakterlerin iç dünyası arasında başarılı bir paralellik kurar. Başrol oyuncusu Ayşe'nin gücünü ve güçsüzlüğünü ince ince işler, etkileyici ve dokunaklı bir filme imza atar. Yeşim Ustaoğlu'nun güçlü gözlem yeteneği, 2008 yapımı **Pandora'nın Kutusu** filminde de karşımıza çıkar. Ayrı dünyalarda yaşayan üç kardeş, köydeki Alzheimer hastası annelerinin kaybolması üzerine köye gider. Üç kardeşin aralarındaki çatışmalarının anlatıldığı film, diğer filmlerinde olduğu gibi seyirciyi sıradan insanın ufuk açan öykülerine götürür. Bol ödüllü **Araf** (2012), yaşadığı kasabayı terk edip büyük şehirde yaşamak isteyen Zehra'nın öyküsüdür. Otoban üzerinde kurulu bir yemekhanede çalışan Zehra, iş arkadaşı Olgun ve kamyon şoförü Mahur'un kesişen öykülerinin anlatıldığı Araf, ağır tempoda ilerleyen karamsar bir filmdir. Farklı kadın karakterleri derinliğine vermesini bilen Ustaoğlu, son uzun metrajlı filmi **Tereddüt**'te (2016), Şehnaz ve Elmas karakterlerini derinliğine işler. Tereddüt, farklı geçmişlerden gelen iki kadının öyküsüdür. Şehirde yaşayan psikiyatrist Şehnaz, görev icabı bir kasabaya gönderilir ve ailesi tarafından kendisinden oldukça yaşlı bir adamla evlendirilmiş 15 yaşlarındaki Elmas'la hastanede yaşamları kesişir. İlk filminden son filmi Tereddüt'e değin Yeşim Ustaoğlu, bağımsız sinemacı kimliğiyle özellikle kadın karakterleri seyirciyle buluşturur.

8.3.4. Semih Kaplanoğlu

1963 İzmir doğumlu Semih Kaplanoğlu, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema Televizyon Bölümünü bitirdikten sonra çalışma hayatına reklam metin yazarı olarak başlar. Televizyon dizi yönetmenliği ve senaristliği yaptıktan sonra ilk uzun metrajlı filmi **Herkes Kendi Evinde**'yi (2001) çeker. Herkes Kendi Evinde, ailesinin trajik ölümünden sonra uzun süre yas tutan ve normal yaşama ayak uyduramayan Selim'in dokunaklı öyküsünü anlatır. Ülkesiyle olan bağlarını koparmaya çalışan Selim, Amerika'ya yerleşmek için yeşil kart çekilişine katılır. Vize alan Selim'in yolculuk masrafları için çocukluğunun geçtiği zeytinliğin satılması gerekir. Yurt içinde ve dışından ödülle dönen Herkes Kendi Evinde filminin ardından **Meleğin Düşüşü**'nü (2004) çeker. Zeynep'in dramının anlatıldığı sade bir üsluba sahip ve gerçekçi bir filmdir. Kapalı ve karanlık mekânlarda geçen Meleğin Düşüşü, karamsar bir atmosfere sahiptir. Zeynep karakterini derinliğine işleyen Kaplanoğlu'nun üçüncü uzun metrajlı filmi **Yumurta**'dır (2007). Yumurta, **Yusuf Üçlemesi**'nin ilk filmidir. Üçlemenin diğer filmleri **Süt** (2008) ve **Bal**'dır (Görsel 8.27).

Görsel 8.27: Bal (2010)

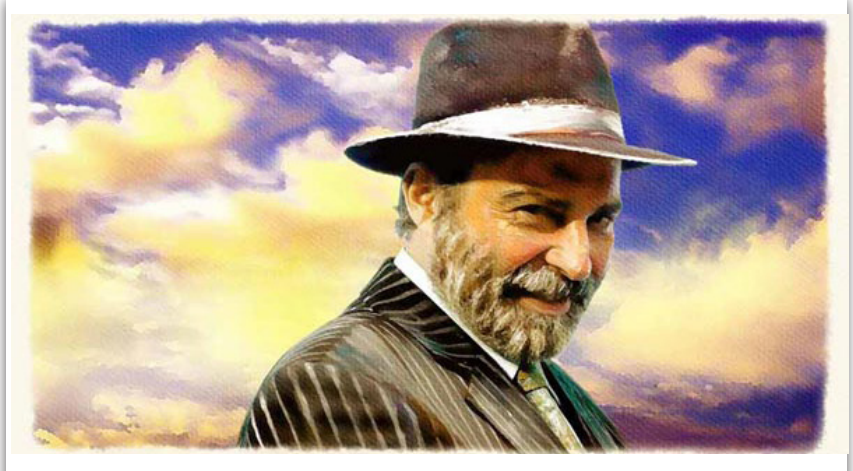
İstanbul'da sahaflık yapan şair Yusuf, annesinin ölümü üzerine çocukluğunun geçtiği Tire'ye gider. Defin işlerinden sonra İstanbul'a geri dönmeyi planlar. Ölen annesinin yanında yaşamakta olan yakın akrabası Ayla, üniversite sınavlarına hazırlanır ve Yusuf'a gizliden gizliye ilgi duyar. Yumurta, doğayı ve sevgiyi yüceltir. Doğanın ve sevginin insan yaşamındaki önemine vurgu yaparken seyirciyi simgelerle boğmaz, yalın bir filmdir. Sınırlı bir bütçeyle çekilir, yurt içinde ve dışında birçok ödül alır. Yumurta, Yusuf'un annesi Zehra'nın ölümüyle doğup büyüdüğü kasabaya gelişini ve kasabaya yerleşmesini anlatırken Süt, Yusuf'un ergenlik dönemine ve annesi ile olan ilişkisine odaklanır. Annesi ile aynı evi paylaşan Yusuf'un bütün dünyası şiirdir. Kendini tamamen şiire verdiği için annesini ve ev işlerini ihmal eder. Annesinin evleneceğini öğrenmesiyle annesiyle ve yaşadığı kasabayla olan bağları tamamen kopar. Yönetmen ilk filminde olduğu gibi bu filminde de karakterlerin doğayla olan ilişkilerine vurgu yapar, doğayı yüceltir. Sade bir anlatıma sahip bol ödüllü Süt, ilkinde olduğu gibi Yusuf'un içsel yolculuğunu derinlemesine verir. Üçlemenin son filmi Bal'ın çekimleri Rize Çamlıhemşin'de yapılır. Doğa belgeselini andıran Bal, Yusuf'un çocukluğuna iner. İlkokul birinci sınıfa giden Yusuf'un, babası Yakup ile güçlü bir bağı vardır. Yakup ailesiyle ormanlık bir alanda yaşar ve balcılık yapar. İnsanın doğa ile ilişkisini ön plana çıkaran filmde yönetmen, Yusuf'un içsel yolculuğunu başarıyla verir. Bal, Berlin Film Festivali'nden Altın Ayı ile döner. Yusuf Üçlemesi'nde doğanın önemine yapılan vurgu 2017 yapımı Buğday filminde de görülür. Bilim kurgu filmi **Buğday**, yakın bir gelecekte geçer. İnsanlık gıda sorunu yaşar. Bilim insanlarının ürettiği tohumlar gıda problemini çözer. Üretilen tohumlar kuruduğu için alanında uzman olan Cemil Akman'a ulaşılması gerekir. Cemil Akman geçmişte tohumlar üzerine bilimsel

araştırmalarda bulunur. Yangında eşini kaybeden Cemil Akman kayıptır ve bulunması gerekir. Yönetmene göre insan doğaya zarar vermeye başlamıştır. Doğayla uyum içinde yaşanılması gerekir. Yusuf Üçlemesi ve Buğday, doğanın önemini ön plana çıkaran filmlerdir. 2019 yapımı **Bağlılık Aslı**, yeni anne olmuş Aslı'nın yaşamına odaklanır. Aslı bebeğinin bakımı için bir bakıcı tutar. Dram tarzında çekilmiş film Aslı'nın kendisiyle yüzleşmesini anlatır. Yönetmenin son filmi **Bağlılık Hasan** (2021), geçmişiyle hesaplaşan kasabalı Hasan'ı anlatır. Hak-hukuk tanımayan bencil, çıkarcı hatta gaddar bir insan olan Hasan, yanında çalışana iftira atar. Zaman içinde kendisiyle yüzleşmeye başlar. Yönetmen bu filminde de doğayı yüceltir.

8.3.5. Türk Sinemasının Dijitalleşmesi

Türk sineması 2000'li yıllara çok kötü girmiştir. Çok az sayıda film çekilmesinin dışında, çekilen filmlerin de ortalama üçte ikisi vizyona girememiştir. 2000-2005 yılları arasında çekilen 148 filmin ancak 102'si vizyona girer. Yerli filmlerin vizyona girememesinin temel sebebi, yerli film pazarına Amerikan filmlerinin hâkim olmasıdır. Uluslararası Amerikan film şirketleri, Türk sinemasında kendi filmlerinin dağıtım ve gösterim tekelini kurdukları için 2000'li yılların ilk yarısında 1008 yabancı film gösterime girer. 2001 ekonomik krizi sinemayı da derinden etkiler. Bu yıllarda devletin yerli sinemaya desteğinin hemen hemen bittiği görülür. 2000'li yılların ikinci yarısından itibaren devletin sinemayı desteklemesiyle yerli film üretimi 637'yi bulur. Bu filmlerin de ancak 258'i vizyona girer. 2000-2010 yılları arasında toplamda 360 yerli film vizyona girerken vizyona giren yabancı film sayısı ise 2007'dir. Bu dönemde Türk sinemasının imdadına dijital sinema yetişmiştir. 2011-2015 yılları arasında Türk sinemasının dijitalleşmesi sonucunda, dünyanın büyük film endüstrileriyle rekabet edecek duruma gelir. Türk sineması dünyanın 12, Avrupa'nın 6. film üreticisidir. Türk sineması ham film, filmin banyosu ve film gösterimi gibi sorunları geride bırakır.Dijital kamerayla çekilen ilk yerli film, **Ahmet Uluçay**'ın çektiği **Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak**'tır. Film, ekonomik sorunlar yüzünden 2004 yılında vizyona girer. **Nuri Bige Ceylan**'ın 2008 yılında çektiği **Üç Maymun**, dijital kamerayla çekilmiş ve dijital olarak gösterilmiştir. Bu yıllarda sadece dijital kamerayla çekilmiş belli başlı filmler ise **Yazı Tura** (2004), **Beş Vakit** (2006), **İklimler** (2006) ve **40**'tır (2009).

Türkiye'nin ilk dijital animasyon filmi **Suluboya** (Görsel 8.13) 2009 yılında vizyona girer. **Cihat Hazardağlı**'nın yönettiği ilk dijital animasyon filminin mekânları maket olarak hazırlanırken oyuncular ise tek tek fotoğraflanır. Maket mekânlar ve fotoğraflar, bilgisayar ortamında dijital efektli sulu boya tekniğiyle buluşur.

Görsel 8.28: Suluboya (2009)

2010 sonrası Türk sinemasının dijitalleşmesinin en önemli sebebi film maliyetinin düşmesidir. Türk sineması dijitalleştikçe filmlerin maliyeti düştüğü için film üretiminde belirgin bir artış olur. Bundan dolayı 2015 yılına gelindiğinde yerli filmlerin tamamı dijital kamerayla çekilir. 2015, Türk sinemasının dijitalleştiği yıl olur. Filmlerin dijital gösterimi de 2015 yılında yüzde 96,5'e ulaşır. Tamamen dijitalleşen Türk sineması bu yıllarda uluslararası arenada film yapımında ön plana çıkar. Bu yıllarda sadece film sayısı artmaz, seyirci sayısında ve hasılatta da belirgin bir artış olur. 2011-2015 yılları arasında ülkemizde en çok hasılat yapan ilk on film yerlidir. En popüler yabancı filmlerin dahi ilk ona giremediği bu yıllarda **Eyvah Eyvah 2** (2011), **Fetih 1453** (2012), **Düğün Dernek** (2013) ve **Recep İvedik 4** (2015) filmleri hasılat rekorları kırar.

8.4. GÜNÜMÜZ SİNEMASI VE GELECEK

Teknolojik yenilikler doğal olarak sinemayı da etkiler. Endüstri olan sinema çağın teknolojik yeniliklerinden faydalanır. Sinema-teknoloji ilişkisi filmin çekiminden kurgusuna değişime uğrar. Hem görüntü ve ses kaydı ile kurgunun süresi kısalır hem de kaliteleri artar.

Sinemanın dijitalleşmesiyle oyunculuk anlayışı da değişime uğrar. Bilgisayarda üretilen film karakterleri izleyiciler tarafından kabul görür.

Sinema-teknoloji ilişkisi filmlerin içeriğini de etkiler. Fantastik ve bilim kurgu filmlerinin yapımında büyük artış görülür. Gençlere yönelik fantastik ve bilim kurgu filmler büyük gişe hasılatları yapar.

Ticari kaygıların dışında yer alan sanat filmlerinde de teknolojik yeniliklerden yararlanılır. Özellikle bağımsız sinemacılar, çekimden kurguya kadar tüm aşamalarda teknolojiyi kullanır. Zaman ve maliyetteki tasarruf, özellikle bağımsız sinemacıları olumlu etkiler. Böylece ticari kaygılardan uzak sanatsal filmlerin maliyetine ilişkin sorunlar nispeten çözülür.

Film çekim, dağıtım ve gösteriminin önündeki engeller büyük ölçüde azalır. Filmlerin gösterime girmesine ilişkin geçmişte yaşanan sorunlar aşılır. Teknoloji sayesinde bir film, dünyanın birçok ülkesinde aynı anda vizyona girebilir.

Selüloitten dijitale geçişle sinemanın geleceği, teknoloji ağırlıklı bir kimliğe bürünürken yönetmenler içerik bazında geçmişle bağlarını koparmaz. Birçok yönetmen geçmişte çekilen filmleri kendi yorumlarıyla tekrar çeker. Örneğin 1930'lu yıllarda siyah beyaz olarak çekilen King Kong, dijital olanaklarla tekrar çekilir. Bu durum sanatsal filmler içinde geçerlidir. Geçmişte çekilmiş birçok sanatsal film, dijital sinemanın olanaklarından yararlanılarak tekrar çekilir.

Animasyon, sinemanın ilk yıllarından günümüze kadar her dönem izleyiciden ilgi görür. Çocuklar ve yetişkinlerin ilgi odağı olan çizgi filmler teknolojik yeniliklerle biçim, içerik ve teknik anlamda değişime uğrar. Ses ve görüntü kalitesinin arttığı çizgi filmler Buzul Çağı, Taş Devri gibi dönemleri inandırıcı olarak verir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru cevabı işaretleyiniz.

1. Kirazın Tadı (1997) filmi ile Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülünü alan yönetmen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Abbas Kiyarüstemi
B) Cafer Penahi
C) Mecid Mecidi
D) Mohsen Makhmalbah
E) Semira Makhmalbah

2. Sarhoş Atlar Zamanı (2000) filminin yönetmeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bahman Ghobadi
B) Mecid Mecidi
C) Kemal Tebrizi
D) Abbas Kiyarüstemi
E) Semira Makhmalbah

3. 1998 yapımı Halka filmiyle korku sinemasına yeni bir soluk getiren yönetmen aşağıdakilerden hangisidir?

A) David Lynch
B) Hideo Nakata
C) Kim Ki Duk
D) Coen kardeşler
E) Alexander Sokurov

4. Aşağıdaki filmlerden hangisi bilinçaltının yönetmeni olarak da tanımlanan Amerikalı yönetmen David Lynch'in filmi değildir?

A) Mavi Kadife B) Silgi Kafa C) Fil Adam
D) Dune E) Ucuz Roman

5. Dijital sinemanın yolunu açan Yıldız Savaşları (1977) filminin yönetmeni aşağıdaklerden hangisidir?

A) Steven Spielberg
B) David Lynch
C) Quentin Tarantino
D) Kim Ki Duk
E) George Lucas

6. Alexandr Sokurov'un yönettiği ve tek plandan oluşan film aşağıdakilerden hangisidir?

A) İkinci Çember
B) Faust
C) Rus Hazine Sandığı
D) Anne ve Oğul
E) Baba ve Oğul

7. Dogma 95 adlı sinema akımının kurucularından olan yönetmen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Roy Andersson
B) Darren Aronofsky
C) Lars von Trier
D) David Lynch
E) Alexander Sokurov

8. Özel efektleriyle ön plana çıkan 2009 yapımı Avatar filminin yönetmeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) James Cameron
B) Roy Andersson
C) Steven Spielberg
D) George Lucas
E) David Lynch

9. Bal, Süt ve Yumurta Üçlemesi'nin yönetmeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nuri Bilge Ceylan
B) Yeşim Ustaoğlu
C) Serdar Akar
D) Semih Kaplanoğlu
E) Atıf Yılmaz

10. 2014 yapımı Kış Uykusu filmiyle Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülü alan yönetmen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şerif Gören
B) Metin Erksan
C) Reha Erdem
D) Nuri Bilge Ceylan
E) Yeşim Ustaoğlu

CEVAP ANAHTARI

1. ÖĞRENME BİRİMİ	
1-A	6-D
2-D	7-B
3-B	8-A
4-A	9-D
5-E	10-E

2. ÖĞRENME BİRİMİ	
1-D	6-B
2-C	7-C
3-C	8-A
4-E	9-D
5-E	10-E

3. ÖĞRENME BİRİMİ	
1-B	6-E
2-E	7-D
3-C	8-C
4-A	9-E
5-D	10-E

4. ÖĞRENME BİRİMİ	
1-E	6-B
2-E	7-E
3-A	8-D
4-A	9-E
5-C	10-E

5. ÖĞRENME BİRİMİ	
1-B	6-E
2-A	7-B
3-E	8-C
4-A	9-A
5-D	10-B

6. ÖĞRENME BİRİMİ	
1-C	6-B
2-E	7-D
3-D	8-C
4-E	9-B
5-C	10-C

7. ÖĞRENME BİRİMİ	
1-E	6-B
2-A	7-A
3-C	8-C
4-E	9-A
5-A	10-B

8. CEVAP ANAHTARI	
1-A	6-C
2-A	7-C
3-B	8-A
4-E	9-D
5-E	10-D

KAYNAKÇA

ABİSEL Nilgün, Popüler Sinema ve Türler, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1999.

ABİSEL Nilgün, Sessiz Sinema, De Ki Basım Yayın, Ankara, 2010.

ABİSEL Nilgün, Türk Sineması Üzerine Yazılar, İmge Kitabevi, Ankara, 1994.

BAZİN André, Sinema Nedir, İzdüşüm Yayınları, İstanbul, 2000.

BERGMAN Ingmar, Büyülü Fener, (çev. G.TAŞKIN), Afa Yayınları, 1987.

BÜKER Seçil, Antonioni, Kitle Yayıncılık, Ankara, 1997.

CARTER David, Doğu Asya Sineması, (çev. Nejat AĞIRNASLI), Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2011.

CHANDLER Charlotte, Ben, Fellini, (çev. İ. İgan), Afa Yayınları, İstanbul,1994.

DENSON Shane, LEYDA Julia, PostSinema, (çev. Pınar Fontini), NotaBene Yayınları, İstanbul, 2021

DORSAY Atilla, Sinemamızda Çöküş ve Rönesans Yılları, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2005.

DORSAY Atilla, Yönetmenler, Filmler, Ülkeler, Varlık Yayınları, İstanbul, 1988.

GÖKER Neslihan, Bağımsız Sinema Anlamı Gelişimi ve Boyutları, A'dan Z'ye iletişim Çalışmaları, İksad, Ankara, 2021.

GÜMÜŞKEMER Ahu, 1960-1980 Yılları Arasında Türk Sineması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2018.

HOLM D. K, Bağımsız Sinema, (çev. B. BAYSAL), Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2011.

İRİ Murat (drl.), Sinema Araştırmaları: Kuramlar, Kavramlar, Yaklaşımlar, Derin Yayınları, İstanbul, 2010.

KALİÇ Sabri, Deneysel Sinemacı Kimliğiyle Andy Warhol, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997.

KEMP Philip, Sinemanın Tüm Öyküsü, (çev. E. YILMAZ), Hayalperest Yayınevi, İstanbul, 2014.

KOLKER R. Phillip, Yalnızlık Sineması, (çev. E. YILMAZ), Ankara, 1999.

MAKAL Oğuz, Fransız Sineması, Kitle Yayıncılık, Ankara, 1996.

Millî Eğitim Bakanlığı, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim, 11. Sınıf, Sinema Tarihi Ders Bilgi Formu, 2020.

MONACO James, Bir Film Nasıl Okunur, (çev. E. YILMAZ), Oğlak Yayıncılık, İstanbul, 2001.

MONACO James, Yeni Dalga, (çev. E. YILMAZ), PMP Basım Yayın, İstanbul, 2006.

NOWELL-Smith Geoffrey, Dünya Sinema Tarihi, (çev. F. AHMET) Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2008.

ONARAN Alim Şerif, Ömer Lütfi Akad ve Sineması, Kitle Yayıncılık, Ankara, 1997.

ONARAN Alim Şerif, Türk Sineması, Kitle Yayıncılık, Ankara, 1995.

ORR John, Sinema ve Modernlik, (çev. A. BAHÇIVAN), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1993.

OYLUM Rıza, İran Sineması, Seyyah Kitap, İstanbul, 2019.

PÖSTEKİ Nigar, 1990 Sonrası Türk Sineması, Es Yayınları, İstanbul, 2005.

TEKSOY Rekin, Sinema Tarihi, Oğlak Yayıncılık, İstanbul, 2005.

TEKSOY, Rekin, RekinTeksoy 'un Sinema Tarihi Cilt 1, Oğlak Yayınları, 2009.

WAJDA Andrzej, Sinema ve Ben, (çev. F. ANT), Afa Yayınları, İstanbul, 1986.

WOLLEN Peter, Sinemada Göstergeler ve Anlam, (çev. B. DOĞAN), Metis Yayınları, İstanbul, 2004.

ZENGİN Ferhat, Türk sinemasında Dijital Dönüşüm, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2017.

GENEL AĞ KAYNAKÇASI VE GÖRSEL KAYNAKÇASI

Bu karekodu taratarak ya da aşağıdaki linki kullanarak Görsel Kaynakçasına ulaşabilirsiniz.
http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?KOD=2339

Kaynakça, TDK referanslama sistemi kullanılarak hazırlanmıştır.